damian stănoiu

«Talent realist și bun observator, Damian Stănoiu a dat în primele lui volume o cronică plină de haz și de adevăr al traiului monahal și a obiceiurilor călugărești. N-a căutat nici o clipă să-și idealizeze eroii. N-a imaginat între ei conflicte sufletești puternice și nu i-a făcut să se zbată în dificile și tragice situații. I-a zugrăvit așa cum sînt: niște bieți oameni ca toți ceilalți, cu aceleași mărunte defecte și cu aceleași cotidiane preocupări. Călugării lui sînt comici și ridiculi din pricina singurului conflict real pe care il au de suferit: conflictul între haina lor, între obligațiile pe care li le impune această haină și firea lor pămîntească.»

AL. PHILIPPIDE (1932)

editura minerva

ol. I—II, lei 10

789

damian stănoiu

damian stănoiu

necazurile părintelui ghedeon

Ilustrația copertei : *Dumitru Ionescu*

damian stănoiu

necazurile părintelui ghedeon

NUVELE ȘI ROMANE

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ, PREFAȚĂ
ȘI TABEL CRONOLOGIC
DE ION NISTOR

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1974
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

PREFAŢĂ

Scriind timp de peste două decenii, Damian Stănoiu ne-a lăsat moştenire o operă literară care însumează zeci de volume, diferite ca tematică şi structură stilistică. Aceasta îl situează între reprezentanţii de seamă ai genului umoristic, în buna tradiţie a lui I.L. Caragiale, Ion Creangă, I. Al. Brătescu-Voineşti, Calistrat Hogaş ş.a. Cum e şi firesc, nu toate scrierile lui Damian Stănoiu se ridică la acelaşi nivel. Şi dacă opera sa nu reprezintă creaţia unui scriitor de primă mărime, nu e mai puţin adevărat că ea ilustrează o realitate artistică şi un destin literar.

Prezenţă activă în viaţa literară a anilor 1927—1949, Damian Stănoiu a determinat reacţii contradictorii în critica vremii. I s-a reproşat scriitorului — chiar şi în cazul lucrărilor unanim apreciate — lipsa introspecţiei epice de amploare. Au fost, desigur, şi opinii de natură să contribuie la o mai justă apreciere a operei prozatorului şi a locului său în istoria literaturii. Una dintre acestea, valabilă pentru întreaga creaţie a lui Damian Stănoiu, o datorăm lui G. Călinescu : „În cărţile sale nu vom găsi analize, transfigurări, idei, interpretări, cazuri, portrete sintetice, adică tot ceea ce presupune o elaborare a universului în vederea unui scop

superior informației. Cărțile sale cuprind poante, mai bine zis anecdote, reportaje din viață."[1]

Afirmarea lui Damian Stănoiu în literatură are loc într-o perioadă cînd Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu ș.a. își dădeau toată măsura talentului lor excepțional, iar genul umoristic, la ușa căruia bătea autorul, era acum reprezentat de G. Topîrceanu, Al. O. Teodoreanu, Gh. Brăescu. Debutul său cu volumul de nuvele *Călugări și ispite* (1928) a constituit o plăcută surpriză pentru cititori și o parte a criticii căci, după spusele lui Al. Philippide, el avea loc „într-o epocă în care începusem să ne temem că specia scriitorilor umoriști, la noi, e pe cale să dispară"[2]. Dacă potențialul creator al povestitorului nu aduce neapărat elemente noi, sub aspectul mijloacelor de exprimare, în cadrul acestei literaturi, el reprezintă în schimb o linie de continuitate în dezvoltarea prozei noastre umoristice și satirice. Ca atare, originalitatea lui Damian Stănoiu în contextul generației de scriitori postcaragialieni poate fi discutată oricînd, și nu fără temei, atîta timp cît analiza se mărginește cu strictețe la resursele lui artistice autentice. Mai trebuie precizat că personalitatea lui scriitoricească o găsim conturată cu precădere în cărțile sale inspirate din lumea monahală (din prima etapă a creației), unde — deși pînă la ivirea lor proza noastră cunoștea destule scrieri consacrate călugărilor — Damian Stănoiu se relevă pregnant ca explorator al unui mediu nu încă îndeajuns de cercetat.

*

Începutul activității literare a lui Damian Stănoiu

[1] G. Călinescu, *Damian Stănoiu : Camere mobilate*, în *Adevĕrul literar și artistic*, București, an. XII, seria a II-a, nr. 643, 3 aprilie 1933, p. 9.
[2] Al. Philippide, *Damian Stănoiu*, în *Adevĕrul literar și artistic*, București, an. X, seria a II-a, nr. 587, 6 martie 1932, p. 3.

datează din perioada „clericală". Prima nuvelă o publică în paginile revistei *Viața românească* în anul 1927, dar intrarea propriu-zisă în cîmpul literelor se leagă de culegerea amintită, *Călugări și ispite*. Volumul se remarcă prin originalitatea materialului de viață prezentat, care avea să formeze substanța aproape a întregii sale opere, cît și prin culoarea și pitorescul expunerii. Acestea stîrnesc un legitim interes în jurul noului prozator, devenit unul dintre cei mai citiți în epocă.

La scurt timp, povestitorul înregistrează alte succese pe plan literar cu romanul *Necazurile părintelui Ghedeon* (1928)[1] urmat, un an mai tîrziu, de *Duhovnicul maicilor*; ca în 1931 să rețină iarăși atenția criticii cu *Pocăința starețului*, în care nuvela ce dă titlul volumului, *Jalba cuviosului Pitirim*, precum și *Dragoste și smerenie* sînt piese antologice. Cu romanele *Alegere de stareță* (1932) și *Ucenicii sfîntului Antonie* (1933), Damian Stănoiu atinge punctul cel mai înalt al creației sale. Despre *Alegere de stareță*, Pompiliu Constantinescu scria pe bună dreptate, într-o cronică din *Vremea* (1932), că este cel mai reușit roman al său sub aspect arhitectonic, fiind totodată și „cea mai corosivă critică a organizației monahicești după *Icoanele de lemn* ale d-lui Arghezi".

Popularitatea dobîndită cu aceste cărți de satiră la adresa instituției monahale, surprinsă în multiplele-i ipostaze, în care Damian Stănoiu se revelă ca spirit antireligios și anticlerical, a atras asupra ieromonahului literat anatema înaltelor foruri bisericești. Și astfel în anul 1932 se vede caterisit și silit să părăsească cinul monahal, sub pretextul că înclinările sale literare sînt incompatibile cu „îndatoririle călugărești".[2] (Dealtfel

[1] În anul 1930 acest roman primește premiul „Femina" de la Paris, iar ediția a II-a a volumului *Călugări și ispite* este încununată cu premiul Academiei.
[2] Amănunte în legătură cu acest incident, precum și alte informații referitoare la biobibliografia scriitorului sînt cuprinse detaliat în Tabelul cronologic.

— aşa cum reiese şi din *Jurnalul* său, din care am publicat un fragment în *Luceafărul*, nr. 18, 1968 — în toată cariera sa clericală, Damian Stănoiu nu s-a înţeles bine cu confraţii şi superiorii, care îl acuzau sau îl bănuiau de trădare.) Acest eveniment trebuie avut în vedere atunci cînd judecăm creaţia sa apărută după volumul *Ucenicii sfîntului Antonie* (care-i încheie, deocamdată, partea remarcabilă a operei), mai ales cea de inspiraţie laică.

Aşadar destinul literar al scriitorului Damian Stănoiu devine unul dintre cele mai dramatice, după înlăturarea sa din mînăstire. Schimbarea modului de trai atrage după sine, probabil şi din dorinţa lărgirii profilului tematic, înlocuirea tot mai evidentă a vechiului mediu investigat, prozatorul îndreptîndu-se acum spre alte sectoare ale vieţii, asupra cărora se oprise, ocazional, în romanul *Fete şi văduve* (1931). Astfel, din anul 1933 asistăm la apariţia, alături de obişnuitele cărţi cu monahi[1] — cele mai multe reprezentînd variaţiuni inconsistente pe teme cunoscute — unei serii de lucrări cu subiecte din lumea rurală şi citadină. În general acest capitol laic al operei lui Damian Stănoiu prezintă un interes scăzut sub aspectul finalizării artistice, dar el merită totuşi luat în discuţie atunci cînd analizăm activitatea scriitorului.

Numărul scrierilor de inspiraţie rurală nu e mare[2], iar caracteristica comună a acestor cărţi, care încearcă să ne ofere o imagine a satelor din Muntenia, constă

[1] *O zi din viaţa unui mitropolit* (1934), tipărit într-o ediţie revăzută cu titlul *Filaret şi Acachie sau O zi mitropolit, Eros în mînăstire* (1935), *Cazul maicii Varvara* (1937), *Preot fără voie* (1943), *Jocul Satanei* (1947) ş.a.

[2] Aspecte din viaţa satelor se găsesc narate, în afara scrierii *Fete şi văduve*, în romanul *Luminile satului* (1936), în unele nuvele şi schiţe din volumele *Oameni cu sticleţi* (1938) şi *Furtună în iad* (1942), precum şi, izolat, în *Necazurile părintelui Ghedeon, Preot fără voie* ş.a.

în faptul că, dacă ele nu edulcorează realitatea, nici n-o oglindesc în ceea ce are ea esenţial, temele alese fiind îndeobşte comune şi facile. Se detaşează doar romanul *Fete şi văduve*, pe care Perpessicius îl consideră un „excelent vodevil rural"[1], oarecum similar cu *Voica* a Henriettei Yvonne Stahl. Calităţile lui trebuie văzute în realizarea unor momente „cinematografice" izolate, susţinute de un autentic dialog şi vervă umoristică. Mai reţinem din aceste pagini prezenţa cîtorva notaţii care ne arată că forţa de penetraţie în universul sufletului ţărănesc nu-i era cu totul străină lui Damian Stănoiu.

Periferia citadină şi-a făcut loc demult în literatură. Victor Hugo şi Zola, în Franţa, cutreierau des împrejurimile capitalei, descoperind în mahala frumoasele însuşiri sufleteşti ale „mizerabililor" sau notau cu predilecţie viciul, dezvăluind, astfel, o umanitate degradantă. La noi George Mihail Zamfirescu, Carol Ardeleanu, Ion Călugăru şi, mai recent, Eugen Barbu şi-au îndreptat atenţia asupra unei lumi asemănătoare.

Fără să dea vreo operă cu totul remarcabilă în acest domeniu, creaţia urbană a lui Damian Stănoiu, în ansamblu, evocă şi ea pulsaţia cartierelor mărginaşe. Scriitorul înfăţişează aici o suită de tablouri care ne poartă în locuri şi medii sociale obscure. Întîlnim în aceste cărţi „chiriaşi grăbiţi" şi „proprietari amabili" (*Camere mobilate* — 1933, *Pe străzile Capitalei* — 1935), căsătorii sui-generis (*Căsătorie de probă* — 1937), pensionari de tipul conului Leonida şi coanei Efimiţa (*Pensionarii* — 1935), ziarişti, voiajori (*Voiaj de plăcere* — 1940), scriitori deghizaţi în căutare de subiecte (*Haine vechi* — 1947), monografii ale unor patimi (*Parada norocului* — 1934, *O partidă de poker* — 1938, *Bucureşti—Sinaia* — 1939), provinciali rătăciţi prin capitală (*Dim-*

[1] Perpessicius, *Menţiuni critice*, vol. IV, Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă, 1938, p. 112.

bovită, apă dulce... — 1941), aventurieri ghinioniști (*O noapte cu ghinion* — 1943) etc. În această întinsă operă se întreprinde, e drept, în forme mult mai diluate, satirizarea societății burgheze din primele decenii ale secolului nostru. Din punct de vedere tipologic observăm că eroii acestor volume — unii dintre ei foști călugări — nu se deosebesc cu mult de cei din cărțile cu egumeni, iar sub aspect stilistic forțele creatoare ale lui Damian Stănoiu par vlăguite. Atunci cînd se îndreaptă spre o lume mai puțin familiară, prozaică, ieromonahul răspopit se mișcă greoi și stîngaci, încît nu-l mai recunoaștem pe umoristul din *Pocăința stareţului* și *Ucenicii sfîntului Antonie*.

Principala lacună a acestei creații constă în inegalitate, paginile remarcabile fiind strivite de platitudinea altora. De aceea, cărțile de inspirație laică rămîn de cele mai multe ori simple reportaje despre oameni și întîmplări, autorul lor menținîndu-se mai totdeauna în sfera unei „exagerate obiectivizări". Unele se citesc greu și datorită suprimării dialogului, căci Damian Stănoiu a încercat de cîteva ori să-l înlocuiască cu introspecția. (O experiență nereușită avusese loc mai înainte cu *Demonul lui Codin* — 1930, roman al unei existențe.)

Cu romane ca *Pensionarii, București—Sinaia, Parada norocului, Pe străzile Capitalei, Voiaj de plăcere, O noapte cu ghinion*, scrieri prolixe, constituite pe o schematică și îngroșată caricatură a unui mediu insuficient conturat social și evoluînd între mahalaua citadină și lumea tripourilor de noapte, Damian Stănoiu atrage asupra lui critici violente din partea exegeților. Cărțile de acest fel — nota E. Lovinescu în *Istoria literaturii române contemporane* (1900—1937) — care stau în marginea literaturii și prin calitățile lor artistice „i-au înstrăinat critica, dacă nu și cititorii".

După Perpessicius: „Pricina cărților proaste în cazul lui Damian Stănoiu este absența unui instinct critic și a unui exercițiu critic personal, care singur este măsura de control a autorului"[1]. Insuccesele, mai mult sau mai puțin categorice, pot fi explicate — măcar în parte — și prin starea materială precară[2] în care se zbătea, precum și datorită faptului că autorul avea destul de puține cunoștințe despre existența tumultuoasă a orașului, despre complexitatea psihologică a citadinului. Cărțile cu care ne cucerise în primii ani ai activității scriitoricești își trăgeau seva dintr-un mediu de care era legată principala sa experiență de viață. Atunci cînd se referea la creația cu subiect rustic și citadin a lui Damian Stănoiu, G. Călinescu se exprima în următorii termeni: „Cînd prozatorul intră într-o lume cu care toți sîntem obișnuiți, aici, în afara zidurilor mînăstirești, farmecul stilistic se pierde la lumina orbitoare a zilei și materialul lasă să i se vadă asperitățile"[3].

Cu toate limitele ei această latură a operei sale nu-i lipsită de orice perspectivă. L-am nedreptăți dacă de aici n-am prelua critic acele pagini care păstrează pecetea personalității lui artistice. Scrieri precum *Fete și văduve, Camere mobilate, Oameni cu sticleți, Dîmbovită, apă dulce..., Furtună în iad*, primite cu entuziasm în epocă și aproape total necunoscute astăzi, pot fi integrate, cel puțin parțial, moștenirii viabile, ele întregind astfel profilul scriitorului.

Odată cu apariția ultimului său roman, *Jocul satanei* (1947), operă de anticipație, care ne trimite la *Minunile sfîntului Sisoe* al lui G. Topîrceanu, Damian Stănoiu se reîntoarce la adevăratele izvoare ale talentului său care i-a adus consacrarea deplină.

---

[1] *Cuvîntul*, București, an. VIII, nr. 2214, 21 iunie 1931, p. 1.

[2] Toată perioada următoare după plecarea din mînăstire este, sub raportul vieții sociale, un lung și chinuitor provizorat, prozatorul rămînînd fără slujbă mai tot timpul.

[3] *Adevĕrul literar și artistic*, București, an. XII, seria a II-a, nr. 643, 3 aprilie 1933, p. 9.

*

Viaţa mînăstirească a oferit totdeauna conflicte interesante pentru literatură, încă din evul mediu. Numărul scrierilor care vizează fie clerul catolic, fie pe cel ortodox este impresionant ; cităm aproape la întîmplare cîteva titluri intrate de mult în patrimoniul universal : Dante Alighieri — *Divina Comedie*, Boccaccio — *Decameronul*, Chaucer — *Povestirile din Canterbury*, Abatele Prèvost — *Manon Lescaut*, Rabelais — *Gargantua şi Pantagruel*, Diderot — *Călugăriţa*, Anatole France — *Thaïs*, E.T.A. Hoffmann — *Elixirul diavolului*, Dostoievski — *Fraţii Karamazov*, V. Voronski — *Seminariştii* ş.a. Despre călugări au scris la noi, mai mult sau mai puţin întîmplător, unii prozatori ca Ion Creangă, D. D. Pătrăşcanu, Calistrat Hogaş, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, V. Demetrius, Tudor Arghezi, iar mai recent V. Voiculescu. Dar cel care avea să devină un cronicar fervent al lumii monahale este Damian Stănoiu, al cărui succes literar a fost legat aproape în exclusivitate de lucrările inspirate din acest mediu.

Umoristul Damian Stănoiu, deşi a publicat numeroase schiţe, nuvele, romane şi cîteva cărţi pentru copii [1], n-a reuşit să exceleze, aşa cum arătam mai sus, în toate zonele abordate. El a pătruns în conştiinţa cititorilor ca pictor de talent al vieţii monahale. În acest domeniu a prezentat un material faptic bogat cu privire la traiul fraţilor călugări şi a dat unele creaţii de mare savoare — „inimitabile" — cum au remarcat mai toţi comentatorii care s-au ocupat de literatura lui.

Opera lui Damian Stănoiu — prozator al unui mediu aparte circumscris unei anume profesiuni — are meritul de a fi lărgit imaginea lumii monahale prin varietatea de tipuri prezentate şi prin utilizarea cu succes — în vederea obţinerii efectului umoristic — a comicului în variatele lui ipostaze. Dumitru Micu, unul dintre cei mai recenţi exegeţi ai scriitorului, sublinia că „nimeni nu a zugrăvit mediul mînăstiresc atît de complet — monografic — şi deci atît de adevărat, stabilindu-şi renumele literar, în special prin scrierile de acest gen, precum autorul *Cărţii pustnicilor*" [1].

[1] *Cinci prieteni* (1935), *Chimiţă R. Ilie, şcolar şi hoinar* (1945) ş.a.

Creaţia sa care relevă diverse aspecte comice culese dintr-un mediu el însuşi pitoresc — cum este cel din interiorul zidurilor mînăstireşti — însumează o suită de accente şi notaţii critice la adresa moravurilor călugăreşti. Integrat sufleteşte tagmei monahale, precum Gheorghe Brăescu celei cazone, Damian Stănoiu ne-o prezintă pe aceasta polemic, dezvăluindu-ne incultura, făţărnicia, linguşirea şi alte vicii existente în filiera ierarhiei clericale. Cu toate acestea, nu întîlnim în cărţile lui o stigmatizare a instituţiei monahale ca în cazul lui Rabelais, Anatole France sau Tudor Arghezi, ci, mai degrabă, o ironizare a vieţii călugăreşti, „o satiră circumspectă" cum o numeşte E. Lovinescu. [2] Prozatorul observă, comentează, dar nu pronunţă sentinţe şi nici nu filozofează pe marginea faptelor narate. Însuşi limbajul nu se ridică la virulenţa satirică de tip arghezian. De fapt cele mai multe dintre *povestirile* lui Damian Stănoiu, cu temă monahală, ca manieră compoziţională şi atitudine se apropie de *Decameronul* lui Boccaccio. Principala preocupare a scriitorului pare a fi de a urmări firul umoristic în tot ceea ce narează (ilustrative în acest sens sînt : *Ucenicii sfîntului Antonie, Pocăinţa stareţului, Anichit păcătosul, Calea împărătească, O anchetă* ş.a.).

În contrast cu înaintaşii săi pe această linie, Damian

[1] Prefaţă la vol. Damian Stănoiu, *Alegere de stareţă*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, „B.P.T.", nr. 236, p. IV.

[2] *Istoria literaturii contemporane*, IV, Bucureşti, 1928, p. 285.

Stănoiu, care a trăit — de altfel ca și Rabelais — mai mult timp printre călugări soioși, bețivi, intriganți și săraci cu duhul își privește frații în intimitatea preocupărilor lor, fără „repulsie" sau „extaz". El n-a creat asceți ci i-a înfățișat pe călugări așa cum sînt ei în existența de toate zilele. Cu alte cuvinte acest prozator realist și bun observator nu ne-a oferit în scrierile sale altceva decît viața obișnuită a mînăstirilor, înfățișînd-o așa cum a cunoscut-o și a înțeles-o în cei nouăsprezece ani petrecuți între zidurile igrasioase ale chiliilor. Interesul operei sale rezidă deci în autenticitatea cu care surprinde manifestarea, într-o ipostază aparte, a condiției umane.

Alegînd calea „mîntuirii", schimnicii lui Damian Stănoiu, deși se luptă vitejește cu Satana, plătesc tribut mîncării, băuturii și setei de argint sau de mărire (*Alegere de stareță*, *Filaret și Acachie sau O zi mitropolit*). Subiectele cărților sale izvorăsc, îndeobște, din consecințele acestei lupte. De aici și farmecul picant al operei — reflectînd conflictul etern dintre preceptele severe ale legii monahale și cerințele firii omenești, la care cuvioșii nu pot renunța totdeauna. Se dă de fapt lupta între ispitele „Diavolului" și spiritul rigorilor călugărești, ceea ce explică dubla existență a eroilor săi cu rasă și potcap. După G. Călinescu, peste aceste pagini plutește „rîsul blînd din *Floricelele sfîntului Francisc*, în care călugării fac din inocență isprăvi grotești" [1].

Demistificînd această tagmă scriitorul păstrează o atitudine de oarecare îngăduință umană. „Ca în orice alt mediu — observă Dumitru Micu — și în mînăstiri se înfruntă interese, ambiții, vanități, se leagă și se prăbușesc prietenii, se țes intrigi, se calomniază, se acordă favoruri și se dezlănțuie persecuții, se construiesc planuri de viitor și se năzuiește la o viață mai pămîntească, mai bună. Ultimul lucru de care sînt preocupați cuvioșii este mîntuirea." [1]

[1] *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, p. 697.

Acesta este universul îndeletnicirilor călugărilor lui Damian Stănoiu și universul tematic al cărților inspirate din lumea monahală.

Cititorii culegerii de față, care grupează cele mai realizate scrieri ale lui Damian Stănoiu nepublicate încă în colecția „Biblioteca pentru toți", vor observa că ceea ce îi caracterizează pe eroii povestitorului nostru este în primul rînd falsa smerenie, fățărnicia existenței lor, sau, mai exact, inadaptabilitatea acestora la noua situație de ostași ai Domnului. Aceștia năzuiesc să ducă o viață asemănătoare sfinților din calendar, pe care-i pomenesc mereu cu pătimirile lor, dar sînt înclinați mai mult spre lucruri lumești decît spre trăiri spirituale.

Călugării fostului ieromonah sînt departe de a fi mistici (în genul celor înfățișați cîndva de literatura gîndiriștilor), n-au „aripi spre a se înălța la cer" și nici nu văd îngeri în chiliile lor, ci dimpotrivă. „Ei nu sînt — cum observă același G. Călinescu — niște scelerați ipocriți asemeni lui *Ser* Cipparello al lui Boccaccio care simulează cu onctuozitate o credință pe care n-o are. Păcatele lor sînt venale, de iertat, pricinuite de slăbiciunea omenească și de stricăciunea trecătoare în morala tagmei." [2] De fapt creația lui Damian Stănoiu nu cunoaște tipul de călugăr „sfînt" sau de „înaltă moralitate și adînc misticism, așa — de pildă — ca starețul Zosima din *Karamazovii* lui Dostoievski" [3].

[1] Prefață la vol. Damian Stănoiu, *Amintiri din mînăstire*, București, Editura pentru Literatură, 1962, p. VI.

[2] Damian Stănoiu, *Pocăința starețului*, în *Adevĕrul literar și artistic*, București, an. X, seria a II-a, nr. 587, 1932, p. 7.

[3] Al. Philippide, *op. cit.*, p. 3.

Fratele Alexe din savuroasa nuvelă *Anichit păcătosul*, după ce se călugărește cu greu, căci nu prea rezista ispitelor, încearcă să imite pe unii martiri din *Viețile sfinților*. Se vede un sfînt canonizat, se închipuie luptînd cu Diavolul. Încearcă sihăstria cea mai neagră, foamea și autoflagelarea. Însă toată străduința sa se dovedește zadarnică, deoarece, în cele din urmă, tot cerințele trupului se vădesc mai puternice. Eroul se lasă fascinat de femeie ca și Pafnutie al lui Anatole France, dar, spre deosebire de acela, el nu suferă, nu e preocupat să-și răscumpere păcatul; de altfel nici nu are sentimentul că a greșit prea tare. Cînd tovarășul său, privindu-l cu milă, îi zice: „Tare mai ești păcătos, măi frate", Anichit îi răspunde într-un oftat: „Sunt neputincios, părinte Antime". *Anichit păcătosul*, publicată inițial cu titlul *Mîntuirea lui Artemon*, este o nuanțată analiză a chinurilor zadarnice la care se supun călugării.

Un alt caz asemănător îl constituie îndărătnicul părinte Carion de la Căldărușani (*Calea împărătească*), care nu s-a „mulțumit" să urmeze calea de mijloc, recomandată de Pimen cel Mare, constînd într-o asceză îndulcită prin mici plăceri pămîntene, în așa fel ca ispita să n-aibe putere. Carion are halucinațiile călugărului care se luptă cu „legheoanele" de draci din nuvela *Ispitele părintelui Ivtichie* a lui V. Voiculescu. Văzîndu-și pacea chiliei tulburată de Diavol, fără să stea mult pe gînduri, trece la ofensivă împotriva Necuratului, scuipîndu și împungîndu efigia acestuia. După nopți de veghe și de vedenii, istovit, sfinția-sa renunță la lupta fățișă și se întoarce la „calea împărătească", adică nici prea cu cele sfinte, dar nici război împotriva Satanei.

Călugării din cele două scrieri, ca de altfel și alți eroi ai operei lui Damian Stănoiu, se țin de „șotii" nu pentru a demonstra o doctrină laică sau filozofică, ci se comportă

ca niște oameni obișnuiți înveșmîntați în straie monahicești.

Ocupîndu-se de nuvelele *Calea împărătească* și *Dragoste și smerenie*, din volumul *Pocăința starețului*, G. Călinescu releva la autor tehnica folosirii dialogului care distribuie fiecărui personaj psihologia și gestul personal, remarcînd că Damian Stănoiu „ar fi izbutit și în teatru" [1]. (Manuscrisele rămase de la autor cuprind, de altfel, unele încercări în domeniul teatrului.)

Asupra nuvelei *În căutarea unei parohii*, care deschide volumul *Călugări și ispite*, autorul a revenit de mai multe ori aducînd textului substanțiale îmbunătățiri. Cei doi monahi, Artemie și Averchie, n-au idealuri așa de transcendentale ca fratele Alexe. Pentru a scăpa de „jărăgaiul de fasole afumată", Artemie umblă să găsească o parohie. Averchie, mai prozaic, se mulțumește doar să strîngă bani albi pentru zile negre, vînzînd la metocul mînăstirii borș pentru bucătărese. Împins de „Diavol" spre dobîndirea unui trai mai bun, ieromonahul Artemie sosește apostolește cu traista cu merinde în orașul plin de zgomot, de „lăcomie și stricăciune", aducînd cu el o scrisoare din partea starețului, adresată cancelariei mitropoliei. Exodul ultracomic al călugărului începe în momentul în care directorul îi oferă o parohie la alegere. În peregrinările lui pline de peripeții, cuviosul Artemie face rînd pe rînd cunoștință cu răutățile oamenilor, cu egoismul unora și ciudățeniile altora, cu popi nesățioși, cu politicieni înverșunați etc. Alungat de peste tot de săteni, care doreau un preot de tip ardelenesc (Popa Tanda) să le facă „bangă" și „comperativă", ca în satul vecin, Costești, și să transforme cătuna în „comună", Artemie obține în cele din urmă o parohie în Maramureș. Dar de acolo e conce-

[1] G. Călinescu, *Damian Stănoiu: Pocăința starețului*, în *Adevărul literar și artistic*, București, an. X, seria a II-a, nr. 586, 28 februarie 1932, p. 2.

diat de către primar pentru că nu știe cum să țină „cănțelăria“ bisericii și ei n-au nevoie de „prioți proști“. În sfîrșit, cînd credea că a găsit o comună lîngă București, este iarăși izgonit de enoriași pe motiv că lor le trebuie „popă cu prioteasă“. Artemie se întoarce la schit dezamăgit dar cu o bogată experiență de viață.

Din aceeași familie de eroi este și Ghedeon, protagonistul romanului *Necazurile părintelui Ghedeon*. Auzind de la un fost monah că viața printre mireni e mai dulce decît cea din chiliile mînăstirii, Ghedeon părăsește după paisprezece ani călugăria și se hotărăște să devină preot. Dorea și el ca lumea să-l țină la mare „cinste“ și să trăiască „boierește“, înlocuind „culionul cu căciula de astrahan“. Ghedeon găsește mai repede parohie într-un sat din Bărăgan. Însă cei peste care păstorea cereau de asemenea „bangă“, „comperativă“ și popă însurat: „Apăi să-ți iei, părinte, nevastă că ești tinerel și frumușel și așa nu poți să stai, oricît ai zice sfinția-ta. Că uite... e nevoie, maică, să vie cu vreo treabă și neveste mai tinere, că la un priot cine nu vine? Da' nu le lasă bărbații, că de... ești singurel și ești mîndru și voinic.“

Înclinat spre trîndăvie, Ghedeon împacă greu pretențiile sătenilor, care încercau să-l atragă în afacerile publice ale comunei, cu preceptele absurde ale cinului călugăresc. Așadar, după un an de trai „bun“ — nescutit însă de unele necazuri pricinuite de schimbarea calendarului, de slujnicele nepricepute și de stăruința enoriașilor de a-l pofti în satele vecine întru încununarea carierei lui preoțești — el se întoarce în tagma monahală, neputîndu-se acomoda unei astfel de vieți. Prin felul lor de trai situat în afara civilizației, Artemie și Ghedeon, deși aspiră la o existență mai confortabilă, dau dovadă în afara mînăstirii de oarecare timiditate. Acest erou, care dobîndește simpatia cititorului prin inocența sa, nu e o apariție singulară în opera lui Damian Stănoiu; ignorant și neîndemînatec, el este frate bun cu Macarie din *Duhovnicul maicilor* ori cu monahul Chiril din *Pocăința stareței*.

Personajul are mici ciudățenii care trădează slăbiciunile omenești. Diavolul îl supără mereu, luînd diverse chipuri. Cînd se îmbolnăvește de „piatră la ficat“, din cauza tihnei și a excesului de carne și vin negru, Ghedeon crede a desluși o pedeapsă dată de divinitate pentru încălcarea pravilelor bisericești. Deducem din felul cum prozatorul își conturează portretele eroilor săi o oarecare înțelegere, dar și o ușoară ironizare a slăbiciunilor ce țin de natura omenească.

Scris cu haz și foarte cursiv, romanul *Necazurile părintelui Ghedeon* relevă și unele aspecte negative ale vieții preoților de țară din anii următori primului război mondial. De altfel prin modul cum înfățișează mediul și oamenii, satira lui Damian Stănoiu „cade mai mult pe latura socială“ (Pompiliu Constantinescu).

Remarcată de Al. Philippide și de alți critici ai vremii nuvela *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia* își deapănă subiectul în jurul unei „incredibile“ certe ivită între două maici tinere și cam „copilăroase“.

Deși prietene nedespărțite, pornind de la un gest mărunt, greșit înțeles, ele ajung să se dușmănească. Vrajba crește fără voia lor, ațîțată și de celelalte maici, ajungînd în cele din urmă să împartă mînăstirea în două tabere. Stareța și comitetul nu reușesc să aplaneze conflictul ci, din contră, ura crește datorită unor împrejurări potrivnice pline de haz și inedit care apar tocmai în momentul cînd una sau cealaltă din ele dorește să facă pasul spre împăcare. Cînd se văd amenințate cu hirotonisirea, ambele fiind la fel de vinovate de această „ceartă fără pricină“, Natalia și Vitalia uită tot ce fusese între ele și acceptă împăcarea. Nuvela ilustrează viața plină de intrigi și cancanuri dintr-o mînăstire de maici. Prin

construcție, prin dozarea conflictului și a umorului ea anticipează romanul *Alegere de stareță*.

Dacă în *Anichit păcătosul, Calea împărătească, Dragoste și smerenie, Ucenicii Sfîntului Antonie,* Damian Stănoiu surprinde, mai mult sau mai puțin, fenomene de pervertire a conștiințelor, în nuvelele *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia, O anchetă, Jalba cuviosului Pitirim sau Grija canoanelor, Pocăința starețului* și în romanele *Alegere de stareță, Filaret și Acachie sau O zi mitropolit, Eros în mînăstire* el denunță pe un ton satiric însăși existența mînăstirilor. Reținem prezența unor forme și sisteme de organizare, în interiorul „sfintelor lăcașuri", de tip despotic. Starețul acuză și tot el împarte canoane ca de pildă Glicherie, din excelenta nuvelă *O anchetă* care, împreună cu economul și ecleziarhul fac afaceri pe seama avutului mînăstirii, în vreme ce obștea călugărilor trăiește într-o nedescrisă mizerie [1].

Cam pe aceeași temă și la fel de izbutită este și *Jalba cuviosului Pitirim sau Grija canoanelor.* Avid după cîștig, starețul Pangratie se apucă să desfacă „băuturi bețive" chiar în incinta mînăstirii. Călugărul Pitirim, om cinstit dar timorat, este indignat de „nerușinările" ce se petrec la chelăria acesteia. El nu are curajul de a-l înfrunta pe stareț, însă îl are pe acela de a trimite o sesizare anonimă episcopiei (procedeu des întîlnit la schimnicii lui Damian Stănoiu), unde se instalase recent un prelat recunoscut tocmai prin „corectitudine" și „severitate". Cuviosul Filaret — dealtfel omul starețului — îl înștiințează, într-o scrisoare de răspuns plină de înțelesuri, că în urma jalbei primite s-au luat aici hotărîri dintre cele mai drastice împotriva sa. Din acest

[1] O revistă bisericească, *Viitorul*, într-un articol *Ofensiva călugărilor către parohi* (1933), confirmă veridicitatea celor date în vileag de scriitor, arătînd că ceea ce este înfățișat în cărțile lui reprezintă o „realitate crudă".

moment lucrurile se complică, iar prezentarea faptelor se face cu umor.

Intrînd în panică, Pangratie, care se vede caterisit, afurisit și retrogradat, își pune scriptele în ordine și-și instruiește militărește subalternii, învățîndu-i ce răspunsuri să dea în cazul că vor fi interogați asupra celor reclamate în anonimă. Însărcinează pe părintele Climent, bibliotecarul, să caute în *Pidalion* canoanele cele mai ușoare și mai potrivite cu rangul lui de „gogeamitea stareț" și chiar cu natura faptelor săvîrșite de el, afirmînd, cu prefăcută smerenie, că „nelegiuirea a fost făcută în folosul mînăstirii". Însă între timp, cuprins de remușcări și de teama de a nu fi descoperit, Pitirim se duce plin de pocăință la stareț și-și mărturisește vinovăția. Acesta îi cere călugărului să dea o declarație în fața mai-marilor, precum că a scris plîngerea în stare de beție și că deci nimic nu este adevărat. Dar Episcopia nu ia împotriva starețului Pangratie, care transformase mînăstirea în cîrciumă, măsurile dictate de canoane ci îl obligă să vîndă mai întîi vinul ei, adus într-un imens boloboc de părintele Filaret, trimisul acesteia pentru ancheta la fața locului. Indignat de noua situație neprevăzută, starețul întreabă pe econom, rîzînd: „dar cu canoanele cum rămîne, mă rog ?!" Răspunsul primit este „că ele nu se mai potrivesc veacului acestuia", și, astfel, bietului Pitirim, ca o ironie a soartei, îi revine sarcina să măsoare mirenilor vinul episcopesc. „E în structura acestei nuvele [1] o schemă abilă de comedie cu individualități succint și bine caracterizate și cu intenția satirică gradat pronunțată." [2]

O critică de asemeni violentă, îndreptată de astă dată

[1] *Jalba cuviosului Pitirim* este scrierea care a scandalizat cel mai mult oficialitățile bisericești determinîndu-le să ceară excomunicarea „denunțătorului".

[2] Pompiliu Constantinescu, *Scrieri*, IV, București, Editura Minerva, 1970, p. 369.

împotriva clerului superior, ne oferă Damian Stănoiu în romanul *Filaret și Acachie sau O zi mitropolit*. Cartea este un viguros pamflet, care schițează în linii mari portretul înaltpreasfințitului Filaret, om lipsit de orice scrupule și credință, preocupat doar de strîngerea arginților.

În cele aproape o sută de pagini, autorul urmărește, fir cu fir, evenimentele care marchează viața înaltului prelat, zugrăvindu-i cu mult umor dragostea de bunuri pămîntene, zgîrcenia și indiferența față de cărțile sfinte, convins fiind că „în ziua de azi, biserica nu mai are trebuință de martiri pentru a se menține", căci „ajunge jertfa celor de demult".

Viața lui, cu tot belșugul în care huzurește, nu-i prea liniștită, căci, bolnav fiind, doctorii i-au interzis traiul bun. Problemele de administrație îi dau bătaie de cap. Cererile solicitanților sînt rezolvate, cu ajutorul monahului Acachie, în favoarea celui ce dă mai mult pentru „fondul săracilor", adică pentru buzunarul său. Despre supușii săi mitropolitul Filaret nu are o părere prea bună, numindu-i „tagma de oameni cea mai vicleană", care, „nu poate trăi decît falsificînd viața, socotindu-se privelegiați prin faptul că i-a pus arhiereul mînile in creștet și i-a cîntat *Vrednic este*". Eroul romanului are multe puncte comune cu starețul Procopie (*Pocăința starețului*) și Ghenadie (*Amintiri din mînăstire*), acesta din urmă avînd și el mari slăbiciuni pentru „biletele nu prea uzate ale Băncii Naționale".

Parcurgînd aceste cărți constatăm că viața umilitoare din mînăstire a distrus în „cinstiții" monahi orice sentiment uman, făcîndu-i să vadă mari satisfacții în mărunte și josnice „plăceri". Acești năpăstuiți, mai toți niște ignoranți — descurcîndu-se cu greu în slovele bisericești și necunoscînd chinurile îndoielii — sînt superstițioși și lacomi, zgîrciți și bețivi (ca Popa Buligă al lui Creangă), fură fără scrupule, beau oțet cînd nu au

vin, tînjesc după potolirea instinctelor și visează să urce treptele cele mai înalte ale ierarhiei clericale.

Ampla frescă dedicată lumii monahale pe care a imortalizat-o în cele peste 15 volume ale sale, Damian Stănoiu o încheie cu *Jocul satanei*, parodie satirică a vieții călugărești din sfîntul munte Athos și *Amintiri din mînăstire* [1], publicată postum (1962).

*

Călugăr prin haină și har, dar laic prin temperament și viziune, scriitorul Damian Stănoiu a parcurs un drum sinuos în literatură, drum care a lăsat urmări adînci în opera lui inegală și plină de contradicții. Deși a fost lipsit de o viziune artistică elevată, Damian Stănoiu a lăsat posterității pagini care să-i confere un loc distinct în istoria literaturii.

Avînd o structură morală asemănătoare cu a unora dintre eroii săi, prozatorul, în multe din personajele scrierilor sale, ca și Camil Petrescu, s-a zugrăvit pe sine. Dealtfel ne-o mărturisește singur în „Cuvîntul înainte" la volumul *Ucenicii sfîntului Antonie* :

„Bunul Dumnezeu a vrut să facă om care să-i semene întru totul — și n-a reușit...

Eu, dimpotrivă, m-am trudit aproape treizeci de ani să creez un om care să nu-mi semene — și tot zadarnică mi-a fost osteneala..."

În paginile izbutite ale operei sale, Damian Stănoiu a dovedit un real simț al pitorescului, al amănuntului revelator și al situațiilor comice (de dialog, de limbaj, de caracter).

G. Călinescu, care a urmărit cu interes evoluția prozatorului, spunea : „Esențialul artistic la Damian Stă-

---

[1] Această scriere memorialistică și autobiografică ne îndreptățește să credem că cea mai mare parte a evenimentelor narate au corespondență în realitate.

noiu nu este modul de folosire a materialului, ci modul de expunere, cu un cuvînt, stilul“ [1].

De fapt în aceasta constă şi valoarea estetică, în ultimă instanţă, a creaţiei sale.

Cursivitatea naraţiunii, solemnitatea dialogului, bonomia uşor satirică dau cărţilor acel umor gros, apt de a genera rîsul irezistibil. Arta stă sub semnul povestirii chiar în romane, umorul fiind însă o componentă permanentă a ei, rezultînd deseori din contrast sau din absurditatea unor situaţii în care sînt puse personajele. El se defineşte prin jovialitate, rareori cunoscînd sarcasmul satiric.

Scrisul lui pare spontan, natural ca şi evenimentele cărora le dă viaţă. O proprietate esenţială a stilului este oralitatea. Personajele vorbesc cu repeziciune şi gesticulează ca într-o scriere dramatică. Limbajul are la Damian Stănoiu funcţie caracterologică. Personajele se definesc prin limbaj. capătă viaţă prin ceea ce spun. Nu o dată *vorbirea* descrie mişcările interioare ale eroilor. Iată de pildă un exemplu în care autorul „transcrie în stilul literaturii patristice raţionamentele infantile ale nefericitului Anichit“ (Ov. S. Crohmălniceanu) [2]:

„După multă chibzuială... găsi că cel mai bun mijloc pentru a scăpa de pofta femeii este să se facă nebun, precum odinioară «Andrei cel nebun pentru Hristos»... Are să umble gol şi desculţ, cu capul descoperit, nespălat, gonit de oameni şi batjocorit de copii ca şi fericitul Andrei... Dar dacă va fi prins şi dus la balamuc ?... Aci, Anichit făcu o mişcare de nemulţumire... Nu, nu. Nebun nu e bine să se facă căci ce folos pentru sufletul său dacă va fi închis pe viaţă la balamuc ? Unde este mîntuirea ? Şi apoi Andrei nu s-a făcut nebun aşa din capul lui, ci fiindcă i-a zis Mîntuitorul, cînd i s-a arătat

[1] Vezi *Adevĕrul literar şi artistic*, nr. 643, 1933, p. 9.
[2] *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, Bucureşti, Editura Minerva, 1972, p. 372.

în vis... Ia să urmeze pe sfîntul Simeon Stîlpnicul şi să facă un turn înalt, unde să stea toată viaţa, fără să se mai dea jos, aşa cum Simeon a stat timp de 67 de ani...“

Limba cărţilor lui reprezintă o îmbinare a graiului „moldovenesc“ de tip sadovenian cu texte biblice, locul proverbelor din opera lui Creangă fiind luat aci de citate panegirice.

După cum remarca G. Călinescu „Damian Ştănoiu are o cultură literară superioară din punctul său de vedere, oricărei alte erudiţii artistice şi anume aceea întemeiată pe *Biblie*, pe *Vieţile sfinţilor*, pe cărţile bisericeşti în vechea limbă arhaică ce mai dăinuie prin mînăstiri. Şi nu e o cultură de lecturi ci de exerciţiu zilnic, întrucît din scoarţă în scoarţă textele acestor cărţi formează materia dialogului monahal. Talentul de povestitor a întîlnit dar o virtuozitate verbală pe care unii scriitori o capătă pe calea erudiţiei şi a dus la o literatură care în ceea ce are izbutit, pare o prelungire mai zîmbitoare a *Mineelor*.“ [1]

Opera lui Damian Stănoiu prezintă şi astăzi un real interes. Sperăm că această culegere va reuşi să-l confirme.

ION NISTOR

[1] G. Călinescu, *op. cit.*, p. 656.

TABEL CRONOLOGIC

1893 La 3 aprilie, în comuna Dobrotinet, județul Olt, se naște Damian Stănoiu, pe numele de mirean Dumitru Stănoiu. Este cel de al treilea copil al Radei, fostă Oancea, și al lui Dumitru Stănoiu.

Urmează primele cinci clase, la Dobrotinet. Citește în această perioadă, supravegheat și sprijinit de învățătorul satului, care-i împrumuta cărți, pe Jules Verne, Daniel Defoe, Cervantes. Mai tîrziu își completează lectura cu Turgheniev, Zola, Gorki, Tolstoi etc.: „*Vagabonzii* lui Gorki îl înduioșau pînă la lacrimi și-i îndreptățeau pornirea împotriva răutății omenești și cîrtirea orînduielilor dumnezeiești, iar rîsul stîrnit de comediile lui Molière îi descrețea fruntea în aceeași măsură. Ceea ce îl atrăgeau mai mult erau călătoriile“ (*Demonul lui Codin*, 1930, p. 54).

1904—1910 Din cauza lipsurilor materiale e silit de timpuriu să înfrunte greutățile vieții. Întrerupe studiile și încearcă să se întreţină singur,

fiind pe rînd telefonist, cîntăreț la biserică și secretar de primărie în comuna natală. După trei luni de ucenicie la cizmărie și una de elev la școala de meserii, intră tot elev, pentru trei ani, la școala de cîntăreți din Slatina. (Mai tîrziu, monah fiind, va urma și trei luni la Seminarul Central din București.) După absolvire, își încearcă norocul ca vînzător de portocale la Craiova și apoi ca paracliser la biserica Amzei din București.

1910—1913 Continuă peregrinările. E lucrător la o fabrică din Sinaia, la „Letea" (Bacău) și vînzător de ziare în Iași. Revine la București și se angajează, pentru scurt timp, la serviciul de expediție al ziarelor *Dimineața* și *Adevĕrul* și apoi muncitor la fabrica de mobilă din Dealul Spirii. Părăsește Bucureștii pentru Constanța, unde este mai întîi picolo la o cafenea și după aceea hamal în port.
La 17 ani, probabil și sub influența lecturilor, se îmbarcă călător fără pașaport pe un vas. Parcurge cu vaporul și cu trenul ruta : Budapesta-Viena-Berlin-Hamburg-Altona-Lipsca. La înapoiere se oprește în București. E rîndaș și îngrijitor de bolnavi cu „30 de lei pe lună" la spitalul Pantelimon. Are prilejul să-l cunoască, în 1913, pe criticul Ilarie Chendi, care se afla internat aici.

1913—1919 De la vîrsta de cincisprezece ani și pînă cînd devine monah, duce o existență zbuciumată.
La 18 aprilie 1913 intră pe poarta mînăstirii Căldărușani, frumoasa ctitorie a lui Matei Basarab : „Iată-mă, așadar, după o hotărîre luată

fără prea multe ezitări, pășind pe bariera Colentina, îmbrăcat în haine ponosite și cu două băncuțe în buzunar, către o viață care mă atrăgea și mă înfricoșa în același timp. Mă atrăgea ca un liman al mîntuirii de lipsuri și de necazuri, de idealuri irealizabile și de gînduri nestatornice ; și mă înfricoșa, poate că în realitate mă revolta, acceptarea de bună voie unui purgatoriu pămîntean..." (*Amintiri din mînăstire*, 1962, p. 3). La Căldărușani, unde venise „nu pentru a căuta sfinți în viață sau împins de un surplus de credință", a găsit, pe lîngă un cadru natural pitoresc, pe care l-a îndrăgit mai mult decît pe călugării sorioși și răi, o arhivă cu acte vechi, scrise în chirilice și o bună bibliotecă, conținînd cărți de literatură și știință, teologice și laice. Starețul mînăstirii Căldărușani, octogenarul Ghenadie Petrescu, văzîndu-l mai dezghețat și bun caligraf, îl ia pe lîngă el să-l ajute în conducerea mînăstirii. Îl numește astfel secretar și casier, atribuții îndeplinite de la 1 septembrie 1913 pînă la 28 februarie 1919, primind în schimb un salariu de 25 lei lunar.

1915 Toamna, în noiembrie, este luat militar, pentru șase luni, la compania a II-a sanitară.

1917 Începe să publice, semnînd : monahul sau ieromonahul Damian Stănoiu, versuri și „proză" în mai multe reviste bisericești (*Duminica ortodoxă, Apostolul, Glasul monahilor*) și redactează „cu multă rîvnă", din însărcinarea lui Ghenadie — care dorea o „monografie" a mînăstirilor din eparhia

București — cele patru studii dedicate mînăstirilor : Căldărușani, Pasărea, Samurcășești, Țigănești.

1918 Publică o plachetă de versuri pesimiste *Deșertăciunea deșertăciunilor*. Lucrează în același timp la elaborarea unor broșuri de morală creștină.

1919 Din aprilie pînă în august este preot la mînăstirea Sinaia.

1920 Paroh pentru unsprezece luni în comuna Vlad Țepeș (Vlașca), azi în județul Ialomița.

1921 Are parohie la Copăcenii Mogășești (Ilfov).

1922 Apare broșura *Două ceasuri fericite*, în colecția „Ia și citește", nr. 21.
E paroh suplinitor la Pueni, în fostul județ Vlașca, și într-o comună din județul Prahova.

1924 Revistele anunță tipărirea primei monografii : *Mînăstirea Căldărușani* și a ghidului *Pentru vizitatorii mînăstirilor*. Locuiește în București, fiind secretar-preot la biserica Udricani și membru în consiliul duhovnicesc.
Are gata o parte din manuscrisele viitoarelor sale povestiri.

1925 Este numit, la începutul anului, director al tipografiei de la mînăstirea Cernica. Îi dă, în decembrie, lui Gala Galaction, „la ușa căruia băteau pe atunci mai toți popii cu gînduri literare", manuscrisul nuvelei *În căutarea unei parohii*, spre a fi recomandat revistei ieșene *Viața Românească*.

1926 Preot la biserica Antim din Capitală ; tipărește celelalte monografii : *Mînăstirea Pasărea*, *Mînăstirea Sămurcășești (Ciorogîrla)*, *Mînăstirea Țigănești* și *Sora Valeria* (Povestire din viața călugărească).

1927 În urma lecturii făcute în redacție de către G. Topîrceanu, în prezența fraților Ionel și Al. O. Teodoreanu, și cu încuviințarea lui Ibrăileanu, apare în numerele 1 și 2 ale *Vieții românești*, nuvela *În căutarea unei parohii* — adevăratul debut literar al scriitorului. (Manuscrisul cuprinde unele adnotări autografe aparținînd lui Topîrceanu.)
Revista *Gîndirea* (din iulie-august) subliniază că *Viața românească* aduce un nume nou în literatură, care de la primele pagini a izbutit să intereseze critica literară. Continuă cu nuvelele *O anchetă*, *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia*, ambele în *Viața românească* în numerele din mai și respectiv iunie-iulie și *Mîntuirea lui Artemon* în *Gîndirea* (nr. 11—12).

1928 Editura „Cartea românească" îi publică, la începutul anului, primul volum de povestiri din viața monahală : *Călugări și ispite*. Cartea este recenzată favorabil, printre alții, de D.I. Suchianu *(Adevĕrul literar și artistic)*, Octav Botez *(Viața românească)*, Perpessicius *(Cuvîntul)*.
Începe colaborarea, care va dura pînă în 1935, la săptămînalul *Adevĕrul literar și artistic*.

Revista publică cea mai mare parte a *Tabletelor* lui Tudor Arghezi și găzduiește în paginile sale numele lui Tudor Vianu, G. Călinescu, I. Agârbiceanu, Felix Aderca, Gh. Brăescu, Al. Philippide, Camil Petrescu, Paul Zarifopol ș.a.
Apar : *Cum petrec călugării, Boala lui Cleopa, Calea împărătească, Loc de veci, Gospodărie de călugăr, Un prînz cu fasole,* nuvele și fragmente de roman, toate în *Adevĕrul literar și artistic* nr. 379, 382, 384, 401, 411, 420).
Gîndirea publică în două numere, din iunie-iulie, *Pacostea calendarului,* fragment din *Necazurile părintelui Ghedeon,* roman editat în același an la „Cartea românească".

1929 Prozatorul este considerat, în urma succeselor beletristice obținute, ca o plăcută surpriză a „anului trecut" (Camil Petrescu, *Anul literar, Adevĕrul,* 2 ianuarie 1929).
Devine membru al Societății Scriitorilor Români.
Apar în *Adevĕrul literar și artistic* (nr. 425, 468, 473) nuvelele, din volumul *Oameni cu sticleți : E bine însurat..., Sfîrșitul lumii, Peste gard.* În *Gîndirea,* un fragment din romanul *Duhovnicul maicilor,* tipărit și acesta tot de „Cartea românească" la finele anului. Poetul Ion Minulescu publică un interesant articol în *Adevĕrul literar și artistic* din 15 decembrie, arătînd împrejurările în care l-a cunoscut pe Damian Stănoiu și impresia produsă de scriitorul-duhovnic : „Astă-primăvară... Pe bulevardul Academiei, în fața vechiului sediu al S.S.R., Nichifor Crainic și cu mine ne încrucișăm cu un popă, ale cărui priviri piezișe se trudesc parcă să înlăture tentațiile diavolului, care trăiesc tot timpul, mai ales pe trotuarele Bucureștilor. Un popă ca toți popii tineri — o barbă neagră și niște buze senzuale ca ale unui mirean, travestit într-un cleric de carnaval" (*Popa Damian Stănoiu — duhovnicul celor care păcătuiesc cu închipuirea*). În numărul din 22 decembrie al aceleiași reviste, prozatorul răspunde poetului cu : *Domnule Minulescu, eu nu te spovedesc.*
Se reeditează *Călugări și ispite.* Succesul de public și aprecierea pozitivă a criticii sporește conflictul între scriitor și mai-marii clerului, care încep să-l atace violent prin unele publicații bisericești.
În *Almanahul* ziarelor *Adevĕrul* și *Dimineața* apare *Dorul părintelui Niță.*

1930 Publică prima scriere de inspirație laică, *Demonul lui Codin (La poarta muzelor),* roman autobiografic. Își notează într-un „Jurnal", ținut cu intermitențe între 1930—1932, mai multe proiecte literare.
Solicită un concediu pentru a pleca la Băile Herculane, Constanța sau Brașov, dar Patriarhia îi refuză cererea. În urma raportului prezentat de C. Rădulescu-Motru, secția literară a Academiei Române îi acordă pentru volumul *Călugări și ispite* (ed. a II-a) „premiul statului. Eliade Rădulescu" destinat lucrărilor publicate în 1928 și 1929. Apare ediția a II-a a romanului *Necazurile părintelui Ghedeon* (încununat cu premiul „Femina" de la Paris) și se reeditează *Duhovnicul maicilor.*

1931 Revine în *Adevĕrul literar și artistic* (nr. 473, 571, 573) cu alte nuvele și povestiri : *Peste gard, Pustnicii de sub stîncă, Pomana părintelui Chiril. Vremea* (nr. 184) publică *Dragoste pe mălai*, iar *Viața românească* (nr. 9—10), *Pocăința starețului*.

La „Cartea românească“ editează un nou volum de nuvele monahale, intitulat *Pocăința starețului*.

Critica literară relevă și cu acest prilej, prin pana lui Pompiliu Constantinescu, G. Călinescu, Perpessicius ș.a., calitățile de umorist ale scriitorului. Vede lumina tiparului la „Cugetarea“ romanul rustic *Fete și văduve*, după ce îl oferise mai întîi „Cărții românești“.

1932 Se vede tot mai mult înconjurat de „ură și bîrfeli“ din partea fraților călugări și a superiorilor, care nu-l mai priveau cu ochi buni de cînd „se făcuse“ scriitor.

La 1 martie nota în jurnalul său : „Starețul îmi spune că Patriarhia m-a dat în judecata consiliului eparhial (?). Adaugă că știe pricina : patriarhul s-a simțit vizat în bucata *Jalba cuviosului Pitirim*.“ În numărul din 13 martie al *Adevĕrului literar și artistic* publică *Soborul de la Căldărușani sau judecata mea* (Dare de seamă anticipată), în care Damian Stănoiu se imaginează în fața soborului de la Căldărușani, convocat din înaltă poruncă, spre a da socoteală pentru cele scrise. Intervenția presei în apărarea prozatorului îl determină pe patriarhul Miron Cristea să renunțe a-l mai judeca, mulțumindu-se doar a-i aduce la cunoștință că înclinările sale literare „nu se potrivesc cu îndatoririle călugărești“. Pînă la excluderea sa (în acest an) din cinul monahal, după nouăsprezece ani petrecuți în sînul lui, Damia Stănoiu a îndeplinit diferite funcții în mai multe locuri, de unde a cules majoritatea subiectelor povestirilor sale. A mai fost preot la mînăstirea din Predeal, în cîteva sate din județul Ilfov, la bisericile Jignița și Sfîntul Dumitru (București) ; copist la tipografia cărților bisericești, șef de birou cl. I la episcopia Constanța și subșef de birou la cancelaria Sfîntului Sinod.

Apar în *Adevĕrul literar și artistic* (nr. 624, 626) două fragmente din romanul *Alegere de stareță*, roman tipărit de „Cugetarea“ și considerat o capodoperă a creației sale (Pompiliu Constantinescu, G. Călinescu). În aceeași revistă apar fragmentul de roman *Un chiriaș mofturos* (nr. 618) și [*Răspunsul la adresa de excludere din cinul monahal*] (nr. 619).

1933 Rămas multă vreme fără slujbă, scriitorul răspopit se vede nevoit să trăiască din scris, redactînd, uneori cu graba unui om neliniștit, un număr impresionant de volume, multe dintre ele variații pe aceeași temă. O epigramă a lui Mircea Pavelescu are ca țintă tocmai această fecunditate a prozatorului : „Întors cu fața spre icoane / el tipărește în neștire ; / de parc-ar fi la mînăstire, / împarte peste tot canoane“ (*Adevĕrul literar și artistic*, nr. 646). Apar schițele *Ziua unui pensionar* și *Părerea domnului Budacea despre femei și despre literatură* (*Adevĕrul literar și artistic*, nr. 637, 675).

Dă un interviu lui Lascăr Sebastian în aceeași publicație, făcînd unele precizări de ordin biografic și anunță printre proiectele de viitor o încercare în dramaturgie : „Sînt convins că mi-e mai lesne dialogul din teatru decît cel din roman".

Publică în *Universul* (nr. 150, din 5 iunie), care își serba jubileul, articolul *Primul abonament.*

Editura „Cartea românească" tipărește romanul *Ucenicii sfîntului Antonie* și Editura „Adevĕrul" *Camere mobilate*, două noi cărți de succes.

E din nou încorporat și lăsat la vatră cu gradul „soldat neinstruit".

1934 Interviu în *Reporter* (13 martie) cu prilejul apariției romanului *Parada norocului* la Editura „Universala" Alcalay.

„Cartea românească" îi tipărește *O zi din viața unui mitropolit* (Însemnările unui trădător.)

În cadrul „Săptămînii cărții", organizată anual în luna mai, Editura „Adevĕrul" anunță apariția volumelor *Camere mobilate* (ed. a II-a) de Damian Stănoiu, *Cartea nunții* de G. Călinescu, *Răscoala* de L. Rebreanu etc. Este, în această perioadă, unul din scriitorii cei mai citiți, alături de Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, Mircea Eliade și alții.

1935 În *Adevĕrul literar și artistic* din 10 martie publică povestirea *Chilipir* din volumul de nuvele *Oameni cu sticleți* care apare la „Cartea românească". Mai văd lumina tiparului la Editura „Universala" Alcalay *Eros în mînăstire* și *Pe străzile Capitalei* (Soarta lui Radu Pelin), iar la „Naționala Ciornei" un roman caragialesc *Pensionarii.* În colecția „Biblioteca noastră", nr. 3, a editurii „Socec" apare povestirea pentru tineret *Cinci prieteni.* Răspunde la o anchetă întreprinsă de directorul de atunci al „Bibliotecii pentru toți", Vasile Demetrius, în scopul de a afla considerațiile „cărturarilor" asupra colecției : „Era înaintea războiului, se apropia iarna și nu mai aveam cărți de citit. Le isprăvisem și pe cele din biblioteca mînăstirii, și pe cele din biblioteca mitropolitului Ghenadie. Iar bani ca să cumpăr nici pomeneală... Se mărită o domnișoară din Ploiești. Iar mitropolitului de Prahova... îi dă în gînd să poftească la cununie pe fostul primat... Ghenadie Petrescu (și acesta n.n.) mă ia cu el în calitate de diacon-lefteriu. Pentru osteneala de a fi glăsuit două ectenii pe de rost, nașul mă răsplătește cu suma enormă de 40 de lei. Cînd m-am văzut cu atîta bănet, cel dintîi gînd mi-a fost — firește — să-mi cumpăr un culion nou, și al doilea să-mi fac rost de cît mai multe cărți. Cu 30 de lei mi-am ales eu atunci o sută de numere din «Biblioteca pentru toți», de la clasicii latini pînă la Camille Flammarion și Budai-Deleanu. Iarna aceea a fost poate cea mai plăcută din viața mea" *(40 de ani de cultură,* Editura „Universala" Alcalay, 1935).

1936 Editează la „Socec" volumul *Luminile satului* și povestirea pentru copii *Doi vagabonzi,* la „Naționala Ciornei" (ed. a IV-a).

1937 Alte două romane: *Căsătorie de probă* și *Cazul maicii Varvara* apar la începutul anului. În „Biblioteca pentru toți", nr. 1516, care apărea acum la Editura „Socec", i se publică nuvela *În căutarea unei parohii.*

1938 La „Cugetarea" se tipărește romanul *O partidă de pocher.*

1939 Apare la aceeași editură romanul-reportaj *București-Sinaia.*
Începînd cu acest an, publică în *Universul*, sub pseudonimul Kir Panait, o serie de articole pe diferite teme.

1940 Editura „Bucur Ciobanul" scoate *Voiaj de plăcere* (Douăzeci de zile în tren).

1941 Se reîntoarce la mînăstirea Căldărușani, dar după numai trei luni revine, fără să ceară aprobarea înaltelor autorități bisericești, la viața laică.
Alt interviu (în iunie) și un nou roman de inspirație mireană, *Dîmboviță, apă dulce...*
La 14 august se căsătorește cu Elvira Craiu, profesoară de lucru manual, de prin părțile Prahovei.

1942 Apare la Editura „Cartea românească", care i-a patronat debutul, volumul de schițe și nuvele *Furtună în iad.*

1943 E prezent în librării cu ediția definitivă a volumului *Călugări și ispite.*

1944 O nouă carte pentru copii, *Măgarul ciobanului.*

1945 Povestitorul își strînge sub titlul *Cartea pustnicilor* o serie de scrieri monahale; ediție definitivă în două volume.

1946 Apar edițiile a IV-a și respectiv a III-a a romanelor *Necazurile părintelui Ghedeon* și *O noapte cu ghinion.*

1947 Publică povestirea pentru copii *Doi colegi* și romanul *Haine vechi,* la „Forum", iar, la „Cugetarea" Georgescu-Delafras, *Jocul Satanei,* operă de anticipație, care coincide cu o revenire fericită la vechea temă monahală. Ediția definitivă a romanului *Camere mobilate.*

1948 Se reeditează, cu sumarul însă modificat, vol. *Călugări și ispite* (ediție definitivă).

1949 În colecția „Cartea poporului", nr. 27 a E.P.L.A. se reeditează nuvela *O anchetă.*

1950—1956 Ultimii ani de viață Damian Stănoiu și i-a petrecut în tăcere, lucrînd la revizuirea operei, pentru ediții definitive, și la redactarea amintirilor.

1951 Traduce, în colaborare, *Amintiri din seminar* de G. N. Pomialovski.
Este internat la spitalul Colentina.

1952 Predă secției de proză a Uniunii Scriitorilor manuscrisul unui roman inedit, care n-a mai apărut.

1952—1953 Este internat la spitalul Panduri (clinica profesorului Burghele), pentru o intervenție chirurgicală, care scoate la iveală un cancer.

1956 După doi ani de relativă însănătoșire este reinternat la clinica profesorului Burghele și apoi mutat la spitalul „Dr. Carol Davila".
La 8 iulie Damian Stănoiu se stinge din viață, și este înmormîntat la cimitirul Bellu, în vecinătatea lui B. P. Hasdeu și a Hortensiei-Papadat-Bengescu. În necrologul din *Gazeta literară* (12 iulie) Petru Vintilă scria : „Zilele trecute, după o grea și îndelungată suferință, scriitorul a plecat pentru totdeauna dintre noi. Scriitorii din generația mea nu l-au învățat la vremea liceului, Damian Stănoiu nefiind trecut în programele analitice. Dar tinerii scriitori de azi, pe atunci numai elevi la liceu, citeau multe din lucrările lui Damian Stănoiu, în pofida rigorilor de regulament școlar și deseori cărțile lui, găsite în pupitre, erau confiscate de profesori. Anatema aruncată asupra prozei acestui fecund și caustic scriitor era cu totul nedreaptă... Opera lui Damian Stănoiu va rezista judecății timpului și se va înscrie ca un moment interesant al literaturii noastre satirice, demascatoare, din epoca cuprinsă între cele două războaie mondiale."

■

1958 I se reeditează o primă culegere de nuvele și romane intitulată *Ucenicii sfîntului Antonie* (E.S.P.L.A.), prefață de Dumitru Micu.

1962 Apar pentru întîia dată *Amintirile din mînăstire* (E.P.L.).

1964 O nouă culegere, *Alegere de stareță*, în „Biblioteca pentru toți", nr. 236, a E.P.L.
La 22 iunie moare Elvira Stănoiu, în strada C. C. Arion 18, care a fost și adresa ultimei locuințe a scriitorului.
La Moscova se editează în limba rusă *Necazurile părintelui Ghedeon* și *Alegere de stareță.*

1968 Revista *Luceafărul* publică un fragment din „Jurnalul" prozatorului.

1970 Editura Eminescu scoate în colecția „Romane de ieri și de azi", într-un volum, romanele *Alegere de stareță* și *Ucenicii sfîntului Antonie,* ediție îngrijită de Ion Nistor.
În revista *Biblioteca Rumânia,* nr. 6, apare, precedată de o succintă prezentare asupra autorului, traducerea în limba rusă a nuvelei *În căutarea unei parohii.*

I. N.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prezenta ediție, în două volume, grupează cele mai reprezentative scrieri ale prozatorului Damian Stănoiu care n-au mai apărut pînă acum în noua serie a „Bibliotecii pentru toți".

Volumele cuprind, în ordine cronologică, nuvele și romane de inspirație monahală.

Reproducerea textelor s-a făcut după ediții definitive și manuscrise revăzute de către prozator în ultimii ani ai vieții, și anume: nuvela *Pustnicii de sub stîncă* după volumul *Pocăința starețului* (București, „Cartea românească", 1931), romanul *Duhovnicul maicilor*, după culegerea *Cartea pustnicilor*, vol. I, ediție definitivă (București, „Cugetarea", 1945); *Copii bătrîni sau Cum petrec călugării*, *Jalba cuviosului Pitirim* și *Calea împărătească* după culegerea *Cartea pustnicilor*, vol. II, ediție definitivă (București, „Cugetarea", 1945); *Anichit păcătosul* și romanul *Filaret și Acachie sau O zi mitropolit* după ediția definitivă *Călugări și ispite* (București, „Socec", 1948). Nuvela *S-a certat maica Natalia cu maica Vitalia* reproduce un text refăcut ulterior de autor, existent astăzi în Biblioteca Academiei. Romanul *Necazurile părin-*

telui Ghedeon după textul publicat în antologia *Ucenicii sfîntului Antonie* (București, E.S.P.L.A., 1958), *În căutarea unei parohii* după un manuscris păstrat în Biblioteca Academiei R. S. România.

În transcrierea textelor s-au aplicat normele ortografice în vigoare, menținîndu-se acele forme de limbă specifice epocii și scriitorului.

S-au reținut astfel alternanțele frecvente în creația lui Damian Stănoiu de felul: *antereu / anteriu, ceti / citi, complect/ complet, lacrămi/ lacrimi, metanie / mătanie, potropop /protopop, protivnic / potrivnic, pusnic / pustnic, sunt / sînt, turbure / tulbure, zburli / zbîrli* etc.

S-au transcris întocmai formele regionale și arhaice: *boale, carele* (în citate biblice), *cătră, dete (deteră), dupre, fiștecare, greșalele, îndrepteze, mulțămesc, pre, țărnă,* (să) *spuie,* (să) *rîză,* (să) *vază* ș.a.

Substantivele de felul *cămașe* și *grije* au fost conservate în această terminație.

Alternanțele sau cuvintele de tipul *filosof /filozof, vieață / viață, acelaș, noui, respectos, războiu* etc. au fost redate în formele curente de astăzi: *filozof, viață, aceiași, noi, respectuos, război.* De asemenea, s-au transcris în mod unitar *potcapiu, prooroc, ecleziast.*

Pentru îndreptarea numeroaselor greșeli de tipar, au fost colaționate textele ediției noastre cu aparițiile anterioare în reviste sau volume. Cînd a fost nevoie s-au consultat și manuscrisele primei variante. Intervențiile efectuate în text au fost marcate prin croșete.

La sfîrșitul nuvelelor și romanelor s-a indicat locul și data primei apariții, iar în subsolul paginilor au fost date cîteva succinte note explicative.

I. N.

ÎN CĂUTAREA UNEI PAROHII

Artemie este ieromonah și a împlinit de curînd patruzeci și trei de ani. Averchie este călugăr simplu și va sări în curînd peste jumătatea sutei.

Artemie e de statură peste mijlocie, are ochi căprui, păr lung și castaniu, frunte lată, barbă stufoasă, nasul îi e cam gros de la mijloc spre vîrf, iar picioarele puțin sucite înăuntru. Averchie e mic de stat, are părul din cap și din barbă încîlcit și răsucit, nasul cam turtit la mijloc, iar ochii verzi și deosebit de sprinteni.

Amîndoi aceşti călugări au intrat de tineri în mînăstire, dar numai Artemie a căpătat cinstea de preot, fiindcă venise cu ceva carte de acasă, iar aci avînd a se deprinde mai vîrtos cu slovele chirilice. Ca omul cu doi ochi, Averchie a rămas bun în grad. Dealtfel, chiar dacă ar fi fost bun pentru preoție, el n-ar fi primit deoarece se teme de răspunderi prea mari, precum și de păcatul mîndriei în care cad cei din dregătorii mai de seamă.

Chiliile în care se mîntuiesc acești monahi, adică Artemie și Averchie, se află afară din cetate, în șirul de lîngă lac și în nemijlocită vecinătate. Ba chiar pe aceeași sală. Ei au legat prietenie de multă vreme, lucru rar în mînăstire. Și prietenia a durat, lucru și mai rar. Ceva mai mult : această prietenie s-a iscat din inimă curată și niciodată nu s-a poticnit de ascunzișuri, ceea ce nu s-a mai pomenit în lumea monahală. Căci, după cum scrie la *Pateric*[1], călugării se adună fără să se cunoască, trăiesc fără să se iubească și mor fără să se plîngă unii pe alții. S-a întîmplat însă această minune cu Artemie și cu Averchie, din două pricini : întîi, pentru că în firea lor s-au dovedit mari nepotriveli, și al doilea fiindcă s-au dovedit și unele potriveli. Atunci cum s-au imprietenit dacă nepotrivelile sunt mai mari decît potrivelile ? Lucrul e ușor de înțeles. Locuind amîndoi pe aceeași sală, siliți au fost de felurite nevoi să se împlinească unul pe altul, așa că tocmai din nepotriveli s-a înfiripat și a durat prietenia lor.

Să vedem acum unde nu se potrivesc ei și cum se împlinesc unul pe altul.

Artemie, după cum s-a văzut, știe carte și, cînd citește, ascultă și Averchie, care nu știe. Artemie are scule cu care prinde pește, dar nu se pricepe și nici nu-i e îndemînă să-l gătească ; Averchie are groază de apă însă e strașnic bucătar ; Artemie se pricepe în ale cizmăriei și Averchie în cele croitorești. Cînd cel dintîi are trebuință să-și dreagă hainele dă fuga la Averchie ; iar cînd Averchie are de meremetisit ceva pe la bocanci și pe la papuci, se adresează la rîndu-i vecinului cu calapoade și cu degetele pline de negreală.

[1] Colecție de povestiri din viața călugărilor trecuți de biserică în rîndul sfinților.

Lui Artemie îi place mai mult vinul, iar lui Averchie țuica, așa că atunci cînd își primesc tainurile de la chelărie, Artemie dă jumătate din țuică lui Averchie, iar Averchie îi dă în schimb jumătate din porția lui de vin.

Artemie este din firea lui lesne crezător, cam uituc și fără noroc, cel puțin așa zice el. Averchie e mai prevăzător, nu prea crede în noroc, și se pricepe să întoarcă mai bine lucrurile în viață. Cînd țiganii din satul vecin își vîră mîinile prin coșurile de raci și prin vîrșile lui Artemie, cel care pune plîngere la jandarmi este Averchie, căci dacă s-ar duce Artemie, ori s-ar întoarce fără nici o ispravă, ori ar pierde ceva pe drum. Astfel că Artemie, cu toate că e preot, ascultă ca un copil de sfaturile lui Averchie.

Artemie doarme tare greu, iar Averchie se trezește din te miri ce. Așa că noaptea, cînd sună clopotul pentru utrenie[1], Averchie are grijă să se lupte cu somnul lui Artemie. E drept că uneori nu izbutește decît să-l întoarcă pe partea cealaltă pe Artemie, ceea ce nu înseamnă că nu și-a făcut datoria de prieten și de vecin.

Iată dar atîtea pricini care i-au făcut pe acești doi călugări să se imprietenească așa de tare, încît cu greu s-ar putea despărți. Diavolul însă, care se găsește în necurmată luptă cu călugării, tot ar fi găsit el mijloace ca să-i silească să se despartă, dacă, după cum am spus, Artemie și Averchie n-ar avea și unele potriveli. Se știe că numai rîvna de a ajunge cît mai sus, cu orice preț, este de-ajuns să înlăture trăinicia prieteniilor. Ei bine, nici Artemie și nici Averchie nu sunt oameni care

[1] Slujbă religioasă ce se oficiază dimineața, înainte de liturghie, ori seara, la priveghi și la denie.

să ceară de la viață mai mult decît le-a dat, şi nici nu nădăjduiesc la o cît de mică boierie călugărească.

Ieromonahul Artemie, pe lîngă darul de preot, mai are și ascultarea [1] de prescurar ; iar monahul Averchie îndeplinește slujba de paracliser încă din anii tinereții. Amîndoi își fac cu sfințenie ascultările, ca și celelalte datorii călugărești, între care se numără şi aceea de a cîrti împotriva stareţului şi a economului, aşa ca să aibă şi Diavolul o bucurie din partea lor. Şi astfel viața celor doi cuvioşi curgea pe cel mai temeinic drum al mîntuirii cînd, într-o bună zi, se pomenește și Averchie cu o mică înaintare în grad ; i se dă ascultarea de metocar, adică îngrijitor al caselor pe care mînăstirea le avea în Bucureşti.

Cînd auzi această veste din gura economului, bietul Averchie rămase de lemn. El, care niciodată nu-şi închipuise o viață în afară de zidurile mînăstirii, cum să iasă taman acum, aproape de bătrîneţe, în lume, şi încă în inima Bucureştilor ?

— Nu mă duc, părinte Artemie !

— Pentru nimica în lume să nu te duci ! îl sfătui şi Artemie, gîndind şi la ispitele pe care le va avea de întîmpinat prietenul său, într-un oraş mare, dar mai cu seamă la ale lui nevoi... Cine să-i mai gătească peştele, dacă va rămîne singur ? Cine să-i mai cîrpească hainele și rufele și să-l trezească pentru utrenie ? Să nu te duci, părinte Averchie, că are să rîdă Dracul de tine taman acum la bătrînețe... Că în lume sunt multe ispite... Şi izbînzile Diavolului mai lesnicioase... Părerea mea este să te duci îndată la părintele stareț și să-l rogi să trimită pe altul la metoc.

[1] Făgăduința de deplină supunere mărturisită de călugări ; ucenicie făcută de cel ce intră în monahism.

Iată însă că Averchie se duse cu gîndul la anumite foloase care se trag din ascultarea de metocar şi o lăsă mai moale. Ca la urmă să se lase cu totul ispitit de acele foloase.

— Ştii ce, părinte Artemie ? Eu aş zice că e mai bine să mă duc, că dacă nu m-oi supune are să se supere părintele stareţ...

— Ţi-ai adus aminte, de bună seamă, că metocarii fac borş, ca să-l vîndă bucătăreselor... şi te-a şi luat Satana în primire ! se burzului pe loc Artemie, mai ales că-l știa pe Averchie cu oarecare dragoste pentru bani.

Averchie se clătină o clipă în hotărîrea lui, dar Dracul iubirii de argint îl şi luase în primire.

— N-ar fi rău să mai fac rost de vreun gologănaş, părinte Artemie, ca să am măcar pentru îngropăciune...

— Da' ce-ţi trebuie bani la moarte, frate Averchie ? Nu ştii că pe noi, călugării, ne înfăşoară în mantie şi ne aruncă în groapă ? Şi frăţia-ta ai mantie destul de bună...

— Mă duc, părinte Artemie... că trebuie să fac ascultare . Călugărului îi scrie că e dator să facă ascultare...

— Du-te, frate Averchie, că numai Diavolul te îndeamnă să ieşi din mînăstire. Să ştii însă de la mine că în curînd ai să te căieşti... şi atunci să nu fie prea tîrziu !

Cînd Averchie fu gata de plecare, se sărutară amîndoi ca doi fraţi de sînge şi se despărţiră cu nespusă părere de rău. Şi aşa îl sfătuia Artemie pe Averchie :

— Să iei seama, cînd umbli pe stradă, să nu te calce vreun tramvai sau vreo trăsură... Pîine să-ţi iei de cu seară, ca să nu te lăcomeşti cînd e caldă

și să-ți cadă greu la stomac. Să-ți faci canonul întocmai după pravilă și nici o clipă să nu-ți faci de uitare că ești călugăr... Că ai să dai de parale și mă tem să nu îndrăgești prea mult țuica... Să te ferești în primul rînd de femei, că acolo unde nu izbutește Diavolul, izbutește femeia... În sfîrșit, frate Averchie, nu uita nici o clipă vorba din *Scriptură*, care zice : „Pieirea ta, prin tine, Izraile !..."

*

Nu trece o lună de la plecarea lui Averchie și Artemie, prididit de dorul prietenului, se duce la stareț și-i cere blagoslovenie pentru a merge la București.

— M-aș duce la părintele Averchie, că a mai uitat acasă unele lucrușoare de trebuință și cu prilejul ăsta să mai văd și eu Bucureștii, că nu i-am văzut de peste douăzeci de ani...

— D-apoi, părinte Artemie, îi grăiește starețul cu vorbă blîndă, n-ai cu ce te folosi sufletește dacă-i vedea Bucureștii... Că numai răutate, zgomot, lux și stricăciune este acolo... Dar fiindcă zici că ai treabă cu Averchie, poți să te duci. Cînd ești gata de plecare, să treci pe la părintele Varahie, secretarul, poate că are să-ți dea vreun plic să-l duci la cănțălaria mitropoliei.

Și astfel a pornit ieromonahul Artemie, apostolește, pe drumul Bucureștilor, c-o pîine și c-o știucă friptă în traistă, pentru trebuințele stomacului, iar cu o cărticică de rugăciuni în buzunar, pentru a împlini poruncile călugăreștilor pravile. Cînd a ajuns la metoc[1], l-a găsit pe Averchie

[1] Locuință pe lîngă o mînăstire, situată în afara incintei ei.

vînzînd borș, cu un șorț de sac dinainte și cu mînecile sumese pînă mai sus de coate.

— Merge, frate Averchie, merge ?

— Din gros, părinte Artemie !

După călduroase strîngeri de mînă și frățești îmbrățișări, și-au povestit în puține cuvinte, așa ca doi monahi puțin vorbăreți, cu ce și-au cheltuit vremea de la despărțire și pînă în ceasul de față.

— Eu, zice Artemie, credeam că am să mor de foame fără frăția ta... dar încet-încet, m-am deprins să-mi gătesc singur peștele. Parcă-i mare scofală să frigi o plătică, să fierbi o știucă sau să prăjești un șalău ?

— Eu, grăiește Averchie, eram tare îngrijat, la început, pentru pravilă, că aici n-are cine să-mi citească. Dar apoi m-am hotărît să zic numai atît : „Doamne Isuse Christoase, fiul lui Dumnezeu, miluește-mă pre mine păcătosul și urgisitul", că este prea de-ajuns. Ce, parcă nu știe Dumnezeu ce-i trebuie călugărului ? Mîntuire și altceva nimic !

A doua zi dimineața, ieromonahul Artemie s-a dus la cancelaria mitropoliei, ca să dea un plic pe care i-l încredințase cuviosul Varahie. Și cum nu cunoștea ușile, a nimerit chiar în cabinetul directorului. Acesta, după ce a luat cunoștință de conținutul plicului, s-a uitat la aducător cu luare-aminte. Și pesemne că i-a plăcut înfățișarea lui Artemie, căci altfel nu i-ar fi vorbit cum i-a vorbit.

— Ești ieromonah, cuvioșia-ta, ori numai călugăr simplu ?

— Am aproape doisprezece ani de preoție, preacucernice părinte ! i-a răspuns Artemie c-o îndrăzneală de s-a mirat multă vreme după aceea. Ba chiar s-a și căit.

— Sunteți preoți de ajuns la mînăstire ? l-a mai întrebat directorul după ce i-a luat seama la îmbrăcăminte.

— Eu cred că suntem de ajuns, a răspuns Artemie, neștiind unde bate cel mai mare.

— Prin urmare... dacă am lua vreunul din ei... nu s-ar simți prea mult lipsa.

— Deloc nu s-ar simți, adeveri Artemie cinstit, fără să-și închipuie ce-l așteaptă.

Directorul cancelariei mitropolitane își răsfiră barba satisfăcut, își înțepeni mai bine ochelarii pe nas, mai măsură pe Artemie de sus pînă jos și de jos pînă sus, apoi își spuse gîndul de-a dreptul.

— Ce ai zice, cuvioase părinte... cum ți-e numele ? că nu te întrebai...

— Artemie, Artemie Ieromonahul păcătosul.

— Ce-ai zice, cuvioase părinte Artemie, dacă te-aș trimite vremelnic să păstorești o parohie vacantă ? Ia gîndește-te puțin.

Părintelui Artemie îi veni mai întîi a rîde ca de-o glumă ; apoi, bănuind că poate n-o fi o glumă, fu cuprins de un pic de mîndrie ; iar la urmă gîndind că Diavolul care-i alungă peștele din vîrși, s-a luat după el ca să-i facă și pe-aci niscai bucluсuri, își luă curaj din scripturi. Dar pînă să dea drumul cuvîntului spînzurat în vîrful limbii, grăi tot directorul.

— Poate că ai auzit și cuvioșia-ta că după războiul ăsta marele, avem o lipsă de preoți cum nu s-a mai pomenit în țara noastră. Numai în această eparhie sunt aproape o sută de parohii vacante. Și aceste [parohii] vacante nu pot fi împlinite decît cu timpul, după ce seminariile vor da din nou absolvenți. Pînă atunci, însă, ca să nu rămînă poporul drept-credincios la cheremul sectanților, s-a hotărît de către mai-marii bisericii să se împlinească lipsurile mai simțite cu ieromonahii de pe la mînăstiri. Se știe prea bine că ei n-au pregătirea ce se cere unui preot de enorie, dar la nevoie face și omul ce se poate, nu ce ar vrea. Hei, ce zici ? Vrei să te duci la o parohie ?

— Păi de... nu știu... dacă... dacă preacucernicia-voastră... bîigui Artemie complect fîstîcit de așa noutate. Apoi, avînd răgaz pentru a-și veni în fire, căci directorul își aruncase ochii pe o hîrtie, își luă îndrăzneală din pilda monahilor care s-au împotrivit episcopilor și chiar patriarhilor, pe la sinoadele ecumenice, tuși energic și grăi cu hotărîre : Păi bine, preacucernice, da' ce, eu sunt popă cu seminar, ca să slujesc într-o parohie ?

— Știu că n-ai trecut prin seminar, zîmbi directorul cu blîndețe, dar ai dar de sus ca orișice preot, așa că poți sluji oriunde. Pe vremea cînd sfinții apostoli au rînduit să fie preoți și arhierei, nici pomeneală nu era de seminarii și de niscai facultăți de teologie ! Ei, te duci, ori ba ? Dacă nu vrei de voie, o să te duci de nevoie... Ai uitat că monahul e dator să facă ascultare ?

— Apoi dacă o suciți în felul ăsta, o să mă duc, ce am să fac ? Pravila noastră spune că ascultarea e mai întîi de toate, deci înaintea rugăciunii !

— Ei bravo ! se declară directorul mulțumit de răspuns. Ia să-mi spui acum către care județ îți dă inima brînci ?

— E pe alese, cinstite părinte ?

— Treci dincolo, la arhivă, și ia-ți însemnare de parohiile vacante care ți s-ar părea mai potrivite. Pe urmă, dacă crezi că e necesar, să te duci la fața locului, să vezi care îți vine mai bine la socoteală. Dacă vrei să stai mai mult într-un loc, ia o parohie mică și dosnică, unde n-are să vină așa curînd unul cu seminar. Iar dacă ai alte...

gînduri, adică să legi gură pînzei mai repede, hotărăşte-te pentru una mai mare. Apoi să vii să-mi spui ca să-ţi dau hîrtie la mînă. Poţi să mă veseşti chiar prin poştă, ca să nu te trambalezi prea mult pe drumuri şi eu ţi-oi trimite întăriturile tot prin poştă.

După ce îşi notă o duzină de parohii vacante şi după ce, ca om prevăzător, luă şi un bilet de voie de la director, Artemie porni cu atîta grabă către metoc, că puţin a lipsit să nu fie strivit de tramvaie şi de automobile.

— Veste nouă, frate Averchie ! zise el, fluturînd biletul de voie.

— Numai să fie şi bună ! zîmbi Averchie ca omul care se crede dator să aibă şi nedumeriri şi bănuieli.

— Am poruncă de la părintele director să-mi aleg o parohie şi să slujesc acolo ca preot...

— Nu glumeşti ?

— Nu glumesc deloc !

— Părinte Artemie, bagă de seamă să nu fie la mijloc vreo înşelătorie... Poate că părintele director a vrut să te încerce, ca să vază cît te duce mintea... Că n-ai învăţat seminarul... Şi nici preoteasă nu ai, ca să fii popă de mir.

— Darul lui Dumnezeu se pogoară la fel peste cei învăţaţi ca şi peste cei neînvăţaţi... Peste cei drepţi ca şi peste cei păcătoşi... Cît pentru preoteasă... o să aibă Dracul grijă să-mi facă rost. Îţi închipui cumva că are să-mi piardă urma ?

Se priviră amîndoi speriaţi, apoi rîseră ca de-o glumă. Erau încredinţaţi că Diavolul se ţine scai de călugăr, chiar şi în biserică de-ar intra, dar ca să îndrăznească pînă acolo încît să-l ducă pe Artemie în ispita muierii, asta niciodată.

— Hei, şi la ce comună te-a dat ?

— Nu mi-a numit nici una, dar mi-a dat voie să-mi aleg.

Apoi citi Artemie lista pe care şi-o întocmise la cancelaria mitropoliei, ca să audă şi Averchie, dar tot el îşi dădu cu părerea mai întîi.

— Eu gîndesc, frate Averchie, că ar fi mai brodită să-mi aleg o parohie mică şi nu prea arătoasă, nici prea aproape de vreun tîrg sau de vreo gară, unde să pot sta nesupărat şi cît mai mult...

Averchie însă fu de altă părere.

— Eu socotesc, părinte Artemie, că ar fi mai înţelept lucru să ceri o parohie cît mai mare, ori în ce loc s-ar afla aşezată, ca să te înţoleşti repede şi să pui şi ceva deoparte. Fiindcă mult tot n-ai să stai, chiar dacă e satul mic şi dosnic. Cine cunoaşte gustul borşului de la mînăstire nu se poate lipsi prea mult de el...

Artemie îşi aduse aminte de zicătoarea cu borşul călugăresc şi se căi că şi-a făcut socoteli pe termen lung, cunoscînd aici amestecul Satanei.

— Frăţia-ta eşti din Ialomiţa, aşa că ai putea să-mi spui cum stau lucrurile prin partea locului.

— Pe la noi, prin Ialomiţa, se gătesc fetele ca la tîrg, îi răspunse Averchie la iuţeală, fără să-şi lămurească gîndul. Apoi, după ce observă nedumerirea lui Artemie : Asta înseamnă că oamenii sunt cu stare...

— Dacă sunt cu stare şi fudui, înseamnă că nu sunt bisericoşi !

— Asta ai s-o vezi cînd te-i duce la faţa locului, că eu n-am mai dat cam de multişor pe acolo şi între timp s-o fi mai schimbat lumea. Da' să ştii că în Ialomiţa e obicei să se dea preoţilor cîte o măsură de grîu şi de porumb...

Artemie își simți buzunarele pline și îngădui ochilor să strălucească de-o bucurie oarecum necălugărească, dar îndată fu luat de alte gînduri.

— De, măi frate Averchie, știu eu ce să zic ? Bun ar fi obiceiul de care spui, dar am auzit că în județul ăsta nu prea sunt nici ape, nici păduri, așa că trebuie să fie tare urît, mai ales pentru unul care a hălăduit atîția ani lîngă o baltă plină de pește și de raci și în preajma unei păduri fără hotare. Eu cred c-aș brodi-o mai bine în Vlașca și, dacă s-ar putea, într-un sat pe lîngă Dunăre...

Averchie își aminti de spusele unui frate întru Christos, că în Dunăre se află cega cea mult gustoasă și înghiți în sec.

— Poate mi-aduci și mie vreo cegă...

Dar Artemie, avînd un adevărat pomelnic de parohii vacante, nu se putea opri prea mult cu gîndul la una din ele.

— Dar dacă aș lua-o spre Teleorman, frate Averchie ? Cică în acest județ ar fi un pămînt grozav de bun. Orice ar semăna omul se face.

Averchie se scărpină după ureche, apoi ridică din umeri și din sprîncene.

— De, ce să zic, o fi el pămîntul mănos, dar am auzit că prin părțile alea sunt oameni d-ăia care îți fură cuiul de la capătul osiei și te lasă cu căruța în drum... Mai bine ar fi prin părțile Tîrgoviștei, că se face țuică multă... și cînd vii pe la București poate mi-aduci și mie cîte un clondir...

— Dar de Prahova, ce zici, frate Averchie ?

— Asta cam în ce parte de loc vine ?

— Pe la Ploiești în sus...

— Să te ferești ca de foc, că, după cîte am auzit, acolo sunt adventiștii ăi mulți !

— Las' să fie cît de mulți ! izbi Artemie cu pumnul în masă. Am să mă lupt cu ei și [o] să-i întorc din calea rătăcirii !

Averchie îl măsură cu milă, de sus și pînă jos.

— Cată-ți de treabă, omule ! Nu vezi că, afară de ce e pe sfinția-ta, nu mai ai nimic ? Ai răbdare să prinzi mai întîi puținel cheag și pe urmă să te lupți cu adventiștii ! Părinte Artemie, ascultă ce-ți spun eu : să-ți alegi un sat mare, să te întolești, să-ți aduni ceva bănișori... și pe urmă să te întorci la mînăstire și să trăiești, măcar cîtăva vreme, fără nici o grijă.

— Bine-bine, dar călugărului îi scrie...

— Ce-i scrie călugărului ? Să muncească pentru mînăstire, iar mînăstirea să-i dea ce-i trebuie. Asta îi scrie ! Mă rog, ți-a dat starețul vreun cap de ață de cînd ești în mînăstire ? Că de muncit ai muncit, slavă Domnului ! Hei, părinte Artemie ! Eu, dacă n-aș vinde borș, aș muri de foame p-aici, în nădejdea părintelui stareț.

— Văd că ai început să îndrăgești pe Mamona, frate Averchie... rîse Artemie, fără să se mire prea mult.

— De nevoie, părinte Artemie !

Astfel urmă vorba între cei doi monahi pînă după miezul nopții, fără să ducă la o hotărîre statornică. Așa că a doua zi o luară de la cap. Averchie ținea morțiș că trebuie o parohie mare și agoniseală de bani :

— Cu ce oi strînge eu de pe borș, cu ce-i mai aduna sfinția-ta de la sat, o să avem, cînd ne-om întoarce la mînăstire, cu ce ne drege chiliile și cu ce să ne mai îndulcim cele bătrînețe...

— E lacul plin de pește și de raci !

— O fi, nu zic ba ; dar dacă nu e şi un păhărel cu vin, mare lucru nu alegi din saramura de plătică şi din şalăul prăjit...

În cele din urmă, văzînd Artemie că nu se poate opri la una din parohiile pe care şi le însemnase, a plecat la mitropolie ca să roage pe director să-i rînduiască el una. Dar n-a apucat să intre în cancelarie, căci în curtea catedralei a întîlnit doi ţărani, care îndată ce l-au văzut şi-au scos căciulile, cu gînd de vorbă.

— Sărutăm mîinile, părinte.

— Ce-i cu dumneavoastră, oameni buni ?

— Ce să fie, taică părinte, grăi cel mai în vîrstă, uite... căutăm un priot pentru biserica noastră... Nu care cumva eşti călugăr ?

— Cam aşa ceva... răspunse Artemie ca o glumă, dar încredinţat că din această întîlnire neaşteptată cu cei doi săteni ar putea să iasă lucrul cel dorit.

— Eşti şi preot, taică părinte ?

— Şi.

— Şi... te-a dat la vreo *parofie ?*

— Încă nu, dar am dezlegare să-mi aleg una...

— Dacă este aşa cum zici, şi aşa trebuie să fie, apăi al nostru eşti, taică părinte !

Cuviosului Artemie îi rîse mustaţa. Iar mîinile se porniră cu de la ele putere să-i resfire şi să-i mîngîie barba. În zadar însă îşi imboldi limba să grăiască ceva, şi tot în zadar aşteptară şi cei doi săteni răspuns de bucurie.

— Păi... să vedeţi cum stau lucrurile, părinţele, luă vorba cel mai tînăr, crezînd că preotul aşteaptă lămuriri mai pe larg. Nouă ne-a murit preotul de doi ani şi mai bine şi de atunci umblăm mereu să facem rost de altul şi nu-i chip să găsim. Dacă ne ducem la prefect, prefectul ne trimite la potropop, iar dacă ne ducem la potropop, potropopul ne trimite la mitropolie. Iar părintele director: N-am şi n-am ! Am cărat la plocoane, taică părinte, d-am speriat satul ! Numai părintele potropop cîte curci şi cîţi miei şi cîte ocale de unt ne-a mîncat... Acuma, pe ziua de duminică ce trecu, ne-am hotărît noi, adică tot satul, să mai facem o încercare — ş-apoi ce-o mai vrea Dumnezeu ! Am pus mînă de la mînă şi am mai cumpărat un curcan, că taman l-am dus acu la părintele vicar...

— L-a primit ? întrebă Artemie fără nici un scop.

— E drept că nu prea vrea să-l ia... zicea că e cam slab. Dar pînă la urmă tot l-a primit.

— Şi ce v-a spus părintele vicar ?

— Ce să ne spuie ? Lipsă şi lipsă ! Adică aşa cum mereu ne-a spus şi potropopul şi părintele director. Şi ne-a învăţat să ne ducem la mînăstirea Cernica, să ne rugăm de părintele stareţ să ne dea un preot făcut din călugări, că d-ăilalţi nu se mai găsesc. Acuma, de, cum să ne mai ducem noi şi pe-acolo... că şade rău să te duci la om cu mîna goală. Şi nici măcar nu ştim că o să aibă stareţul vreunul de prisos...

— Dacă ştiam una ca asta, intră în vorbă şi celălalt sătean, ne duceam cu curcanul drept acolo...

— E mare satul dumneavoastră ? întrebă Artemie, cu gîndul la sfatul metocarului.

— Are ca la trei sute de case, părinţele ! Îi zice Codirla şi vine colea pe linia Giurgiului.

Cînd auzi de atîtea case şi că satul e aproape de Bucureşti şi de tren, ieromonahul îşi zise că Dumnezeu s-a milostivit de i-a scos în cale pe cei doi creştini şi nu mai stătu nici o clipă la îndoială. Ba chiar se sperie de aşa aprigă hotărîre.

— Dacă-i așa cum spuneți, iată, merg la dumneavoastră. Din toată inima vă făgăduiesc !

Oamenii se priviră bănuitori, nevenindu-le să-și creadă ochilor și urechilor.

— Nu glumești cu noi, părințele ?

— A, nu, unchiaș ! Eu nu prea am obicei să glumesc !

— Apăi... dacă-i așa... să-ți ajute Cel-de-sus, părinte, că mare pomană îți faci. Drept să-ți spun că aproape nu-mi venea să mă mai întorc în sat tot fără preot. Să știi că pe mine mă cheamă Anghel și sunt epitrop [1] la biserică.

— Iar pe mine mă cheamă Artemie. Părintele Artemie.

Și, fără să mai dea ochi cu Averchie, cuviosul Artemie plecă vesel către satul Codirla, încredințat foarte că a călcat cu dreptul. În tren însă avu o mică neplăcere cînd află din gura celor doi codirleni că biserica lor nu e parohială și ca atare n-are parte din bugetul statului. Dar cînd oamenii îl asigurară că i se va plăti leafa de către enoriași, se bucură mult cuviosul. Își făcu planul pe loc să-și încaseze drepturile pe o lună înainte și să-și poruncească măcar ghete și pantaloni. Pe cei din picioare, care se cam tociseră pe la poale și se cam găuriseră pe la genunchi, are să-i dea de pomană vreunui sărac sau să-i păstreze pentru petice. Iar cînd mai auzi din gura oamenilor că se păstrează obiceiul din vechime să se dea bucate preotului, popa Artemie se ridică de-o șchioapă de pe bancă și își făcu o cruce în gînd. Își închipui că nu va avea decît să deschidă gura și într-o singură zi va fi pricopsit cu atîtea duble de porumb, pe care le va preface în bani, iar

[1] Administrator al averii unei biserici.

banii în haine, culion, albituri, și celelalte cîte vor mai fi de trebuință. Ca omul neumblat și nepățit, cuviosul nostru se și văzu intrînd pe poarta metocului înnoit de sus pînă jos, cu potcap de catifea, cu rasă și anteriu nou-nouțe, cu ghete de box și cu baston de trestie... Și atît era el de sigur că totul are să meargă cum nu se poate mai bine, că nu așteptă să vadă mai întîi satul și să ia legătură cu viitorii enoriași, ci îndată ce coborî din tren se duse la oficiul poștal din comuna aceea în care se afla gara și bătu o telegramă directorului cancelariei mitropolitane : *„Primesc Codirla-Vlașca“...*

De la gară pînă la Codirla nu făcură mai mult de-un ceas cu piciorul. Și numai prin pădure trecea drumul. Artemie, după ce se convinse că satul are linii drepte și salcîmi mai mulți la număr decît pomi roditori și decît alți arbori, se îndreptă spre biserică, împreună cu moș Anghel, în timp ce codirleanul celălalt se duse să anunțe pe dascăl ca să vie cu cheia.

Biserica din Codirla e ridicată numai de douăzeci și ceva de ani, pe locul celei vechi care, de bîrne fiind, a luat foc de la o perdea și a ars pînă în temelie. Pînă să vie dascălul, cuviosul și cu moș Anghel mai stătură de vorbă, rezemați de gardul care împrejmuia mormîntul preotului răposat.

— A fost un popă tare cumsecade, grăi moș Anghel oftînd cu obidă. Nu umbla prin circiumi, nu știa ce va să zică gîlceava cu oamenii și era grozav de săritor la o nevoie de creștin. Dar s-a întîmplat de l-a izbit un necaz mare, că i-a murit preoteasa, și se cam betegise de inimă rea. După ce s-a prăpădit, am rămas de rîsul lumii, fiindcă oamenii din satele vecine nu cred că nu găsim

preot fiindcă e lipsă, ci zic că nu suntem noi de treabă, d-aia fug siminariştii de Codirla.

În timp ce Artemie vizita biserica, însoţit de moş Anghel, dascălul trăgea clopotul, iar celălalt sătean, împreună cu alţii pe care-i găsise la iuţeală, îndemna lumea să vină la biserică.

— Hai, băă, că ne-a venit popă, băăă ! Toată lumea să vie nemediat la biserică !

Vestea se răspîndi repede în tot satul. Vecinii se strigau unii pe alţii ca să-şi împărtăşească noutatea.

— Fă, vecino ! striga cîte-o femeie. Hai, fă, la biserică, fă, că ne-a venit popă !

— Şi dac-a venit, ce ai, fa, tu cu el ?

— Hai, fa, să-l vedem şi noi cum e !

— Şi dacă l-ăi vedea are să-ţi dea ceva ? Stai, fa, că viu şi eu acu !

Fiind o zi de toamnă, cînd nu prea e de lucru la cîmp, aproape toţi codirlenii se aflau pe acasă. Aşa că, auzind clopotul şi chemările vestitorilor, ieşiră cu mic, cu mare şi se adunară în curtea bisericii. Cînd îl văzură pe cuviosul Artemie, voinic şi încă tînăr, dădură slavă lui Dumnezeu şi căutară cu privirile către moş Anghel. Acesta socoti că e dreptul şi datoria lui să deschidă vorba.

— Măi fraţilor, începu el cu glas de om mulţumit, ştiţi cu toţii cît am umblat şi cît m-am căciulit în dreapta şi în stînga, să dobîndesc un preot pentru satul nostru, şi iată că în sfîrşit am găsit pe părintele ăsta care îl vedeţi aci. E om tare deştept, după cît îl arată firea, şi cred că are să stea mult şi bine la noi, dacă o vedea că suntem oameni şi l-om ajutura...

— Să ne trăiască ! răspunseră codirlenii în cor şi din toată inima.

Acum era rîndul lui Artemie.

— Oameni buni, grăi el cu curaj, am poruncă de la părintele director care e la mitropolie să-mi aleg o parohie care mi-o plăcea mai mult. Dar să ştiţi, măi tăiculiţă, că eu aş vrea să veniţi la biserică în toate sărbătorile, că aşa e de datoria creştinului. Iacă vă zic bine v-am găsit sănătoşi şi milostivul Dumnezeu să ne ajute să fim cu toţii împreună... cît o vrea El. Că la El e voia şi puterea.

— Bine-ai venit ! răspunseră codirlenii într-un glas şi din toată inima.

Urmă o scurtă tăcere, după care, un bărbat ca de patruzeci de ani, cu mustaţă gălbuie şi cu îmbrăcămintea în bună stare, făcu un pas înainte şi, rezemîndu-se în ciomag, răspunse lui Artemie în cea mai curată limbă care se vorbeşte prin partea locului.

— Taică părinte, eu subsemnatul Dumitru Roată, în calitatea mea de delegat al satului Codirla, vă zic în numele codirlenilor : bine-aţi venitără sănătos ! Şi Dumnezeu să vă ajute să nu mai plecaţi d-aicilea. Că noi avemără mare nevoie de preot, taică părinte, că nici învăţător n-avemără, c-a muritără pe cîmpul de luptă, şi în locul lui a venitără o domnişoară din Giurgiu, mai acumălea un an, ş-a statără pînă la Sînpetru, ş-acumălea stă şcoala închisă, că d-aia ne rugămără de dumneavoastră să luaţi şi postul de învăţător. Şi sîntără două posturi, aşa că unul să-l ia coana prioteasa, c-aşa a făcutără şi taica părintele din Vădeni...

— Tot ce se poate, întrerupse Artemie nedumerit, dar să ştiţi, măi tăiculiţă, că eu n-am preoteasă !

— Destul de greu, taică părinte, da' uite că ești om tînăr și o să-ți ici... că fără prioteasă nu merge...

— Ba o să meargă prea... fiindcă nu e voie !

— Mergem noi la mitropolie și-ți scoatem voie, că ce nu poate un sat cînd o vrea el și cînd o fi unire între oameni ! Numai sfinția-dumneavoastră să vreți să stați aicilea, că noi vă îmbrățișămără cu totul. Și o să vă rugăm să umblați să ne faceți *parofie,* că e satul destul de mare... Și să ne mai faci, taică părinte, că vorbimără aicilea în favor de oameni, să umblați să ne faceți comună, c-avemără tot dreptul. Și să ne mai faci ș-o *bangă,* fiindcă vremără să ne desfacem de banga din Gherghița și s-avemără pe-a noastră. Și să ne faci, părințele, c-așa ne rugămără cu toții, să ne faci ș-o *comperativă,* așa cum a făcutără taica părintele din Costești, că vremără să luăm și noi stămburile mai ieftine... Și să mai umblați tot sinția'-neavoastră, că pe noi nu ne bagă nimeni în seamă, să umblați pe la minister și pe unde ăți mai ști, ca să mai scoată statul din pădure și să ne mărească izlazul, că ne mor vitele de foame. Și noi, taică părinte, te-om mulțumi cum nu se mai poate. Îți dăm și bucate și doi pui de găină, și-ți muncimără gratis de la noi pămîntul bisericii, de la ogor și pînă la magazie. Și fiindcă e mai tot satul adunat acumălea aicilea, ar fi bine să ne tocmimără din capul locului pentru leafă și pentru slujbe, ca să știm și noi cît ne iei de mort, de grijanie, de nuntă, de botez și de cîte se mai cer de la un priot... Așa, taică părinte, ne mulțămimără cu totul că ai venitără la noi, că vremără să avem și noi priot învățat, să ne ție *descursuri* la biserică și la mort, ca taica părintele din Vădeni... Și să umble și pentru noi, că de, noi sîntemără ca boii și n-avemără pe nimeni mai cu cap între noi ! Și acumălea să ne spui, părințele, ce ne ceri ?

În timpul cuvîntării lui Dumitru Roată, ieromonahul Artemie a simțit călduri din ce în ce mai mari în corp și șiroaie de nădușeală curgîndu-i pe șira spinării și printre firele de păr care-i împodobeau fața. Și-a dat seama numaidecît că acești oameni doreau preot mai mult ca să aibă cine să-i îndrumeze în nevoile lor de toate zilele, decît pentru cele religioase. Așa că nădejdea pe care și-o puneau în el ar fi fost repede spulberată, dimpreună cu cinstea de preot, de lipsa lui de carte și de trecere la București.

— Oameni buni, grăi el după ce tăcu delegatul, îmi place mult satul dumneavoastră... și biserica și școala... și văd că aveți multă evlavie. Mă întorc chiar astă-seară la București, ca să iau întărire de la mitropolie... și cînd oi veni înapoi... o să mai vorbim noi...

Cum ajunse în satul cu gară și cu poștă, Artemie bătu o nouă telegramă către directorul cancelariei eparhiale : *„Nu mai primesc Codirla"*.

— E tamjă mare, frate Averchie ! zise Artemie intrînd cam abătut pe ușa metocului. Nu mi-e dat mie să fiu popă de sat și pace. Oamenilor le trebuie preoți învățați și să aibă și preotese.

Apoi povesti cuvioșia-sa, metocarului, toate cîte le văzuse și le auzise de cînd se despărțiseră. Iar părintele Averchie, după ce cîntări, cu ţiriziile sfinției-sale, spusele lui Artemie, se scărpină la ceafă și zise :

— Să știi de la mine, părinte Artemie, că nu mai e mult pînă la sfîrșitul lumii... Auzi dumneata că popa, în loc să-și vază de-ale popiei, tre-

buie să deschidă bangă și cooperativă, să fie învățător, să ție discursuri și să umble ca un ușernic pe la București, ca să scoată parohie și comună și izlazuri și mai știu eu ce ! Iar preoteasa să fie și învățătoare și poate chiar moașă ! Dar de ce, mă rog, n-ar deschide popa și cîrciumă și brutărie și măcelărie ? Și auzi dumneata că să ție discursuri în biserică și la mort ! Să poftească un popă, cît de învățat, să vorbească mai frumos de cum scrie la *Cazanie*, dacă-i dă mîna ! Și cam ce discurs să ție popa la mort ? Ce, nu-l bocesc neamurile destul pe bietul răposat ? Și parcă mai aude mortul ceva ! Să-i cînte el, popa, slujba înmormîntării, cîtă e scrisă în *Molitfelnic*[1], și-i ajunge mortului. Ține minte de la mine, părinte Artemie, că în curînd are să se împlinească *Apocalipsul* ![2]

— Tot așa îmi fac și eu socoteala, măi frate, se bucură Artemie că se găsește la un gînd cu Averchie. Că cine să fie „popii mincinoși“ de care se pomenește în scripturi ? Negreșit că ăștia care se bagă în toate daraverile și lasă biserica de izbeliște. Dar eu tot am să mai fac o încercare...

— Nici vorbă că să mai încerci ! îl încurajă Averchie. Dar să nu te mai duci în Vlașca. Vezi, poate că în alt județ ți-o merge mai bine.

A doua zi, dimineața, după ce mai recitiră lista de parohiile fără preot și mai cercetară harta României, care întîmplător se găsea atîrnată

[1] Carte de rugăciuni.
[2] *Apocalips*, scriere cu caracter profetic care face parte din *Noul Testament* și în care este înfățișat în chip alegoric sfîrșitul lumii.

într-o odaie a metocului, găsiră că... tot în Vlașca ar fi mai nimerit.

— Ș-apoi, frate Averchie, am cam început să mă deprind cu județul ăsta, zise Artemie, ca să nu mai plece pe drumuri necunoscute.

— Tot ce se poate, părinte Artemie, dar să fii cu multă băgare de seamă, că am auzit că mai încolo, prin fundul județului, sunt oameni d-ăia care umblă cu două cuțite la brîu și cu alte două la ciorap...

— Acuma... ce-o fi, aia o fi ! se resemnă Artemie ridicînd din umeri și scărpinîndu-se la ceafă.

Și iar porni în căutarea unei parohii...

Luă trenul de Giurgiu, de la Giurgiu se urcă în cel care merge la Videle și coborî în această stație. De aci pornea un drum spre două parohii vacante. Ieromonahul se opri la cea mai apropiată, pe nume Vîlcele. Ostenit de drum și înfometat, trase la cea dintîi casă din capul satului, în a cărei curte văzuse o bătrînă întinzînd semințe de dovleac la soare.

— Bună ziua, lele !

— Bună ziua... Sărut mînușițele...

— Ce faci, lele ?

— Ce să fac... de, ca pe lîngă casă. Uite, întinz sămînța asta de dovleac, că am isprăvit porumbul de cules și gineri-meu s-a dus cu fi-mea să semene un petec de grîu.

— La satu ăsta îi zice Vîlcele, mătușă ?

— La ăsta, părințele, păi la care crezi ?

— Frumos sat... și parcă ar fi și mărișor...

— Este, părințele, cum să nu fie ? Da' ce folos de mărimea lui și de frumusețea lui, dacă n-are popă ? Iacă, sunt aproape patru ani de cînd a murit bietul popa Nae, Dumnezeu să-l ierte, și d-atunci stăm de rîsul lumii...

— E rău fără popă, mătușă !

— Rău, părințele ! Mai rău decît așa cum să mai fie ? Că dacă nu e popă în sat, nu e nici un rost. Că nu e slujbuliță la biserică, nu mai știe creștinul cînd e o sărbătoare, iar la o nevoie, Doamne ferește, n-ai de unde să-l iei. Că avem pe popa Ghiță de la Pietriș, da' ce să facă el la atîtea sate ? Că are p-ale lui patru, de biserica noastră se țin vo trei, și mai ține și locul popii Ion de la Tufani — și sunt și acolo, adicătelea la Tufani, trei sate... dacă nu patru. Că popa Ion cică e dipotat d-ăia și că trebuie să stea la București să facă legi. Parcă fără popa Ion de la Tufani nu se fac legile ! Da' fac pentru ei, părințele, ce, fac pentru noi ? Tot pentru ei fac... Că facem și noi, cum am pomenit la părinți, și nu facem sîmbăta, cînd e al morților, facem marțea ca nelumea, că joia se duce popa Ghiță la Tufani, iar sîmbăta slujește la el, în satul lui...

Artemie se scărpină înciudat după ureche :

— Așa e cînd un popă are sate multe...

— Așa e, da' de ce să aibă așa multe ? Ce, adică nu se mai găsesc popi ? Că numai la biserica noastră slujeau trei... pe vremea cînd eram eu fată la părinți.

— Erau alte vremuri, mătușă. Acum e lipsă mare de preoți.

— De, părințele, săru' mîna, așa o fi. Da'uite că nu te întrebai : ce vîntișor te aduce pe la noi ? Nu care cumva...

— Eu am poruncă de la mitropolie să-mi aleg un sat care mi-o plăcea mai mult, răspunse Artemie cu oarecare mîndrie. Și fiindcă aici aveți așa lipsă de preot, am să rămîn pe satul dumneavoastră.

— Să te-auză Dumnezeu, măiculiță ! se bucură bătrîna făcîndu-și cruce. Să te-auză Sfîntulețul, că la noi e bine cum nu se mai poate. Că numai sîmbăta ce-o să vie la biserică... Și toamna sunt pomeni multe și dezlegări de sărindare... Și la Paști se dă cocoși albi... și vara se dă bucate... și se dă puișori de găină... Că nici morții, părințele, nici morții nu-i ducem la biserică, după legea care am apucat-o... Că la unii vine bietul popa Ghiță, dar la alții nu vine, că de, e și el întins în toate părțile. Și îngroapă bieții creștini morții fără preot, și cînd duce popa Ghiță vreunul la cimitir, citește slujba pentru toți, că e singur sărmanul și ce să facă un popă la atîtea sate ?

— Asta e rău de tot, lele ! bătu Artemie în struna babei. Apoi, cu voce mai moale : Dar nu cumva ți se întîmplă ceva de-ale mîncării ? Că vin de la drum lung și nu mi-am luat nimic în traistă...

Bătrîna se încruntă puțin la față, apoi răspunse cu gura pe jumătate :

— De... să-ți fac un puișor de mămăligă... să mănînci cu dovleac fiert... că taman îl dădui jos de pe foc. Că nu prea ouă găinile, bătu-le-ar focul... și mi-a mai luat și uliul din pui... și mor de speriat. Cică dacă dai popii un pui, nu-ți mai mor găinile... Da' de unde ! Iacă, eu îi dau în toți anii și tot îmi mor... Dar tot îi mai dau, că de, așa e-al popii... Da' n-ar fi mai brodită, părințele, că azi e marți și sunt pomeni în sat, să te duci și să te întîlnești cu popa Ghiță și să stai cu el la vreo pomană, ca să mănînci mai bine ? Tiii ! Cînd te-o vedea popa Ghiță are să te ia în brațe de părătură de bine ! Că nu mai poate sărmanul d-atîta alergătură. Că mereu le zice la pricopsiții ăștia ai noștri : „Măă, găsiți-vă popă, măă, că eu

nu mai pot p-atîtea sate ! Că sunt și eu de carne, nu sunt de fier !"

Artemie ascultă bucuros sfatul bătrînei, iar bătrîna îl petrecu şi mai bucuroasă pînă la poartă.

— Uite, aia e căruța popii, îi arătă ea cu mîna toată o căruță care parcă aştepta pe cineva, mai către capătul uliței. Vezi că trebuie să fie şi popa Ghiță p-acolea.

Cînd ajunse Artemie la căruță, se cruci de ceea ce îi văzură ochii. Căruța, mare cît o haraba moldovenească, era despărțită la mijloc printr-un şuşleț de scînduri. Într-una din despărțituri se aflau sumedenie de colaci, după socoteala cuviosului aproape două sute de kilograme, iar în cealaltă despărțitură erau aşezate : o tîrnă uriaşă, aproape plină de colivă amestecată cu mere, prune uscate, bucățele de zahăr, hartane de găină fripte și mulțime de lumînări ; apoi un butoiaş ca de cinci vedre, o damigeană și două pîrnăi de oale, ca de trei deca fiecare, iar pe de lături străchini cu varză şi cu diferite pilafuri...

Mirat de cele ce-i vedeau ochii, Artemie intră în vorbă cu omul care păzea căruța și află că popa Ghiță ia de la fiecare pomană aproape o jumătate de sac de colaci. Şi, cum nu poate să mănînce chiar la toate pomenile, „că sunt prea multe toamna", își ia „dreptul" lui din tot ce e pe masă şi pe vatră : ciorbă, mîncare, friptură, țuică, vin și pune în vasele din căruță.

— Păi bine, tăiculiță, da' ce face părintele cu atîta pîine şi cu atîta mîncare ? Că n-o fi avînd douăzeci de copii şi treizeci de argați ?

— Ce să facă... mai dă uneori și pe la țigani, că nu scapă de ei, răspunse omul cu jumătate de gură. Apoi arătă cu capul : Uite-l şi pe popa... cu toată ceata lui...

Cînd își întoarse capul, Artemie văzu un cîrd de oameni ieşind dintr-o curte, nu departe de locul unde se afla căruța. În frunte, păşea popa Ghiță, om trecut de cincizeci și cinci de ani, cu barba mai mult albă, cu cizme de toval, cu pieptar de oaie, fără anteriu şi pe cap cu un culion tocit și înverzit. După popa venea[u] primarul și cei doi epitropi ai bisericii, ducînd fiecare cîte o strachină cu pilaf de prune, cu colăcel deasupra, apoi un dascăl c-o sticlă cu vin şi cu una cu țuică, alt dascăl cu sacul cu colaci, iar pe urmă de tot venea moșul care aprinde candelele și vinde lumînări avînd şi el o strachină cu pilaf şi patru hartane fripte, înfăşurate pe jumătate într-o hîrtie ruptă dintr-o pungă. Pînă să iasă ceata popii în drum, mai porniră din aceeaşi casă două femei, fiecare cu cîte două străchini, deci patru străchini de toate. Într-una din străchini se afla ciorbă de pasăre, în alta varză, în a treia iahnie de cartofi și în a patra pilaf de gîscă. Toate aceste poveri fură descărcate în căruță, ceata fiind acum slobodă să pornească, în frunte cu popa, la altă pomană...

Cuviosul nostru Artemie, crezînd, după spusa babei, că preotului are să-i pară grozav de bine că-l scapă de povara a trei sate, se apropie vesel de el şi-i întinse o mînă prietenească.

— Blagosloveşte, cinstite părinte ! Eu sunt ieromonah, mă cheamă Artemie, Artemie păcătosul, cum e obiceiul călugărilor să-şi spună, şi am venit cu poruncă de la mitropolie să-mi aleg o parohie care mi-o plăcea... şi...

— Şi... nu care cumva ți-a plăcut Vîlcelele ?

— Chiar aşa, cinstite părinte, c-am auzit că aveți nouă sate şi vă este greu să...

— Ce nouă, părinte ? Nouăsprezece să am şi tot le biruiesc ! îi tăie popa Ghiță pofta de a se

așeza în Vîlcele. Ia să faci bine, călugăre, și s-o ștergi imediat de pe-aici, că am ordin de la protopop că atunci cînd oi prinde călugări vagabondînd prin satele mele, să-i trimit împachetați „la urmă[1]“ ! Scurt și cuprinzător !

Dar cuviosul Artemie nu era „vagabond“, ci cu drepturi la mînă, deci în măsură să înfrunte dușmănia cu care îl primise popa Ghiță.

— Stai, părinte, n-o lua așa, că eu n-am plecat de capul meu din mînăstire ! Poftim hîrtia părintelui director al mitropoliei.

După ce așeză biletul în lumină și-i află cuprinsul, popa Ghiță muie vorba și-l sfătui pe ieromonah să-și caute altă parohie, că sunt sate unde se simte și mai mare lipsă de preot decît în Vîlcele.

— Iartă-mă, părinte Ghiță, se învoi Artemie fără nici o împotrivire, că dacă știam una ca asta nici cu gîndul nu veneam pe-aici. Să fii sănătos, sfinția-ta, să slujești la nouăsprezece sate, cum ziseși... și chiar la mai multe dacă te țin curelile ! Pot să iau și eu o prescură din căruță ? lăsă el rușinea la o parte, cînd văzu că popa Ghiță nici măcar să mănînce la o pomană nu binevoiește să-l poftească.

— O prescură poți să iei, încuviință stăpînul harabalei, cu mutra celui ce i se cere haina de pe el.

La ieșirea din Vîlcele, părintele Artemie se așeză lîngă un puț din marginea șoselei și-și potoli foamea, cu gîndul la borșul de pește și la tihna din mînăstire.

Aproape de vecernie[2] ajunse în satul Nenciulești, și acesta notat în lista-i de parohii vacante.

[1] La locul de baștină ; de unde au venit.
[2] Slujbă care se oficiază spre seară și în ajunul unei sărbători.

Cea dintîi casă peste care dădu la intrarea în sat era conacul boieresc. Iar cel dintîi om cu care deschise vorba se întîmplă să fie însuși administratorul moșiei. Acesta, un bărbat scundac, roșcovan și cu ochi iscoditori, pofti pe călugăr în locuința lui, nu atît ca să-l ospăteze, cu toate că Artemie îi spusese că e „cam flămînd“, cît pentru a-și servi stăpînul, care pesemne se interesa uneori și de-ale bisericii. Și fiindcă în Nenciulești se făcea multă politică, administratorul chibzui să ispitească pe preot, să vadă cam în ce ape se scaldă... Dacă o fi liberal d-ai boierului, gîndi administratorul, cu atît mai bine pentru sfinția-sa ; dar de-o fi cumva țărănist, poate să-și ia tălpășița de pe acum...

— Tot ce s-a făcut mai bun și mai temeinic în țara asta, de liberali s-a făcut ! merse el de-a dreptul la țintă, după oarecare dibuire.

Dar cuviosul Artemie habar n-avea de cele politicești.

— Toate sunt de la Dumnezeu, răspunse el cu gura plină de pîine și de brînză.

— Fiindcă liberalii au și pricepere și experiență... pe cînd țărăniștii...

— „Păr din capul vostru nu se va mișca fără voia mea“, zice Domnul, răspunse Artemie din *Scriptură*.

— E drept că și liberalii sunt prea lacomi și prea se cred grozavi, o suci administratorul, pîndind cu coada ochiului pe călugăr.

— „Dumnezeu mîndrului îi stă împotrivă, iar celui smerit îi dă dar“, răspunse Artemie apăsînd pe cuvinte.

— Oricum... politica... așa cum se face la noi... aduce mult rău țării... fiindcă bagă vrajbă în

popor... Iacă noi, aici în Nenciuleşti, suntem împărţiţi în două tabere vrăjmaşe...

— „Toată împărăţia ce se împerechează întru sine se pustieşte, şi toată cetatea sau casa ce se dezbină întru sine nu va sta"...

— Dar nici fără politică nu e bine, atîta că... nu prea ştie omul de care să asculte... căci toţi au şi părţi bune şi părţi rele...

Cuviosul Artemie îşi struni o clipă fălcile, ca şi cînd ar fi vrut să cugete descătuşat de cele pămînteşti, apoi răspunse tot din locuri cunoscute şi răscunoscute de sfinţia-sa :

— „Ascultaţi pre învăţătorii voştri şi vă supuneţi lor, căci ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor avea să dea seamă", cum zice sfîntul apostol Pavel către evrei.

„Mare pehlivan ! gîndi administratorul. Cum îl întorc şi-l sucesc, nu-i chip să scot ceva de la el. Popa ăsta trebuie să fie mare meşter în politică..."

Cînd Artemie isprăvi de mîncat, omul boierului se hotărî să-l întrebe mai de-a dreptul, ca să-l silească să-şi dea gîndurile pe faţă.

— Oricum... liberalii au guvernat mai mult timp şi deci cunosc mai bine cum se cîrmuieşte şi cum se gospodăreşte o ţară, nu-i aşa, părinte ? Care e părerea cinstită a sfinţiei-tale ?

Cuviosul Artemie, încă o dată fericit că are scripturile în ajutor, îi răspunse cum n-ar fi putut mai prompt şi mai... „cinstit" :

— „Socotiţi să nu vă fure pre voi cineva cu înţelepciune deşartă, după stihiile lumii şi nu după Christos", zice iarăşi Pavel, către Colaseni. Şi mai zice proorocul Ezechil : „Dacă păcătosul nu se va întoarce din rătăcirea lui, va muri întru nedreptate"...

— ...Iar eu zic, încheie administratorul ridicîndu-se cu mînie de pe scaun, că sfinţia-ta ai face tare bine să-ţi cauţi parohie în altă parte... Nu de alta, dar boierul nostru nu poate suferi în satul de pe moşia lui un popă care învîrte şuruburi politiceşti şi bagă vrajbă în oameni... Nu ştiu dacă şi la asta vor mai avea ceva de spus sfîntul Azachil şi proorocul Pavel, dar ştiu că boierul are să zică tot ca mine. Umblă sănătos, părinte !

— E prăpăd mare, frate Averchie ! grăi Artemie intrînd pe uşa metocului. Iar mă întorc fără parohie !

Apoi povesti cu amănuntul toată pătărania cu popa Ghiţă şi cu administratorul de moşie din Nenciuleşti.

— Foarte bine ai făcut că n-ai rămas pe-acolo, încuviinţă Averchie. Cu popa cel lacom n-ai fi putut s-o duci prea multă vreme, că ţi-ar fi făcut el de ducă. Iar dincolo, la Nenciuleşti, unde zici că oamenii sunt împărţiţi în două tabere vrăjmaşe, şi mai rău ar fi fost. Oare despre cine ceteai în *Apocalips* că are să vie pe pămînt înaintea lui Antihrist, părinte Artemie ?

— Despre Gog şi Magog...

— Apoi eu cred, părinte Artemie, că ăştia care s-au împărţit aşa în două tabere vrăjmaşe trebuie să fie Gog şi Magog... Să ştii de la mine că nici Antihristul nu-i departe ! S-apropie sfîrşitul lumii !

Artemie îşi privi prietenul cu ochi mari, apoi scoase un oftat dintru adîncuri.

— Eu aş zice, frate Averchie, să lăsăm lumea cu toate ale ei şi să ne întoarcem degrabă la mînăstire...

Ochii părintelui Averchie, în veşnic neastîmpăr, îşi părăsiră brusc jocul şi se fixară lîngă nas.

— Să ne întoarcem la mînăstire, zici sfinția-ta ? D-apoi mînăstirea o găsești oricînd, dar cu parohia n-ai să te mai întîlnești așa curînd, părinte Artemie ! Și poate că niciodată. E o pleașcă acum, cît e lipsă de popi, că dacă or începe să iasă de prin școli, nu te mai lovește norocul ăsta.

— Ba, zi mai bine că ai dat aici de trai bun, vinzi apă acră și aduni parale... Dar sufletul unde o să-ți meargă, frate Averchie ?

— Ba să mă ierți sfinția-ta, că nu-i chiar așa cum ai grăit. Mai întîi că apa nu e acră de la izvor, trebuie să-i pui tărîțe și tărîțele nu mi le dă nimeni fără bani. Și al doilea, banii care-i adun aici după apă acră, cum zici sfinția-ta, n-am să-i iau cu mine în groapă... Nu uita că ești cu doisprezece ani mai tînăr decît mine !...

— Nu prea se știe, frate Averchie, care din noi doi o să moară mai înainte, oftă Artemie din nou. Nu vezi cum m-au ogîrjit drumurile astea ?

— Apăi de, ce să-ți fac dacă nu vrei să-ți găsești parohie ? Se ține norocul după sfinția-ta și-i dai cu piciorul ! Că popă la sat fiind, tot mai dă omul d-un oușor, d-un puișor de găină, mai de-un colăcel, mai hartane și colivă de pe la pomeni, mai de-un păhărel de vin, cu țuica știu că nu prea te bați...

Cam în acest chip se ciorovăiră cei doi monahi pînă seara tîrziu, Artemie zicînd una, Averchie zicînd alta. A doua zi însă, după somnul nopții, care limpezește și așază gîndurile omului, Averchie, mai chibzuit și mai priceput în ale vieții treburi, rosti hotărîrea-i de neclintit :

— Părinte Artemie, trebuie să-ți faci rost de parohie ! Dar să nu mai pleci așa în bobote, cum pornește cîinele surd la vînat. Să te duci întîi la un potropop, să-ți spuie el la care parohie să pornești, că potropopii știu mai bine decît cei de la mitropolie, care și ce socoteală are. Te rog să asculți sfatul meu, că rău n-are să-ți fie.

După sfatul lui Averchie, se înfățișă așadar cuviosul Artemie la unul din protopopii eparhiei Ungro-Vlahiei.

— Blagoslovește, preacinstite părinte !

— Ce este ? îi răspunse protopopul aspru, după ce îl privi pe deasupra ochelarilor.

— O parohie, preacinstite părinte, că am hîrtie de la...

— Ce parohie ? Ce hîrtie ? se burzului preacinstitul. Să stai la mînăstire, că acolo e locul călugărului, nu la sat între mireni !

— Păi... dacă sfînta mitropolie zice că...

— Ce mitropolie ? S-au apucat vlădicii să ia ignoranța din mînăstiri și s-o trimită să lumineze satele ! Ca să luminezi pe oameni, trebuie să știi carte, părinte ! Popa trebuie să știe carte !

— D-apoi lasă, preacinstite părinte, își îngădui sincer Artemie, că nu-i nevoie să știi cine știe ce carte ca să dijmuiești oalele pe la pomeni... Parcă n-am văzut eu ?

— Scoate hîrtia, s-o văd.

După ce luă cunoștință de hîrtia întărită cu iscălitura directorului cancelariei mitropolitane, protopopul scoase dintr-un saltar un tablou de parohiile fără titulari, din circumscripția pe care o supraveghea. Erau vreo cincisprezece cu toate. La cîteva dintre ele erau rînduiți proistoși, adică preoți cu diferite ranguri, pe care nici gînd n-avea să-i supere pentru gustul unui pîrlit de călugăr ; una era îngrijită vremelnic de un unchi al preacucerniciei sale, cu a cărui parohie se învecina, alta era suplinită de un preot care avea obicei să-i

trimită cînd și cînd cîte un curcan, cîte un miel sau cîte un purcel, după sezon sau după cum venea mai bine la socoteală. Şi aşa mai departe. Avea însă şi o parohie mai săracă, despărţită curînd de una bogată, şi la aceasta se opri protopopul. Şi chiar cu oarecare plăcere se opri, căci preotul vecin care o îngrijea duhovniceşte nu-i adusese în răstimp de aproape un an decît un cocoş hîrbuit şi claponit de bătrîneţe.

— Uite, cuvioase, îţi dau o parohie aşa ca de nasul sfinţiei-tale... Sunt acolo oameni... ce-i drept cam amestecaţi, dar cumsecade. Parohia se cheamă Trindileana şi nu-i departe. Te urci în trenul de Constanţa, te dai jos la Pasărea, şi d-acolo cale de-un ceas cu piciorul. Ia-ţi hîrtia şi întinde-o la drum... şi vezi să nu te apuci de niscai drăcii pe acolo !...

— D-apoi că se cam ţine Dracu de călugări, preacinstite părinte, îşi îngădui ieromonahul să rîdă şi să ridice îndoielnic din umeri.

— Să n-aud mîine-poimîine că te-ai încurcat cu vreo muiere !...

— Bine ar fi, preacinstite părinte, dar de... o dată ce e şi Ucigă-l-crucea la mijloc...

De la halta Pasărea, unde se coborî din trenul de Constanţa, Artemie o luă rara pe şoseaua care ducea spre mînăstirea maicilor. Pînă în satul Bozieni, din partea mînăstirii, spre marea lui mirare şi groază, întîlni numai şi numai ţigani, după chipul şi asemănarea celor de la care a tras multe necazuri la mînăstire. Ştiut este că, pe lîngă multe mînăstiri şi schituri din ţară, se află sate ţigăneşti locuite de urmaşi ai robilor de odinioară. E drept că ţiganii din aceste sate nu mai fac robie pe la mînăstiri, dar parte dintre ei păstrează străvechiul obicei de a se împărtăşi şi ei din cazanul de obşte. Aproape că nu e zi în care să nu vezi cîrduri de ţigănci şi de dănciuci, cu oalele la ciorbă. De la bucătăria de obşte o iau pe sfinţii părinţi după „coji" de pîine şi, dacă se poate, după ceva ciordeală. Lui Artemie i-au şterpelit în mai multe rînduri ba cîte-o rufă de pe gard, ba vreo oală sau vreun topor găsite la îndemînă, ba ceapă verde şi fructe din grădiniţa pe care o are în devălmăşie cu Averchie, în faţa chiliei. Noroc că se mai temeau balaoacheşii de Averchie. Acuma, de mărunţişuri, se supăra el, părintele Artemie, dar îi trecea repede. Zicea : „Hm ! Le-o fi trebuind şi lor, amărîţii de ei !" S-a întîmplat însă că într-o noapte, cînd să plece la utrenie, în lipsa lui Averchie care fusese trimis la vie, s-au năpustit doi vlăjgani de ţigani asupra lui, l-au trîntit la pămînt, l-au legat cobză, vîrîndu-i şi o cîrpă în gură, apoi au scotocit peste tot. I-au luat un rînd de haine rămase de la un bătrîn care răposase, i-au luat mantia pe care o păstra pentru înmormîntare, toată rufăria ce brumă avea şi el, precum şi cîţiva bănuţi pe care-i adunase de pe la slujbe, ca să-şi facă un culion nou. Şi de-atunci a luat bietul Artemie frica ţiganilor. Cum zăreşte vreunul, chiar la mare distanţă, numai ce începe să-i ticăie inima.

Cînd intră în Bozieni, ce să vadă părintele Artemie ? ţigani şi iar ţigani !

— Te pomeneşti că şi în Trindileana or fi tot numai ţigani, mai ales că şi numele satului sună aparte ! îşi zise tare cuviosul nostru, simţind un fior rece trecîndu-i prin trup.

Apoi oftă a restrişte şi fluieră a sărăcie.

— Rogu-te, cam ce fel de oameni sunt în Trindileana ? întrebă el pe circiumarul din Bozieni,

care se uita după soare și după mușterii, în fața prăvăliei.

Omul rîse tare, apoi se scărpină cu zgîrcenie după ceafă.

— Oameni sunt, părințele, păi ce să fie ?

— Bine-bine, oameni, dar români ? Ori...

— Români, părințele, dar din ăia mai vechi... îl lumină cîrciumarul, zîmbind pe sub mustață.

Dar Artemie nu pricepu răspunsul negustorului de băutură bețivă și porni mai departe spre Trindileana, cu pași mai domoli și cu gînduri nelămurite. Cînd ieși din Bozieni, își zări parohia hărăzită spre duhovnicire înșirată pe o muchie de deal, în bătaia soarelui. De departe, satul îi păru destul de măricel, dar cînd se apropie mai bine, socoti ca la vreo cincizeci-șaizeci de case, toate urîte și sărăcăcioase, așezate cam la voia întîmplării și fără nici o jurubiță de gard printre ele. În mijlocul satului se vedea școala, o clădire mai răsărită, iar la margine, în colțul dinspre soare-răsare, biserica.

„Pe de-o parte e mai bine între oameni săraci... că sunt mai de înțeles... și chiar mai credincioși", gîndi de nevoie cuviosul Artemie, vrînd să depărteze de la el dezamăgirea care începea să-l cuprindă.

La marginea satului o droaie de dănciuci, cu cîte o zdreanță de cămașă pe ei, se jucau în noroi, stropiți și mînjiți din creștet pînă în talpă. Cum văzură pe popa, îi săriră înainte și se porniră să-i ceară de pomană.

— Ce-i cu voi, mă, pui de hoți ?

— Dă-ne și nouă cîte-un franc, taică părinte !

— Da' ce-ați căutat voi tocmai din Bozieni, să vă jucați aici ?

— Păi noi de-aici sîntem, taica părinte, din Trindileana, nu sîntem din Bozieni !

— Ce spui, mă ?

— Iac-așa !

În vremea asta două țigănci, cu cîte-o jumătate de cămașă și cu cîte un petec de fotă dinainte, se apropiară de Artemie și-i sărutară dreapta.

— De unde sunteți, cumetrelor ?

— Iaca d-aici din Trindileana, da' de unde crezi ? Da' ce cauți pe la noi, părințele ? Ce vînt te-aduce ?

— Am poruncă să-mi aleg o parohie... și părintele potropop m-a îndreptat aici la Trindileana...

— Hauliu, mînca-te-aș ! că bine a făcut dă te-a îndreptat, că muream fără popă... Hai, Catrino, să dăm de veste în sat că ne-a venit popă.

În acest timp, țiganii, care se găseau la vremea asta în sat, îl văzuseră deja pe călugăr și veneau droaie spre el. Cînd îi văzu ieromonahul, pe toți de-o mumă și de-un tată, zorind buluc spre el, simți că-l ia cu cald și cu frig. Se rezemă de un tufan și, ridicîndu-și ochii către cer, șopti din psalmul al treilea : „Nu mă lăsa, Doamne-Dumnezeul meu, nu te depărta de la mine, ia aminte spre ajutorul meu, Doamne al mîntuirii mele..."

Pe lîngă frica pe care o simțea la apropierea unui țigan, se adăuga acum în sufletul lui Artemie și cumplita amărăciune că și de astă dată a călcat cu piciorul stîng.

Trindilenii îl înconjurară din toate părțile. Unii îi sărutară mîinile, alții își ștergeau frunțile cu pulpanele rasei, iar parte din ei îngenuncheară închinîndu-se. Un bătrîn spătos se propti drept în fața preotului :

— Taica părintea, fă-ți pomană și cetește-ne o dezleganie, că iaca noi n-avem preot...

— Popa ăsta e trimes dă potropopu, haicea la noi, şopti la urechea unchiaşului una din cele două femei cu care intrase Artemie în vorbă.

— Aşa e, taica parintea ? Te-a trimis potropopul haicea la noi ?

— El şi-a făcut pomana asta, moşule, răspunse Artemie închinîndu-se ca [de] un blestem. Să dea Dumnezeu s-o găsească pe lumea cealaltă...

— Că bine a făcut, pupa-i-aş tălpile, că sîntem şi noi botezaţi... ş-am făcut biserică de zid. Că uite, fată o ţigancă, moare un ţigan şi n-are cine să ne boteze şi n-are cine să ne îngroape. E bietu popa Marin de la Corneşti, care mai vine şi pe la noi, da' vrem s-avem p-al nostru, să stea haicea în sat. Şi popa Radu de la maici... mai mult ne balacareşte decît ne slujeşte !

— Cîte case sunt cu toate în satul dumneavoastră, moşule ? întrebă Artemie ceva mai în fire şi cu un gînd să rămîie.

— Sîntem ca la două sute de capi, părinţele, dar case sînt mai puţine... c-am mai ars din ele astă-iarnă. Că boierii nu vor să ne vînză lemne... şi stăm înghesuiţi cîte cincisprezece într-o casă !

O ţigancă mai în vîrstă, pesemne moaşa satului, dînd buzna printre ceilalţi, se apropie de Artemie şi-i sărută mîinile şi hainele, bîzîind fără lacrimi :

— Bine că te-a adus sfîntul Dumnezeu, parinţele... că mă duceam cu apa şi cu botezurile taman la popa Marin şi la popa Radu de la mînăstire... Şi sînt vremuri grele... şi eu sînt goală... Trăi-ţi-ar copilaşii !

— Păi... ce să-mi trăiască, dacă n-am ?

— D-apoi c-o să faci, că n-ai îmbătrînit după cum te-arată firea...

— N-am preoteasă !

— Ho, să-ţi ici dacă n-ai, că eşti om voinic şi sănătos. Uite, cocoana care-nvaţă copiii de ţigani, n-are nici ea bărbăţel.

— Dacă n-are... să-şi caute !

— Păi ce să-şi mai cate, dacă eşti matale aici ? Că destul de om eşti !

— Ia ascultaţi măi... oamenilor, o luă Artemie mai de-a dreptul, hotărît s-o isprăvească şi să-şi ia drumul, cine v-a pus pe voi la cale să cereţi parohie şi preot ?...

— Iaca nevoia ne-a pus ! îi răspunse puţin cam oţerit ţiganul cel bătrîn.

— Păi bine, mă, cine-i nebun să vie popă la voi ? Că-n două zile îl lăsaţi şi fără cămaşă...

— A, nu, părinţele, să nu gîndeşti una ca asta ! se zburli unchiaşul. Noi nu sîntem ţigani d-ăi de ciordeală ! Noi sîntem ţigani cinstiţi şi sîntem plugari, că ne-a dat şi nouă loturi şi le muncim. Şi pe popă îl omenim după cum îi e lui dat... şi facem şi noi pomeni la morţi... ş-am făcut şi noi biserică de zid. Iar, dacă-i vorba pe ciordeală, n-o să ciordim tocmai de la popa al nostru !

— Tot ce se poate, moşule, dar eu sunt păţit... şi ştii dumneata că omul păţit...

— D-apoi nu ţi-o fi plăcînd, părinţele, că sîntem ţigani, luă vorba una din ceată, dar barim citeşte-ne o dezleganie fiindcă ai venit pînă aici. Da' s-o zici după cărţi...

Ieromonahul socoti că e de datoria lui să le împlinească această creştinească rugăminte. Se duse dar la biserică, împreună cu unchiaşul, care era şi epitrop, să ia *Molitfelnicul*. Văzînd sfîntul locaş nou-nouţ, ridicat numai de vreo doi ani, se înduioşă o clipă şi gîndi că n-ar face o faptă rea rămînînd aici. Dar cînd îşi aduse aminte de păţania de la mînăstire, se scutură ca de friguri. Astfel

că, după ce dezlegă pe oacheşii credincioşi ai lui Christos, plecă sfinţia-sa şi din Trindileana, uitîndu-se cînd şi cînd în urmă şi rugînd pe Dumnezeu să-i ajute să se întoarcă sănătos la mînăstire.

*

— Nu e de la Dumnezeu, părinte Averchie !
— Nu e, părinte Artemie...
Cu încuviinţarea prietenului sfinţiei-sale, Artemie se duse a doua zi la mitropolie, ca să raporteze despre cele întîmplate şi totodată să-şi ceară voie să se înapoieze la mînăstire.
— Hei, tocmai aveam nevoie de cuvioşia-ta şi nu ştiam de unde să te iau, glăsui directorul bucuros că-l vede. Pe unde ai umblat şi ce isprăvi ai făcut ?
— Cinstite părinte, am încercat fel şi chipuri, dar se vede că nu e de la Dumnezeu să plec din mînăstire...
Şi Artemie îi povesti pe scurt toată tărăşenia. Directorul îl privi lung prin ochelarii-i mari, cu ramă groasă, apoi îi zîmbi încurajator şi-i zise :
— Părinte Artemie, nu că nu-i de la Dumnezeu să te duci într-un sat, căci şi acolo tot în slujba lui ai fi, dar s-a întîmplat de-ai călcat tot cu stîngul pînă acum. Uite, ni se cere un preot-călugăr pentru un sat tocmai din ţinutul Maramureşului, de unde a plecat Dragoş-vodă să descopere ţara Moldovei... Sfinţia-ta ai auzit de Dragoş-vodă, nu-i aşa ?
Artemie se scărpină oarecum îndoielnic în barbă:
— Nu-i ăla cu căţeaua care s-a înecat cînd fugea după zimbru ?
— Chiar el... Satul, după cum sunt informat, este aşezat într-un loc frumos de munte şi oamenii sunt grozav de evlavioşi. Un preot familist n-ar putea sta acolo fiindcă locul e prea izolat, dar cuvioşia-ta, care eşti obişnuit cu singurătatea, ai să te simţi chiar mai bine decît la mînăstire... Ce zici, te duci ?
Pe Artemie îl trecură toate năduşelile. Cum să se ducă el în „ţară străină" ? S-ar fi mulţumit cu un sat cît de mic, cît de sărac, dar aici, „în ţara lui", nu tocmai la capătul pămîntului.
— Cinstite părinte, răspunse el cu oarecare îndrăzneală, eu cred că ar fi mai brodită să mă întorc la mînăstire, că dacă nu e de la Dumnezeu, degeaba o să mai înşir atîtea drumuri cîte-or mai fi şi pînă acolo...
— De, cum vrei. Eu însă ţin mult să te duci cuvioşia-ta acolo, fiindcă eşti lipsit de vicii şi tocmai un astfel de preot ni s-a cerut. Şi apoi, ca să grăim mai pe limba sfinţiei-tale, ai uitat că eşti dator să faci ascultare ?...
Artemie tresări şi căpătă culoarea frunzei brumate.
— Dacă e vorba de ascultare, nici nu mai încape tocmeală, că eu sunt supus la ascultări. Dar de... numai dac-ar fi de la Dumnezeu...
După ce preacucernicul director îl lămuri cu o hartă în faţă în privinţa drumului ce avea de făcut, dîndu-i la urmă şi o hîrtie către episcopia respectivă, părintele Artemie ieşi grozav de turburat. Turburare care cuprinse şi pe Averchie cînd auzi despre ce e vorba.
— Ce treabă e asta ? se revoltă cuviosul metocar. De ce să te trimită prin ţări străine ? S-au isprăvit oare parohiile vacante din Ţara Românească ? Rău ai făcut de-ai primit, părinte Artemie !
— Ce era să fac, măi frate ? Că mi-a spus părintele director că trebuie să fac ascultare, fiindcă aşa îi scrie călugărului...

— Cum îi scrie călugărului ? Că trebuie să se ducă taman pe unde-a înțărcat Dracu copiii ? Eu, în locul sfinției-tale, n-aș fi primit chiar dacă mă amenința cu toate canoanele celor șapte soboare ! Și chiar cu surghiun la Peștera !

— Lasă, părinte Averchie, că bun e Dumnezeu... se resemnă Artemie încredințat în sinea lui că nici p-acolo prin... „țări străine“, n-are să-i meargă mai bine ca prin Vlașca și ca pe la Trindileana.

*

După vreo trei zile de drum lung și scump, plătit cu bani împrumutați de la metocar, iată-l pe cuviosul nostru apropiindu-se de Podarii Maramureșului, cu hîrtia episcopiei din Cluj în buzunar și cu nădejdea la Dumnezeu...

Satul este așezat între doi munți împăduriți, pe o vale lungă și adîncă. Are ca la vreo două sute de case, toate cu căprioreala mai înaltă și cu podoabe mai puține decît cele de prin satele cunoscute de cuvioșia-sa. Sus, pe coasta munților, aproape de nori, se zăresc stîne de oi și turme numeroase păscînd pe nesfîrșite poieni. Ici și colo se văd petece mari de pădure tăiată. Va să zică, locuitorii de prin aceste părți ale țării trăiesc mai mult din tăiatul lemnelor și din creșterea vitelor.

Cum intră în Podari, părintele Artemie dădu vorba cu cel dintîi om pe care îl întîlni în cale.

— Bună ziua.

— Laudă-se Isus Christos, îi răspunse acela.

— Aici e satul Podari, măi nenișorule ?

— Așa, domn' părinte.

— Rogu-te, aș vrea să știu unde șade epitropul bisericii, că aș avea nițicușă treabă cu el.

Omul stătu puțin pe gînduri.

— Coratăru, domn' părinte ?

— Nu, tată, epitropul !

— No, da' eu nu știu ce-i așeia.

— Dar cîntărețul unde șade ?

— No, da' nici așeia nu știu ce-i... Dar să te îndrept [la] crîsnic, domn' părinte.

Artemie se scărpină în barbă și șuieră a sărăcie. Nici o îndoială nu mai avea acum că se află pe meleaguri dacă nu chiar străine, în tot cazul înstrăinate.

— Ce-i aia crîsnic, tăiculiță ?

— No, că doar îi așela care trage cloapătile și dorovăiește în biserică.

Se duseră la crîsnic dar nu găsiră pe nimeni acasă.

— No, da' să merem cătă diac, domn' părinte.

Artemie făcu ochii mari, crezînd la început că e vorba de diacon.

— Aveți diacon la biserică ?

— D-apoi cum să n-avem, că doar cine să cetească în biserică ?

Artemie înțelese că diacul trebuie să fie cîntărețul. Sau paracliserul. Cînd ajunseră la casa acestuia, găsiră numai pe soția lui, cu două codane de fete și cu un băiețaș ca de zece ani.

— No, fa Reveico, domn' părinte vrea a vorbghi cu Neculai.

— No, mă Ioane, da' Neculai s-o dus în sat și trăbui să sosească mintenaș. Să mai hălăduiască domn' părintele, ca să meară Maria să-l cheme. No, poftim domnule 'nuntru.

Casa diaconului, pesemne ca și suratele ei din satul ăsta, are două încăperi : una pentru oameni și alta pentru vite. Intrarea este pe la vite. În casă nici un pat, ci numai lăviți late înșirate pe lîngă pereți. Într-un colț, o sobă uriașă, avînd și

cuptor de pîine şi cazan pentru rufe, ocupă cam un sfert din lărgimea odăii.

— De unde-i domn' părintele ? întrebă într-un tîrziu nevasta diacului.

— Cam de pe la Bucureşti, tăiculiță.

— Ioi-ioi, tare-i gheparte !... Şi cu ce-i vint. Cu gheizoşu ?

— Nu, cu trenul...

— D-apoi, no, că se-nţelege că cu trinu, că doar aşela-i gheizoşu !

Băieţaşul diacului scria într-un caiet, pe o laviță. Artemie îl întrebă în ce clasă este.

— E numa-ntr-a doilea, răspunse mamă-sa în locul lui.

— Faceți bine, tată, că-l ţineţi la carte.

— D-apăi bghine a hi, da' numa că doamna cere bugăt !

— Adicătelea, cam ce cere ?

— Ba că-i trăbui cărți, ba că-i trăbui tăruză [1], ba ircă [2], ba să hie îmbrăcat hiriş [3] şi să aibă şi jăpcăndău [4] ! Că doamna îi d-acolo din răgat şi nu ştie că la noi nu-i slobod să poarte jăpcăndaie fără numai oamenii şi fămeile.

— Ce e aia, taică, jăpcăndău ?

— D-apoi, nu ştie domn' părintele ? E aşela cu care se şterge la nas ! No !

Artemie oftă dintru adîncuri şi iarăşi şuieră a restrişte, însă numai pentru sine.

— După ce-o isprăvi şcoala, să-l dați la vreo meserie pe băiat, că meseria e brățară de aur, se crezu el obligat să sfătuiască pe mama elevului dintr-a doua primară.

[1] Creion.
[2] Caiet.
[3] Frumos.
[4] Batistă.

— Ioi, ioi ! Că meseriile-s doar pentru străini, nu-s pentru rumâni ! se încruntă a supărare soţia diacului.

Şi tot aşa mai merse vorba o toană, pînă ce sosi diacul, un bărbat înalt, slab şi cam negricios la faţă.

— Bine-ai vint, domn' părinte ! Că noi tare adăstam să vii, c-am primit litere de la domnu pătrupop c-o trimăs domn' episcop, că are să sosească mintenaş un domn preot din răgat...

— Va să zică aţi primit veste că am să viu !...

— Că numa numele nu s-o scris...

— Mă cheamă Artemie...

— No, să fii sănătos.

— Ştii că-mi place satul dumneavoastră ?

— No, că doar îi hiriş satu noşt' !

— Am văzut stîni multe...

— D-apoi c-avem oi bugăt, şi mărhăi bugăt [1], că doar cu ele ne 'rănim. Că la noi, domn' părinte, este lut bugăt, dar cleje nu-i bugăt...

Artemie scoase iarăşi un oftat şi iarăşi se scărpină în barbă.

— Dumneavoastră, după cît pricep eu, nu prea vorbiţi bine româneşte, glăsui el oarecum cu mustrare.

— No, da noi vorbghim bghine, da' numa că nu se potrigheşte ca-n răgat. No, da' doamnă preoteasă aveţi ?

— N-am, fiindcă sunt călugăr...

— C-aşa era şi domn' Bîrsan care s-o dus.

— Şi de ce a plecat el ? întrebă cuviosul ciulindu-şi urechile.

— D-apăi, nu l-o mai vrut birăul şi cu coratorii, că nu ştia a ţine răghistrele. Da' rău o făcut de

[1] Vite multe.

l-o-mburdat [1] că era tare om al lui Dumnezeu. Că vinea la dînsul pîntru cetanie lume de la tăte neamurile, şi unguri şi nemţi şi greco-catolici. Şi făcea leturghie de patru oare-n săptămînă, şi se 'rănea numa cu prescuri şi cu apă, şi foc în cuptor nu făcea nici batîr în dziua de Bobotează...

Cînd auzi pentru care pricină a fost silit ieromonahul Bîrsan să plece din Podari, bietul Artemie, care habar n-avea de-ale cancelariei, o cam băgă pe mînecă. Simţi că n-o să-i meargă nici aci şi-şi făcu o cruce.

— N-ar fi bghine, domn' părinte, să merem la birău ca să vorbghim cu el ? îşi dete diacul cu părerea în cele din urmă.

— Şi pe cine o să găsim acolo la birou ? strică Artemie o vorbă, convins că-l vor pune la încercare.

— Că doar doamna birăului poate-a hi, că copchii n-are, dacă merem acasă. Iar dacă merem la premărie, vom găsi pe domnul notar şi pe domnul sicretar.

Artemie simţi că i se încîlcesc gîndurile. Cine a mai auzit de *birou* însurat şi cu sau fără copii ?

— Primar n-aveţi, măi tăiculiţă ? Sau măcar ajutor ?

— N-o, d-apoi c-aşela-i premar, că noi îl dzîcem birău.

Primăria e cam la mijlocul satului : o casă ceva mai mare decît celelalte, acoperită cu ţiglă. Găsiră aci pe primar, pe şeful de post şi pe ceilalţi slujbaşi.

— Domnule primar, grăi Artemie după ce dădu

[1] *A îmburda* — a răsturna (reg.)

bineţe, eu am poruncă de la sfînta mitropolie a noastră de la Bucureşti să-mi aleg o parohie unde mi-o plăcea mai mult şi mai mult... şi părintele director m-a îndreptat la Podari. Iacă, am adus hîrtie şi de la episcopia dumneavoastră, poftim de-o citeşte.

După ce măsură pe preot de sus pînă jos, apoi de jos pînă sus, şi după ce citi hîrtia în auz, birăul, un bărbat între două vîrste, cuvîntă astfel :

— No, că-i bghine ! Mulţam domnului metropolit din Bucureşti şi domnului episcop şi domnului pătrupop, că v-o trimăs la Podari. Că la noi, domn' părinte, trăbui preot în tătă dzîua, da' ce dzîc eu tătă dzîua, că-n tăt ceasul trăbui, că lumea-i tare credincioasă. Că numa ce s-o julit omul la un ghejet şi gata ! mere la domn' părinte să-i ceteascä. Că domn' părintele Bîrsan încă era bun, că nu bea holircă, că merea la omul beteag de-i cetea şi-l precestuia, şi cînd îl cîrcîiai el era acasă în tăte dzilele, că nu merea la tîrg şi nu se băga în politică. Făcea slujbă la biserică de patru ori pe săptămînă şi nu se probozea [1] cu oamenii şi nu îmburda pe nimeni cînd merea la el pentru cetanie. Şi nici batîr nu duhănea. Da' numa atît, că domn' Bîrsan se purta în haine răle, c-avea un clop rupt căpătat de la alţii şi o cuşmă verghe şi tare jupchită... No, ş-apoi nu ştia teologhia şi nici batîr cum se ţîne cănţălaria besericii !

Văzînd cum stau lucrurile, Artemie uită de sfaturile pe care le primise de la Bucureşti şi de la Cluj, şi vorbi cu inima în dinţi :

[1] *A probozi*, a mustra, a dojeni pe cineva ; a se lua la ceartă (reg.)

— Păi... dacă merge treaba p-așa, e mai bine să vă spun dintr-ntîiași dată, domnule primar, că nici eu nu mi-am bătut capul cu teologhia și nici la cănțălarie, bat-o păcatele, nu mă pricep...

— No, că asta nu-i bghine ! se încruntă și se întunecă birăul. Pîntru ce-ai vint la noi dacă nu știi ?

— Dar n-am venit de voia mea, păcatele mele, că m-au trimis cei mai mari !

— No, că rău o făcut de te-o trimăs ! Că nouă nu ne mai trăbui domni preoți proști !

— Apăi, dacă-i așa, mai rămîneți sănătoși !

— No, meri sănătos !

Deloc nu era supărat cuviosul Artemie că pleacă în asemenea condiții din Podarii Maramureșului, ci mai degrabă îi venea să fluiere și să strige de bucurie. În pas săltat coboară el drumul de munte spre gară, cu toate că fulgi mari de zăpadă cădeau ca în toiul iernii și un început de viscol tăios îl silea să-și strîngă mereu în jurul trupului rasa-i groasă și lungă de șiac.

*

— E grozăvie, frate Averchie !

— Ehe ! Te-ai și întors din Maramureș, părinte Artemie ?

— După cum vezi...

Și rînd pe rînd îi înșiră Artemie lui Averchie, nu atît necazurile cele mai proaspete prin care trecuse, cît mai cu seamă minunățiile pe care i-a fost dat să le vadă. Căci nu e puțin lucru să treci munții pe la Predeal, privind din fereastra vagonului, să te cobori la Cluj ca să iei legiuitele *litere* de la episcopie și să mănînci două porții de papricaș la birt unguresc ! Apoi să te sui din nou în tren,

să treci prin Oradea și chiar prin Cehoslovacia, ca să ajungi la urmă într-un sătuc uitat printre munți și să-ți spună *birăul* „meri sănătos, că nouă nu ne trăbui domn' preot prost !"

Mult s-a minunat părintele Averchie de toate cîte le auzea, dar l-a lăsat pe Artemie să le povestească în liniște și cu de-amănuntul, și numai cînd a venit vorba de cele două porții de papricaș, a înghițit în sec și a întrebat cu glas de zile mari :

— Cu borș era făcută mîncarea aia ?

Iar cînd a isprăvit Artemie de povestit, cuvioșia-sa, adică părintele Averchie, a făcut trei închinăciuni călugărești cu fața către icoane și a zis :

— Bine că ți-a ajutat Maica Domnului să te întorci sănătos de pe-acolo, ca să te vezi iarăși la chilia sfinției-tale de la mînăstire...

— Ce chilie ? Ce mînăstire ? se împotrivi pe loc Artemie. Bocancii mi s-au rupt, pantalonii au ajuns ca vai de ei, că parcă ar fi ciuguliți de rațe pe la poale, dator sunt, iarna a venit... așa că nici vorbă nu mai poate fi să mă lipsesc de parohie ! Mai ales că m-am deprins și cu binele, adică cu gîndul parohiei. Iată ce gîndesc eu, frate Averchie : de-acuma n-am să mai umblu după cine știe ce sat mare ; am să-mi aleg o parohie mică, să-mi fac rost de lemne pentru iarnă și de-o căsuță cu sobă bună... și să tocmesc o babă să-mi gătească mîncare, să-mi curețe hainele de noroi, să facă focul și să ducă toată gospodăria cît o fi, iar eu să nu am altă grijă decît să-mi văd de biserică și să citesc *Viețile sfinților*...

Averchie clătină neîncrezător din cap :

— Frumos plan, părinte Artemie, dar tare mă tem că ai să te întorci iar la metoc... și încă mai rupt și mai dator de cum ăi pleca !

*

Peste două zile Artemie se găsea din nou în fața unui preacucernic protopop, bineînțeles cu nelipsita recomandație din partea directorului mitropoliei din București. După ce luă cunoștință de biletul semioficial, protopopul cercetă cu deosebită atenție fața și îmbrăcămintea ieromonahului, oprindu-și privirea mai abitir asupra bocancilor.

— Ai auzit de satul Gîtița, cuvioase ? întrebă el în cele din urmă.

— Nu... n-am auzit. Că dacă aș fi auzit aș fi ținut minte... că nu prea sună așa frumos numele ăsta, răspunse călugărul, ridicîndu-și ochii, fără să vrea, către unica icoană din cancelaria protopopească.

— Nu-i mare, dar e parohie. Tocmai potrivită pentru un preot fără greutăți, cum ești cuvioșia-ta. A fost zilele trecute pe la mine o doamnă care are moșia în partea locului și m-a rugat cu cerul și cu pămîntul să-i fac rost de-un preot. Și-a dat cuvîntul că, pe lîngă leafa cuvenită, au să te mai ajute și enoriașii cu bucate și cu ce-or mai putea. Epitropul, care a fost de mai multe ori pe la mine, cu aceeași treabă, mi-a spus că locuința hărăzită preotului este gata să intri imediat în ea...

Cînd auzi Artemie de casă gata pregătită, nu mai stătu nici o clipă la gînduri. Mai ales că și satul era întocmai precum îl dorea : mic, adică nu prea mare ca să atragă un seminarist, și cu biserică parohială, deci cu leafă de la stat și cu lotul de pămînt cuvenit.

— Preacucernice părinte, tot așa zic și eu, că Gîtița asta, cum păcatele îi spuserăți, mi se potrivește de minune. Pentru unul cu preoteasă și cu copii ar fi mai greu.

— Bun... Dacă-i așa, să-ți dau o hîrtie către epitrop.

— Ba să-mi dați și către preotul care vede acum de parohie, că poate nu-l prea trage inima să se despartă de ea, îndrăzni Artemie ca omul pățit.

Ieșind de la protopop, călugărul o luă de-a dreptul spre piața micului tîrgușor așternut mai mult cu noroi decît cu piatră, nădăjduind să găsească vreun creștin din prin partea Gîtiței, care să-l ia și pe el în căruță. Era după jumătatea lui noiembrie, deci vreme friguroasă și ploioasă. Popa își murdări mai întîi bocancii, apoi rasa, mai ales pe poale, că era și cam lungă, căruțele îl stropeau de departe, ploaia îl uda de sus...

— Unde mergi, măi tată ?

— La Udeni.

— Nu treci cumva prin Gîtița ? Ori pe-aici pe-aproape...

— Nu știu unde vine aia. Hi, Corban !

După multe încercări și întrebări zadarnice ca aceasta, cuviosul găsi în sfîrșit un creștin, un om în etate, care mergea pînă într-un sat nu prea departe de Gîtița. Se învoiră din două cuvinte să-l ducă pînă acolo. Și cum omul nu avea nimic de făcut prin tîrg, căci venise să-și cumpere numai niște cărămidă pentru sobă, adună rămășița de fîn de sub botul cailor și rîndui cu ea, sus pe cărămizi, un culcuș pentru preot.

— Suie-te sus !

Cum ieșiră din oraș, ploaia se înteți parcă și mai tare. Căruțașul își îndesă căciula pe urechi, își strînse sumanul la piept, își vîrî labele în mîneci și, chircit în șușleț, cu nasul în suman, abia mormăia cînd și cînd :

— Hai, boalăăă... mînca-te-ar lupii !
Cocoțat în vîrful căruței, pe cărămidă, cu o basma legată peste urechi, Artemie sta zgribulit sub umbrelă și abia de se mai uita, prin sita ploii, la locurile de șes pustiu prin care treceau și la drumeții rari pe care-i întîlneau în cale.
— Da' uite că nu te întrebai : ce cauți la Gîtița ? răsuflă omul, într-un tîrziu, fără a întoarce capul.
— Apăi... iaca mi s-a făcut și mie de plimbare, moșule, răspunse Artemie cu glas de om vinovat.
— Ba că-i chiar vreme de plimbare acu ! Nu te-i fi ducînd să rămîi acolo ? Că, după cît știu, stau cam de multișor fără popă...
— Ai cam ghicit, moșule...
— Da' rău ai lovit-o. Hi, boalăă !
Artemie socoti că e mai înțelept să nu-l iscodească pe om cu întrebări, ca să nu-și strice inima de pe acum și tăcu chitic.
După vreo patru ceasuri de drum, ajunseră, cu chiu cu vai, acasă la chirigiu.
— N-ai vrea să mă duci pînă la Gîtița, unchiaș ?
— Te-oi duce... dacă mi-i mai da vreun pol.
Descărcă omul cărămida și, după ce se mai încălziră puțin în casă, pe cînd căluții își amăgeau foamea, porniră iar la drum.
Vîntul se mai întețise încă, picături de ploaie amestecată cu spic de zăpadă îl izbeau pe Artemie drept în față. Șoseaua era chipurile bunicică, dar caii, după o bucată de drum, o muiară de tot, la pas. Între timp, rasa ieromonahului, deși făcută din șiac țesut de călugărițe, deci din stofă foarte bună, fu pătrunsă de ploaie. Popa tremura vargă. Vîntul îi întorcea mereu umbrela pe dos, ca și cînd îi ardea de joacă, picioarele îl usturau de degerime...

— Mai e mult, moșule ?
— Potrivit.
— Urîtă vreme !
— Cam urîtă... Hi, boalăă, că te ia dracu !
Trecură un sat, trecură două, trecură și pe al treilea. Al patrulea venea Gîtița. Înghețat și ostenit de atîta hurducătură, călătorul nostru nu mai dorea acum, altceva, decît o odăiță caldă și o primire prietenească.
— Iacătă și Gîtița ! glăsui căruțașul cînd intrară într-un sătuleț cu case și cu gospodării destul de arătoase.
— Asta e ?
— Asta... Da' rău ai brodit-o ! Și satul mic și oamenii... da' lasă că o să-i cunoști ! Aici în stînga stă ciocoiul, adăugă moșul arătînd cu mîna toată o casă acoperită cu fier și lungă ca o moară.
— Și cine e ciocoiul, moșule ? întrebă popa la iuțeală, amintindu-și că protopopul îi vorbise de-o cucoană.
— Iacă... o cocoană ! Ai s-o cunoști și pe ea... Diii !
În răspîntie, dinaintea unei circiumi, stăteau de vorbă cîțiva săteni stirciți de frig, care-și tot mutau picioarele din loc.
— Bună ziua, oameni buni ! zise Artemie abia mișcîndu-și buzele.
— Bună ziua, răspunseră oamenii mirați de așa călător, pe așa vreme.
— Aș dori, dacă se poate, să dau ochii cu epitropul bisericii...
— Nu cumva ai vreun gînd, părinte ?...
— M-a trimis părintele protopop, aici... Acum aș vrea să intru undeva să mă încălzesc și să dau drumul căruțașului, că omul trebuie să se întoarcă pînă-n seară acasă.

— Părinte, eu sunt feciorul epitropului, ieși din ceată un tînăr înalt și slab. Vino cu mine.

Cotiră la stînga pe-o ulicioară desfundată și după cîteva case se opriră la poarta epitropului. Artemie plăti chirigiului și intră în curtea gospodărească a îngrijitorului bisericii. O bătrînică îl întîmpină în ușa casei.

— Bună ziua mătușică, și bine v-am găsit.

— Uite, mamă, zise tînărul, ăsta e popa de care spunea cocoana c-o să vie la noi... Eu zic să-l găzduim acilea, pînă și-o face rost undeva de casă.

— Da' ce, Ioane, maică, la tine nu era loc? se rățoi baba pe loc. Că noi [facem] focu numa-n polatră, că în odăile bune nu facem, că se strică lucrurile. Și nu e nici tat'tu aci, se duse focului pe linie încolo.

— Pîn' o veni tata, o să stea popa acilea... și pe urmă om vedea ce mai e de făcut.

Va să zică nici vorbă de casă gata pregătită pentru preot, după spusa protopopului. Artemie nu zise nimic. Intră în casă și se așeză pe gînduri lîngă soba fierbinte. Nu trecură zece minute și sosi și epitropul, un bărbat ca de șaizeci de ani, bine legat la trup și cu multă sămînță de vorbă.

— Iaca și Dumitru, mormăi bătrîna bucuroasă că lucrurile se vor lămuri cît de curînd.

— Bine-ai venit, părințele... Tii, ce bucurie o să fie pe oameni! Da' cucoana? Hi, că mult a mai stăruit! Zicea că nu se lasă nici moartă... și uite că te-a adus! Și părintele potropop, ce om cumsecade! Să mă crezi că nu i-am dus nimic, nici măcar un pui de găină... O să-ți vie cam greu, pîn' te-i deprinde cu satul... știi sfînția-ta... sînt oameni de toată mîna... pădure fără uscături nu se poate... O să-ți facem rost de o căsuță... o să-ți strîngem și ceva bucate... Porumbul nu prea s-a făcut, dar grîu se mai găsește. Două chile[1] tot s-adună... L-a cam bătut piatra... Tiii, da' ce bucurie! Eu, cînd auzii, o luai la fugă pîn sat... De zece ori am vrut să alunec și să cad în noroi...

— Părintele protopop mi-a spus că ați făcut rost de casă, încercă popa să-și arate dezamăgirea.

— D-aia să n-ai nici o grijă. Case berechet. E satul plin. Ai gloată mare?

— Nu... că sunt călugăr. N-am nici preoteasă...

— Așaaa? Păi că chiar mi-a spus părintele potropop, dar uitasem: „O să vă dau un călugăr d-ăia"... Cu atît mai bine, o odaie ți-ajunge. Chiar pînă-n seară am să-ți caut. În noaptea asta o să dormi la mine. Și ce ți-a venit să te faci călugăr?

— Așa mi-a fost dat.

În ziua următoare, înainte de amiază, Artemie se duse la curtea boierească, spre a se înfățișa moșieresei. Găsi aci o femeie înaltă cît o prăjină și uscată ca o scîndură, trecută de jumătatea sutei, cu ochii verzi și cu privirea iscoditoare, cam aspră.

— Bună ziua! Eu sunt cuviosul Artemie, noul paroh al Gîtiței...

— Îmi pare bine, părinte, îi întinse cucoana mîna, după o clipă zăbavă. Uite, chiar azi dupămasă am să-i scriu protopopului, să-i mulțumesc că s-a ținut de cuvînt. Poftim, ia loc. Ai venit pe lapovița aia de ieri... și ți-o fi frig. Marița, ia mai vîră vreun lemn în sobă. Stăm rău cu lemnele, părinte... Le aducem de la mare depărtare și le plătim scump... Am mare necaz cu ele din pricina slugilor... Trebuie să am grijă să nu se facă risipă... Cu ce ai venit pînă la Gîtița?

[1] Veche măsură de capacitate, egală cu circa 500 de kg. și întrebuințată mai ales pentru cereale.

— Am venit într-o căruță și mi-a fost frig al păcatelor...

— Are să-ți fie greu pînă te-i vedea așezat... Învoiește-te cu locuitorii să-ți dea bucate, că au făcut destule... Au să mai cîrmească la început, dar la urmă trebuie să-ți dea, că au nevoie de popă... Îl cunoști pe părintele mitropolit ? Am auzit că e om cu carte, om tare învățat. Dumneata ce fel de seminar ai învățat ? De cel cu opt clase, desigur...

— Da' de unde ! Eu l-am învățat... p-ăl din mînăstire. Eu știu carte bisericească, cucoană, așa ca la mînăstire...

— Da-da, mi-am închipuit... Cam greu... dar nu face nimic. Suflet să ai, părinte.

— Păi suflet vezi bine că am, cum să n-am !

— Acum o să-ți trebuie locuință. Să vorbești pentru asta cu Dumitru Troancă, epitropul bisericii. Și caută să te înțelegi cu locuitorii... Le-a trebuit preot, se cade să-i poarte de grijă... Mi-a mers prost de tot anul ăsta... De cînd mi-a murit soțul, mai mult singură îmi văd de moșie... N-am încredere în slugi, că mă fură... Uite, acum aș avea trebuință să stau vreo două săptămîni la București, și tare mi-e teamă că în urma mea au să dea iama... Din cauza asta nici la băi n-am fost de vreo patru ani... E îngrozitor ! Și unde mai pui că vara asta mi-a mers prost, am avut pagubă... Mi-a părut bine, părinte, și-ți promit că chiar astăzi am să scriu protopopului pentru a-i mulțumi. Marițo, ține cîinele...

„E foc de zgîrcită scorpia ! gîndi Artemie înainte de plecare. Dar trebuie să scot de la ea măcar un braț de paie, ca să am pentru sobă pînă mi-oi aduce lemne..."

— Cucoană, v-aș ruga pentru vreun dric de paie, bată-le păcatele...

— Vai, părinte, cu plăcere ! Cu cea mai mare plăcere. A cam bătut piatra vara trecută, dar paie s-or mai găsi. Argații însă au umblat foarte prost cu ele, așa că cele din șira începută sunt pătrunse de apă pînă jos, iar șira cealaltă n-o încep încă, fiindcă... știi dumneata... că e mult pînă începi un lucru. Regret foarte mult ! Marițo, petrece pe părintele.

„Învîrtoșatu-s-au inimile boierilor norodului !" gîndi Artemie ieșind pe poarta ciocoaicei. „Că bine a zis psalmistul..."

Cînd se înapoie la gazdă, la Dumitru Troancă, cuviosul îi povesti acestuia, cu obidă, cum nici o mînușiță de paie n-a fost chip să scoată de la proprietăreasă.

— Nu-i nimic, părințele, îl mîngîie epitropul. Așa e ea... Și din ale ei n-o poate scoate nici Dracu. Da' las' că are să facă satul cum o fi mai bine. Să ne îngrijim mai întîi și mai întîi de-o odăiță, ca să ai unde sta. Uite, să ieșim chiar acum ca să vorbim cu oamenii. Cum îți place să fie casa ?

— Cum o fi, numai să nu fie gălăgie, că eu sunt învățat cu liniște, ca la mînăstire.

În răspîntie se aflau ca de obicei vreo douăzeci de oameni, la care se mai adăugară încă vreo zece cînd văzură pe Artemie. Dumitru Troancă le vorbi cu glas tare :

— Uite, mă, ăsta e popa pe care l-a adus cocoana. Cum l-om purta, așa l-om avea. Acuma, deocamdată, să-i rostuim o odaie, ca să aibă omul unde să stea.

Oamenii se priviră cîteva clipe în tăcere.

— Ar fi bine pentru tata popa la moară, în odăile logofătului, că tot nu mai șade nimeni acolo, răsuflă unul.

— A, nu ! se opuse epitropul. Popa vrea liniște, ca la mînăstire.

— Dacă-i așa, răsuflă și altul, ar fi grozav de nimerit la Stana lui Nae Bucă. Tot e ea singurică.

— Acolo, da, mai zic și eu, încuviință Troancă, da' fomeia e văduvă tînără... și nu prea face pentru un călugăr... Nu-i așa, părințele ?

În cele din urmă găsiră ei cu cale să-l dea pe popă în gazdă la baba Sultana din capul satului. Odată hotărîrea luată, porniră cîțiva la fața locului, împreună cu Artemie și cu epitropul. O găsiră pe bătrînă legată la cap și văietîndu-se de zor în vîrful patului de lîngă sobă.

— Uite, babo, vorbi Dumitru Troancă, popa este acuma priotul nostru, că ni l-a adus cocoana, și-i trebuie o odaie unde să stea. Cum dumneata ești singură și ai casă mare, o să stați destul de bine amîndoi... Hei, ce zici ? Îl primești ?

— Vai de mine, Dumitrică, da' de ce să nu-l primesc ? răspunse bătrîna voioasă nevoie mare. Că-i dau odaia a mare, că e gătită cum a rămas de la biata fii-mea, Dumnezeu s-o ierte... Că ziceam că s-o mărit și eu după un om cumsecade și să bag ginere în casă, că să mă ție și pe mine, dar n-am avut parte așa cum are una lume... Of, de ce n-am murit mai bine eu și să fi rămas ea că era tînără și eu sînt bătrînă și amărîtă și prăpădită... Oooof ! Of !

Și baba Sultana se porni așa din senin pe plîns fără lacrimi, în timp ce oamenii își luară ziua bună și plecară de unde veniseră, lăsîndu-l pe Artemie să-i țină de urît... Nici unul din ei nu se întrebase dacă popa o să aibă cu ce își aburi soba, sau dacă

o să-i trebuiască și lui ceva de-ale gurii. Dumitru Troancă era bucuros că-l urnise de la el din casă, ceilalți erau mulțumiți că în sfîrșit au și ei preot în sat, iar proprietăreasa va folosi cel dintîi prilej ca să scoată ochii robilor de pe moșie că le-a adus popă și ei nu dau dovadă de și mai multă supunere ca pînă aci. Pentru prima oară în viața lui, Artemie simți că i se răzvrătește sufletul împotriva nemerniciei omenești. Fiind însă hotărît de astă dată să îndure orice rău, se potoli numaidecît și intră în vorbă cu bătrîna.

— Îți pare bine, babo, că am venit în casa dumitale ?

— Bine îmi pare, părințele, cum să nu-mi pară, că mai am și eu un piculeț de ajutor pe lîngă mine, că aș fi murit de mult dacă n-ar fi fost o vecină să mai vie și pe la mine. Că uneori nu pot să mă dau nici jos din pat ca să aprind focul... Bine îmi pare, părințele, cum să nu-mi pară, să mai am și eu pe lîngă mine o mînușiță de ajutor... că am auzit că prioții de la mînăstire sînt ca soldații, își fac singuri mîncărică, își aduc apă, că de, n-are cine să le aducă. Și am, părințele, mălai, și am verzișoară, că și-a făcut un creștin pomană de mi-a băgat niţică să se acrească. O să mîncăm d-acolo amîndoi, cît s-o ajunge. Lemne nu prea am, dar paie sînt destule, că am pămînt și-l dau în parte să-l muncească... Bine îmi pare, părințele, cum să nu-mi pară !...

„Fie și așa ! oftă Artemie hotărît să rămînă în Gîtița cu orice preț. N-am trăit niciodată cu slugi, ba din contra, am ucenicit ani de zile pînă m-am făcut preot."

Și lăsîndu-se în voia Domnului, așeză umbrela într-un colț, își agăță rasa într-un cui și prinse a se face om de casă. Aduse apă de la puțul de

peste drum, aduse şi paie din grădină, scoase cenuşa din amîndouă sobele şi aprinse focurile. Apoi puse apă în tingire şi făcu mămăligă. Nemaifiind vreme de vreo fiertură, se împăcară amîndoi cu varză acră şi cu mămăligă caldă. Baba îşi primi tainul în pat şi clefăie de zor, în vreme ce călugărul cugetă amărît :

„Uite, măă, cum ajunsei eu slugă la babă, în loc să mă slujească baba pe mine !“

Seara, cuviosul nostru şi-a făcut pravila devreme şi s-a culcat pe întuneric, deoarece în toată casa nu era nici măcar un muc de luminare, necum vreo lampă cu gaz. Dimineaţa, s-a sculat pînă în ziuă, a dat foc la sobe, şi-a făcut pravila cuvenită, a aruncat grăunţe de porumb celor trei găini şi un cocoş care cîrîiau pe prispa casei, a adus apă, a pus oala cu fasole la foc, apoi s-a pregătit să se ducă în parohia vecină, Măciuca, pentru a se întîlni cu preotul Ion Tudose, care suplinise pînă acum şi parohia Gîtiţa.

— Să ai grijă, bătrînico, să mai umpli oala cu fasole şi să mai pui vreun gătej pe foc, că mult nu cred să zăbovesc nici eu pe-acolo. În două ceasuri sunt înapoi.

Dar nici n-apucă sfinţia-sa să iasă pe poartă, că iacă şi popa Ion venea însoţit de cîntăreţii bisericii din Gîtiţa, care, ca oameni prevăzători ce se credeau, se feriseră a da ochii cu Artemie, neştiind cum o să rămînă lucrurile.

— Mă bucur din toată inima, cuvioase, c-ai venit, grăi popa Ion după ce citi hîrtia de la protopop, că sunt om de peste şaizeci de ani şi-mi venea destul de greu să văd de două parohii...

Dar Artemie, ca omul păţit, ştia el bine ce fel de bucurie l-a picnit pe părintele Tudose.

— Să nu te descurajezi de faptul că nu te-au primit gîtiţenii mai bine, continuă popa Ion, fiindcă au mai venit şi alţi preoţi de-au văzut satul şi s-au înţeles cu ei şi le-au făgăduit dragoste pe veci, dar s-au dus şi duşi au fost. Aşa că bieţii oameni au tot dreptul să nu se mai încreadă pe vorbe. Să te vadă ei aşezat aici şi atunci altfel au să te privească.

După ce-l mai întrebă pe ieromonah de pe la mînăstire şi după ce-l sfătui „cu dragoste de frate“ cum să se poarte la început cu enoriaşii, părintele Ion Tudose plecă într-ale sfinţiei-sale, făgăduind că va veni în duminica viitoare să-i dea în primire inventarul bisericii şi hîrtiile parohiei.

— La revedere, cuvioase părinte şi iubite frate întru Christos !

— Cu bine, cucernice părinte şi iubite frate întru Christos !

— Să nu iei de bune tot ce zice popa Ion, şi să crezi că-i pare bine că l-ai scăpat de Gîtiţa ! glăsui baba Sultana, din vîrful patului, după plecarea preotului din Măciuca. Că cine e ăla, în ziua de azi, ca să zică Doamne ia-mi ! Da' de... poate oi vorbi cu păcat... că inima omului numai Dumnezeu o ştie.

Nu trecură trei ceasuri de la plecarea popii Ion şi părintele Artemie auzi zvon de glasuri multe la poartă. Uitîndu-se pe un ochi de geam, văzu cum ograda babei se umple de lume.

— Ce fel de popă o mai fi şi ăsta, dacă n-are preoteasă ? se închiocoşau unii. Cum o să boteze şi să cunune, dacă n-are drept ? Auzi dumneata, să păcălească un sat întreg !...

Iar alţii :

— D-aia nu prea avea el coraj să se înfigă, fiindcă se ştia cu musca pe căciulă...

Călugărul ieşi furios în uşă :

— Ce-i, oameni buni ? Ce s-a întîmplat ?

Se făcu un răstimp de tăcere. Apoi luă cuvîntul cam fără curaj, unul cu căciula mare :

— Taică părinte, se vorbeşte în sat că n-ai fi popă deplin... Şi am venit să te întrebăm... să vedem ce zici de vorba asta.

Artemie oftă din adîncuri şi şuieră a restrişte

— Da' ce-mi lipseşte, oameni buni, de nu sunt popă deplin ? Că haine preoţeşti am, păr şi barbă berechet, de slujit ştiu să slujesc şi sunt şi duhovnic !

— S-a răspîndit un zvon că n-ai preoteasă... şi, dacă n-ai, nu poţi să botezi şi să cununi... Cu morţii e altă socoteală... Şi noi vrem să avem preot care să ne boteze copiii şi să cunune, nu unul care să se ţie numai de morţi...

Popa crezu că trebuie să rîdă oleacă. Zise :

— Oameni buni şi creştini ai lui Dumnezeu, e drept că preoteasă n-am, dar asta nu mă împiedică întru nimic să săvîrşesc orice fel de slujbă religioasă, deci şi botezuri, şi cununii, şi sfeştanii... Că dacă n-aş fi preot în toate drepturile, nu m-ar fi trimis cei mai mari aici, m-ar fi lăsat la mînăstire, păcatele mele, Doamne !

Oamenii, de bună-credinţă fiind, se muiară numaidecît, plecîndu-şi ochii ruşinaţi. Sări însă un vlăjgan din grămadă, care de bună-seamă că-i purta pe ceilalţi de nas şi-i aţîţase să-l izgonească pe cuviosul nostru din Gîtiţa.

— Nu-l lăsaţi, mă, să vă tragă iar pe sfoară ! strigă el cu un glas gros şi răguşit. Nu ne lăsăm noi să fim înşelaţi de orice călugăr venit de pe drumuri ! Nouă ne trebuie popă cu preoteasă !

— V-o fi trebuind, tăiculiţă... Să-l căutaţi şi să-l găsiţi, că eu mă duc cu Dumnezeu de unde am venit. Voia dumneavoastră.

Cînd bietul Artemie, turburat peste măsură, vru să intre în casă, un ţăran care stătuse mai la o parte se apropie de el şi-i şopti aproape de ureche :

— Părinte, dacă vrei să te însori şi să te faci popă ca toţi popii, am eu o fată văduvă... Îi dau două pogoane de pămînt, o vacă, doi cai şi v'o zece scame de oi, rămase de la bărbat'su, că are şi copii...

Mai auzindu-şi astfel de vorbe, foc se făcu ieromonahul.

— Duceţi-vă la Dumnezeu, blestemaţilor ! Atunci să mai vedeţi voi popă în Gîtiţa, cînd m-oi însura eu !...

Cînd s-a reîntors la metoc, amărît de răutatea lumii şi de propria sa restrişte, friguros şi cu bocancii în doi coceni, a găsit pe bunul său prieten Averchie... încărcîndu-şi lucrurile într-o căruţă de-ale mînăstirii.

— Ce-i cu sfinţia-ta, părinte Averchie ?

Metocarul înălţă din umeri, îşi înghiţi un oftat şi privi în altă parte :

— Ce să fie ? Cred că m-o fi pîrît vreun binevoitor la părintele stareţ, că m-am pomenit aseară cu căruţa şi cu poruncă să mă întorc la mînăstire...

— Va să zică... ai isprăvit-o cu borşu! se strîmbă Artemie a rîs.

— După cum vezi. Dar cu sfinţia-ta ce se mai aude ? Ţi-ai făcut rost de casă şi de babă care să te slujească ?

Artemie îşi ridică ochii către cer şi-şi făcu o cruce :

— Nu e cu voia lui Dumnezeu să fiu eu popă la sat, frate Averchie. Bine că s-a întîmplat așa, adică după voia lui...

— Nu e rău, încuviință Averchie, după ce cugetă o clipă. Adică... e foarte bine! Ne vom întoarce amîndoi la mînăstire, cum ne este dat, că lumea nu-i de noi...

Și astfel, cei doi prieteni și frați în Domnul, pe care o toană iute și tainică a soartei îi despărțise cîtăva vreme de mînăstire și de al ei tipic, s-au întors iarăși la loc și și-au reluat viața tihnită de mai-nainte. Artemie citește *Viețile sfinților*, cu glas tare, ca să audă și Averchie, iar Averchie pregătește mîncări bune din peștele prins de Artemie, ca să mănînce amîndoi. Artemie dă lui Averchie jumătate din tainul lui de țuică, iar Averchie îi dă în schimb jumătate din tainul lui de vin. Pe deasupra, Averchie, cu toate că n-agonisise mare lucru din vînzarea borșului, i-a iertat lui Artemie toate datoriile făcute cu prilejul colindării atîtor drumuri și atîtor locuri. Numai cînd și cînd își mai amintesc ei de scurta lor trecere prin iureșul lumii. Atunci rămîn puțin pe gînduri, apoi se privesc cu duioșie de copii bătrîni.

— Și zi așa cu borșu, frate Averchie !...

— Și zi așa cu parohia, părinte Artemie !...

Viața românească, Iași, an. XIX, nr. 1, ianuarie 1927, p. 5—26 ; continuare în nr. 2, februarie, p. 196—209.

S-A CERTAT MAICA NATALIA CU MAICA VITALIA

Maica Natalia şi maica Vitalia sunt două călugăriţe tinere, cam copilăroase la minte şi vecine cu casele. Ele se aveau bine nevoie mare, încă de pe cînd erau surori şi făceau împreună ascultare la casa duhovnicilor. Amîndouă sunt de-o seamă, atît numai că maica Natalia e mai mare c-o zi ş-o noapte ; amîndouă au fost rînduite la strană totodată, amîndouă sunt cuminţi, harnice, pricepute la lucru de mînă şi meştere la cîntări bisericeşti.

Acuma, vecine fiind, se împrumutau una pe alta cu ce lipsea, lucrau mai mult împreună, se strigau să se ducă la biserică şi se apărau una pe alta de bîrfelile maicilor care nu-şi prea pun pază gurii. Cînd una ieşea cu vreo treabă afară din mînăstire, cealaltă avea grijă să-i ude florile şi să dea mîncare şi apă lighioanelor de pe lîngă casă. Iar în biserică îşi aveau stranele vecine, şi cînd nu cîntau împreună, îşi ţineau una alteia ison şi se ajutau la mărturii, adică la stări [1], ca să

[1] Pauze muzicale.

poată să răsufle. Cînd veneau la una muşterii ca să cumpere mohair sau alte lucruri migălite de mînă şi se întîmpla să n-aibă ce căutau, înştiinţa numaidecît pe cealaltă.

Avutul celor două prietene era cam la fel, pe vremea cînd s-au întîmplat cele ce vom povesti, şi tot cam aşa trebuie să fie şi astăzi. Deosebirea era tocmai că, pe cînd chilia maicii Natalia avea geamlîc şi era acoperită cu tablă roşie, a maicii Vitalia avea stîlpii slobozi şi era învelită cu tablă plumbuită. Împrejmuirea maicii Natalia era mai tare, căci era mai nouă, pe cînd a maicii Vitaliei era mai slabă, fiindcă era mai veche. Maica Natalia avea cotoi, iar maica Vitalia avea pisică. Cotoiul maicii Natalia avea părul roşcovan, mustăţi albe şi era alb pe sub burtă, iar pisica maicii Vitalia era împestriţată cu vînăt, alb şi galben. Pe cotoi îl chema Băieţică, iar pe pisică o chema Fiţa, Fiţulica şi Fiţuleanca. Găini, tot cam atîtea aveau, numai cînd şi cînd cu vreuna mai mult sau mai puţin, după cum le tăiau, după cum le mureau, sau după cum le piereau furate sau mîncate de lighioane. Cocoşi la găini au avut amîndouă pînă la o vreme, cînd s-a întîmplat de a murit al maicii Nataliei înţepenit în gard. Şi d-atunci a rămas numai al maicii Vitalia, căruia i s-a dat slobozenie să cîrmuiască şi găinile maicii Nataliei. A vrut ea, maica Natalia, să-şi cumpere altul, dar n-a lăsat-o maica Vitalia, că i-a zis :

„Ia nu mai strica banii pe cocoş, Natalio, că ajunge unul la toate găinile că nu sunt aşa multe. Ş-apăi, nu ştii că ei sunt tot în duşmănie cînd sunt vecini ?"

În sfîrşit, ce să mai spunem, aceste două călugăriţe trăiau după regulile puse de cei ce au aşezat viaţa călugărească. Şi erau aşa de obişnuite

celelalte călugăriţe cu buna lor vieţuire, că aproape nici n-o mai luau în seamă. Numai Satana, care spumegă de mînie văzînd pacea domnind între oameni, pîndea mereu ceasul cînd să-i vie bine şi să strice buna frăţie dintre Natalia şi Vitalia. Încercase el fel şi chipuri pînă acum, dar încercările lui se loviseră mereu de prietenia statornică dintre cele două surori întru Hristos şi rămăseseră zadarnice.

Cum însă bietul om — oricît s-ar ţine el — e neputincios, iar duhul osîrduitor, veni şi ceasul cînd Satana izbuti să strice prietenia dintre maica Natalia şi maica Vitalia.

*

Era zi de sărbătoare şi biserica cea mare a mînăstirii plină de norod, venit, ca de obicei, de prin satele învecinate şi de la oraş. Maica Natalia cînta la strană, căci era „de rînd", iar maica Vitalia îi ţinea ison şi o ajuta la mărturii. Era aşa de frumos glasul Nataliei şi aşa de cu meşteşug cînta ea, că lumea o asculta cu drag şi cu evlavie. Maica Natalia simţea că lumea o soarbe din ochi, şi, cu toată smerenia, se bucura în sufletul ei. Iar maica Vitalia, ca o soră fără ascunzişuri, sălta şi mai mult în inima sa, mai ales că zărea ici-colo uitături duşmănoase din partea unor maici pizmătăreţe.

Din întîmplare, însă, în timpul axionului [1], cînd toată lumea din biserică era numai un ochi şi o ureche, se ridică o sărăcie de fir de tuse şi astupă gîtlejul maicii Natalia, tocmai cînd trebuia să facă o floare frumoasă. Ca nenorocirea să fie deplină, chiar în clipa aceasta maica Vitalia fu întrebată

[1] *Axion*, imn de slavă ce se cîntă la liturghie.

de vorbă de maica Eulalia, astfel că încetă și ea să mai țină ison, tocmai atunci cînd ar fi putut să mai ușureze rușinea cîntăreței. Maica Natalia tuși o dată încet, apoi a doua oară cît putu, pînă ce rupse ticăloasa și nepoftita de tuse. Apoi, roșie ca focul și plină de nădușeală, porni axionul de unde îl lăsase, cu vocea zgîriată și cam scrîntită de ciudă. Cînd băgă de seamă și maica Vitalia, sări și ea la repezeală cu un ison mai sus cu două note decît trebuia, stricînd astfel și ce ar mai fi putut drege Natalia.

Cînd isprăvi de cîntat axionul, maica Natalia ridică ochii și văzu cum orășenii își șoptesc, ba chiar zîmbesc cu răutate, negreșit pe socoteala ei, și făcu fețe-fețe. Apoi se lăsă în strană, unde șezu tăcută, cu capul între mîini, pînă la sfîrșitul slujbei, cînd se ridică să ia anafură de la preot.

Văzînd-o supărată, maica Vitalia o luă de braț și vru s-o mîngîie.

— Vai, ce întîmplare, Natalio !

Dar maica Natalia nici nu deschise gura și nici ochii nu și-i ridică.

După ce ieșiră din biserică, maica Vitalia, mîhnită cu adevărat de cele întîmplate, apucă din nou pe Natalia de braț și-i zise cu dragoste :

— Asta nu ți s-a întîmplat niciodată, Natalio !

Dar Natalia se smuci îmbufnată din brațul Vitaliei.

Atunci, maica Vitalia, mirată de purtarea Nataliei, îi zise :

— Da' ce te-a găsit, Natalio ?...

Și fiindcă acum era ceasul pe care îl tot aștepta, Necuratul se amestecă și el, căci altfel n-ar fi răspuns maica Natalia :

— Să-ți fie rușine !

La auzul acestor cuvinte, maica Vitalia rămase de lemn. Apoi, viindu-și întru-ale sale, se luă după Natalia și ajungînd-o se propti în fața ei și-i zise răstit :

— Ai căpiat, soro ? Ce ai, Natalio ?

— Să-ți fie rușine ! Asta am ! răspunse maica Natalia, tremurînd de mînie.

— Ba să-ți fie ție rușine, dacă e vorba așa, îi întoarse la repezeală și maica Vitalia.

— Ba să-ți fie ție !

— Ba ție !

*

Din ceasul acela, maica Natalia nu mai avu pic de liniște sufletească, mai ales că maicile și surorile care pizmuiau darul ei de cîntăreață, precum și acelea ce nu-și pot pune pază gurii, îi tot pomeneau mereu de întîmplarea din biserică :

— Și cum făcuși tu, Natalio, d-o pățiși ?

— Vai, ce întîmplare !

— Eu, să fiu în locul tău, n-aș mai da pe la strană un an de zile...

— Și Vitalia... Numai dinadins a făcut !

Nu trecură trei zile și ajunse la urechile maicii Natalia zvonul că unele maici șoptesc, ici și colo, că ar avea un început de oftică și că... „păcat de ea, săraca ! Fată tînără !"

Auzind unele ca acestea, maica Natalia se porni pe plîns și pe întristare lungă. Iar noaptea, în vremea nesomnului, aducîndu-și aminte de oarecare necazuri pe care le întîmpinase mai înainte, găsi că, cel puțin de unele, maica Vitalia nu e tocmai străină...

„Vai, ce vicleană și ce răutate ! Taman acum s-a dat pe față !..."

Maica Vitalia, după ce mai încercase o dată, peste gard, să vorbească cu maica Natalia, cînd primi același răspuns ca și la ușa bisericii, se așeză și ea pe plîns și pe mîhniciune. Și, amintindu-și la rîndul ei de unele amărăciuni întîmplate mai demult, ajunse-și ea la încredințarea că oarecare amestec trebuie să fi avut și Natalia.

„Vai ce șireată și ce ascunsă ! Taman acum a crăpat răutatea din ea !..."

*

Și, firește, începu războiul, spre marea bucurie a urîtorului de oameni, Diavolul.

Maica Natalia lăsă storurile de la fereastra dinspre maica Vitalia, care treabă o făcu îndată și maica Vitalia la fereastra ei, care dă spre Natalia. Apoi maica Natalia cumpără sîrmă cu ghimpi de la prăvălia din sat și aduse un meșter de întinse un rînd pe deasupra gardului care le despărțea curticelele și pe care ele se rezemaseră ani de zile ca să mai tainească laolaltă. Văzînd care încotro, maica Vitalia puse și ea un rînd de sîrmă cu ghimpi între vîrful gardului și cea întinsă de maica Natalia. În biserică, maica Natalia schimbă strana cu maica Elpidia, numai ca să nu-și mai simtă coatele cu Vitalia. Dar fiindcă acum veneau față în față și erau nevoite să stea tot sucite într-o parte, ca să nu se vadă, făcu și Vitalia schimb cu maica Arcadia.

Deocamdată războiul se opri aici. Căci, cele două dușmance, făcînd la rugăciuni și la mătănii, le veni gîndul cel bun de la Dumnezeu, carele alungă pe cel rău de la Diavolul. Și dacă n-au pornit să se împace, a fost din pricină că așteptau una de la alta să facă cel dintîi pas. Maica Natalia, fiind c-o zi ș-o noapte mai mare decît Vitalia, socotea că e în drept să primească ea mai întîi sărutare de iertare ; iar maica Vitalia, tot ea e datoare să-și ceară întîi iertăciune. Asta nu era altceva decît mîndrie de la Satana, care se zbătea în tot chipul să le împiedice de la lucrul cel bun.

Și dorința Necuratului se împlini.

Căci, fiind maica Vitalia de rînd la strană, odată, n-avu de lucru maica Nimfodora. Ca să facă, pesemne, un pic de haz, mută pe furiș zăloaga de la *Octoihul mare*, de acolo de unde o așezase tipicăreasa. Din care pricină maica Vitalia începu să cînte vecernia Orbului în loc de a Samarinencei...

— Da' ce, Vitalio, ori ai chiorît dă nu mai vezi bine, observă maica Haritina, bătrîna tipicăreasă din dreapta.

Maica Vitalia se simți rușinată și pe loc aruncă o uitătură dușmănoasă Nataliei. Căci, gîndi ea, numai Natalia a fost în stare să-i facă boroboața. Și din această clipă nu se mai îndoi cîtuși de puțin că maica Natalia e o răutăcioasă prefăcută și că n-a iubit-o niciodată...

„Aha ! Va să zică, d-astea mi-ai fost ?... Stai, tu, Natalio, că te fac eu să te căiești !"

Cum ajunse acasă, maica Vitalia luă o sfoară zdravănă și prinzînd cocoșul, îl legă de stîlpul casei, lăsîndu-i atîta lungime numai cît să ajungă pînă în mijlocul curții. Treaba asta o făcu sfinția-ei numai și numai ca să nu mai treacă frumosul și viteazul ei Vasilache la găinile Nataliei. Dar pe Vasilache se vede că-l tăie capul cam pentru ce-l leagă stăpînă-sa, că numai ce începu să se zbată și să țipe de s-auzi pînă la marginile mînăstirii. Maicii Vitaliei i se făcu milă de el, însă n-o slobozi inima să-i dezlege, fiindcă ținea morțiș să se răzbune pe Natalia.

Văzînd pe Vasilache priponit și furios, găinile maicii Vitalia se uitară lung și cu băgare de seamă, mai închiseră din cîte un ochi, mai strîmbară din capete și cînd ghiciră care e pricina, începură să cotcodăcească de bucurie și să umble țanțoșe de colo pînă colo, de se mira și maica Vitalia ce le-o fi găsit. Căci, se vede treaba, ele nu fuseseră deloc bucuroase de întinderea stăpînirii cocoșului și asupra vecinelor vădane. Dar găinile Nataliei, care văduveau de multă vreme, ghiciră și ele pentru care pricină e legat bietul Vasilache și, după o scurtă sfătuire, se făcură că nu pricep și se duseră la culcare. Dimineața însă începură să se care una cîte una în curtea Vitaliei și să dea tîrcoale cocoșului. Dar găinile maicii Vitaliei fiind mai multe cu una le puseră pe goană.

Cînd văzu maica Natalia că Vitalia și-a legat cocoșul ca să nu mai treacă la găinile ei, lăsă orice gînd de împăcare, grăind întru sine: „Va să zică d-astea mi-ai fost, Vitalio! Stai dacă e vorba așa...“

Și, îndată, luîndu-și umbrela, plecă în sat, de unde se întoarse peste două ceasuri c-o mîndrețe de cocoș, pe lîngă care al Vitaliei rămînea de rușine. Atunci, maica Vitalia dete drumul lui Vasilache. Și cum se văzu Vasilache slobod, se repezi spumegînd să se încaiere cu noul său vecin. Dar cocoșul maicii Nataliei, văzînd cu ce gînduri vine Vasilache, se încruntă așa de grozav la el, că d-abia nimeri acesta să se întoarcă pe unde venise.

Maica Natalia se bucură, firește, de vitejia cocoșului ei, dar maica Vitalia făcu cîrcei la inimă. Și, ca să-și mai alunge supărarea, luă un băț și începu să lovească în biata Fița, care tocmai sta de vorbă, printre gard, cu Băiețică. Cînd văzu una ca asta, Băiețică începu să miaune și să tragă

cu labele pe ulucă. Dar maica Natalia puse mîna pe el și-i trase o sfîntă de bătaie soră cu moartea. Cînd scăpă din mîinile stăpînei, Băiețică o rupse la fugă, iar Fița o zbughi și ea după el. Degeaba strigară maicile după ei, că nu se opriră din fugă. Și cum pînă în seară pisicile încă nu s-au întors, amîndouă călugărițele s-au culcat cu căință de fapta săvîrșită asupra unor sărmane dobitoace nevinovate.

Și războiul iar se opri pe loc. Căci amîndouă maicile se muiară prin rugăciuni și se gîndeau cu dor la vremea cînd erau prietene și trăiau ca două surori bune, ajutorîndu-se la nevoie și cu vorba și cu fapta. Dar fiindcă aveau mîndrie de la Diavolul, tot așteptînd care să înceapă, pacea s-a tot amînat, pînă ce i-a venit bine Necuratului și a băgat iar zîzanie între ele.

Căci, într-o noapte, vreun trecător, sau poate chiar Satana, rupse o cracă încărcată cu poame din părul altoit ce se afla în fața chiliei maicii Nataliei. Cînd se sculă maica și văzu prăpădul, nu se mai îndoi nici o clipă că isprava a făcut-o Vitalia.

„Iii, va să zică, te ții de capul meu, Vitalio! Stai, vere!“

Și, luînd o piatră, o aruncă într-un ghiveci cu mușcată ce se afla pe prispa maicii Vitaliei.

Cînd văzu Vitalia una ca aceasta, tocmai cînd era mai pornită spre împăcare, o luară amețelile de cap:

„Așa, Natalio, așa“.

Și luînd și ea un pietroi, îl aruncă într-o oală mare, pe care maica Natalia o pusese în vîrful unui par din gard.

Din ceasul acela războiul se înteți. Cele două dușmance începură să se vorbească de rău față

de alte călugărițe, lucru de care se feriseră pînă acum. Și maicile cele bune le căinau :

— Vai, bietele fete, ce bine se aveau și uite cum le-a învrăjbit Satana !

Iar cele mai pizmașe :

— Erau niște îngîmfate și niște prefăcute! Bine că s-a spart gașca...

Și Diavolul se tăvălea de bucurie.

Așa de departe au mers cele două maici cu învrăjbirea, că nu se puteau ține de a se bîrfi pînă și față de mireni. Căci, venind într-o zi unii de la oraș și voind să cumpere două cămăși de noapte, fură îndreptați la maica Vitalia. Dar ea nu avu să le dea decît o cămașă. Atunci orășenii vrură să întrebe la vecină, adică la maica Natalia. Dar maica Vitalia sări cu gura :

— Nu intrați acolo, că e ofticată...

Și, fiind maica Natalia cu lucru la fereastră, și fereastra fiind deschisă, auzi vorbele Vitaliei și se porni pe plîns. Cînd o auzi Vitalia că plînge, se căi pe loc de vorbele-i nesocotite și începu și ea să plîngă : „Oh, Doamne ! se tînguia maica Natalia, cum e cu putință ca Vitalia, cu care am trăit atîta vreme în bună frăție, să fie așa de fără suflet ?"

Iar maica Vitalia : „Oh, Maica Domnului, cum ne lăsași să ne sucească Diavolul mințile, ca să stricăm, din lucru de nimic, o prietenie de mici copile și să ajungem să ne urîm așa ?..."

Și gîndul cel înțelept, carele de la Dumnezeu se pogoară, le îndemna iarăși să lase vrajba și să se împace. Dar ticăloasa de mîndrie, pe care Diavolul o grăia în inima lor, venea iar să le ție calea. Căci maica Natalia tot socotea mereu că e mai mare c-o zi ș-o noapte decît Vitalia și deci nu se cade ca ea mai întîi să-și ceară iertăciune.

Iar maica Vitalia, găsindu-se învinuită pe nedrept, socotea că nu ea e datoare să înceapă întîi. Ș-apoi, gîndea ea întru sine, tocmai fiindcă e mai mare, și deci cu mintea mai coaptă, se cade să înceapă Natalia, ca să dea ea întîi pildă de smerenie.

Cu aceste gînduri se culcară amîndouă dușmancele și din pricina lor se perpeliră în paturi la ceas îndelungat, pînă ce adormiră. Și hotărîrea lor, înainte de a adormi, fu la fel : „Oricum, mîine trebuie să ne împăcăm, că rîd și maicile, dar mai cu seamă rîde Satana de noi".

Iată însă că dinspre ziuă s-a pornit o vijelie scurtă, dar cu putere mare, care vijelie a răsturnat coșul vechi și scorojit de la bucătărioara maicii Natalia, făcînd huruială mare pe casă. Din care pricină s-a deșteptat maica Natalia cu frică mare, și, aprinzînd o lumînare și tămîie, a început să facă rugăciuni pentru îndepărtarea duhurilor celor de noapte. Iar după ce s-a potolit huietul, s-a gîndit maica Natalia că acesta poate fi un semn de la Dumnezeu ca să se împace cu Vitalia, după cum poate fi un semn de la Diavolul ca să nu se împace. Cînd s-a sculat însă dimineața și a văzut cărămizile coșului răspîndite pe acoperiș, și-a proptit pumnii în tîmple și s-a gîndit pe loc că maica Vitalia a plătit pe vreun țigan din sat ca să-i pricinuiască această stricăciune...

„Nu te-ar mai răbda Dumnezeu, Vitalio, să nu te mai rabde !"

Și, fără să mai stea la gînduri, umplu o căldare cu apă și o puse pe foc. Iar după ce plecă Vitalia la biserică, luă apă fiartă în clocote și o turnă pe o clădărie de trandafiri înfloriți ai acesteia...

Cînd se întoarse maica Vitalia de la biserică, cu inima de tot slobodă, ca să-și ceară ea întîi

iertare, şi văzu trandafirii ofiliţi şi urmă de apă la rădăcină, se luă cu mîinile de păr şi începu să plîngă : „Trăsni-te-ar Dumnezeu, Natalio, să te trăsnească, dacă eşti tu în stare d-atîta răutate !“

Şi maica Natalia, care pîndea la loc dosnic întoarcerea Vitaliei, cînd o auzi cu ce rupere de inimă plînge după trandafiri, se dezmetici din închipuirile ei, şi, căindu-se cu amar de ceea ce făcuse, se porni şi ea pe plîns. Şi, fără să mai stea pe gînduri, ieşi numai în papuci, aşa cum se găsea, ca să ceară iertare Vitaliei. Dar cînd intră ea în casa Vitaliei pe uşa din faţă, Vitalia ieşise pe cea din dos şi se ducea întins spre stăreţie, ca să se plîngă maicii stareţe.

— Vitalio ! Vitaliooo ! Blagosloveşte şi iartă !

Dar maica Vitalia era aşa de turburată, că nu-i auzi bine cuvintele şi-i răspunse fără să se oprească :

— Să-ţi fie ruşine !

Apoi se duse tot mai zorită la stăreţie, unde se opri şi bătu la uşă :

— „Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Isuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pre noi !“

— „Amin !“ îi răspunse sora Anica dinlăuntru, şi-i deschise uşa.

— Ce s-a întîmplat cu tine, Vitalio, de eşti aşa aprinsă la faţă ? o întrebă maica stareţa, după ce primi orînduita metanie şi sărutare pe mîna dreaptă.

Dar Vitalia îşi pierdu cumpătul şi făcu feţe-feţe, fără să deschidă gura. Niciodată pînă acuma nu trecuse ea pragul stăreţiei ca să se plîngă împotriva cuiva.

— Ei, şi spune, soro, ce ai ?

— Uite... maică stareţă... am venit să vă spui de maica Natalia... că se tot ţine de la o vreme de capul meu...

Şi, mai prinzînd curaj, înşiră toate cîte i le făcuse, sau credea că i le-a făcut Natalia.

Dar maica Evloghia, stareţă bătrînă şi încercată, nu se miră de învrăjbirea lor, cît mai vîrtos de întîrzierea cu care se împlineau uneltirile celui viclean. Zise către maica Vitalia :

— Vitalio, ai făcut bine că ai venit să-mi spui toate acestea, fiindcă sunt pornite de la Diavolul şi se cade ca eu să vă sfătuiesc şi să vă îndrept.

Apoi, cu glas tărăgănat de femeie bătrînă şi înţeleaptă, îi dete pilde din viaţa cuvioşilor părinţi şi a cuvioaselor femei care s-au ispitit de la Diavolul şi apoi s-au îndreptat prin rugăciune şi prin iertare. Şi isprăvi astfel :

— Aşa, Vitalio... Acuma du-mi-te acasă şi împacă-te cu Natalia, ca să strici pofta Satanei şi să faci pe placul Domnului.

— Dar dacă ea n-o vrea ? întrebă Vitalia cu inima ticăind.

— Fii fără nici o grijă, o încurajă maica stareţă, că am să trimit numaidecît s-o cheme aici, ca s-o împilduiesc şi pe ea.

Atît de mult se întoarse inima Vitaliei la cuvintele maicii stareţe, că dacă s-ar fi întîmplat Natalia de faţă ar fi îmbrăţişat-o cu lacrimi şi cu bucurie mare. Îşi luă dar blagoslovenie şi plecă îmbujorată de bucurie duhovnicească, hotărîtă să se ducă de-a dreptul la maica Natalia, să-şi ceară iertăciune.

Dar ţi-ai găsit să se lase Necuratul !

Tocmai cînd să deschidă Vitalia uşa, se ciocni în faţă cu maica Natalia, care venea, tulburată, să se plîngă şi ea stareţei.

— Ai fost să mă pîrăşti la maica stareţa, hai ? Stai tu, că te fac eu pe tine ! zise Natalia, cu mînia şi mai întărîtată de izbitură.

După o clipă de fîstîcire, Vitalia apucă pe Natalia de amîndouă mîinile şi-i zise cu duioşie :

— Natalio !

Dar maica Natalia nu pricepu inima Vitaliei.

— Să-ţi fie ruşine, vicleană şi pizmătăreaţă ce eşti ! îi aruncă ea, trăgîndu-şi furioasă mîinile.

Maica Vitalia rămase un răstimp aiurită în pragul stăreţiei, după care, cu lăcrămi curgîndu-i din ochi, porni încet şi tristă spre casă. Şi, cînd intră în chilie, se porni pe amarnic plîns :

„Auzi, să mă facă ea vicleană şi pizmătăreaţă ! Da' ce i-am făcut eu, să-mi zică aşa ? Trăsni-te-ar Dumnezeu, Natalio !"

După ce se desfăcu din mîinile Vitaliei, maica Natalia intră întărîtată la stareţă, uitînd să mai rostească la uşă rugăciunea orînduită.

— Taman era să trimit după tine, Natalio, o întîmpină stareţa, privind-o cercetător pe deasupra ochelarilor. Da' ce ai de te-ai roşit aşa ? !

Natalia simţi că i se ridică un nod în gît. Nu se mai plînsese de nimeni pînă acum şi îşi dădea seama că n-o lasă cugetul. Deschise gura să mai zică ceva, dar picioarele începură să i se înmoaie din genunchi...

Maica stareţă băgă de seamă şi înţelese cu bucurie încurcătura Nataliei. Şi, ca s-o facă să vorbească, îi zise cu oarecare asprime :

— Te-ai certat cu Vitalia !

— Ba s-a certat ea cu mine ! răspunse pe loc maica Natalia.

Apoi, mai prinzînd curaj, înşiră toate cîte i se trăseseră de la maica Vitalia.

După ce isprăvi de spus, maica stareţa o mîngîie cu cuvinte dulci şi de suflet folositoare, arătîndu-i cum lucrează Diavolul cu tot felul de unelte şi meşteşuguri, ca să strice pacea oamenilor şi mai întîi pe a călugărilor. Apoi îi dete pilde de smerenie, de bunătate şi de iertare din viaţa cuvioşilor părinţi şi a cuvioaselor femei, care au petrecut şi s-au săvîrşit întru Domnul. Îi mai pomeni şi de prietenia ei cea atît de îndelungată cu maica Vitalia şi o sfătui, cu vorbe de mamă înţeleaptă şi iubitoare, să se împace.

Atît trebuia unui suflet bun ca al maicii Natalia, ca să uite îndată orice şi să se împace cu oricine, dar mai ales cu surioara ei din călugărie. Făgădui dar ascultare maicii stareţe şi, după ce-şi luă orînduita blagoslovenie, plecă grăbită să se împace cu Vitalia.

...Dar ţi-ai găsit să se lase Diavolul !

Căci maica Natalia, ca să nu-i mai dea vreme să mai uneltească ceva, aşa gîndea ea, sărmana, nu se mai abătu pe acasă ci, cu paşi tot mai grăbiţi, aproape în fugă, se repezi la poarta maicii Vitaliei s-o deschidă. Dar se vede că, ori portiţa era încuiată, ori Dracul o ţinea de verigă, fiindcă nu vrea cu nici un chip să se deschidă... Atunci, maica Natalia o zgîlţii aşa de tare, că se prăbuşi cu poartă şi cu gard cu tot, peste agrişele maicii Vitaliei. Cînd văzu maica Vitalia una ca aceasta, se făcu galbenă ca ceara, şi, fierbînd de mînie, începu să strige la maicile din apropiere şi la cele care se vedeau pe afară :

— Maică Dosifteio ! Maică Arcadio ! Zenaido ! Maică Megaluso ! Soră Mario ! Maică Taisio, săriţi c-a-nnebunit Natalia !

Apoi, către Natalia, care se ridicase plîngînd și-și ștergea cu batista fața și mîinile pline de sînge :

— Huooo !

Cînd auzi maica Natalia că-i dă Vitalia cu „huo“, i se întoarseră măruntaiele în ea de întristare.

— A fost putred, Vitalio ! zise ea plîngînd.

Dar maica Vitalia nu vrea să știe de nimic.

— Huooo ! îi strigă ea din nou. Ai să răspunzi pentru fapta ta, nemernico !

Apoi, intrînd în casă, își luă rasa și cămilafca și porni spre stăreție, pe cînd Natalia plîngea rezemată de ușorii casei ei.

După ce ascultă plîngerea Vitaliei, maica stareță nu se îndoi nicidecum de nevinovăția Nataliei.

— Or fi fost stîlpii putrezi, Vitalio, zise ea.

— De, maică stareță, e drept că gardul e vechi, c-așa l-am apucat, dar Natalia l-a rupt dinadins, că am văzut-o eu cu ochii mei cînd a împins cu toată nădejdea ! răspunse Vitalia încredințată.

— Și ce vrei acum ? ! o întrebă stareța, văzînd-o așa de pornită.

— Nu vreau, maică stareță, nimic altceva, decît să luați pe Natalia de lîngă mine și să-i dați altă chilie, că noi amîndouă nu mai putem trăi vecine...

Bătrîna stareță se miră, ba chiar se supără de cererea cu totul neașteptată a Vitaliei. Și, dîndu-și seama că e vremea ca cearta să înceteze, adună Comitetul.

Veni maica Paisia, maica Eraida, maica Iuvenalia și maica Achilina. Maica Evghenia fu lipsă, căci era dusă la băi.

Cînd Comitetul pofti pe maicile împricinate să se înfățișeze, acestea nu vrură cu nici un chip să intre amîndouă odată, ci pe rînd cîte una, spre marea nemulțumire a maicii starețe. Căci, gîndea

maica stareță, dacă vor intra amîndouă odată, împăcarea o să fie mai ușoară. Pe cînd așa, cine știe ce le mai vine iar pînă acasă. Se vede însă că Satana lupta din răsputeri să-și păstreze biruința cîștigată cu multă și îndelungată trudă. Intră mai întîi maica Natalia. Cu lacrimi în ochi, și mai șovăind cînd și cînd, povesti ea Comitetului prin cîte întîmplări a trecut gîlceava ei cu Vitalia. Arătă cum a vrut d-atîtea ori să se împace, iar Vitalia i-a făcut tot d-atîtea ori cîte o boroboață, din care pricină cearta lor a mers înainte. Iar în ce privește gardul, maica Natalia mărturisi plîngînd că e gata să facă jurămînt sub omofor[1] arhieresc, cum că numai graba d-a se împăca mai repede cu Vitalia a făcut-o să hîțîne așa tare de poartă și că stîlpii gardului erau putrezi și se țineau numai într-o vînă subțire. Apoi, mărturisi că ea a vrut să-și ceară iertare de la Vitalia, dar aceasta, în loc s-o asculte, i-a dat cu „huo“ și a făcut-o nebună și nemernică...

La rîndul ei, maica Vitalia, tot cu ochii înlăcrimați, povesti și ea maicilor din Comitet cît de bine se aveau amîndouă și cum i s-a năzărit Nataliei, așa din senin, să se ia cu ea la ceartă. Arătă cum ea a vrut în mai multe rînduri să se împace, dar tocmai atunci Natalia îi mai făcea cîte una și astfel vrajba n-a mai încetat. Apoi, spuse cum a fost sfătuită de maica stareța și cum a plecat din stăreție cu gînd curat de împăcare, dar Necuratul, pesemne, a făcut să se lovească în ușă cu Natalia, care, nici una, nici două, a făcut-o vicleană și pizmătăreață. Iar la urmă de tot lămuri Comitetul cum a văzut pe maica Natalia venind într-un suflet, agățîndu-se cu mîinile amîndouă

---

[1] Veșmînt bisericesc, purtat pe umeri de arhiereu în timpul serviciului religios.

de poartă, şi împingînd-o pînă ce a dărîmat-o cu gard cu tot...

— Şi, pentru astea toate, vă rog din tot sufletul să faceţi bunătate să mutaţi pe maica Natalia de lîngă mine, că noi, vecine amîndouă, nu mai putem trăi.

Maicile din Comitet, în frunte cu stareţa, fură pe deplin încredinţate că cele două împricinate au suflete bune şi inimi curate şi că numai Diavolul e vinovat de gîlceava lor. Şi iarăşi, toate socotiră că, sfătuite fiind ba chiar şi ameninţate, ele s-ar împăca. Aceasta însă numai în gînd. Căci, cînd să treacă la faptă, nu se mai înţeleseră...

— Ce zici, maică Eraido? întrebă stareţa pe una din Comitet.

— Eu zic că nici una nu e de vină, răspunse întrebata.

— Dar sfinţia-ta, ce zici, maică Iuvenalio?

Dar maica Iuvenalia, supărată că maica stareţă n-a întrebat-o întîi pe ea, ca mai bătrînă, răspunse îmbufnată :

— Eu una nu mă bag. Faceţi cum v-o tăia capul!

— Dar sfinţia-ta, maică Paisio?

— Eu sunt de părere să le mai lăsăm aşa, să vedem ce-or să mai facă, răspunse maica Paisia ca de obicei.

— Ce crezi, maică Achilino?

— Să te auz mai întîi pe sfinţia-ta, răspunse maica Achilina, care, avînd o nemulţumire veche împotriva stareţei, se ferea ca de foc să fie de aceeaşi părere cu ea.

— Eu, zise maica stareţa, le cred pradă meşteşugirilor diavoleşti şi deci se cade ca noi să le luminăm şi să le împăcăm, că amîndouă sunt fete cuminţi şi bune cîntăreţe la strană.

— Ba eu zic că, pentru liniştea lor şi a mînăstirii, trebuie să le despărţim, adică să mutăm pe Natalia la altă chilie, îşi dete cu părerea maica Achilina.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu te gîndeşti, maică, la cîte necazuri şi la cîte vorbe am supune pe biata Natalia, care e tot aşa de nevinovată ca şi Vitalia? zise maica stareţa cu asprime şi cu mirare.

— Amîndouă sunt nevinovate, maică Achilino! zise şi Eraida.

— Trebuie să le mai lăsăm niţel, că altfel o greşim, luă iar vorba maica Paisia.

— Faceţi cum ştiţi, că, eu una, nu m-amestec! bodogăni maica Iuvenalia, tot îmbufnată.

— Dacă nu se mută Natalia, o să se facă tărăboi mare! ameninţă maica Achilina, bucuroasă că are un nou prilej să se împotrivească stareţei.

Şi, tot urmînd astfel, ajunseră maicile „comitete“ la gîlceavă şi se despărţiră fără să ia vreo hotărîre.

Cum ajunse acasă, maica Iuvenalia trimise îndată vorbă Nataliei că „să nu facă vreo prostie să se mute“. Iar maica Achilina chemă pe Vitalia şi o învăţă să nu se lase, pînă n-o muta pe Natalia, căci altfel se face de ocară...

Şi, astfel, în loc să se îndrepte, lucrurile luară o nouă întorsătură. Cele două călugăriţe împricinate, fiind încurajate de cele două „comitete“ supărate, ajunseră acum de neîmpăcat. Vitalia, îndîrjită de maica Achilina, striga Nataliei :

— Să pleci de lîngă mine, că te scot cu alai!

Iar maica Natalia încurajată de maica Iuvenalia, îi răspundea cu ifos ;

— Iacă n-am să plec! Să te vedem ce poţi să-mi faci!

— Ba o să pleci de nevoie !

— N-ai decît să pleci tu !

Atunci Vitalia se agăța de gardul Nataliei să-l rupă, dar nu izbutea, gardul fiind bine întărit. Și, fierbînd de necaz, lua pietre din curtea ei și arunca într-a Nataliei. Iar Natalia nu zăbovea să i le arunce înapoi.

Maica stareța, în neputință de a lua o hotărîre mai grea, atît din pricina Comitetului, cît și pentru că judecata ei îi spunea limpede că dreptatea stă într-o împăcare, încercă să le aducă pe calea cea bună. Dar intrigile, care se țeseau în jurul lor ca o pînză de păianjen, fură mai tari decît sfaturile ei. Atunci le pedepsi să facă mătănii în biserică. Lucru care stîrni și mai multă vîlvă în jurul acestei vrajbe satanicești.

Vrînd-nevrînd, maica stareță adună soborul și-i supuse pricina, așa după cum spune *Evanghelia* și Regulamentul. Dar cum o să se poată înțelege o sută de femei, cînd cinci n-au fost în stare ? Maicile s-au împărțit de la început în două tabere deopotrivă ș-au început să gîrîie toate, de nu mai era chip să se înțeleagă ceva. Iar cînd s-au despărțit, lucrurile s-au îngreuiat [în] așa fel, că toată obștea nu mai vorbea decît de cearta dintre maica Natalia și maica Vitalia. Fel de fel de vorbe se scorniră pe seama celor două dușmance. Ba că s-au bătut, ba că și-au omorît pisicile și și-au mîncat una alteia găinile, și cîte și mai cîte...

Văzînd care încotro, bătrîna stareță găsi cu cale să facă raport la mitropolie. Iar mitropolia porunci preacuviosului arhimandrit Pafnutie, exarhul mînăstirilor, să plece în cercetare la fața locului.

Cînd se zvoni în mînăstire că are să vie părintele exarh, parte din maici prinseră a le părea

rău că lucrurile au ajuns pînă aici, iar parte începură să dea hotărîri de condamnare sau de achitare, după cum țineau cu Natalia sau cu Vitalia.

Dar, minune ! Maica Natalia și cu maica Vitalia, numai ce auziră de apropiata venire a exarhului, că încetară deodată a-și mai striga și a se mai vorbi de rău. Ci, mai vîrtos făcură rugăciuni și vărsară lacrimi la icoana Maicii Domnului, ca să le izbăvească de ispită. Nu mai avură nici poftă de mîncare și nici somnul nu le mai prinse. Și, dacă n-au pornit să se împace, de vină erau intrigile băgate de cele două „comitete“, precum și vorbele ce nu mai încetau a se scorni pe socoteala lor.

*

Cînd sosi preacuviosul exarh, era într-o zi de sfîrșit de august și tocmai se împlineau trei luni de zile de cînd Diavolul izbutise să bage zîzanie între maica Natalia și maica Vitalia. Om larg la inimă și încercat în daraverile mînăstirești, părintele exarh nu pleca niciodată în cercetări cu sabia, ci cu pacea. Arareori s-a întîmplat să-și calce pe inimă și să întrebuințeze cît de cît o sabie cu tăișul stricat. Și atunci numai cînd și-a dat bine seama că la mijloc e răutatea diavolească, iar nu firea lesne-încrezătoare și copilăroasă, cu care ajung uneori pînă la bătrînețe cei care sunt crescuți de copii în mînăstire.

Trăsura opri, ca de obicei, la ușa arhondaricului. Căci părintele exarh trăgea la stăreție numai cînd venea în plimbare. Vizitiul sări repede de pe capră și, apucînd de subțioară pe preacuvioșia-sa, se uțupi cît îl ajutară puterile ca să-i mai ușureze din greutate, pentru a nu rupe scara trăsurii.

Cum se dete jos, arhimandritul Pafnutie scoase ochelarii din buzunar şi-i agăţă la rădăcina nasului, căci băgase de seamă preacuvioşia-sa că are mai multă trecere cînd se află cu ochelarii pe nas. Apoi, după ce-şi roti ochii în toate părţile, scoase tabachera, îşi aprinse o ţigară şi pufuind tacticos, îşi roti iar ochii în toate părţile.

În acest timp îl zăriră sora Dumitra şi sora Ioana de la arhondaric[1] şi săriră îndată cu periile de ghete şi de praf.

— Blagosloveşte, cinstite părinte, şi bine ai venit!

— Domnul! Da' ce e p-aici, pe la voi?

— De la Dumnezeu toate bune, cinstite părinte...

— Bine-bine, am să văz eu, răspunse scurt părintele exarh, căci aşa vorbea el înainte de cercetare: scurt şi aspru. După care, îşi venea în firea lui de om vorbăreţ şi cu inimă deschisă.

După ce fu scuturat de praf, arhimandritul Pafnutie intră în arhondărie. Dar n-apucă să păşească pragul odăii ce-i era rînduită, că şi veni maica Iuvenalia din Comitet ca să-i laude pe maica Natalia că e fată cuminte şi cîntăreaţă bună şi întru nimic vinovată.

— Bine-bine, am să văz eu, răspunse scurt părintele exarh, după ce o ascultase spălîndu-se de praf.

Iar după ce plecă maica Iuvenalia, iaca şi pe maica Achilina, cea răutăcioasă şi cu neg pe nas, că intră, abia suflînd, ca să laude pe maica Vitalia că e călugăriţă bună şi aşa şi pe dincolo, şi că Natalia trebuie mutată, fiindcă e... aşa şi pe dincolo.

[1] Aripă sau casă specială a unei mînăstiri în care sînt găzduiţi oaspeţii.

— Bine-bine, am să văz eu, zise părintele Pafnutie, după ce ascultase ştergîndu-se cu prosopul.

După maica Achilina sosi fără zăbavă maica Eraida cea blîndă, troncănind pe podele cu băţul în care se sprijinea.

— Eu sunt de părere, cinstite părinte, că vinovat o să fie numai Satana...

— Bine-bine, am să văz eu, răspunse exarhul în vreme ce-şi astupa luminişurile din cap c-un pieptene uriaş de lemn.

Şi, pe cînd maica Eraida troncănea spre ieşire, iacă şi maica Paisia cea grea la hotărîre şi nepripită.

— Eu zic, cinstite părinte, să mai lăsăm lucrurile aşa, să vedem cam ce-or să mai facă ele.

— Bine-bine, oi vedea eu, zise arhimandritul aprinzînd o a doua ţigară.

— Of, cinstite părinte, ce ţi-e şi cu maicile astea! intră în vorbă şi maica Raisia, arhondăreasa, în vreme ce aşeza masa.

— Ei, ce să le faci! răspunse părintele exarh aşezîndu-se la masă. Aşa sunt ele.

Om gras şi pofticios la mîncare, arhimandritul Pafnutie luă un păhărel de ţuică, apoi blagoslovi masa. Şi tocmai se pregătea fără grabă să-şi împace stomacul, dres în fiecare vară cu apă de la băi, cînd iacă pe maica Natalia că intră sfioasă, cu un borcan de pămînt în braţe...

— „Blagosloviţi şi iertaţi, cinstite părinte!" Eu sunt maica Natalia-păcătoasa, care mă găsesc în ceartă cu maica Vitalia... Uite, cinstite părinte, v-am adus şi eu un borcănel cu dulceaţă de prunişoare verzi... că n-am avut altceva... că suntem şi noi sărace, cinstite părinte... că vai de capul nostru cum trăim...

— Bine-bine, am să văz eu, zise părintele exarh, după ce înghiţi o lingură de supă.

Şi chiar în uşă, cînd să iasă, se întîlni maica Natalia cu maica Vitalia, care şi ea venea tot cu un borcan de dulceaţă.

— „Blagosloviţi şi iertaţi, cinstite părinte !" Eu sunt maica Vitalia-păcătoasa, care mă aflu în duşmănie cu maica Natalia... şi v-am adus şi eu un borcănaş cu şerbeţel de zmeură... că mai mult n-am avut... că suntem şi noi sărace, cinstite părinte... că vai de noi cum o ducem...

— Bine-bine, oi vedea eu, răspunse arhimandritul în vreme ce-şi scotea mîncare în farfurie.

Credea maica Natalia că Vitalia n-o să ducă nimic, dar cînd o întîlni intrînd cu borcanul cu dulceaţă, îi veni în minte numaidecît că trebuie să dea arhimandritului un lucru mai de preţ, ca să-l cîştige de partea ei. Şi, după ce se sfătui cu maica Iuvenalia, luă o minunată faţă de masă şi o pereche de ciorapi subţiri, şi alergă la arhondaric.

— Uite, cinstite părinte... sunt şi eu păcătoasă... şi am nevoie să mă pomeniţi şi pe mine la sfînta Proscomidie [1]. Şi, uite... pentru osteneala sfinţiei-voastre... v-am adus şi eu o feţişoară de masă şi nişte ciorăpiori... că altceva nu-mi dă mîna, cinstite părinte că...

Arhimandritul Pafnutie scoase scobitoarea dintre măselele-i de platină şi se uită cu luare-aminte la Natalia :

— Vitalia zici că te cheamă ?

— Da' de unde, cinstite părinte?! Eu sunt maica Natalia...

— Care te-ai certat cu Vitalia ?

— Ba ea s-a certat cu mine, cinstite părinte...

[1] O parte din slujba liturghiei.

— Bine-bine, am să te pomenesc.

Acum era bucuroasă maica Natalia şi încredinţată că izbînda va fi a ei. Căci nu e lucru puţin o faţă de masă de pînză subţire, cu tot felul de şabace şi alte frumuseţi migălite cu igliţa. Dar maica Vitalia, care aflase de la sora Dumitra că şi Natalia a dus un borcan cu dulceaţă, cum ieşi din arhondaric, se duse întins la maica Achilina şi-i spuse. Iar maica Achilina o sfătui să ducă exarhului un lucru de preţ. Şi cotrobăind maica Vitalia prin lucruşoarele ei, puse ochii pe o minunată cămaşă de noapte poruncită pe bun preţ de un bogătaş. Şi, înfăşurînd-o într-o cîrpă curată, mai luă şi un şir de mătănii de lînă cu boabele galbene de chihlimbar şi fugi la arhondaric.

— Cinstite părinte, sunt femeie păcătoasă... şi am nevoie să mă pomeniţi şi pe mine la sfînta Proscomidie... şi uite... v-am adus şi eu o cămăşuţă de noapte şi nişte metanii proaste... că altceva n-am avut...

Părintele exarh luă ceaşca de cafea de la gură şi, privind cu luare-aminte la maica Vitalia, o întrebă cu blîndeţe :

— Natalia zici că te cheamă ?

— Dą' de unde, cinstite părinte ! Eu sunt maica Vitalia...

— Care te-ai certat cu Natalia ?

— Ba ea s-a certat cu mine, cinstite părinte...

— Bine-bine, am să te pomenesc.

Şi maica Vitalia sărută mîna părintelui exarh şi plecă bucuroasă şi încredinţată foarte că izbînda va fi a ei.

— Off, cinstite părinte, ce ţi-e şi cu maicile astea ! zise maica Raisia după plecarea Vitaliei.

— Ei, ce vrei să le faci ! Aşa sunt ele, răspunse părintele arhimandrit, îngăduitor.

Și, sculîndu-se de la masă, preacuvioșia-sa își aprinse o țigară și se tolăni apoi ca la o jumătate de ceas pe o vechitură de canapea. După care se sculă și se duse la stăreție să vadă pe maica stareța. Căci maica stareța, ca o femeie înțeleaptă și mult încercată în daraverile mînăstirești, se făcuse că nu-i tocmai bine și nu întîmpinase pe exarh, ca să lase mai întîi pe „comitete" și pe împricinate să-i spună ce-or vrea și cîte or vrea. Și socoteala ei fu bine chibzuită, căci îi veni foarte ușor în urmă să încredințeze pe părintele Pafnutie că nu e la mijloc decît mintea copilărească a împricinatelor și mai ales amestecul Necuratului.

*

După slujba vecerniei, la care luară parte toate călugărițele și toate surorile, arhimandritul Pafnutie ținu predică pentru dragoste. În cuvinte scoase din toată gura și strecurate printr-o claie de mustăți, preacuvioșia-sa sfătui pe călugărițe să trăiască în pace și în bună viețuire, căci vrajba între frați este arma cea mai grozavă cu care Diavolul nădăjduiește să întoarcă pe călugări din calea mîntuirii. Aduse pilde din viața cuvioșilor părinți și a cuvioaselor maici, care s-au pristăvit întru Domnul, precum și învățături de la Efrem Sirul, de la cuviosul Doroftei și de la sfîntul Vasilie cel Mare. Și isprăvi cu vorbele din *Evanghelie*: „Iubiți-vă unii pre alții și iertați unul altuia greșalele voastre..."

Îmblînzite și înduioșate de cuvîntarea exarhului, maica Natalia și maica Vitalia simțiră că le crapă obrajii de rușine și că li se sfîșie inima în

ele de amărăciune. Astfel că ascultară toată vremea cu capul în jos și dosite printre maici.

După ce isprăvi de cuvîntat, părintele exarh dimpreună cu maica stareța și cu cele patru maici din Comitet, porniră la locul orînduit, ca să judece pe maica Natalia și pe maica Vitalia. Și locul de judecată în această sfîntă mînăstire este în sala Comitetului, unde mai înainte vreme a fost trapeza[1] obștei. Părintele exarh luă loc în jețul de la mijlocul mesei, maica stareța se așeză, după cuviință, la dreapta, maica Iuvenalia puse repede mîna pe scaunul din stînga, iar maica Eraida se așeză pe cel din față, spre ciuda maicii Achilina, care rămase în picioare și se așeză numai după ce o pofti părintele exarh:

— Ia loc, maică Achilino!

— D-apăi, cinstite părinte, nu prea mă îndes eu așa la locuri de frunte, răspunse maica Achilina, vrînd să pară că nu e supărată.

Maica Eraida, care rămăsese în urmă, trase scaunul afară din rînd, ca să nu fie nici la frunte, nici la coadă...

Maica Natalia și maica Vitalia rămăseseră afară și așteptau din clipă în clipă să fie chemate. Cu sufletele răvășite de cuvintele exarhului, ele se rezemaseră de cîte un stîlp, cu ochii pironiți în pămînt, neavînd curaj să-și vorbească, așa cum le îndemna inima, și nici să se privească una pe alta, așa cum le îndemnau ochii.

În sfîrșit, fură chemate înlăuntru amîndouă odată. Cam cîrmiră ele, dar porunca exarhului era așa de aspră că n-avură încotro și intrară. Cînd se văzură înaintea trimisului sfintei mitropolii, spre judecată, împricinatele simțiră că se lasă pă-

[1] Sala de mese.

mîntul cu ele în jos, şi se lipiră de perete lîngă uşă. Dar exarhul le porunci să păşească mai înainte şi să se aşeze în aşa fel, ca să vie una în faţa celeilalte.

Arhimandritul Pafnutie le privi un răstimp cu multă băgare de seamă şi citi pe feţele lor povara sufletelor lor. Apoi le porunci să privească drept la el şi citi în ochii lor smerenie şi căinţă. Atunci preacuvioşia-sa se lămuri pe deplin. Totuşi, găsi de cuviinţă să ia o înfăţişare aspră, întrebînd răspicat pe maica Natalia :

— Ce ai să ne spui împotriva maicii Vitaliei, cuvioasă ?

Aceasta tresări deodată şi aruncîndu-şi, fără să vrea, ochii spre Vitalia, întîlni pe-ai acesteia, mari şi speriaţi. Atunci se roşi toată şi lăsă capul în jos.

— Hei, nu deschizi gura ? se răsti exarhul.

Natalia ridică ochii şi-i plimbă, zăpăcită, de la exarh la maica stareţă şi pe rînd la toate maicile din Comitet. Deschise gura să zică ceva, dar simţi cum vorbele i se opresc în gîtlej.

— Ci vorbeşte odată, Natalio ! o îndemnă maica Iuvenalia.

Natalia tuşi tare şi deschise gura :

— Da, cinstite părinte... uite... ne aveam ca două surori bune...

Aici, iar se opri Natalia. Ca fulgerul îi trecură prin minte anii de frăţie în care a trăit cu Vitalia, apoi cuvintele cele din urmă rostite în biserică de părintele exarh : „Iubiţi-vă unii pre alţii şi iertaţi unul altuia greşalele voastre“, şi buzele începură să-i tremure.

Exarhul se bucură de încurcătura Nataliei şi întrebă atunci pe Vitalia, cu aceeaşi asprime în glas :

— Spune, sfinţia-ta, ce ai împotriva maicii Nataliei ?

— Să spui tot ! o îndemnă maica Achilina.

Maica Vitalia se agăţă cu mîinile de spatele unui scaun, căci simţea că începe să se învîrtească locul cu ea. Dar încurajată de privirea maicii Achiliniei, deschise gura :

— Uite, cinstite părinte... cum să spui... de... uite, cinstite părinte...

— Şi spune, soro, odată ! o încurajă din nou maica Achilina.

Dar maica Vitalia, văzînd faţa albă ca varul a maicii Nataliei... simţi un nod în gît şi începu să tremure.

Atunci părintele exarh, încredinţat că a sosit clipita pe care o dorea, se sculă de pe scaun şi zise tare :

— De bună seamă că amîndouă vă simţiţi deopotrivă de vinovate şi din această pricină nu răspundeţi la întrebările mele. De lucrul acesta sunt aşa de încredinţat, încît nu găsesc de nevoie să-mi mai pierd vremea cu nişte păcătoase ca voi. Astfel de călugăriţe care trăiesc în vrajbă n-au ce mai căuta în mînăstire. Vă înştiinţez dar că voi face raport la mitropolie ca să vă dezbrace de haina călugărească...

— Să ne dezbrace ? ! ţipară deodată amîndouă împricinatele. Şi ochii lor se întîlniră atunci plini de spaimă şi de dragoste. Şi ca la poruncă se aruncară una în braţele celeilalte :

— Iartă-mă, Vitalio !

— Iartă-mă, Natalio !

— V-am iertat şi eu ! zise atunci arhimandritul Pafnutie, podidindu-l un rîs sănătos.

— Şi eu vă iert ! zise maica stareţa cu duioşie.

— Şi eu ! zise maica Eraida din toată inima.

— Şi eu ! zise maica Paisia cu gura pe jumătate.

— Şi eu ! zise şi maica Achilina mai mult pe nas.

A doua zi, după sfînta liturghie, maica Natalia şi maica Vitalia, s-au aşezat la uşa bisericii şi, cînd au ieşit maicile, au zis fiecare pentru sine :

— Blagosloveşte, soro, şi mă iartă pre mine, păcătoasa !

— Domnul să te blagoslovească şi să te ierte, le-au răspuns maicile, fiecare după cugetul ei.

Din ceasul acela maica Natalia şi maica Vitalia nu s-au mai certat niciodată ; dar Satana şi-a mutat de bună seamă sălaşul într-altă parte.

Viața românească, Iași, an. XIX, nr. 6—7, iunie-iulie 1927, p. 366—383.

ANICHIT PĂCĂTOSUL

I

Fratele Alexe ducea o viață care nu-l îndreptățea să nădăjduiască a fi primit în rîndurile călugărilor, decît poate mai spre bătrînețe, cînd mintea se coace și omul se mai descotorosește de unele apucături. Ce-i .dreptul, era el fratele Alexe băiat harnic, ascultător, bun la strană și chiar îndrăgostit de viața mînăstirească ; din păcate însă îi plăceau unele lucruri pe care tinerețea le cere fără să țină seamă dacă omul poartă surtuc sau rasă, dacă trăiește în iureșul vieții sau pustnicit în vreun schit. Toate sfaturile duhovnicilor, toate amenințările și pedepsele starețului n-au fost în stare să-l abată de la păcatul trupului. Și aceasta nu pentru că era îndărătnic cu firea, ci din pricină că nu se putea stăpîni. E drept că nici el nu-și prea punea în minte să ia drumul sfințeniei chiar din timpul uceniciei.

De la o vreme, văzîndu-i neputința de a-și înfrîna poftele, starețul și duhovnicii s-ar fi mulțumit din partea fratelui Alexe să le facă mai pe ascuns, ca să nu mai dea prilej de sminteală călugărilor și de vorbă mirenilor. Căci, de cîte

ori n-a venit el de prin satele vecine cu capul spart și cu vestmintele rupte, ba și cu proces-verbal încheiat de jandarmi ! Își da însuși seama că e mai bine să-și ascundă păcatele, și chiar așa se trudea să facă. Îl încurca însă Diavolul în cursele lui, uneori de se ducea vestea.

După fiecare poznă, fratele Alexe se căia din toată inima și se ferea o vreme, cîteodată destul de lungă, să mai cadă în cursa vrăjmașului. Și tocmai cînd soborul nădăjduia că e pe cale să se îndrepteze, atunci o făcea mai cu vîrf.

— Ți-ai greșit calea, băiete ! îi zicea stareţul obosit de atîta așteptare zadarnică. Cu astfel de călugări se duc de rîpă mînăstirile.

Atunci, fratele Alexe lăsa capul în jos, rușinat, și răspundea amărît :

— Cinstite părinte, taie-mă, spînzură-mă — eu ăsta sunt. Altul din mine nu pot să fac nici eu, oricît m-aș căzni ; nu puteți să faceți nici sfînția-voastră, oricît m-ați mustra și m-ați pedepsi...

În fața acestui răspuns stareţul înălța din umeri și-i da pace. Ca să-l alunge din mînăstire nu se îndura, căci Alexe avea și multe părți bune, iar preacuvioșia-sa tot credea că odată și odată are să se îndrepteze — mai ales că fratele însuși dorea aceasta. Călugăr însă nu-l făcea. Au fost învredniciți sfîntului chip frații care au intrat în mînăstire odată cu el — chiar și cei betegi. S-au călugărit și alte rînduri mai noi, și Alexe tot frate a rămas. Atît de multă ucenicie făcuse, că atunci cînd se vorbea de el era de-ajuns să se zică doar „fratele", că se știa de care frate era vorba. Suferea și el în sufletul lui cînd vedea că-i iau înainte toți, dar ofta și tăcea, căci, deși începuseră a-i încărunți tîmplele, de rele tot nu se lăsa.

De la o vreme, sătul de atîta frăție, a rugat Alexe pe stareț, cu lacrimi în ochi, să-i ierte slăbiciunile și să-l călugărească. Stareţul a înțeles suferința lui, dar îi era teamă ca nu cumva Dracul să-i dea luptă și mai crîncenă după ce s-o face călugăr. Dar fiindcă se putea întîmpla dimpotrivă, adică fratele, odată călugărit, să-și dea seama că are o răspundere mai mare înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor și, deci, să pună mai multă trudă pentru îndreptare, — i-a încuviințat rugăciunea, cu condiția să dea mai întîi făgăduială în fața consiliului duhovnicesc că are să pună început temeinic de viață călugărească. Lucru pe care Alexe l-a făcut din toată inima — ba chiar și zapis a dat la mîna stareţului.

II

În mînăstirile de călugări, tunderea în monahism a fraților nu se face cu atîtea pregătiri și cu atîta pompă ca la mînăstirile de maici ; dar, fiindcă fratele Alexe era vestit pînă dincolo de vecinătățile mînăstirii, în ziua rînduită pentru călugăria lui, veni lume multă, mai ales că era și zi de sărbătoare, „ca să vadă și astă minune..."

În această zi, atît de așteptată și atît de însemnată pentru el, deoarece cîteva molifte îi vor lua dreptul la „viață", fratele Alexe intră în biserică avînd înfățișarea unui om împovărat. Lasă că era și obosit de privegherea de peste noapte și de îndelunga povățuire a bătrînului ieromonah Dometian, duhovnicul său, dar își da și seama că ia o sarcină pentru care a făgăduit atît de mult că

o va purta cu toată cinstea cuvenită. Iată-l dar în tinda bisericii, tăcut și umilit, așteptînd să fie chemat. E mic de statură, capul cam lătăreț, ochii negri, nasul cîrn, buzele cărnoase, părul negru, barba neagră și frumoasă, avînd mici goluri la încheieturile fălcilor. Are treizeci și doi de ani, dar înfățișarea de acum îl arată cu zece ani mai mare. Călugării care trecură pe lîngă el îl priviră, care cu bucurie că în sfîrșit i-a venit și lui rîndul, care zîmbind cu tîlc, pesemne pentru aeru-i atît de schimbat. Tot așa și mirenii.

În timpul ceasului[1] al treilea, fratele Alexe fu luat din tindă, de către duhovnicul său, și dus la strana egumenească pentru a primi binecuvîntarea de la stareț. Apoi făcu mătăniile cuvenite, pe la icoane și în mijlocul bisericii, și, după ce își ceru iertare de la călugări, aplecîndu-se în dreapta și în stînga, precum și către stranile cele mai de jos, se întoarse iarăși în tindă. După vohodul cel mic al sfintei liturghii, veni din nou duhovnicul și-l dezbrăcă de haine, lăsîndu-l numai în cămașă lungă și în ciorapi noi de lînă. Apoi îl luă sub mantie și-l duse înaintea ușilor împărătești, în vreme ce cîntăreții, purtînd în mîini făclii aprinse, îi cîntau pe glasul[2] al cincilea: „Brațele părintești sîrguiește a le deschide mie, că [cu] defăimare pre a mea viață o am cheltuit. Spre bogăția cea necheltuită a îndurărilor tale căutînd, Mîntuitorule, nu trece cu vederea inima mea cea rătăcită, pentru că ție, Doamne, întru umilință strig: greșit-am, Părinte, la cer și înaintea ta!"

[1] *Ceasuri*, slujbe religioase care au loc la anumite ore din zi.

[2] *Glas*, denumire dată scării muzicale în cîntarea bisericească; unul din cele opt moduri fundamentale după care se execută aceste cîntări.

Pe fratele Alexe îl trecură lacrimile, ceea ce se întîmplă și altor călugări și mireni din cei de față. Părintele stareț, deși gîrbov de ani, din care pricină nu mai slujise de o vreme, găsi de cuviință să ia mare osteneală și să călugărească însuși pe fratele Alexe. Socotea bătrînul că dînd o mai mare însemnătate actului călugăriei fratele se va pătrunde și mai mult de făgăduința ce va face înaintea altarului.

Cînd ajunse să-i pună întrebările scrise în *Molitfelnic*, arhimandritul se uită țintă în ochii fratelui și-i zise prevenitor:

— Ia seama bine la ce te întreb și răspunde din toată inima ta și din tot cugetul tău...

Fratele se roși, dar se simți destul de tare în hotărîrea lui.

Și starețul începu să-l întrebe din carte:

— „De ce ai venit, frate, căzînd la sfîntul Jertfelnic[1] și la această însoțire?"

— „Dorind viața pustnicească, cinstite părinte" — răspunse Alexe, repetînd după duhovnic.

— „Cu socoteală, de bună voia ta te apropii către Domnul?"

— „Așa, Dumnezeu ajutînd, cinstite părinte."

— „Te vei păzi pre tine întru curăție și întru întreaga înțelepciune și cucernicie?" mai întrebă starețul privindu-l aspru pe dedesubtul ochelarilor.

— „Așa, Dumnezeu ajutînd, cinstite părinte", răspunse Alexe cu mare curaj.

„Ca mîine o să-l vedem venind de la sat cu vreo coastă ruptă"... își șoptiră călugării, dîndu-și coate. Iar mirenii își rupeau gîturile tot sucindu-se să vadă unele *persoane* și își șopteau între ei: „unde o fi... cutărică să-l auză?"

[1] Masa din altarul bisericii.

— „Vei răbda tot necazul și strîmtorarea vieții celei singuratece, pentru împărăția cerurilor?" puse starețul cea din urmă întrebare.

— „Așa, Dumnezeu ajutînd, cinstite părinte."

— Vezi, frate Alexe, pînă la ușă să uiți ce ai făgăduit acum înaintea lui Dumnezeu! se adresă arhimandritul către frate, amenințîndu-l cu degetul.

— Așa, Dumnezeu ajutînd, cinstite părinte, răspunse Alexe, crezînd că-l întreabă tot din carte.

Călugării, care auziseră, se umflară de rîs, gîndind: aici ai fost bine, frate Alexe; iar starețul și cu duhovnicul zîmbiră și ei.

După ce-i mai citi cîteva rugăciuni, arhimandritul îi luă mîna dreaptă și i-o puse pe *Evanghelie.*

— „Iată Hristos nevăzut aci stă de față! Vezi că nimenea pre tine nu te silește a veni la acest chip. Vezi că tu de bună voie dorești logodna marelui și îngerescului chip!"

— „Așa, cinstite părinte, de bună voie", răspunse fratele, mișcat.

Apoi, starețul luă foarfecele din mîna ecleziarhului și tunzîndu-l cruciș, zise:

— Fratele nostru A n i c h i t își tunde părul capului său, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Să zicem toți pentru dînsul: „Doamne miluiește!"

Urmînd regula din *Molitfelnic*, îi dete pe rînd: culionul — întru coiful nădejdii de mîntuire; sandalele — spre gătirea *Evangheliei* păcii; manta — spre podoabă de nestricăciune și curăție, și celelalte. Iar la urmă de tot îi dete făclia aprinsă, glăsuind mai cu putere:

— A zis Domnul: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vază lucrurile voastre cele bune și să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri".

Anichit simți fiori în trup, iar starețul, pătruns și el, urmă cu glas înecat:

„Doamne Dumnezeul nostru, du pre robul tău Anichit în dumnezeiasca ta ogradă. Curățește-i cugetul de trupeștile pofte și de deșarta amăgire a vieții aceștia și-i dă necontenit a-și aduce aminte de bunătățile gătite celor ce te iubesc pre tine și s-au răstignit în această viață pentru împărăția ta..."

După sfîrșitul liturghiei, arhimandritul luă la el pe noul călugărit și-l sfătui, în fața duhovnicului Dometian, cu vorbe de la el, amestecate cu altele din rugăciunile pe care le citise în biserică:

— Ia seama, fiule Anichite, că grea juruință ai pus înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor... Și tare mi-e teamă că n-ai s-o poți ține, și atunci păcat voi avea și eu, că ți-am cunoscut slăbiciunile și totuși te-am învrednicit sfîntului și îngerescului chip. Deci, frate, „curățește-te de toată întinăciunea sufletului și a trupului, făcînd sfințenie întru frica lui Dumnezeu". Leapădă de la tine îndrăzneala obiceiului lumesc. Cînd poftele trupului te împresoară, vezi ce au făcut sfinții cuvioși și fă și tu asemenea lor. Cetește mai ales viața cuviosului Martinian, cel ce mult a fost ispitit de femei și ia pildă de întărire de la el. Ascultare să ai către toți, și fără cîrtire. Întru rugăciuni fii îngăduitor, întru privigheri nu pregeta, întru ispite nu te deznădăjdui, întru postire nu slăbi, întru neputință și boală nu te împuțina. Păzește-te de viclene gînduri, pentru că nu va înceta vrăjmașul să-ți aducă aminte de viețuirea cea mai dinainte și să-ți facă urîciune pentru îmbu-

năluțita petrecere. Să nu te gîndești nici la rude, nici la cinstea lumii. Iar de sărăcie, au de pătimire, au de defăimarea oamenilor — să nu te scîrbești. Pentru că însuși Domnul a zis : „De voiește cineva a veni după mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze mie.“ Ți-am dat un nume pe care nu-l mai poartă nimeni în mînăstirea noastră și, după cercetările mele mai dinainte făcute, nici în mînăstirea vecină nu se află vreun călugăr cu acest nume — aceasta fiindcă mi-a fost teamă că patimile trupului îți vor birui tăria sufletului și atunci să nu greșească oamenii a socoti altuia fărădelegile tale... Ai înțeles, Anichite ?

— Am înțeles, cinstite părinte.

— Vei urma întocmai sfaturile mele ?

— Chiar așa, cinstite părinte !

— Și... cam cîtă vreme ? îl întrebă și duhovnicul rîzînd.

— Toată viața mea, cinstite părinte ! răspunse Anichit cu mare hotărîre.

III

Două săptămîni trecuseră de la călugărirea fratelui Alexe, acum cuviosul Anichit, și dragostea lui pentru noua viață nu se împuținase. Dimpotrivă. Se simțea tot mai mulțumit și mai fericit. Urma regulat la biserică, își făcea pravila după cuviință, mînca potrivit, dormea potrivit, vorbea puțin și era stăruitor la orice ascultare.

Cetirea mai cu luare-aminte a cărților sfinte îi deschise sufletul pentru o mai mare dragoste că-

tre Dumnezeu. Uneori simțea chiar trebuință să mărturisească și altora această dragoste a lui pentru Ziditorul lumii, și, fiindcă în oameni nu prea se încredea, îmbrățișa cîte un brad sau mîngîia cîte un dobitoc din cele necuvîntătoare și le spunea că iubește pe Dumnezeu și că e tare îndrăgostit de viața călugărească.

Bătrînul Dometian era mulțumit de purtarea lui Anichit. Vedea cu bucurie cum îi ascultă sfaturile și cu cîtă dragoste urmează el așezările călugărești. Și bucuria bătrînului era cu atît mai îndreptățită, cu cît, la început, se temuse că fiul său duhovnicesc, din pricina prea multor făgăduințe pe care le făcuse, să nu înceapă o viață prea aspră din care ar fi putut să cadă și mai rău decît înainte. Pentru a întîmpina astfel de lucru el căutase cu dibăcie în cuvinte să mai îmblînzească sfaturile starețului, dîndu-i să priceapă că e mai bine pentru călugăr să urmeze calea de mijloc, ca să nu cadă mai rău din pricina unor prea mari nevoințe.

Duhovnicul a fost destul de lămurit în sfaturile sale, ca Anichit să-l înțeleagă. Dragostea acestuia pentru Dumnezeu, însă, și un dor din ce în ce mai fierbinte pentru o viață călugărească înaltă, îl îndemnau să urmeze tocmai dimpotrivă. Iar faptul că vreme de peste două săptămîni nu se abătuse cu nimic din calea cea bună îi da curaj să-și creadă minții că va putea și mai mult decît atîta.

Stăpînit tot mai puternic de aceste gînduri, Anichit luă *Viețile sfinților* și se apucă să citească din nou pe ale celor mai însemnați dintre cuvioșii pusnici de demult, ca să vadă dacă, și în ce fel, ar putea să le urmeze. După multă citire și după îndelungă chibzuire, amărît uneori că locurile

pe unde trăiește el nu se aseamănă cu acelea pe unde au sihăstrit marii cuvioși, bucuros alteori cînd afla că multe din nevoințele lor îi erau și lui cu putință, rămase la cuvintele pe care le-a auzit din văzduh cuviosul Arsenie cel Mare, după ce fusese înștiințat că împăratul Arcadie, fostul său învățăcel, umbla să-l omoare: „Arsenie, fugi de oameni și te vei mîntui..."

„Iacă și eu am să fug de oameni!", își zise într-o zi Anichit. Și, luîndu-și toiagul, plecă în munte să găsească o peșteră în care să petreacă pînă la moarte, sau cît o voi Domnul, așa cum a petrecut cuviosul Teodosie începătorul de obște, Eftimie cel Mare, Sava și alții.

Trepădă el prin muntele din spatele mînăstirii ceasuri întregi, cercetînd scobiturile de prin stînci, pe care le știa, și mai descoperind și altele neștiute. Cea mai încăpătoare era la poalele muntelui, lîngă drum. Dar Anichit n-o găsi acătării, căci prea era în văzul oamenilor. Altă scobitură o află el în fundul unei prăpăstii. Ca loc de singurătate era minunată, dar, fiind prea dosnică, nu pătrundea la ea nici o rază de soare. Lui Anichit nu-i veni la socoteală, căci, gîndi el: „Ce folos pentru sufletul meu, dacă voi putrezi aici în două luni fără să mă fi mîntuit?" Dorința lui era să găsească o peșteră scobită în peretele unei stînci înalte și prăpăstioase, așa cum au avut sfîntul Sava și cuviosul Eftimie cel Mare. Și, tot căutînd el, Dumnezeu îi împlini gîndul. Căci chiar la mijlocul unei prăpăstii uriașe descoperi o scobitură, nu adîncă, acoperită în partea de jos cu mușchi și umbrită de un brad pipernicit, ce se pripășise acolo printr-o minune a firii.

„Asta e pentru mine!" strigă Anichit, frecîndu-și mîinile de bucurie.

Dar scobitura era departe și de pămînt și de malul stîncii și nici o cărare nu ducea la ea, nici un mijloc de la Dumnezeu pentru a răzbi pînă acolo. Anichit își făcu planul să lege o frînghie groasă în creasta muntelui și să coboare pe ea, mai întîi cu uneltele trebuincioase pentru a mai adînci peștera, și a doua oară cu buclucurile ce va găsi cu cale să-și aducă de la chilie. După ce se va așeza în peșteră, va lega altă frînghie cu un cap înlăuntru, iar celălalt, de care va agăța un coșuleț, să atîrne în jos pînă la pămînt. În coșuleț va primi tainul de pîine, pe care i-l va aduce un frate de la mînăstire, și apă pentru băut într-o sticlă. La caz de mare sete se va coborî el pe frînghie, așa cum făcea și cuviosul Sava. Bineînțeles că atunci cînd se va învrednici de la Dumnezeu să-l hrănească păsările cerului, nu va mai avea trebuință de pîinea de la mînăstire... Și, în mintea lui, Anichit chiar văzu cum vine un corb mare și frumos, aducîndu-i pîine în plisc, ca odinioară cuviosului Pavel Tebeul... Și sufletul lui fu cuprins de bucurie foarte mare cînd se gîndi ce liniștit are să trăiască în această peșteră neavînd altă grijă decît să cînte laude Celui-preaînalt și să se mîntuiască...

Iată însă că alt gînd sosi pe loc să-i turbure bucuria: „Dar dacă o scăpa frînghia din legături, sau chiar s-o rupe cu mine și oi cădea în prăpastie, înainte de a fi mîntuit, cu ce am folosit sufletului meu?" își zise el. Și adînc mîhnit plecă să-și caute alt loc de pusnicie.

Dar mîhnirea lui trecu repede, cînd își aminti că văzuse cîndva, mai la poalele munților, în apropierea locurilor cu zmeură, o minunată scobitură într-un mal. Și, de bucurie mare ce-l cuprinse,

începu să cînte din antifoanele[1] glasului al cincilea : „Viața pusnicilor fericită este ; a celor ce se într-aripează cu dumnezeiescul lor, a celor ce fug afară de lumea cea deșartă..." Cînd dădu peste zmeură pîrguită, Anichit se bucură și mai mult că va avea în apropiere de peșteră și hrană pentru ticălosul de trup.

În sfîrșit, după atîta treapăd și după atîtea dibuieli, găsi și peștera cea rînduită de Dumnezeu, așa gîndea el, să-i fie sălaș de sihăstrie și de mîntuire. Era o scobitură făcută de la fire în coada unei stînci, avînd la gură o lărgime ca de un cot și jumătate, iar înlăuntru — Dumnezeu știe cum o fi fost, căci Anichit încă nu căutase. În fața acestei peșteri, crescuseră pîlcuri mari de fagi, ferind-o de privirea oamenilor care întîmplător ar fi trecut pe acolo, și de jur-împrejur mușchi moale de iarbă ce răsărea, creștea și putrezea pe loc, căci coasa încă nu ajunsese pînă aici. Fiind cu gura către miazăzi, și soare avea peștera, căci razele se strecurau cînd printre pîlcurile de fagi, cînd se îngrămădeau pe deasupra lor și se opreau drept în gura ei. Anichit, aducîndu-și aminte că o să-i trebuiască și apă, căută cu ochii și zări un izvoraș ce gungurea potolit din stîncă, la o depărtare ca de cincizeci de pași de peșteră.

„Veselitu-m-am întru făpturile tale, Doamne, și întru lucrul mîinilor tale m-am bucurat !" începu să cînte cuviosul de multă bucurie ce-i cuprinsese sufletul. Și, tolănindu-se pe spate, lîngă gura peșterii, prinse a face planuri pentru viața ce cu ajutorul lui Dumnezeu va începe aici.

[1] *Antifon*, versete din psalmi sau cîntare repetată de două coruri la slujba bisericească.

Are să vie mai întîi cu o sapă, ca să curețe peștera bine. După aceea își va aduce de la chilie o rogojină, mantia, psaltirea, ceaslovul, cărțile cu viețile sfinților Antonie și Martinian, mătăniile pentru canon și poate vreo strachină de pămînt ca să ia apă de la izvor. De mătură, paie, pieptene, prosop... n-are nevoie, că d-aia e pusnic. Apoi, se va așeza pe pocăință — spre mîntuire. Va citi, va cînta din psalmii proorocului-împărat, se va închina, va bate mătănii și-și va plînge păcatele. Nu va vorbi cu nimeni și nu va primi în peșteră pe nimeni, oricine ar fi...

Aci, Anichit își aminti de pățania cuviosului Martinian, a Sihastrului Necunoscut și a altor pusnici, care s-au înduplecat a primi în peșterile lor femei tinere trimise de Satana ca să-i ispitească și care veneau sub felurite pricini : ba că le-a apucat furtuna în pădure, ba că au rătăcit calea și le-a prins noaptea în pustie și le e teamă să nu le mănînce fiarele, ba că au mare trebuință de rugăciuni. Cei mai mulți din acești cuvioși au scăpat de ispită chinuindu-și trupul ; au fost însă și din cei mai neputincioși cu firea, care s-au prins în cursele Vrăjmașului. Astfel că el, Anichit, ținînd seamă de pățaniile altora, nu va primi în peștera sa nici picior de femeie, sub nici o pricină, mai ales că-și cunoaște slăbiciunile...

Și, tot gîndind și plănuind, se văzu cuviosul nostru Anichit ajuns la sfințenie înaltă... cînd Dumnezeu îl va învrednici cu darul de a face minuni... Și închizînd ochii trupului, privea cu ai minții cum vin la dînsul tot felul de orbi, șchiopi, surzi, slăbănogi, leproși, îndrăciți, muți și se întorc sănătoși, binecuvîntînd pe Dumnezeu. Cînd se va întîmpla să-l supere vreunul în timpul rugăciunii, nu-i va deschide, ci-l va tămădui strigîndu-i

dinlăuntru, așa cum odinioară făcea sfîntul Antonie: „Omule, ce mă tot chemi? Sunt și eu biet muritor ca și tine. Dacă crezi, roagă-te lui Dumnezeu și te va tămădui!“

Apoi, văzu Anichit cum îl bîntuie Diavolul aruncîndu-l în trîndăvie ca pe cuviosul Zosima, egumenul Solovatului, sau venind în chip de femeie goală ca să-l amăgească ca pe sfîntul Ilarion; ori repezindu-se la el în chip de cocoș mare, ca la Pahomie; sau bătîndu-l ca pe marele Antonie și el cîntînd ca și acest cuvios: „De s-ar rîndui asupra mea tabără, nu se va înfricoșa inima mea...“ După aceea se văzu flămînzind grozav și Diavolul îi trimise o cămilă încărcată cu tot felul de bunătăți, așa cum a trimis sfîntului Macarie Alecsandrineanul, dar el o luă la goană, nevrînd nici măcar să se atingă.

Și iar făcea minuni...

Poruncea să i se pună masa cu bucatele pe care le dorea, cum făcea cuviosul Marcu din Etiopia; călca peste șerpi și peste scorpii precum odinioară sfîntul Antonie încăleca pe crocodili și trecea Nilul; se răpea de îngeri la cer, precum răpit a fost Paisie cel Mare; lovea cu toiagul și făcea să țîșnească izvoare din piatră seacă, îmblînzea fiarele sălbatice...

Aci, Anichit își aminti de cuviosul Florentie, cel din părțile Nursiei, care ținea în chilia lui un urs și cinci oi. Pe urs îl avea cioban, căci în fiecare zi se ducea cu oile la iarbă și le păzea de alte fiare. El însă nu va ține în peșteră decît pui de urs și de căprioare... fiindcă sunt mai drăgălași. Negreșit că i-ar plăcea să aibă pentru pază doi lei voinici, cum avea cuviosul Anin, dar fiindcă pe aici nu sunt astfel de sălbăticiuni, se va mulțumi cu un urs și c-un catîr ca pusnicul Gherasim de la Iordan. Pe urs îl va ține pentru pază, la gura peșterii, iar pe catîr îl va deprinde să-i aducă pîinea de la mînăstire...

Cînd Anichit își închipui catîrul așteptînd la ușa chelăriei [1], cu traista de gît, îl umflă rîsul și se ridică repede în capul oaselor. În același timp auzi un fel de mormăit și simți că i se umflă părul. Cînd își întoarse capul și văzu în gura peșterii doi ochi dușmănoși înfipți într-un groaznic cap de urs, Anichit uită și de minuni și de tot, și lăsînd culionul și toiagul o rupse la sănătoasa. Simțind că ursul fuge după el, întări picioarele și mai zdravăn, căzînd prin gropi și împiedicîndu-se de pietre și de rădăcini. Avea o așa ușurință la picioare, cum nu mai simțise el niciodată. Nu era însă timp nici să se mire și nici să socotească aceasta drept o minune. Numai gîndul de a-și scăpa viața îl stăpînea acum.

După o goană lungă, de căprioară fugărită de cîini, tocmai cînd, sleit de puteri, Anichit se gîndea să se oprească, îi scăpară poalele rasei din mînă și se agățară într-un clenci de rădăcină. Stofa fiind tare, cuviosul fu trîntit cu fața la pămînt de i se zdruncinară măruntaiele și i se făcu întunerec înaintea ochilor. Crezînd că l-a apucat ursul, își luă rămas bun de la viață, șoptind printre buze: „În mîinile tale, Doamne, încredințez sufletul meu“.

Apoi, îndată, ca și cînd și-ar fi luat seama: „Milostiv fii mie, Stăpîne!“

În această stare groaznică fiind, fără să-și ridice măcar capul, Anichit auzea ursul mormăind și simțea cum se pregătește să-l mănînce. I se păru că-l miroase, apoi că-l linge pe picioare și, în cele

[1] *Chelărie*, cămară, pivniță.

din urmă, îi auzi fălcile trosnind și dinții clănțănind în gură... După clipe fioroase, văzînd că ursul întîrzie să-l apuce, Anichit cuteză și întoarse capul. Dar o minune ! Rasa agățată de clenci și ursul, departe, se apropia de peșteră cu mersu-i leneș și greoi.

„Slavă ție, Doamne, slavă ție !" zise cuviosul răsuflînd, cu ochii îndreptați la cer. Apoi, luînd-o repede spre mînăstire, gîndea întru sine : „Aceasta este pedeapsă de la Dumnezeu, pentru că m-am trudit cu mintea, eu păcătosul și nevrednicul Anichit".

Și, intrînd în chilie, se închină pe la icoane, mulțumind Celui dintru înălțime că a scăpat cu viață, ca să se poată mai întîi mîntui.

IV

Șapte ceasuri se frămîntă Anichit cu mintea pînă să ajungă să se încredințeze că ursul de la peșteră n-a fost urs cu adevărat, ci Satana care a vrut să-l sperie ca să nu se mai gîndească la pusnicie...

„Iii, drace, îmi puseși piedeca chiar dintru început !" zise el scrîșnind din dinți, pe cînd făcea ocolul chiliei. Și tocmai cînd să se hotărască să plece din nou la peșteră, ca să nu facă pe voia vrăjmașului, își aduse aminte că mulți dintre pusnici s-au dus la pustie numai după ce au încercat în mînăstiri toate asprimile vieții sihăstrești : foamea, setea, frigul, ispitele, luptele cu Dracul. Astfel că, atunci cînd au luat calea pustiei, erau deprinși cu tot felul de nevoințe și de năluciri diavolești. Și apoi — își mai zise el, mirat că nu s-a gîndit mai dinainte — acuma lumea s-a înmulțit și deci nu se mai găsesc, cel puțin prin aceste părți, pustii din acelea în care își aflau singurătatea liniștită fericiții pusnici de demult. Omul scormonește peste tot și urmele lui se văd în tot locul. Și unde mai pui că lumea de astăzi, necredincioasă și iubitoare de bogăție, nu e în stare să priceapă rostul unei lepădări de cele trupești, astfel că el ar putea fi socotit nebun de dus la balamuc, sau un sălbatic bun de priveliște și de batjocură, iar nicidecum un sfînt. Va mai veni la el vodă să-i mănînce din pîinea-i uscată, cum s-a dus împăratul Teodosie cel Tînăr [1] la un sihastru din apropierea Constantinopolului, sau Matei Basarab în ostrovul Căldărușanilor ? ! Atîta rău ! Ia să-și facă nevoințele pusnicești mai bine la chilia lui, în mînăstire, unde, orișicît, călugării îl pricep altfel decît mirenii.

Și astfel hotărît, Anichit luă *Viața sfîntului Antonie* și citi acolo, nu știu pentru a cîta oară, că marele cuvios își odihnea trupul pe o rogojină aspră și chiar pe pămîntul gol. Socotind că bun lucru a făcut Antonie, Anichit luă îndată buclucurile ce umpleau una din cele două odăițe ale chiliei lui și le îngrămădi în cealaltă. Lăsă aci doar o măsuță goală pe care puse un sfeșnic de alamă și patericul ; iar în colțul unde avea icoanele opri analogul [2] cu psaltirea și ceaslovul pe el. Mătăniile pentru canon, pe care le ținea agățate de vîrful tăbliei de la capul patului, le atîrnă

[1] *Theodosiu I* (Caesar Flavius Theodosius Augustus), împărat roman (379—395) în Orient.

[2] *Analog*, pupitru mobil pe care se pun cărțile de cult în biserică.

acum într-un cui de la fereastră. În locul patului de fier, cu femei zugrăvite pe tăblii și cu saltea de lînă, așternu rogojina pe care o ținea în tindă pentru șters picioarele, iar în loc de perne de puf, puse la căpătii două cărămizi pe care le acoperi cu o otreapă veche. Și, fiindcă sfîntul Antonie mînca o dată pe zi pîine cu sare și bea apă, Anichit se hotărî să urmeze și el această rînduială, începînd din ziua următoare. Cît pentru somn găsi bun de urmat obiceiul sfîntului Arsenie care dormea numai un ceas, cu zi cu noapte, zicînd că așa se cuvine monahului. Și chiar în acea seară, după ce a mîncat bine, căci a doua zi trebuia să înceapă înfrînarea, și a făcut o mică parte din pravilă, fiindcă era obosit, Anichit s-a hotărît să doarmă numai un ceas, după care să se scoale și să-și urmeze pravila de unde o lăsase. Și, ca să facă întocmai ca Arsenie, a zis somnului, cînd s-a lungit pe rogojină, așa cum obișnuia să-i zică și acel sfînt cuvios : „Vino aicea, robule al lui Dumnezeu, dar să nu te zăbovești mai mult d-un ceas !...“

Se vede însă că ori somnul nu l-a auzit, sau că el n-avea darul sfîntului Arsenie, căci, obosit cum era, s-a pomenit a doua zi cînd la bucătărie suna clopoțelul pentru mîncare...

Această întîmplare mîhni pe cuviosul nostru, dar el căută să se mîngîie amintindu-și că și sfîntul Simeon Stîlpnicul a dormit întruna treizeci de zile și treizeci de nopți. Totuși, supărat că Diavolul i-a făcut boroboațe, nu se mai duse nici să-și ia pîinea de la chelărie, hotărînd să nu mai urmeze pe sfîntul Antonie, ci pe sfîntul Eftimie care mînca numai sîmbăta și duminica. Aceasta și în scopul mîntuirii, dar și ca să arate Necuratului că el, Anichit, e în stare să-i biruiască uneltirile. Și, ca să poată ține această hotărîre, amînă

scurtarea somnului pînă ce se va obișnui cu nemîncarea. Nu se cădea să pornească cu două mari nevoințe deodată, căci iar îl biruiește vrăjmașul.

Cînd s-a hotărît Anichit să flămînzească cinci zile pe săptămînă, se întîmplase să fie luni, deci numai bine putea să ia de la capăt regula sfîntului Eftimie.

Ziua dintîi a trecut fără multă supărare, căci duminică seara mîncase cu poftă și cu îndestulare. Marți, însă, a început să-l necăjească burta de cum s-a sculat, încît puțin a lipsit să înghită „măcar o fărîmiță de anafură“. Dacă a văzut el că se ispitește, a luat tot ce avea în chilie de-ale mîncării : dulceață, zahăr, lămîie, macaroane, orez și le-a aruncat pe fereastră la spatele casei. Iar fărîmiturile de anafură uscată le-a îngropat în grădină, la loc curat.

La biserică a luat numai agheasmă. Prin grădină se ferea să mai intre de teamă să nu-i facă vreo poamă cu ochiul.

Miercuri noaptea, Anichit se simți atît de slăbit încît cu greu s-a sculat să se ducă la utrenie, iar canonul și l-a făcut mai mult stînd pe scaun. Slăbiciunea asta îl făcu să se întrebe dacă n-ar fi mai înțelept lucru să mănînce regulat și să-și facă pravila după tipic, decît să rabde ca un cîine fără stăpîn și să nu-și poată îndeplini celelalte datorii călugărești. Și... parcă îi zicea mintea că mai bine ar fi așa. Dar, fiindcă răbdase trei zile, de ce n-ar mai răbda și pe celelalte două, ca să facă pe Dracu să crape de necaz ?

În dimineața zilei a patra de post desăvîrșit, Anichit nu mai simți așa foame, dar îi părură mațele atît de goale de parcă se uscaseră sau se topiseră. Timp de două zile a fost o adevărată zurbă înlăuntru. Îi chiorăiau măruntaiele așa de tare

încît își strîngea rasa la piept cînd trecea pe lîngă cineva, ca să nu s-audă, și simțea că umblă ceva prin lăuntru, aci mai încet, aci se repezea ca o săgeată dintr-o parte într-alta... Iar acuma... pace! Se potoliseră mațele și i se tăiase și pofta de mîncare.

„Slavă ție, Doamne !" strigă Anichit, făcîndu-și cruce. Dar cînd să se ridice de pe rogojină îi păru că se lasă pe picioare străine. O clipă îi veni în minte să mai ia ceva în gură ca să mai prindă putere, dar în clipa următoare îl cuprinse deodată teama că i s-or fi lipit mațele de șira spinării...

„Doamne, nu lăsa pre robul tău !" se rugă el, închinîndu-se. Și mai făcîndu-și putere se duse binișor pînă la urcior și bău cîteva înghițituri de apă rece. Cînd simți că băutura din izvor se duce de-a dreptul în stomac, se bucură și se mai învioră oleacă. Dar mult îi trebui pînă să se hotărască să meargă la biserică. Se simțea atît de neputincios, încît îi era teamă să nu cadă pe drum. Se duse totuși abia tîrîndu-și picioarele și mai ținîndu-se cînd și cînd de vreun zid sau de vreun arbore ce întîlnea în cale.

Călugării băgară de seamă slăbiciunea trupească a fratelui lor și repede ajunse zvonul și la urechile starețului. Acesta, care urmărea cu răbdare viața noului călugăr, luă bastonul și plecă îngrijat să vadă ce e cu Anichit. Îl găsi galben și tras la față, povestind duhovnicului Dometian pricina slăbiciunii lui. Starețul se bucură de statornicia cu care stăruia monahul către viața cea înaltă; îl mustră însă că n-a luat-o cu oarecare plan, ci s-a pornit așa deodată pe post aspru. Ca pildă de urmat, îi dete pe Iachint, ucenicul cuviosului Dorofteii. Acesta mînca de regulă o pîine și jumătate

pe zi, dar atunci cînd și-a pus mintea să se mîntuiască, a început să scadă din porție — azi ceva, mîine ceva, pînă ce a ajuns de la șapte litri la opt unghii. Așa trebuia să facă și Anichit pînă ce se va deprinde să mănînce de două ori, și chiar numai o dată pe săptămînă.

Dar duhovnicul fu de altă părere :

— Eu zic, părinte stareț, că e mai sănătos pentru călugăr să urmeze sfatul Sfîntului Pimen cel Mare, care, fiind întrebat de cuviosul Iosif cît se cade a posti călugărul, a răspuns ca un înțelept : „Este bine ca în fiecare zi să mănînce cîte puțin, pentru că aceasta este calea împărătească, mai ușoară și mai lesnicioasă, ca mintea să nu se trufească..."

— Bine a zis cuviosul Pimen, răspunse starețul, dar ia spune-mi, părinte duhovnice : dacă toți călugării ar fi urmat „calea împărătească", oare am mai avea vreunul în calendar ?...

Duhovnicul nu mai zise nimic, iar Anichit puse la inimă cuvintele starețului.

La puțin ceas după ce rămase singur, Anichit primi vizita fratelui Ion de la stăreție, care-i aduse o pîine, atunci scoasă din cuptor, puțină mîncare de verdețuri pe o farfurie și un pahar de vin. Cuviosul nostru rupse o margine din pîine și începu să clefăie încet, fără să-și dea bine seama dacă îi este foame sau nu. Dar, pe măsură ce înghițea, îi creștea și pofta de mîncare, astfel că rupse din pîine cîte o margine... pînă ce înghiți și mijlocul. Și fiindcă astăzi n-avea măsură, urmînd ca mîine să scadă porția, intră în grădină și se îndopă cu din toate poamele. Cînd văzu că n-are unde să mai bage, se înapoie în chilie și se trînti mulțumit pe rogojină.

După cîteva clipe, simțind pîntecele umflat, Anichit îl dibui cu mîna și, găsindu-l cît un țest, zise

sănătos și dete slavă lui Dumnezeu că nici nu s-a uscat și nici de șira spinării nu s-a lipit. Puțin mai tîrziu, însă, simțind dureri înlăuntru, vru să se ridice de jos, dar o înjunghietură puternică îl făcu să cadă înapoi pe rogojină.

Cînd veni fratele Ion să ia farfuria și paharul găsi pe Anichit perpelindu-se prin toată casa, cu genunchii strînși între mîini. Speriat, fratele chemă pe vecini, apoi mai veniră și alții, dar toți se uitau neputincioși, că nu știau ce să-i facă. Numai Antim bolnicerul, crezînd că pătimașul e răcit, încălzi cărămizi și i le puse pe coapse. Dar boala nu se ostoia... căci era din lăcomie, și Anichit știa aceasta, însă îi era rușine să spună. Tocmai noaptea tîrziu, după chinuri de moarte, șopti el la urechea lui Antim. Acesta tresări și, privindu-l cu mîinile în șolduri, îl mustră moțăind din cap :

— Ai mîncat ca un tăun, ticălosule, și s-o-nchetrit aluatul în tine...

Apoi se duse la bolniță, de unde se întoarse cu niște prafuri amare, pe care le topi într-un pahar cu apă și le dete bolnavului :

— Bea, ticălosule, și de-amu să nu mai greșești, ca să nu-ți hie ție mai rău...

Și leacul lui Anichit a fost din prafurile acelea.

V

Planul lui Anichit, de-a urma pilda cuviosului Iachint, cel cu înfrînarea treptată, fu stricat de lăcomie. Căci, în loc de trei sferturi de pîine, cît se cădea să mănînce în ziua a doua, a trebuit,

după sfatul bolnicerului, să se mulțumească doar... cu un ceai de siminichie. A treia zi n-avu slobozenie să mănînce decît lapte acru și abia a patra zi puține legume. El însă nu pierdu nădejdea. Căci, după ce își îndreptă mațele, începu să le deprindă iarăși la regula sfîntului Antonie, adică să mănînce numai o dată în zi pîine cu sare și să bea apă. Pentru a înlătura vreo pricină de slăbire mai adăugă de la el ceva verdețuri și cîteva poame.

Mulțumit acum că a biruit pe Dracu, croindu-și o viață de înfrînare, fără pericol de prea mare slăbire a trupului, Anichit se așeză pe rugăciune și pe mătănii. În loc de trei pe zi, ca pînă aci, se ruga de șapte ori, după regula pusă de cuviosul Alexandru de la mănăstirea Neadormiților, cum zice proorocul : „De șapte ori în zi te voi lăuda, Doamne".

În scurt timp, Anichit făcu bătături în dosul palmelor, de credeai că e plin de negi. Călugării băgară de seamă nevoința lui și-și dădeau coate, zicînd : „Stai nițel, Anichite, că încă n-a aflat Satana că te-ai călugărit..." Dar Anichit era acum mulțumit și liniștit că nu mai avea altă dorință decît o mică cinste de la Dumnezeu — nu de la oameni ! Negreșit că nu se mai gîndea să îmblînzească urși, nici să calce peste șerpi. Se vindecase de aceste trufașe gînduri de cînd cu pățania de la peșteră. Acuma dorea el un lucru mic... mic de tot ! Și anume — să-i dea Dumnezeu numai un dar ca al smeritului Roman „făcătorul de condace"[1]... Și fiindcă Roman făcuse condace, el să facă tropare[2], ca să i se zică după moarte — ba poate chiar și în viață : „Anichit, făcătorul de

[1,2] *Condac, tropar,* cîntări scurte bisericești rostite în cinstea unui sfînt sau a unui mare eveniment.

tropare"... Şi parcă se şi vedea pus în *Minei* [1], la *Sinaxar* [2], iar numele cu slove roşii însoţind troparele...

Dorinţa aceasta prinse a pune tot mai multă stăpînire pe cuviosul nostru. De cîte ori sta la rugăciune, gîndul cu troparele nu-l părăsea şi în fiecare seară se culca cu nădejdea că peste noapte i se va arăta Maica Domnului în vis, şi-i va da să înghită o hîrtie, precum odinioară lui Roman. Dar nopţile treceau una după alta şi sfînta Fecioară nu se milostivea. Din această pricină Anichit îndoi şi întrei rugăciunile şi mătăniile pe care obişnuia să le facă pentru ea.

De la o vreme, văzînd că visul cel mult dorit nu mai vine, Anichit crezu că ori s-a întîmplat în vreo noapte pe cînd a dormit greu şi a uitat, sau că darul s-a pogorît într-alt chip decît la sfîntul Roman. Şi luînd o bucată de hîrtie, muie vîrful creionului între buze şi se aşeză la masă să aştearnă un tropar. Se căzni însă degeaba, căci, după cinci ceasuri de năduşeli, nu izbutise să scrie decît un rînd cu toate cuvintele întreite şi împătrite. În ziua următoare începu din nou şi, cu chiu cu vai, încherbă el un tropar pentru cuviosul Ion Tăcutul. Cînd îl arătă însă stareţului, acesta îi spuse să-şi caute de pravilă şi de ascultare, că astfel de lucruri nu sunt de nasul lui.

Acuma, bietul Anichit era mîhnit că de atîta cinste nu se învredniceşte şi el de la Dumnezeu, din care pricină o mai rări şi cu rugăciunile şi cu mătăniile...

„Ce folos, îşi zise el, că m-am trudit atîta şi Dumnezeu nici nu se uită la mine! Ce, lucruri

---

[1] Scriere bisericească în care sînt indicate pe luni şi zile slujbele religioase.

[2] Carte care cuprinde pe scurt vieţile sfinţilor.

mari parcă am cerut eu? Să fac doar nişte tropare şi atîta tot!" Şi de multă ciudă se aşeză pe plîns, ca sfîntul Teofil Plîngătorul. Dar nu plîngea ca acesta, de frica morţii, ci pentru că Dumnezeu nu-l bagă în seamă. Nu-i dă nici vreun dar deosebit şi nici nu-l ispiteşte. De două luni de cînd se nevoieşte, el n-a văzut măcar un drac să vie în chipul lui adevărat — dacă nu să se ia la harţă cu dînsul, baremi să joace de brîu cu el, aşa cum a jucat sfîntul Isachie o noapte întreagă, crezînd că e îngerul Domnului...

Într-una din aceste zile de amărăciune, Anichit aude lovituri în poartă şi glas de femeie strigînd: „Taică părinte!" Sare numaidecît la fereastră şi vede o femeiuşcă tînără şi oacheşă, îmbrăcată în zdrenţe şi c-o traistă la umăr.

Anichit se temu ca nu cumva femeia de la poartă să fie vreo prefăcută trimisă de Diavol... Apoi, cercetîndu-şi cugetul şi inima şi simţindu-se destul de tare ca să înfrunte ispita, mai ales că trupul i se slăbănogise de atîta nevoinţă, chemă pe femeie, hotărît să-şi ardă mîna, ca sfîntul Martinian, dacă o vedea că-l biruieşte.

— Ce pofteşti de la mine, femeie? o întrebă el cu asprime în glas.

Femeia îşi şterse nasul cu mîna-i murdară şi răspunse jelalnic:

— Ce să vreau, părinţele, sărr' mîna, iaca să-mi dai o bucăţică de pîine, pupa-ţi-aş tălpile şi ochişorii, că sîntem ţigani şi am venit cu corturile de has-diminéaţă haici la poarta mînăstirii şi ne plîng copilaşii dă foame...

Anichit nu se îndoi că are de-a face cu o ţigancă, totuşi o căută în traistă să vadă dacă n-are ascunsă acolo îmbrăcămintea cea bună şi podoabele de preţ, cum a avut femeia care a încercat să

ispitească pe Martinian. În traistă însă... undrele, tindechii și piepteni.

— N-am pîine ! se răsti el supărat. Și intră în casă, trîntind ușa de se clătinară pereții.

VI

„În zadar sunt toate ostenelile mele, dacă nici Dumnezeu, nici Dracu nu mă bagă în seamă !“ își zicea cuviosul plimbîndu-se prin chilie. Și, descurajat cum era în clipa aceea, luă oala și sticla și o porni întins la bucătărie de unde își primi porția din rămășița de la prînz, spre uimirea bucătarului, care nu-l mai văzuse de multă vreme pe la el. De la bucătărie trecu la chelărie de unde își umplu sticla cu două tainuri, lăsînd pe chelar cu gura căscată.

Din acel ceas, Anichit n-a găsit cu cale să se mai înfrîneze la mîncare și nici de tainul de vin nu s-a mai lipsit. Din care pricină a prins a se mai întrema și la față și la glas, lucru ce a bucurat pe duhovnic și pe călugării care iubeau cîntarea lui.

Dar acuma alte năpaste veniră pe capul bietului călugăr. Căci, pe măsură ce se întrema, sîngele prinse a umbla tot mai repede prin vine, iar trupul a se înfierbînta de pofta păcatului. Anichit simți și se înfioră la gîndul că-l va cuprinde iarăși patima pe care o socotea stinsă și va călca jurămîntul făcut înaintea altarului. Ca să scape de aprindere și de vicleneie gînduri, el căuta să fie mereu în lucrare, căci, după cuvîntul înțeleptului Solomon : „Poftele omoară pre cel leneș“. Diavolul însă găsea vreme pentru uneltirile lui — cîteodată

chiar în timpul rugăciunii. Astfel că luptă mare începu Anichit. Turna apă rece pe trup, umbla pe jos mii de pași ca să obosească, se înțepa cu acul, se lovea cu capul de pereți, spărgea farfurii și strachini, dar patima era patimă. Cîteodată își pierdea cumpătul și pleca spre sat... Pînă la poartă insă, ori pînă la calea jumătate, sau chiar pînă la marginea satului, găsea puterea de a se înfrîna.

Dar vrăjmașul ce și-o fi zis : „Stai tu, călugăre, că dacă nu te pot urni să te duci după ispită, voi aduce ispita la tine“. Căci, într-o zi de sărbătoare, cu timp frumos, cînd mînăstirile sunt pline de musafiri de la orașe, Anichit se întîlni față în față cu o femeie tinerică și bine făcută. Ea îl privi drept în ochi, căci nici el nu era om de lepădat, dar cuviosul se tulbură și lăsă capul în jos, gîndind întru sine : „De-ar trimite-o Satana să mă ispitească, oare voi avea eu tăria cuviosului Martinian ? Sau voi cădea asemenea Sihastrului Necunoscut ?“

Și, făcîndu-și cruce, se duse drept la chilie fără să mai privească înapoi. Cum intră însă înlăuntru, o putere nevăzută îl împinse la fereastră și-l îndemnă să urmărească din ochi pe tînăra aceea. O văzu cum stă nemișcată și privește țintă la chilia lui. Apoi o luă încet pe potecă și, cu ocoluri făcute într-adins, se apropie de gardul ce-i împrejmuia curticica din fața chiliei și se rezemă de el, făcîndu-se că privește straturile de flori și se minunează de ele.

Cînd o văzu în fața casei, Anichit începu să tremure și plecă de la fereastră. Dar nu făcu trei pași și se întoarse împins parcă de cineva. Văzînd că diavolița întîrzie la gard se gîndi iarăși : „Dacă

voi chema-o în casă, oare voi fi în stare să biruiesc ispita ?“ Și, fără să-și răspundă la întrebare, vru să iasă și s-o poftească înlăuntru. Dar cînd să puie mîna pe clanță își dete seama că alte gînduri îl îndeamnă s-o cheme și, tremurînd din tot trupul, se rezemă de spatele ușii, căci simțea leșin la inimă. Își veni însă repede în fire și se duse iar la fereastră... Ispita era tot rezemată de gard, cu privirea pironită între flori și pervazurile de jos ale ferestrei. Anichit își dete cu ideea că poate să fie chiar Satana în chip de femeie, așa cum a venit odinioară la sfîntul Antonie, la Ilarion și la alți cuvioși părinți.

„Dacă aș ști că așa este, își zise el cu curaj, aș pofti-o numai ca să vadă Necuratul că are de-a face cu un călugăr tare în ispite... Iar dacă va fi femeie cu adevărat și va încerca să-mi facă silă, am să-i trîntesc cuvintele cu care cuviosul Moise Ungurul a înfruntat pe boieroaica leșească, ce cu sila voia să-l ia de bărbat : «Care bărbat, ascultînd pre femeie, s-a îndreptat vreodată ?»“

Și, luîndu-și inima în dinți, deschise ușa...

Dar cînd să zică : „Pe cine căutați dumneavoastră ?“ i se puse un nod în gît. Diavolița însă îi veni repede într-ajutor, căci, îndată ce îl văzu în ușă, nu mai așteptă să fie poftită și intră singură, vorbind de la poartă :

— Bună seara, părinte ! (căci apusese soarele) Iartă-mă că-ți fac supărare... Uite, de multă vreme doream să văd și eu cum este o chilie de călugăr... și îmi pare bine că nimerii tocmai la dumneata...

— Da, da... poftiți ! Nu face nimic... mă rog... poftiți... da, da... cum nu... se poate... Poftiți, cucoană !

VII

În dimineața zilei următoare, monahul Savatie de la poartă fu deșteptat pînă în ziuă de repetate bătăi în geam. Somnoros și supărat că cineva îi strică somnul dulce de dimineață, portarul se ridică bombănind și se uită pe fereastră.

— Cine-i ?

— Eu sunt, părinte Savatie...

— Da' un' te duci cu noaptea-n cap, Anichite ?

— Vreau să mă plimb puțin printre brazi...

— Te-a găsit plimbarea pînă în ziuă ? Ori unde nu te-ai plimbat cam de mult ?...

Și mai bombănind ceva, Savatie luă cheia și ieși la poartă. Cînd se apropie de Anichit și-i văzu părul și barba răvășite, fața trasă și galbenă, ochii roșii și privirea rătăcită, se sperie, și deschizînd cu grăbire poarta, privi lung în urma lui cum se duce legănat și împleticindu-se ca un om beat și pienit de friguri.

„Săracu, bietul Anichit ! Ce o fi cu el ? Se vede treaba că l-a aflat vrăjmașul că s-a făcut călugăr“... își zise Savatie ; și închizînd poarta intră repede în casă, făcîndu-și cruci.

Iar Anichit s-a înapoiat abia seara tîrziu...

Toată ziua și-a tîrît picioarele printre brazi și fagi, pe colțuri de stînci pleșuve și pe văi cu verdeață și cu pîraie îmbietoare... ca să-și mai ușureze povara păcatului. Aci plîngea, căindu-se de ușurința cu care a primit o femeie tînără în chilie, atunci cînd toate simțurile lui îi spuneau că n-are să poată înfrunta ispita ; aci căuta să se mîngîie amintindu-și de căderea atîtor cuvioși călugări și pusnici. Cînd deznădejdea îl cuprindea mai tare, se agăța de vreun copac și plîngînd se

ruga lui Dumnezeu să-l ierte. Iar cînd își simțea sufletul mai ușurat, se tolănea lîngă vreun izvor sau pe vreun mușuroi verde și încerca să facă planuri de pocăință. Toată hrana lui în ziua aceea au fost cîteva pere sălbatice și apă prietenoasă din izvoare.

Cînd a plecat din pădure, odată cu ieșirea stelelor, părea împăcat și liniștit... Frumusețea prietenoasă și măreția nepăsătoare a firii — cu toate că simplitatea lui nu le putea pătrunde toată adîncimea —, o zi și o noapte de lacrimi și de căință, asemănarea căderii lui cu a altor cuvioși mult mai înaintați în viața de sfințenie îi mai limpeziră dreapta judecată și-i mai ușurară povara de pe suflet. Pe măsură însă ce se apropia de mînăstire, un fel de neliniște îl cuprindea tot mai mult. Își închipuia că femeia aceea o fi fost vreo stricată care, îndată ce a ieșit de la el, o fi strigat în gura mare biruința ei. Parcă o vede făcînd haz împreună cu prietenii, iar vreun călugăr sau frate trăgînd cu urechea ca pe urmă să șoptească unuia și altuia pînă ce s-o umple toată mînăstirea...

Privirea iscoditoare a portarului nu-i mai lăsă lui Anichit nici o îndoială că toată mînăstirea a aflat de fapta lui. Atunci se înfurie o clipă și, strîngînd pumnii, grăi aproape tare: „Cine e mai vrednic să ia piatra și să arunce în mine..."

Dar cînd intră în chilie și văzu rogojina aspră și cărămizile pe care se chinuise aproape trei luni de zile, îl trecură năduşelile. Își scoase rasa și se trînti oftînd pe scaun.

„Doamne, zise el, privind la sărăcia din odaie, pentru ce m-am nevoit atîta? Pentru ca să sufăr acum rușinea și să înfrunt privirea fraților mei, fiindcă și ei vor fi greșit asemenea mie? La ce bun atîta rugăciune și post, dacă o femeie necunoscută este în stare să strice într-o clipă toata agoniseala? De ce ai mai lăsat, Doamne, muierea pe pămînt? Ai vrut să scapi de Lucifer că, pesemne, nu mai puteai trăi de el în cer, și l-ai aruncat pe pămînt cu toate cetele drăcești, ca să facă omului tot felul de năpăști? Și barem nu-i ajungea atîta? De ce i-ai mai pus în spinare și pacostea de femeie? Rău faci, Doamne, că pedepsești pe bietul om și cu Dracu și cu femeia! Lasă pe Dracu, că e mai bătrîn și barem nu se vede... ș-apoi tot nu te împaci tu cu el sus — și pierde femeia. Dă poruncă să se stingă neamul ei de pe fața pămîntului, și să știi de la mine, așa prost cum mă găsesc eu, că n-ai să faci rău... Iartă-mă că îndrăznesc eu, un păcătos de călugăr, să te învăț ce trebuie să faci! Să știi însă că am toată dreptatea și-ți vorbesc fără nici o răutate..."

Somnul izbăvitor veni pînă la urmă și potoli furia lui Anichit. Cînd se deșteptă dimineața era mai liniștit și mai cu judecată. Îi păru rău că s-a apucat să dea sfaturi lui Dumnezeu... Dar pravila nu și-o mai făcu. La ce bun s-o mai facă? De acuma tot a căzut. La biserică se duse numai ca să vază dacă s-a aflat ceva de isprava lui. Nu văzu însă nici un semn și n-auzi nici o vorbă. Doar duhovnicul îl întrebă ce mai face.

Va să zică teama lui a fost în zadar, căci nu știe nimeni nimic. Aceasta îl bucură așa de mult pe Anichit că nu mai știa cum să mulțumească lui Dumnezeu și să-l roage de iertare. Ajuns la chilie, începu să rîdă și să joace cum de mult nu i se mai întîmplase.

Va să zică știe numai Dumnezeu! Și Dumnezeu e mai bun decît oamenii... Ca drept mulțumire, cuviosul făgădui — făcîndu-și cruce către icoane — că de trup femeiesc nu se va mai atinge în veac...

Dar oare n-a mai făgăduit el odată în fața sfîntului altar și nu s-a ținut de cuvînt ?

Anichit se gîndi o clipă dacă n-ar fi mai bine să-și taie părțile păcătoase, așa cum a făcut cuviosul Iacob din lavra[1] sfîntului Sava. Amintindu-și însă de durerile pe care le-a simțit acela și de pedeapsa pe care i-a dat-o marele Sava, izgonindu-l din mînăstire, se lăsă repede de acest gînd. Atunci își răscoli el mintea ca să vadă ce au făcut alți cuvioși călugări de demult, ca să scape de ispita femeiască. Așa, Timotei Pusnicul a fugit în pustia cea mai adîncă, unde a petrecut treizeci de ani, acoperindu-și corpul cu părul capului. Teodor Pusnicul și-a scos mădularele, Macarie Alexandrinul a șezut gol, timp de șase luni, într-o luncă plină de țînțari mari ca viespele. Martinian s-a așezat pe o stîncă în mijlocul mării. Ioan „multpătimitorul", din lavra Pecerscăi, a trăit mulți ani gol și cu fierărie grea atîrnată de trup. Cînd a văzut că și așa îl supără patima, s-a îngropat în pămînt pînă la umeri, stînd astfel tot postul Paștelui. Pavel Tebeul și-a retezat limba. Moise Arapul se ruga de cincizeci de ori pe zi, iar în timpul nopții căra apă pe la ceilalți călugări, pînă ce cădea de osteneală.

După multă chibzuială, Anichit găsi că cel mai bun mijloc pentru a scăpa de pofta femeii este să se facă nebun, precum odinioară s-a făcut cuviosul Andrei, căruia i se zice la *Minei* „Andrei cel nebun pentru Hristos". În felul acesta capătă și mîntuirea și scapă și de femeie. Cine să se uite la un nebun gol și murdar ? Și nici el nu se va

[1] *Lavră*, mînăstire în chiliile căreia locuiesc călugării.

mai ispiti, căci va trăi în mari nevoințe și lipsuri. Are să umble gol și desculț, cu capul descoperit, nespălat, gonit de oameni și batjocorit de copii, ca și fericitul Andrei...

Dar dacă va fi prins și dus la balamuc ?...

Aci, Anichit făcu o mișcare de nemulțumire... Nu, nu... Nebun nu e bine să se facă, căci ce folos pentru sufletul său dacă va fi închis pe viață la balamuc ? Unde este mîntuirea ? Și apoi, Andrei nu s-a făcut nebun așa din capul lui, ci fiindcă i-a zis Mîntuitorul, cînd i s-a arătat în vis : „Aleargă spre nevoința cea bună, gol să fii și nebun pentru mine, și la multe bunătăți vei fi părtaș în ziua împărăției mele". Dar el, cum s-o ia din capul lui ? Ia să urmeze mai bine pe sfîntul Simeon Stîlpnicul. Să-și facă un turn înalt, unde să stea toată viața, fără să se mai dea jos, așa cum Simeon a stat timp de șaizeci și șapte de ani. Să n-aibă scară, nici frînghie groasă, căci s-ar putea ispiti, ci o sfoară cu ajutorul căreia să primească sus cîte ceva de-ale mîncării și apă de băut, căci de spălat nu se va mai spăla.

Și, încîntat că a găsit mijlocul cel mai bun de a scăpa de femeie și de a se mîntui, Anichit începu să se plimbe repede prin chilie și să plănuiască asupra viitorului turn...

Are să-l facă într-o poieniță înconjurată de stînci și udată de un pîrîiaș. Stîncile îi vor ține de adăpost împotriva vînturilor, iar pîrîiașul îi va sluji pentru apă de băut, cît și pentru plăcerea de a privi căprioarele și fiarele sălbatice cînd vor veni să se adape. Acuma, nu știa dacă turnul sfîntului Simeon

a fost făcut din cărămidă sau de lemn. Oricum, el îi va face temelia de piatră, cam de patru pași lărgime, iar în sus de lemn...

Dar dacă se vor găsi oameni răi, care să arunce cu pietre, sau să vină într-o noapte și să-i dărîme turnul cu el cu tot? Ia mai bine să facă turnul în mînăstire, și chiar lîngă chilia lui. Avea aci un ulm voinic, căruia îi va curăți crăcile și-și va face un adăpost la rădăcina lor. În felul acesta l-ar isprăvi și mai repede și l-ar costa și mai puțin. Și, cu toate că se întunecase, Anichit ieși în curte să facă planul la fața locului. Dar n-apucă să ajungă bine la ulm, că o întrebare îi fulgeră prin cap: „Ce are să facă acolo, sus, în timp de iarnă? Dar sfîntul Simeon cum o fi petrecut iernile în turnul său? Avea sobă? Era pe acolo numai vară? Sau un dar deosebit de la Dumnezeu îl ferea, sănătos, de asprimea frigului de iarnă?“ Și fiindcă nu avea la îndemînă *Viața* sfîntului și nici răbdare pînă a doua zi ca s-o ceară de la cineva, se duse la duhovnic să-l întrebe:

— Cinstite părinte, în ce parte de loc a trăit sfîntul Simeon Stîlpnicul?

— Apăi... în Mesopotamia sau în Antiohia, răspunse Dometian după ce se gîndi puțin.

— Și încotro vin astea?

— Trebuie să fie încolo, departe...

— Și p-acolo o fi numai iarnă ori și vară?

— Ăăăă! da' prost mai ești, Anichite! Apăi firește că trebuie să fie și iarnă... căci așa a lăsat Dumnezeu: să fie pe pămînt și iarnă și vară.

Anichit nu se mulțumi cu lămuririle duhovnicului și se duse la monahul Orest, care, avînd patru

clase de gimnaziu, trecea în mînăstire drept om cu carte.

— În ce parte de loc vine Mesopotamia, părinte Orest?

— Da' pentru ce mă întrebi? răspunse acesta semeț.

— Uite așa... vreau să știu și eu, fiindcă pe acolo au viețuit mulți pusnici.

— Ei, păi dacă au viețuit pe acolo pusnici, de bună seamă cu Mesopotamia asta, cum îi ziseși, trebuie să fie în Africa, fiindcă pe acolo sunt locuri pustii...

— Și... ce crezi sfinția-ta, părinte Orest, acolo în Africa — cum îi ziseși — o fi și iarnă, ori numai vară?

Orest puse mîinile la spate, dete capul pe ceafă și, după ce se gîndi un răstimp cu ochii închiși, mușcîndu-și cînd o buză cînd pe cealaltă, răspunse ca un știutor:

— Negreșit că e numai vară! Ba încă ce vară trebuie să fie... căci Africa asta vine spre Polul Sud...

— Îmi închipuiam eu! zise Anichit clătinînd trist din cap. Și plecă de la Orest cu inima închisă, că nici pe sfîntul Simeon nu-l poate urma. Pe drum, spre chilie, îi veni o clipă ideea să se îngroape în pămînt pînă la umeri, ca Sfîntul Ioan de la Pecersca, dar repede își luă seama.

„Asta ar fi prea-prea! își zise el obosit de atîtea planuri. Se poate întîmpla să vie un șarpe pe sub pămînt să mă muște și s-a isprăvit cu mîntuirea. Las' că oi vedea mîine ce-oi mai face.“

Și, intrînd în chilie, se trînti obosit pe rogojină.

După frămîntări zadarnice, neizbutind să găsească un mijloc pentru a scăpa de ispita femeiască, Anichit se duse la duhovnic să-i mărturisească păcatul. Adică, făcu aceea ce, după regulile călugărești, trebuia să facă de îndată ce l-a înșelat vrăjmașul.

Bătrînul Dometian, hîrjonit și el în tinerețe de tot felul de ispite, ascultă învîrtind mătăniile și schițînd cînd și cînd un zîmbet în colțul gurii.

— Apăi — zise el după ce isprăvi Anichit spovedania — eu m-așteptam la așa ceva și de aceea nu mă surprinde greșeala ta. Ai luat-o prea din loc și nu trebuia, că tu ai sînge iute, bătu-te-ar mîntuirea ! Era mai bine dacă ascultai sfatul meu : să-ți fi lăsat încet-încet din obiceiuri și, haida-haida, cu răbdare și cu măsură, te-ai fi mai descotorosit de rele. Ce crezi tu că războiul se bate așa ? Ehe, eu am fost la Plevina și am văzut cum merge socoteala ! Tu ți-ai închipuit că într-o săptămînă-două, ai să biruiești pe toți dracii cîți or fi trimiși de Scaraoschi în mînăstirea noastră... și sunt cam mulți, arde-i-ar focul ! isprăvi duhovnicul rîzînd.

Anichit făcu și el haz de necaz și, scărpinîndu-se după ureche, întrebă pe Dometian :

— Și acuma, ce credeți sfinția-voastră că trebuie să fac ?

— Ce să faci acuma ? Hm ! Apăi, după cum văz eu, ție nu-ți intră în cap cu una cu două. Ia-o cu binișorul, aia să faci !

Anichit se mîhni că duhovnicul nu-l pedepsește și aduse el vorba :

— Și ce canon îmi dați să fac pentru păcat, cinstite părinte ?

— Hm ! Să faci și tu acolo închinăciuni și mătănii...

— Cîte să fac, cinstite părinte ?

— Ei, cu tine n-o mai isprăvesc ! Să faci cîte îi putea.

— Și cît timp să fac canon ?

— Pînă ți-o spune cugetul că Dumnezeu te-a iertat.

Anichit plecă de la duhovnic neîmpăcat în sufletul lui. Bătrînul era prea îngăduitor, dîndu-i să înțeleagă cu „haida-haida" al lui că e mai sănătos să ție „calea împărătească..." adică nici cu mirenii, nici cu călugării. Dar el, Anichit, nu era de aceeași părere. „Ori ești călugăr cum trebuie, ori nu mai ești ! Ori pui odată un început și mergi cu el înainte — chiar de ar fi să mai cazi uneori — ori lași patimile în voia lor !"

Deocamdată el avea nevoie să capete de la Dumnezeu iertare pentru greșeala ce făcuse, iar după aceea își va urma viața după sfatul stareţului, iar nu după al duhovnicului. Căci, la urma urmei, de ce să nu fie și el pus în... calendar ? Și, fiindcă pedeapsa dată de bătrîn nu-l mulțumea, căută să-și amintească din viețile sfinților la ce canon se supuneau sfinții cuvioși cînd cădeau în păcat și să ia și el pildă de la vreunul din ei.

După mai multă chibzuială, își alcătui un plan strașnic. Astfel : va mînca cincisprezece smochine pe zi — așa cum mînca sfîntul Ilarion cel Mare — zicînd trupului, ca și acesta : „Eu, asinule, nu cu orz te voi hrăni, ci cu pleavă, ca să nu te gîndești la necurățenie". Să doarmă agățat de o frînghie — ca sfîntul Eftimie ; să se roage de șapte ori pe zi — ca la Mînăstirea Neadormiților ; să nu se spele

niciodată — ca sfîntul Antonie ; şi să vorbească numai şapte cuvinte pe zi — după obiceiul schimnicilor.

Odată planul alcătuit, Anichit trimise pe un frate de-i cumpără de la băcănia din sat o frînghie lungă şi o roată de smochine. Frînghia o legă cu un capăt de căpriorul chiliei, iar pe celălalt îl trecu înlăuntru printr-o gaură făcută în tavan. Şi astfel pregătirile pentru pocăinţă fură rînduite.

Cînd în seara celei dintîi zile de canon îşi făcu socoteala de felul cum şi-a îndeplinit planul, cuviosul avu cuvînt să nu fie prea mulţumit. Căci, în loc de cincisprezece smochine, mîncase toată roata, amăgit fiind de dulceaţa lor. Din care pricină se hotărî să mănînce prune, că sunt mai acre... „La urma urmei poate să fie şi mere şi chiar gutui, căci — gîndi el — numărul să fie ţinut şi să fie fructe." În loc de şapte cuvinte cît trebuia să vorbească, socoti el pînă la vreo şaizeci şi cinci că-i ieşiseră din gură. Se mîngîiase însă amintindu-şi de sfatul cuviosului Pimen cel Mare : „Cel ce grăieşte pentru Dumnezeu — bine face", şi el nu deschisese gura decît ca să ceară sau să dea binecuvîntare la părinţii şi fraţii cu care se întîlnise. În loc să se roage de şapte ori, se rugase numai de două ori, căci mai toată ziua o petrecuse în ascultare şi deci n-avusese timp. În schimb nu se spălase deloc, şi aceasta tot era o mîngîiere pentru el...

„Lasă că de acum încolo voi urma întocmai după plan", îşi zise Anichit hotărît foarte. Şi, ca un început, cînd să se culce, aruncă rogojina şi se legă cu frînghia pe la subţiori, ca să doarmă în felul sfîntului Eftimie. Se vede însă că, ori frînghia n-a fost legată bine de căprior, ori Dracul a dezlegat-o, că numai ce se lăsă Anichit în jos şi se pomeni grămadă în mijlocul chiliei, cu frînghie cu tot. Atîta n-ar fi fost cine ştie ce nenorocire, căci s-ar fi suit în pod, şi ar fi legat frînghia la loc ; în cădere, însă, bietul monah îşi scrînti mîna dreaptă din umăr aşa de rău, că nu putea s-o ridice nici măcar pentru a-şi face cruce...

IX

Iată-l acum pe cuviosul nostru cu mîna legată de gît... şi cu planul de pocăinţă amînat pînă la vindecare. Căci, aşa cum se găsea, nici canonul nu şi-l mai putea face, şi nici agăţat de frînghie nu putea să mai doarmă. Se tînguia întruna, căindu-se şi plîngînd că n-a fost mai cu băgare de seamă cînd a legat frînghia, că dacă ar fi înnodat-o zdravăn, nu s-ar fi întîmplat nenorocirea.

„Dar dacă o fi dezlegat-o Necuratul ?"... Numai ce-i veni în minte acest lucru şi Anichit sări în picioare, răcnind :

— Ah, Satano, numai tu mi-ai făcut boroboaţa! Tu ai cunoscut planurile mele şi ai dezlegat frînghia de mi-ai scrîntit mîna şi am curmat pocăinţa! Tu, Încornoratule, mi-ai scos în cale şi pe blestemata aceea, de am păcătuit, călcîndu-mi jurămîntul dat la călugărie ! Ah, duh viclean şi spurcat, înşelătorule fără chip, cel văzut pentru obrăznicie şi nevăzut pentru făţărie, cel ce te arăţi în chipul şarpelui, sau în faţă de hiară, sau ca aburul, sau ca muierea, sau ca jigania, sau ca pasărea, sau vorbitor noaptea, sau surd, sau mut, sau curvar, sau vrăjitor, sau iubitor de desfătare —

blestemu-te pre tine, începătorule al răutății, cu Dumnezeu Savaot cel ce a certat vîntul și a alinat viforul mării și a gonit ceata diavolilor. Hai, iubitorule de răutate, vino degrabă și te arată înaintea ochilor mei, dacă ai curaj, și nu-mi face supărări pe nevăzute. Haide, grăbește-te, că poftă mare am să te iau de beregată — așa ciung cum mă găsesc acum — și să te dau cu capul de toți pereții, apoi să te calc în picioare pîn' ce te-oi face piftie... Aha! N-ai curaj să te arăți, fricosule și mișelule! Ai avut îndrăzneală numai către bătrîni neputincioși ca sfîntul Antonie, dar în fața unui voinic nu cutezi...

În această clipă, Anichit simți că cineva se lovește de peretele dinspre apus al chiliei. Făcu mîna pîlnie la ureche și, cînd auzi că zgomotul se întețește, începu să-i bată inima mai cu putere. Fără zăbavă își închipui atunci că trebuie să fi venit Diavolul să-i răstoarne chilia, ca odinioară pe a cuviosului Pahomie... Și, făcîndu-și curaj, se lipi de un perete și începu să strige și el ca acel cuvios: „Dumnezeu este scăparea noastră, puterea și ajutorul întru necazurile ce ne-au aflat pre noi foarte, pentru aceasta nu ne vom teme cînd se va turbura pămîntul..."

Dar, în loc să înceteze, se auzi zgomot și mai mare în toate părțile chiliei. Atunci Anichit își închipui că s-au adunat mai mulți draci și-i înconjoară casa cu o funie, ca să i-o arunce în vreo prăpastie, așa cum au vrut să-i facă cuviosului Avramie Sihastrul. Și aducîndu-și aminte de cuvintele grăite atunci de Avramie, zise și el bîlbîind: „Înconjuratu-m-au ca albinele fagurul și s-au aprins ca focul în spini, dar întru numele Domnului i-am biruit..."

Repetă de trei ori aceste cuvinte din psalmii lui David, dar spre spaima lui, răpăiturile se tot întețeau, ba auzi chiar și un fel de mugete, negreșit din gura diavolilor. Înfricoșat, cuviosul nostru uită de vitejia cu care se lăudase cîteva clipe mai înainte și, ciulindu-se într-un colț, închise ochii și așteptă să crape pereții și să intre în chilie tot felul de jivini închipuite: lei, tigri, elefanți, șerpi, crocodili, urși, scorpii, tauri, aspide — așa cum dracii au închipuit ca să sperie pe marele pustnic Antonie. Dar tocmai cînd zarva ajunsese mai puternică, se auzi o gură de voinic urmată de plesnituri de bici și îndată loviturile încetară și zgomotul se depărtă de chilie...

Anichit își făcu cruce cu stînga, căci dreapta era beteagă, dînd slavă lui Dumnezeu că i-a ajutat să iasă nevătămat din războiul cu dracii. Și mai viindu-și în fire, deschise ochii cîte puțin și privi prin colțurile chiliei. Dar în loc de fiare sălbatice văzu obișnuiții păianjeni și păduchi de lemn, unii țesîndu-și pînza, alții plimbîndu-se în sus și în jos... ca la ei acasă. Iar cînd îndrăzni să deschidă fereastra, ca să mai tragă și el un chiot dracilor, văzu la lumina lunii pe porcarul mînăstirii ducînd din urmă vreo zece-cincisprezece porci care scăpaseră pesemne din obor: „Hîidea!"

„Ptiu!" făcu Anichit, pe de o parte supărat că s-a speriat degeaba, pe de alta bucuros că n-a fost ceva mai rău. Și, punînd mîinile la spate, începu să se plimbe prin chilie, gîndind astfel: „De ce oare n-o fi vrînd Dracu să se arate și mie, așa cum s-a arătat sfinților cuvioși de demult?!"

După oarecare frămîntare de minte ajunse la încredințarea că duhurile necurate se feresc de el, așa precum odinioară se fereau de sfîntul Sisoe cel Mare. Această descoperire îl bucură pe cuviosul

nostru și totodată îl hotărî să găsească un mijloc ca să aducă pe Satana în chilie și să-și bată joc de el cum i-o plăcea lui mai bine.

„Stai tu, mîrșavule și mișelule, — zise Anichit strîngînd pumnii — că am să te batjocoresc așa cum altul înaintea mea n-a avut curajul și nici priceperea să te batjocorească..."

Se vede însă că Necuratul i-a cunoscut planul și a găsit cu cale să i-o ia înainte. Căci a doua zi, fiind sărbătoare și venind lume de la oraș ca să viziteze mînăstirea, adică să petreacă la aer curat, ce făcu el, ce drese, că îndreptă o ceată de musafiri să se așeze drept în fața porții lui Anichit, vrăjmașul său. Erau în ceata aceea trei bărbați și cinci femei. În scurt timp, verdeața ierbii, dulceața aerului, și mai ales tăria vinului aduseră o veselie nespusă în acea societate. Bărbații glumeau, iar femeile, pe trei părți goale, ciripeau și rîdeau de răsuna văzduhul.

Cînd văzu sărmanul Anichit pielea albă, carnea rumenă, gurile mici și îmbietoare la păcat, cînd auzi rîsul zglobiu și dezmorțitor de simțuri, începu să-i umble furnici prin vine și să i se urce valuri de sînge la inimă și la cap. Se plimbă prin chilie, lovi cu pumnii în pereți, în masă, își mușcă limba, buzele, degetele, sparse o strachină, plînse ca un copil ; dar toate fură în zadar, căci fierbințeala poftei se întărea pe măsură ce creștea veselia la poartă. Simțind că e pe cale să-și piardă mințile, puse mîna pe cuțit și, ieșind din chilie, trecu pușcă pe lîngă societatea cea veselă și intră la monahul Pavel dogarul.

— Să-mi ascuți cuțitul ăsta, părinte Pavele, să-l faci să taie ca briciul de ras...

— Da' ce faci cu el așa ascuțit, Anichite ? întrebă Pavel, învîrtind tocila.

Anichit se codi o clipă, apoi răspunse tot printr-o întrebare :

— Mă rog, spune sfînta *Evanghelie* că, atunci cînd te supără ochiul tău sau mîna ta, să le tai și să le arunci ?...

— Spune...

— Ei bine, dacă spune, am să fac și eu după *Evanghelie*...

Pînă să iasă însă de la Pavel, Anichit socoti prea aspră porunca *Evangheliei*... și, aruncînd cuțitul, o luă întins spre poarta mînăstirii. Iar de aici... spre sat...

— Te mai întorci, Anichite ? îl întrebă portarul, în glumă.

Anichit ridică mîinile și ochii la cer și răspunse, fără să-și întoarcă fața :

— Știe Dumnezeu...

*

Monahul Antim, bolnicerul, venise de la utrenie și tocmai se pregătea să sufle în luminare, ca să mai ațipească oleacă pînă la ziuă, cînd se pomeni cu multpătimitorul Anichit că intră pe ușă cu rasa pe umăr și cu părul vîlvoi.

— Da' ci-i bre cu tine ?

— Sunt răcit rău de tot, părinte Antime... și venii să mă tragi nițel pe spate, că nu mai pot, zise Anichit fără să ridice ochii în sus.

Bolnicerul îl privi cu băgare de seamă și văzîndu-i barba răvășită și fața plină de zgîrieturi, îl întrebă :

— Da' cin' te-o zgîriet pi față, bre Anichite ?

Anichit se gîndi o clipă :

— Uite... m-am spălat aseară pe cap și am făcut leșia cam tare, răspunse el tot cu ochii în jos.

Antim clătină bănuitor din cap şi-i ceru să se dezbrace. Cînd îi văzu spatele plin de vînătăi, se cutremură tot :

— Răcit zici că eşti tu, bre ?

— Răcit...

— La tine nu-i răceală, bre Anichite, la tine-i bătaie curată...

— Ei, aşi ? !

— Pe cinstea mea, dacă te mint !

— Tot ce se poate...

— Ai fost în sat, stuchi-te-ar mîţele !

— Se poate şi asta...

— Bre, bre, bre, cum şi-o mai bătut Dracu joc de tine, bre Anichite !

— Apăi... atîta a putut şi el, atîta a făcut ! răspunse Anichit oftînd de la ficaţi.

— Tare mai eşti păcătos, măi frate ! ? Vîleu !

— Sunt neputincios, părinte Antime...

Gîndirea, Bucureşti, nr. 11, noiembrie 1927, p. 283—292 ; continuare în nr. 12, decembrie, p. 328—335 (publicată cu titlul *Mîntuirea lui Artemon).*

NECAZURILE PĂRINTELUI GHEDEON

„După mulţimea durerilor din inima mea, mîngîierile tale au vestit sufletul meu !"

Din *Psalmii lui David*

I

UN SUFLET BUN ȘI UN STOMAC PĂCĂTOS

După ce își aduse porția de fasole de la bucătăria de obște, părintele Ghedeon socoti că, dacă ar mai unge-o cît de cît, ar mînca-o mai cu plăcere. Că prea e lungă zeama, și prea curată la față. În acest scop, puse mîna pe clește și, scormonind jarul din sobă, încrucișă peste el cîteva lemne uscate de carpen. Apoi luă tigaia de aramă, moștenită de la un călugăr mort și, după ce suflă în ea ca să fugă praful, căci, chipurile, era spălată, turnă ca o ceașcă de ulei de floarea-soarelui, amestecat cu cel de rapiță, și o așeză pe ochiul dintre sobă. Pînă să se încingă tigaia, scurse zeama din oală și se apucă, numai așa ca să facă haz de necaz, să numere boabele de fasole; și găsi cu toate una sută douăsprezece, la aproape două ocale de zeamă...

— Ar fi putut s-o bage mai deasă... că slavă Domnului, fasole s-a făcut berechet! zise el cu o mină de om scîrbit.

Apoi luă repede tigaia de coadă, căci se încinsese și împroșca pereții murdari ai sobei, și ieșind cu

ea în sală îi turnă cîteva picături de apă, ca să stingă uleiul. Un sfîrîit puternic, și o bună parte din ulei se împrăștie pe fața și pe hainele lui Ghedeon și aiurea.

— Treaba asta ar fi putut s-o facă bucătarul... dar nu-l lasă vrăjmașul pe părintele stareț să dea ulei la cazan. Pesemne că-i e teamă să nu se îngrașe călugării și să-l întreacă pe el în greutate... grăi cuviosul necăjit, în vreme ce-și ștergea fața de stropii săriți din tigaie.

Cînd își aduse aminte că n-a tocat ceapă, așeză din nou tigaia pe ochiul sobei și luînd repede una sîrbească îi reteză vîrful, îi îndepărtă cămașa roșie și, spintecînd-o toporăște în șaisprezece, o tăie din podul palmei de-a dreptul în tigaie. Pînă să mai arunce din zeama fasolei, căci era prea lungă, o parte din ceapă, cea tăiată mai mărunt, se arse scrum, iar cea tăiată mai mare nici nu se rumenise pe o parte. Ieromonahul sări cu lingura s-o învîrtească, dar era prea tîrziu. O răsuci așa cum se găsi și o răsturnă în oala cu fasole, pe care o așeză apoi între sobă, în locul tigăii. Cînd își aruncă ochii în oală, văzu speriat plutind pe deasupra, în loc de ceapă prăjită, tot felul de gîngănii : musculițe, purici, molii, bondari și bondărei...

— Asta se cheamă viață de om singur ! oftă călugărul clătinînd din cap.

Apoi, aducîndu-și aminte că are și pește de fript, răscoli cărbunii dintr-o parte a sobei și luînd strachina cu cei trei peștișori dați „pe mînă", îi așeză la rînd de-a curmezișul grătarului, cu capetele afară, zicînd și vorbe răutăcioase ca acestea :

— Unde sunt tații voștri, mă ? La părintele stareț, hai ? Dar mumele voastre încotro or fi apucat, tăiculiță ? La părintele iconom, hai ? Dar frații voștri cei mai mari pe unde s-or fi rătăcit ? Te pomenești că prin bucătăriile casierului și eclesiarhului, hai ?...

Apoi așeză grătarul în sobă și se ridică repede să mestece în oală. Dar era prea tîrziu, căci fasolea clocotea înfundat și un strat destul de gros se așezase pe fundul oalei. Părintele Ghedeon opinti lingura de cîteva ori, scoțînd deasupra tăvălugi de fasole arsă, după care se aplecă la iuțeală să se uite la grătar, dar, spre uimirea lui, grătarul ardea gol pe cărbuni. Căci peștele, nefiind mort, ci numai amețit, se dezmorțise de foc și sărise în sobă. Monahul îl adună cu cleștele și-l așeză din nou, plin de cenușă, pe grătarul înroșit.

În sfîrșit, cu chiu cu vai, mîncarea fu gata și Ghedeon se așeză să înghită fasole afumată, dreasă cu ulei de care se întrebuințează pentru uns mașinile, și pește, sărat mai mult cu cenușă decît cu sare.

— Las' că bun e Dumnezeu ! Cele bune cu anevoie se dobîndesc ! se mîngîie călugărul ca întotdeauna cînd era necăjit.

Căci, trebuie s-o spunem, dorea și el o boierie călugărească... nu atît ca să se afle în cinste, cît mai mult ca să poată trăi mai bine. O dregătorie în cîrmuirea mînăstirii deschide mai cu ușurință ușile : la pivniță, la lăptărie, la pescărie... Aci se gîndea și el cînd ofta și zicea : „Las' că bun e Dumnezeu !"

Uneori părea că pizmuiește pe ieromonahii trimiși să împlinească parohii vacante, căci altul e traiul unui preot de enorie, dar pînă la urmă izbutea să se scuture de ispită și să rămîie mai departe în mînăstire ca să numere fasolea de la

obște și să facă ascultare și răbdare, în nădejdea unor vremuri mai bune. Căci pentru călugăr e mult mai cuminte să fie un dregătoraș în mînăstire, cu uși deschise pe la cămările cu bunătăți, decît preot la sat. În mînăstire este între ai lui, care-i cunosc și cele bune și cele rele și sunt gata să nu vadă ceea ce au și ei și să nu osîndească atunci cînd și ei sunt de osîndit. Pe cînd la sat, în mijlocul lumii, călugărul e ca peștele pe uscat; a ieșit din băltoaca lui — moartea e aici.

Așa gîndea Ghedeon și așa socotea el că e mai înțelept. Și se bucura în inima lui că e tare în a birui ispitele și mulțumea lui Dumnezeu că-i dă această putere.

Iată însă că trecură Cîșlegile, cînd chiar în mînăstire te mai poți îndulci c-un peștișor, c-o brînzișoară, cu niscai lapte și oușoare cumpărate de pe la sat, și veni postul Păresimilor, cu ciorbă de cartofi necurățați, sau de foi de praz, fierte întregi și fără alegere... Cuviosul Ghedeon strecura cartofii, îi curăța și-i mesteca cu sare. Iar pîinea, neagră ca brazda sub care crescuse, o mînca goală sau cu ceapă și chiar cu usturoi. Din ciorba de praz alegea foile galbene, cam jumătate, și le arunca, iar varza acră o aduna, cîte două-trei tainuri, pînă făcea de-o prăjelniță. Atunci umplea mînăstirea cu miros de ulei de rapiță și de floarea-soarelui, atrăgîndu-și, colac peste pupăză, și mustrări din partea stareţului și a duhovnicilor, că se înfruptă cu unsoare în postul Paștelui. Oarecare mîngîiere găsea el în zilele de fasole. Căci, oricum, fasolea tot e mai blagoslovită decît cartofii necurățați și decît foile de praz îngălbenite. Acum nu mai număra boabele și nici nu mai arunca din

zeamă, fiind bucuros să aibă cît de multă, ca să-i rămînă și pentru a doua zi.

Odată cu ciorba dulce de fasole, se da călugărilor castraveți acri sau ardei murați. Castraveții erau bătrîni, amari-potroacă, moleșiți și sărați de parcă ar fi fost scoși din ocnă; iar ardeii, lungi și presați, semănau cu iataganele turcești. Părintele Ghedeon curăța castraveții de sămînță și de partea zămoșită, arunca vîrful și cotorul, apoi tăia restul în bucățele, îl amesteca cu ceapă și-l mînca cu lingura, ca salată la fasole. Ardeii, după ce arunca pe cei stîrfociți, îi lua la rînd și-i gusta cu vîrful limbii ca să vadă care sunt iuți și care nu sunt. Pe cei oțeriți îi arunca după cei stricați, căci nu prea îi plăcea pipărat, iar pe cei mai blînzi îi înghițea cu fasole.

Se mai necăjea călugărul nostru — om era și el! — mai cîrtea împotriva stareţului, dar, cum această viață o ducea de vreo douăzeci de ani, se resemna și uita îndată ce strîngea de pe masă. Numai cînd și cînd se gîndea la felul cum vor fi trăind ieromonahii trimiși la parohii... și atunci îi venea apă în gură și ispita se apropia să-l înhațe. Dar după o scurtă chibzuire, teama de necunoscut, mai mult ca alte pricini, îl făcea să găsească tot mai bun bîrlogul în care s-a deprins. Aceasta pînă într-o zi, căci în lumea asta toate au un sfîrșit, așa după cum au și un început.

În ziua aceea, care era tocmai pe la jumătatea postului, cînd gospodinele de la țară numără ouăle adunate pentru Paști, iar călugării socotesc foile *Triodului*[1], cartea din pricina căreia a plecat

[1] Carte rituală creștină care cuprinde cîntările și rugăciunile din cele zece săptămîni dinainte de Paști.

țiganul de la mînăstire, s-a pomenit părintele Ghedeon cu factorul poștal că-i aduce o scrisoare în plic galben. Cuviosul cunoscu scrisul lui Gavriil, dar nu pricepea de ce i-a pus număr și pecete, iar nu mărci poștale, cum se obișnuiește.

Scrisoarea lui Gavriil era scrisă pe o coală întreagă și glăsuia astfel :

„Preacinstite și preaiubite, întru Hristos frate și împreună liturghisitor, Ghedeoane, har și milă de la Dumnezeu, iar de la mine închinăciuni smerite și frățești îmbrățișeri.

Iartă-mă, fratele meu iubit, că abia astăzi m-am învrednicit să-ți scriu, deși a trecut o lună și jumătate de la plecarea mea. Că așa e omul cînd dă de trai bun : nu se mai gîndește la fratele lui care trăiește în sărăcie și în lipsă. Dar pricina e că vream să treacă mai multă vreme la mijloc, ca să-mi dau mai bine seama de cum merge treaba p-aici și apoi să-ți scriu cu d-amănuntul și fără minciună.

Mai întîi și mai întîi aflã, frate Ghedeoane, că e mare lucru să fii preot la sat, că lumea te ține în multă cinste și-și scoate căciula cînd te întîlnește în drum, și-ți sărută mîna, și tînăr și bătrîn. Dar să fii popă de mir, să nu fii călugăr, căci cu popii de mir lumea e mai îngăduitoare, dar pe călugăr îl socotește om sfînt și-i urmărește tot pasul și-i cîntărește toate vorbele. Asta mai la început... dar, încet-încet, se mai deprinde lumea cu el și nu-i mai ține socoteală de fiece lucru. Că întîi, cînd am venit aci, mi s-a dat o odaie la un creștin din sat, și eu de, învățat ca la mînăstire, îmi făceam ale casei singur și îmi bucătăream singur. E drept că-mi mai trimiteau și vecinii de-ale mîncării, măcar cînd și cînd. Ehe ! mi-aș fi băgat eu o babă, că la urma urmei ce-i dacă ai o babă să te slujească ? Dar mi-era c-o vorbi lumea ceva. Și nu prea mă lăsa nici cugetul să țiu femeie în casă, oricît de babă ar fi. S-a întîmplat însă că s-au gîndit enoriașii, ei de la ei, că văzînd cum mă necăjesc singur, mi-au tocmit ei o biată bătrînă ca să-mi fie de ajutor. Era însă prea slută și prea căzută, așa că mai mult mă împiedicam de ea decît mă foloseam cu ceva. Și tot oamenii s-au socotit și mi-au băgat o văduvă, ca de treizeci de ani. Asta da ! E femeie în putere și se pricepe nevoie mare într-ale casei.

Și acuma, ce să-ți mai spui, frate Ghedeoane ? Că din mila Domnului o duc boierește. Casă regulată, masă tot așa, locuitorii îmi dau bucate, îmi dau păsări ; apoi : morți, botezuri, cununii, berechetul lui Dumnezeu ! Mă joc cu banii și mă îngraș de speriat. Să mă vezi cum m-am îndreptat, aproape că nu m-ai mai cunoaște. Mi-am făcut și un rînd de țoale și bocanci, mi-am luat și căciulă de astrahan, că de, p-aici nu prea merge să porți cuculionul. Și cînd mă gîndesc la amărîtul de tine, cum te-i fi canonind cu ciorba de cartofi necurățați și cu pîinea cînd arsă, cînd necoaptă, mă ia frigurile ! Acu, de, ce să zic, poate că cu sufletul ăi ieși tu mai bine... dar nu prea-mi vine să cred nici asta, fiindcă ce folos că-ți chinuiești trupul și în schimb ești tot nemulțumit și tot cu cîrtirea în vîrful limbii ! Eu, și dacă trăiesc bine, în schimb fac și pentru suflet, căci împlinesc aci o mare datorie. Apoi, de, ce să-ți fac dacă nu vrei să rupi rădăcinile și să te duci și tu la o parohie !

Și acuma închei, frate Ghedeoane, rugînd pe Dumnezeu și pe Maica Domnului să-ți îndrepteze

pașii și să te ferească de cel viclean. Spune închinăciuni și sărutări fraților mei : Isaia, și Porfirie, și Paisie, și Damaschin, și Visarion, și Silvestru, și Ghemnasie, și tuturor celor ce mă iubesc și celor ce nu mă iubesc, și nu mă uita pre mine păcătosul în rugăciunile tale către Domnul.

Cu frățească dragoste,
Gavriil Ieromonahul,
păcătosul slujitor vremelnic
în com. Șătrari, jud. Ialomița"

Părintele Ghedeon citi scrisoarea lui Gavriil de două ori, ca să se lămurească mai bine. La început fu mișcat el de starea mulțumitoare în care a ajuns prietenul său și simți ca un fel de pizmă în inima lui. Cînd judecă însă lucrurile după rînduielile călugăriei înțelese numaidecît că Gavriil e pierdut sufletește. Ca să trăiască o țîră mai bine ca la mînăstire, înțelegea și el ; dar ca să-și ia servitoare văduvă și încă de treizeci de ani, asta e curată stricăciune. Unde mai pui că Gavriil nici nu pomenea să se întoarcă la mătanie, ceea ce însemna, după judecata părintelui Ghedeon, că n-a agonisit nimic din toată viețuirea lui în mînăstire. Și Ghedeon se bucura în sufletul său că e mai tare în răbdare decît Gavriil și decît toți ceilalți care s-au năpustit pe la parohii.

Să nu-și pună însă omul în mintea lui astfel de temeiuri căci, dacă nu s-a amăgit astăzi, se poate amăgi mîine, și dacă nu se amăgește nici mîine, se poate amăgi poimîine. Chiar în seara acelei zile cînd și-a oțerit toate simțurile cu ceapă sîrbească, cuviosul Ghedeon a mai lăsat din părerile aspre ce-și făcuse despre Gavriil. Și încet-încet, zi cu zi, ceas cu ceas, prinse tot mai multă ciudă pe traiul amărît în care se zbătea și cu tot

mai multă dulceață se gîndea la bunătățile preoților de la sate. Nu mînca niciodată fără să-și închipuie cam ce-o fi mîncînd Gavriil în ceasul acela. Ba de la o vreme ajunsese să nu-i mai placă nimic de la bucătăria obștei. Lua numai fasole și varză și le mînca și pe acestea doar ca să-și potolească foamea. Unde mai pui că era acum luna lui martie, numită de călugări „luna lui Traistă-n băț", căci odată cu venirea ei încep monahii, nestatornici, să-și mute sălașele. Soarele de primăvară și porecla lunii îi măriră neliniștea și-l aduseră la mare tristețe. Pînă într-o bună zi, cînd, dîndu-și seama că nu mai poate birui dorul după trai mai bun, se duse la stareț și-și ceru binecuvîntare să meargă la o parohie. Cu greu s-a hotărît starețul să-i dea drumul, căci Ghedeon era călugăr cuminte și așezat. Și nu i-ar fi dat deloc dacă, știindu-i firea, n-ar fi fost încredințat că după o scurtă încercare prin valurile lumii, se va întoarce la mînăstire și mai smerit și mai de folos ca înainte.

— Nu mă duc cu alt scop decît să trăiesc și eu o vreme mai bine. Nu mult : o lună, două, trei, numai cît voi socoti de-ajuns ca să-mi dau seama cum se simte un călugăr cînd nu-i mai iese jărăgai pe gît de la fasole și cînd o mai dă și el pe nițică boierie...

Așa s-a îndreptățit cuviosul Ghedeon, în fața starețului, care a zîmbit cu un înțeles pe care ieromonahul l-a priceput abia peste vreo unsprezece luni, așa s-a îndreptățit și el, fără să fie nevoie, în fața ucenicului de la stăreție, după ce a ieșit de la părintele stareț, și tot așa și în fața lui Dumnezeu, cînd s-a închinat în biserică, înainte de plecare.

II

IEROMONAHUL GHEDEON SE AŞAZĂ ÎN PAROHIA SCAIEȚI

În cuprinsul județului Ilfov, aproape de marginea județului Vlașca și cam la aceeași depărtare de Dunăre și de rîul Argeș, se află așezat satul Scaieți, căruia i se mai zice, în poreclă, și Răscăieți. Nu e așa de mare — să tot aibă două sute de familii și pînă la opt sute de suflete. În schimb, se bucură de așezare frumoasă, căci se învecinește cu o pădure mare de cer și de tei, iar drumul pînă la gară se poate face și pe jos, atunci cînd ai picioare bune și pleci cu un ceas mai înainte de sosirea trenului.

Satul Scaieți ține de comuna Cioceni, și a fost înălțat la rangul de parohie numai fiindcă legea l-a găsit la o depărtare de aproape 4 km. de biserica parohială cea mai apropiată. Numele și l-a moștenit de la locul pe care este așezat, căci, pe vremuri, cînd nu era atîta lume ca să are tot pămîntul, creștea pe acest loc pădure de scaieți, așa precum în alte părți creșteau păduri de sipică. Au încercat ei, fruntașii comunei, să-i schimbe numele cu al unui domn mare, dar nu au izbutit decît în hîrtiile primăriei și pe hartă, căci lumea de pe acolo tot Scaieți și Răscăieți îi zice.

În Scaieți e o singură linie care taie satul pe la mijloc și pe ea sunt înșirate: biserica, școala, cîrciumile și „băcăniile". E drept că din această linie se mai desprind și alte linii mai mici, și ulicioare, dar nume de la primărie n-are decît cea dintîi, căreia i se zice strada Mihai Viteazu. Aceasta însă numai pe tăblițele spînzurate de

stîlpii sau de pereții dinspre drum ai caselor, căci locuitorii îi zic Linia mare, sau Linia bisericii, fiindcă așa au pomenit.

Strada Mihai Viteazu n-a fost pietruită niciodată, după cum n-au fost nici celelalte linii și ulicioare; astfel că, din lipsă de pietre, toate izolatoarele de pe stîlpii telegrafului se află în bună stare. Șanțuri pe margine i s-au făcut acum vreo douăzeci de ani, fiindcă se zvonise la primărie că are să treacă pe acolo un ministru, sau cineva de la curtea domnească. Cu vremea însă șanțurile s-au astupat, încît astăzi abia ai putea ghici pe unde au fost odată. Din care pricină bețivii satului se pot lovi în toată voia de amîndouă șirurile de garduri. În schimb, pe la toate porțile se văd podețe de lemn, cu rezemători încrucișate, făcute din porunca jandarmilor. Aceste podețe folosesc copiilor pentru învățatul călăriei și oamenilor mari la vreme de ploaie multă, cînd strada Mihai Viteazu se face lișteavă de apă. Atunci, neputînd ei să se adune la răscruci, se urcă pe podețe și stau de vorbă, de la unul la altul, cu coatele pe rezemători. Astfel, pentru altă treabă nu sunt bune aceste podețe, căci, nefiind șanțuri, oamenii trec cu picioarele, cu vitele și cu căruțele pe alături.

Casele din Scaieți sunt făcute din gard de nuiele, lipite cu pomosteală de pămînt și paie, înalte, cu două odăi și sală, și acoperite: unele cu tablă de fier, altele cu stuf adus din mlaștinile Dunării sau ale Cîlniștei. Stîlpi încondeiați, sau flori și păsări zugrăvite pe pereți nu prea găsești; dar ușile și cercevelele de la ferestre sunt mai peste tot vopsite în culoarea verde deschis sau turchez închis. Numerele caselor sunt scrise cu negru

iar „leaturile“ sunt săpate de-a-ndoaselea în pomosteală crudă, odată cu „ciubucurile“ trase în linii tremurate, pe la colțuri.

Curțile sunt împrejmuite cu garduri de ulucă, stropșite cu zeamă de var, ca și podețele. Unele femei bălțează gardurile pe aproape de vîrf, altele pe la mijloc, iar cele mai multe pe trei rînduri. Acest obicei a fost încetățenit în anul 1913, cînd intrase holera în țară și se ține și astăzi, fie că s-a dovedit folosul lui, fie, mai ales, că slujește la înfrumusețarea gospodăriilor.

Spre deosebire de multe alte sate, scaiețenii nu-și mai înșiră oalele de pămînt în vîrful ulucilor. Și-au făcut, de la o vreme, mașini de gătit, și deci întrebuințează vase de fier pe care le țin agățate de cuie bătute în pereții dinăuntru ai caselor.

Sunt în Scaieți patru cîrciumi : două „cu tot felul de băuturi“, și două „numai cu vin“. Țuică însă se bea mai multă în acestea din urmă, fiindcă se vinde pe furiș, și deci e mai gustoasă.

La „băcănii“ se găsește de obicei stambă de ață, candel pentru tuse, calaican [1], ibrișin, sare de lămîie, covrigi mici fără susan și smochine. În Săptămîna Mare se mai găsesc de vînzare și făclii de aprins la denii ; în sărbătorile Paștelui, ciozvîrți de miel, iar toamna, carne de oaie și de berbec.

Pînă în războiul cel mare, și încă vreo trei ani în urmă, scaiețenii n-au avut școală în sat, lucru de care nu s-au plîns decît o mică parte din ei, cînd au fost mici și nevoiți să se ducă la școala din Cioceni. De vreo trei ani însă, au fost și ei

[1] Sulfat fieros de culoare verde, întrebuințat ca dezinfectant și colorant.

dăruiți cu un asemenea locaș de învățătură, pe care primăria l-a așezat, deocamdată, într-o fostă băcănie din apropierea bisericii. Și fiindcă, odată cu școala, statul a găsit cu cale să înființeze și două posturi de învățători, au fost numiți, tot deocamdată, un picher ieșit atunci la pensie, și o domnișoară cu atestat de două clase de la școala de menaj din Pietroșani. D-odată școala n-a prea mers bine, căci s-au certat învățătorii pe locul de diriginte. Picherul zicea că are drept, fiindcă e mai bătrîn ; iar domnișoara susținea că știe carte mai multă. A sărit însă revizorul și i-a împăcat, dînd dreptate învățătorului, așa că lucrurile s-au îndreptat pe cale bună.

Biserica din Scaieți e de zid, cu turlă de lemn și acoperită cu tablă roșie. E mai largă decît ar părea pe dinafară și mai scundă decît s-ar crede la vederea turlei. Destul de potrivită însă pentru un astfel de sat. Dar scaiețenii o găsesc că e prea mică, fiindcă ei o vizitează numai în Vinerea Patimilor și în noaptea Paștelui, cînd se înăbușă de înghesuială. Din care pricină în toți anii, la Paști, ei se vorbesc să facă o biserică mai mare : „cînd le-o ajuta Dumnezeu“.

Neavînd leatul scris nicăieri, nu se poate ști ce vîrstă are biserica. Se crede însă că alta în Scaieți n-a mai fost, și cum satul are o vechime ca de nouăzeci, o sută de ani, poate să aibă și biserica vreo șaptezeci, optzeci.

Clopotnița e făcută din bîrne groase, înaltă ca de șapte-opt metri și e așezată aproape de poartă. Are un singur clopot, făcut după război, în greutate de peste o sută de kilograme ; și două toace : una dintr-o șină veche de căruță, iar cealaltă dintr-o spărtură de fag. Vreme de trei ani, cîți s-au scurs de la moartea preotului Ion Anculescu, s-au

odihnit și clopotul și toacele. Doar la parastase și la morți ce se mai mișcau și ele puțin. Duminica și în celelalte sărbători nu se mai făcuse nici o slujbă și nici dascălii n-au mai găsit de datoria lor să amintească satului că mai sunt și zile de odihnă și zile de închinare. Popa Niță de la Cioceni venea numai joia, de slujea parastasele, iar popa Stan de la Fînari, numai la cazuri de înmormîntare. Căci așa erau înțeleși : unul cu parastasele, celălalt cu morții.

*

Aveau dar dreptate scaiețenii să se mire cînd, în această duminică a Floriilor, auziră pînă în ziuă hărmălaie mare de toacă și de clopote. „Ce să fie ? ! Ce să fie ? !“ se întrebau ei cărîndu-se pe la porți și pe la garduri. Negreșit că se vestea slujbă la biserică, dar cine s-o facă ? Amîndoi preoții însărcinați să-i îngrijească de cele duhovnicești aveau cîte două biserici în seama lor. Nici o liturghie nu făcuseră ei în Scaieți, măcar în vreo duminică sau într-o sărbătoare mai mică, darmite acum în chiar ziua Floriilor !

Nedumerirea celor de pe Mihai Viteazu se risipi mai curînd și anume atunci cînd se ivi un preot din poarta domnului Nae băcanul și o luă pe Linia cea mare spre biserică. Cînd îl zăriră, căscară gura, holbară ochii și-și ziseră în gînd, sau vecin către vecin :

— Cine o fi popa ăsta ? Și ce vînt l-o fi adus în satul nostru ?

În cîteva clipe prispele caselor de la domnul Nae și pînă dincolo de biserică se umplură de lume jinduită după preot.

— O fi al nostru, vecine ?

— Dă n-are el nici un căpătîi, la așa zi mare, să tragem nădejde că al nostru o să fie...

Scaiețenii numai vorbeau și se mirau, bucurîndu-se ; dar ca să mute vreunul picioarele spre biserică, te-a ferit Dumnezeu ! Căci, s-o spunem din capul locului, locuitorii din Scaieți nu sunt oameni bisericoși. Țin să aibă preot fiindcă au mai avut, și au și alte sate : își mai fac unele obiceiuri după datina creștinească, parte din ei zic și „Doamne-ajută“, cînd încep vreun lucru ; dar ca să intre în biserică, nu se pomenește. Numai cu vreun mort sau cu vreo nuntă, la Prohodul Domnului și la Paști, de mai trec pragul sfîntului locaș. Să-i vezi atunci cum intră cu sfială și nu știu unde să se așeze, nici unde să se închine, nici unde să îngenunche și nici cum să lipească lumînarea în sfeșnice. Doi-trei unchieși însă și cinci-șase babe tot se mai găsesc și aci ca să țină calea bisericii. Aceștia trecură și acum, pășind îndoielnic : „o fi slujbă, ori n-o fi ?“

După ce prînziră cu pește fiert în zeamă de varză sau gătit cu ceapă tocată și cu untdelemn, ori fript pe grătar, și după ce se mai întinseră pe cîte o margine de pat și mai traseră cîte-o țigară, scaiețenii începură să iasă pe afară și să s-adune unul cîte unul, în răscrucea de la domnul Nae băcanul. Că așa e obiceiul lor, de cînd s-au scos scaieții și s-a întemeiat satul : să se strîngă în răscrucea de la mijloc și să pună la cale trebile lor și p-ale satelor vecine. Și chiar p-ale țării. Ba de la războiul cel mare încoace vine vorba și de cele ce se întîmplă peste hotare. Nu e scaiețean să nu fi auzit că e pe undeva o Ligă [1] ; dar nu știe nici

[1] Liga Națiunilor, organizație internațională, creată după primul război mondial, în 1919, la conferința de pace de la Paris ; a fost dizolvată în 1946.

unul bine dacă e la Iași, la Brașov, la Paris sau în America. Și dacă această Ligă vrea pace sau caută război. Căci, nefiind abonați la jurnale, iau și ei de bune cele ce aud și cum le aud; de la delegat, cînd se întoarce de la primărie; de la vătășel, cînd acesta își aduce aminte să împartă scrisorile; și de la căprarul de jandarmi, cînd umblă după ouă sau cu ordine de concentrare. Cînd ajung la politică se iau la ceartă fără multă vorbă. Cei mai tineri se îmbrîncesc, se mai înjură de neveste, iar printre ei cîte un țîngău de copil ascultă cu gura căscată, pînă se găsește vreunul să se lege de partea femeiască din familie și să-l gonească la ai lui.

Vorba lor era, firește, numai de preotul care le căzuse cu hîrzobul din cer. Căci, deși dăduseră ei hîrtie la Mitropolie, nu ținuseră lucrurile din scurt. Cei care nu-l văzuseră ziceau — unii că e bălan și scund, alții că e înalt și oacheș. Și nici cei care-l văzuseră trecînd spre biserică și înapoi la domnul Nae nu se înțelegeau bine asupra făpturii lui. Lucrurile se lămuriră abia cînd sosi Stan Pițigoi, unul din cei doi dascăli ai bisericii.

— Ce fel e popa, Stane? îl năpădiră cei din drum cu întrebările.

Dascălul, un om îndesat, cu picioarele scurte, cu ochii șireți, și cu mustața după împrejurări, făcu pe supăratul, sau poate chiar era, și răspunse răstit:

— De ce mă-ntrebați pe mine cum e popa? Nu l-ați văzut în biserică? Păcătoșilor! Nici barim astăzi nu vă lasă Necuratul de inimă să veniți, ca să vedeți pe preotul care ne-a sosit, și să-i dați și lui un pic de curaj! Stăturăți pe lîngă vatră că, pesemne, vă era frică să nu mănînce ăilalți peștele și voi să rămîneți flămînzi!...

Oamenii se înghioldiră rîzînd.

— Ei, lasă acuma, Stane, și spune-ne drept ce e cu popa ăsta: e-al nostru definitiv, ori numai pentru sfînta zi de astăzi? întrebă unul.

— Păi vezi bine că e al nostru! răspunse Pițigoi îmbufnat.

— Aud că e tare tînăr. Așa e mă, moșule? întrebă un unchieș.

— Da' ce credeai că e căzătură ca dumneata? Are numai treizeci și patru de ani!

Un murmur de mirare și de bucurie răsuflă din grămada de scaiețeni.

— Auzii pe soacră-mea că are o gură... dă nu se dovedește. Așa e, nea Stane?

— Auziși pe soacră-ta! Trebuie să vii și tu și să-l asculți cu urechile tale, că d-aia ți le-a lăsat Dumnezeu!

— Stați, măi, să vă spun eu: slujbă ca astăzi nu cred să se fi făcut vreodată în biserica noastră! intră în vorbă și domnul Andronache, dascălul cel bătrîn, care tocmai sosise atunci. Are un glas cum nu s-a pomenit!

— Are fo doi copii, Stane? întrebă moș Ilie epitropul, bucuros de chiriaș.

— N-are nici unul, că nu e însurat, răspunse dascălul cu codeală.

— Aaa! se mirară cei care-l auziseră.

— Adicătelea să fie văduv d-acuma?...

— Nu e văduv... dar este irmonah.

— Cum vine aia: irmonah?

— E popă de călugări... adicătelea d-äia din care se fac episcopii...

Oamenii părură nedumeriți. Ba unii deteră chiar semne de nemulțumire. Delegatul holbă ochii, apoi clătină, fără curaj, din cap.

— Mi-a pierit toată bucuria, cumetre Stane! zise el. Tu ştii bine că satul nostru nu e de nasul unui priot aşa de învăţat... că e mic şi sărac şi n-are nici comună. Trebuia să spui acolo, la Mitropolie, cînd te-ai dus cu petiţia, să ne dea unul mai aşa ca pentru noi, că ăsta... mă prinz că nu-l apucă toamna aicea, că or se mută la oraş, or se face *ipiscop*, cum bine ziseşi... şi noi tot proşti rămînem.

— Are dreptate Ionică, îi luară partea cîţiva săteni.

— Aşa e, cum zice el! încuviinţară şi ceilalţi.

Dar domnul Andronache luă vorba cu resteu:

— Tacă-vă gura, mă prăpădiţilor, că nu vă daţi seama la vorbă! Lăsaţi-l să fie învăţat — măcar d-ar fi! — că decît douăzeci de ani, sau o viaţă de om, c-un prost, mai bine şase luni cu unul deştept. Iac-aşa numai în necazul vecinilor, că prea zic mereu că nu mai vedem noi popă-n sat. Ş-apăi... destul că suntem toţi vaci, las'să fie şi unul mai cu glagore între noi!

— Zice bine domnul Andronache, deschiseră gura parte din oameni.

— Foarte bine! o deschiseră şi ceilalţi.

— Da' unde e popa, să-i vedem şi noi faţa şi să vorbim cu el.

— Unde e, domnule Andronache?

— Unde e, dascăle Stane?

În vremea asta ieromonahul Ghedeon sta rezemat de fereastră, în odaie la domnul Nae băcanul, şi privea îngîndurat în drum la săteni. Guraliv şi vesel era el la chilia lui şi între fraţii lui din mînăstire; cu lumea însă nu era obişnuit, căci o părăsise la vîrsta de cincisprezece ani, din care pricină se gîndea cu un fel de teamă nelămurită la clipa cînd va trebui să iasă în răspîntie şi să dea

ochi şi vorbă cu viitorii săi enoriaşi. Vreme de treizeci de ani el nu ştiuse decît slujba la biserică, ascultarea, mai cîrteala nevinovată împotriva stareţului şi a bucătarului, necazul cu bucătăreala ce-o mai făcea pe acasă, şi micile giumbuşlucuri pe care călugării le fac cîteodată între ei, ca să se mai veselească. Drept carte n-avea decît ceea ce căpătase în şcoala din sat... şi ce mai uitase pe la mînăstire. Era el om bun la suflet, neînstare de răutate, călugăr neprihănit, dar ce-i vor folosi astfel de însuşiri ca preot în lume? Atîta cît îl ajuta judecata lui simplă, părintele Ghedeon se gîndi la toate acestea şi-şi dădu seama că greu drum a luat.

Cînd intră dascălul Stan să-l înştiinţeze că doresc oamenii să-l vadă, el îşi făcea mustrări aspre că a părăsit mînăstirea pentru trai bun şi socotea dacă n-ar fi mai înţelept lucru să întoarcă vorba şi să le spună că a venit numai pentru Florii. Dascălul însă îl luă cu zorul, pînă nu-şi lămurise bine gîndul, astfel că mai mult în silă îmbrăcă rasa şi ieşi în drum.

La vederea lui, un fior de mulţumire străbătu grămada de bărbaţi, la care se mai adăugaseră femei şi fete gătite ca de sărbătoare. De statură aproape înaltă, cu părul castaniu strîns sub gulerul anteriului, barba lunguliţă şi deasă, curat şi alb la faţă, cu ochii căprui, sfiicioşi şi limpezi, ieromonahul plăcu scaieţenilor. „Ăsta popă!" „Frumos popă!" Fetele mari îl priveau cu gurile căscate şi cu gîturile strîmbe, iar femeile tinere, mai cu seamă văduvele, îl sorbeau din ochi.

— Iii, ce mai popă, daica mea!

— Taci, fa nebuno, că te-aude!

— Ei, şi dacă m-aude, ce? Las' să m-auză!...

— Nu-l vezi fa, ce slab e?!

— Să-ngrașă el !...

La apropierea preotului, bărbații își descoperiră capetele și se îndesară puțin înapoi. Crezîndu-se întărit de cuvintele Mîntuitorului: „Îndrăzniți, căci eu am biruit lumea“, pe care le frămîntase mereu în casă la domnul Nae, cuviosul Ghedeon își făcu curaj și deschise gura ca să zică ceva. Dar nu izbuti, căci parcă i se astupase gîtlejul și nu ieșea nimic din el. Tuși ca să-l destupe, dar acum i se lipiră buzele și nu le putu desface decît la un colț și aceasta cu mare caznă și cu tremurici. În cele din urmă reuși să zică tare :

— Bună ziua, la dumneavoastră !

— Bine-ai venit, părințele ! răspunseră oamenii, foarte bucuroși că-i aud glasul.

— Ce mai faceți ? Sunteți bine, sănătoși ?

— Mulțămim Sfîntului !

Mai mult nu izbuti cuviosul să vorbească. Se înroșise ca văpaia și lăsase ochii în jos, strîngînd buzele ca să nu se vadă tremurînd. Vru să mai zică ceva, căci doar își dădea seama că trebuie să mai zică, dar nu nimerea nimic. Broboane de sudoare porniră din deal la vale și fața i se schimbă de la clipă la clipă. În sfîrșit, Dumnezeu, pe care-l ruga cu foc, îi veni într-ajutor, căci iarăși întrebă cu curaj :

— Altfel... sunteți bine, sănătoși ?

— Bine, părințele...

— Să trăiți !

— Și sfinția-dumneavoastră să trăiți.

— Cam noroi...

— Acu nu e nimica, părințele, că s-a mai zvîntat, luă vorba moș Andronache, da' să vezi la vreme de ploaie mare... că nu răzbești nici cu cizme de antilerist ! Norocul nostru ăl mare e că ne-au pus jăndării să facem poduri pe la porți... că altfel

n-ar mai fi de trăit. Dar sfinția-ta o să te dai pînă atunci cu țara, ș-o să-ți faci colea niște cizmulițe, d-alea de lac, că de toval are și popa Niță, să nici nu-ți pese...

Vorbele bătrînului dascăl stîrniră rîsul și sparseră gheața. Părintele Ghedeon se înveseli la față, iar sătenii se simțiră mai apropiați de el și se porniră cu tot felul de întrebări și de făgăduieli.

— O să-ți dăm bucate !...

— Și cîte un pui de găină...

— O să stai mult la noi ?

— Aici e lumea darnică...

— Dumnezeu te-a adus...

— O să-ți facem rost de casă...

— Apăi casă ar trebui mai întîi de toate, zise călugărul învîrtindu-se vesel printre ei, neștiind cui să răspundă și cui să mulțumească mai întîi.

După ce mai schimbară cîteva păreri, sătenii își amintiră de casa lui Ion al Marghioalei, nou-nouță, care sta nelocuită, fiindcă stăpînul ei găsise cu cale să se... mărite, adică să intre în averea nevestei.

Ieromonahul simțea cum crește inima în el de părere de bine că a dat peste un sat de oameni ai lui Dumnezeu, și le mulțumi pe cît îl ajută darul lui de a vorbi în mulțime.

Dar scaiețenii mai aveau ceva pe inimă și nu cuteza nimeni să ia vorba. Acuma, nu fiindcă le era rușine, cît aveau teamă să nu iasă altfel decît doreau ei. Și, pentru că lucrul trebuia oricum lămurit, luă delegatul cuvîntul.

— Părințele, vorbirăm de toate, numai d-un lucru nu vorbirăm. Uite... oamenii ar vrea să facă o învoială ca să se știe și ei legați, și pe sfinția-voastră mulțumit. E p-aici pe la noi un obicei, și mai e și prin alte părți, să se dea priotului pe tot anul ceva bucate pentru pomelnic și un pui de

găină în sănătatea păsărilor... Cam cît o să ne pretindeți sfinția-dumneavoastră ?

Cînd auzi c-o să primească în dar cîte un pui de găină de la fiecare casă, părintele Ghedeon crescu de-o șchioapă ; dar cît pentru bucate, înălță din umeri.

— De, cît credeți dumneavoastră...

Scaiețenii își deteră cu coatele...

— Sfinția-ta ce ne ceri ?

Atunci sări cu gura domnul Andronache :

— Ce întrebați, mă, pe popa ? Că e nou și nu știe regula. Să-i dăm cît s-a dat și la ăilalți, adică : un dublu de grîu și un coș de porumb.

Sătenii se uitară urît la dascăl.

— Poate că popa vrea să ia mai puțin... că n-are casă grea... și nici magazie, zise unul, ca în chip de glumă.

Călugărul văzu care încotro și se arătă mulțumit cu jumătate din obicei, spre necazul dascălilor și al multora dintre săteni.

Dar mai era ceva. Unii dintre locuitori ar fi fost bucuroși să se hotărască de pe acuma prețul fiecărei slujbe în parte. Ei înghioldiră pe delegat și acesta deschise din nou gura :

— Oamenii ar mai vrea să se facă învoială și pentru slujbe, ca să știe fiecare cît e dator să dea, atunci cînd o veni necazul peste el...

Ieromonahul se uită lung la delegat, apoi la enoriași. „Să pună prețuri fixe pentru slujbe, s-ar putea una ca aceasta ?“ gîndi el încurcat. Întrebă pe dascăli din ochi ; aceștia înălțară din umeri. Se uită la moș Ilie epitropul și unchiașul spuse drept :

— Așa e obiceiul.

După ce se mai gîndi cîteva clipe, cuviosul răspunse hotărît :

— Îmi veți da fiecare cît vă lasă cugetul și cît vă ajută puterea.

Scaiețenii rîseră.

— Glumește popa, ziseră unii.

— Nu i-o fi trebuind, mă, atîția bani, că e numai unu, ziseră alții.

— Popa e oț... vrea să afle mai întîi cît se plătește pe la vecini... și pe urmă să ne-ncarce și pe noi, sări unul mai colțat.

— Ba, lasă gluma, părințele, și-dă un cuvînt dăfinitiv la oameni, stărui din nou delegatul.

— Pentru asta să nu mai vorbim nimic, domnule delegat, răspunse preotul cu nestrămutată hotărîre. Și chiar cu puțină supărare.

Dacă-l văzură că nu se induplecă, oamenii o lăsară și ei baltă. Și fiindcă era vremea să se răspîndească pe la casele lor, dascălul Stan Pițigoi luă cuvîntul și le aminti de obiceiurile din Săptămîna Mare, care începea a doua zi, îndemnîndu-i să vină la denii și la spovedit...

III

SLUJBELE DIN SĂPTĂMÎNA MARE

O fi avînd el, preotul de la țară, de lucru, în timpul anului, n-o fi avînd, dar în săptămîna dinaintea Paștelui știu că are. Cel cu enorie mică, mai puțin, cei cu enorie mare, mai mult, iar cel cu biserici mai multe și mai mult. Dar greutățile nu se măsoară numai după numărul bisericilor și al enoriașilor, ci mai ales după obiceiurile locului, cît și după felul cum preotul înțelege să facă

slujba. Căci sunt parohii mari cu obiceiuri puține, și sunt parohii mici cu obiceiuri numeroase. Și sunt preoți care scurtează din tipic mai mult, după cum se găsesc și de cei care taie mai puțin. Fiindcă, la drept vorbind, tipicul a rămas în mai mare cinste doar pe la mînăstiri, și nu e mult pînă va începe să cadă și de-aci. C-așa e lumea astăzi : iute și fără răbdare.

În satul Scaieți, regula este așa : din ziua Floriilor și pînă în Vinerea Patimilor, să se facă denie în fiecare seară, la care sătenii nu sunt nici datori și nici bucuroși să ia parte. Cîte-un copil, cîte-o babă mai greșește. Numai vineri seara se duce lume multă, cu buchete de flori, ca să pună pe sfîntul epitaf, și cu luminări cît mai ieftine, ca să scoată fum. Toată suflarea din biserică se crede atunci datoare să vorbească, să-și dea ghionturi, să-și pună foc pe la spate și, la nevoie, să mai dea drumul și la cîte-o înjurătură. Copiii de la școală „cîntă" Prohodul, fiecare în legea lui, ajutați la răstimpuri de cîte un vlăjgan răgușit de la plug. Iar femeile, care aduc popii cocoși albi, au grijă să-și mai ciupească darurile cînd și cînd ca să cîrîie mai tare și astfel să ia toată suflarea cunoștință că au adus cocoși la biserică, în Vinerea Mare.

Luni, marți și miercuri după prînz sunt zilele hotărîte pentru spovedit, căci în restul săptămînii e și preotul prea înglodat și trebuie să aibă vreme cei spovediți să-și facă mătăniile cu care au fost canonisiți. Dar lumea știe ca ea : se îngrămădește tocmai în fundul săptămînii, ca să nu mai aibă vreme pînă la Paști să mai facă vreun păcat și deci să rămîie cu el nemărturisit.

Miercuri dimineața s-a apucat din vremuri vechi să se facă sfîntul maslu, cu doi preoți, în lipsă de trei, la care se pomenește tot satul, și bolnav și sănătos. Că pentru oamenii bolnavi, taina sfîntului maslu se face spre grabnica lor însănătoșire, iar cei sănătoși nu sunt întru nimic vătămați dacă preotul citește să le iasă junghiurile și duhurile necurate : „din cap, din creieri, din ochi, din nas, din urechi, din sprîncene și din măduva oaselor". În vederea sfîntului maslu, dascălii umblă prin sat ca să scrie numele tuturor enoriașilor, primind în schimb bani mărunți sau oușoare de găină.

Joi dimineața se face sfînta liturghie și pomenire pentru răposați ; vineri pînă în prînz se citesc Ceasurile și se scoate sfîntul epitaf ; sîmbăta, cînd se luminează de ziuă, se împărtășesc copiii mai mici de șapte ani, apoi se face liturghie, după care trec la împărtășit babele și moșnegii care nu sunt voinici să se ducă la biserică în noaptea Învierii. Deci, treabă multă pe capul preotului și al dascălilor. Iar dacă se mai întîmplă și grijănii prin sat, și doi-trei morți, apoi vai de picioarele lor și de gîtlejurile lor.

După ce-i înșirară părintelui Ghedeon toate acestea, dascălii îl încredințară că treburile au să meargă toate strună și că poporenii din Scaieți își vor aduce aminte de ceea ce făceau părinții lor și vor veni la biserică, mai ales acum că n-au avut preot de patru ani. Și le-a sosit unul tînăr și frumos cu glas minunat. S-a întîmplat însă că chiar în seara Floriilor, la cea dintîi denie, să nu vină decît lelea Ioana, viitoarea vecină a popii.

— Văzuși, moș Andronache ?...

Dascălul înălță din umeri :

— De, părințele, credeam c-or veni... Da' să zicem așa că astăzi, de, ca-n ziua de Florii : au mai mîncat cîte-un pește, au mai tras cîte-un pahar-două de vin — da' de mîine... lasă-i păcatelor, că se dau ei pe brazdă.

A doua zi, părintele Ghedeon se sculă cu noaptea în cap și ca unul ce nu mai spovedise pînă atunci citi de cîteva ori *Rînduiala mărturisirii* din *Molitfelnic*, făcîndu-și planul cam ce întrebări să pună celor ce vor binevoi să-și mărturisească păcatele. Apoi plecă spre biserică, unde urma să slujească utrenia singur, căci dascălii trebuiau să umble cu „scrisul" pentru sfîntul maslu, și să înceapă cu spoveditul. În drum se abătu pe la viitoarea-i locuință să vază dacă a venit cineva cu plugul să-i are grădina, așa după cum s-au înțeles. Dar în grădină, nimeni. Mai așteptă el pe prispa casei, mai dete ocol curții, mai plănui prin ogradă, dar nu se arătă nici un plug.

„Se vede că p-aici se scoală lumea mai tîrziu", gîndi el în cele din urmă, și se îndreptă spre biserică, grăbit că l-o fi așteptînd cineva pentru spovedit.

În curtea bisericii nici țipenie de om. Ieromonahul luă cheia de sub o cărămidă și deschise, bucuros că e singur și că poate deci să citească în liniște. Dar utrenia luă sfîrșit și nu mai venea nimeni. Mirat, călugărul se duse la clopotniță și trase de cîteva ori de funia clopotului, ca să amintească poporenilor că e zi pentru mărturisirea păcatelor. Apoi plecă într-un suflet la grădină să vază dacă i se ară locul cum se cade. Aci... pustiu. Se întoarse la biserică, iar nimeni. Intră înăuntru și mai citi ceva, se mai uită pe ușă, iar mai citi, pînă se făcu ceasul 12. Văzînd că așteaptă într-un zadar, încuie biserica și plecă spre gazdă, gîndind întru sine: „Îmi pare că nu prea sunt oameni de cuvînt, scaiețenii!"

După-masă, bătu același drum între biserică și grădină, cu același rezultat: nici aicea plug, nici acolo credincioși. Abia către seară veni o fetiță

cu un ou în mînă. Bucuros că, în sfîrșit, îl caută cineva, preotul își puse repede epitrahilul de gît, așeză pe copilă în genunchi și amintindu-și cum îl întreba duhovnicul, cînd era cam de aceeași vîrstă, începu și el la fel:

— De cîți ani ești, taică?

— Dă fo nouă.

— Zici cu Dracu?

— Nțu! Numai așa zic: fire-ai al naibei!

— Să nu mai zici nici așa, fetițo, că... ce mi-e naiba, ce mi-e Dracu...

— Păi de, așa m-a învățat mămica!

— Ai ținut postul?

— L-am ținut bine pînă ieri... și ieri, m-am spurcat.

— De ce, taică, te-ai spurcat?

— Păi, uite, de... m-am spurcat... c-a fătat vaca.

— Ai făcut rău, că acuma nici n-o să-ți dau sfînta grijanie de Paști...

— Păi de... dac-a fătat vaca...

— Altă dată să știi să ții tot postul.

— De... dac-a fătat vaca.

După ce plecă mica creștină, Ghedeon se gîndi la vorbele ei și-și închipui că așa o fi obiceiul în Scaieți: cînd fată vacile, să mănînce lumea lapte, în orice zi s-ar întîmpla.

„Hm, prost obicei și proastă lume, dac-o fi așa! Da' lasă c-am brodit-o bine... că nici eu nu sunt grozav!"

Și, scoțînd epitrahilul de pe gît, s-apucă să cerceteze oul dacă e proaspăt. Văzînd că nu se clatină, ieși cu el afară și-l puse în soare, apoi închise un ochi și uitîndu-se cu celălalt băgă de seamă cu bucurie că cel dintîi dar al scaiețenilor e un lucru bun.

Cînd sosiră dascălii la denie, cuviosul li se plînse că nu vine lumea la spovedit. Aceştia se făcură că-i prinde mirarea. Dar cînd auziră că nici în grădină n-a fost nici o mişcare, se supărară, şi Stan Piţigoi plecă numaidecît să se certe cu cei în drept. Astfel că slujba de luni seara o făcu ieromonahul numai cu domnul Andronache, căci nici lelea Ioana nu se mai arătă.

— Hei, acuma cum o mai îndrepţi, moş Andronache ?

— De, părinte, eu zic că s-au cam dezvăţat de biserică, fiindcă n-au avut preot atîta vreme... dar o să se dedea ei iar. Pentru asta să n-ai sfinţia-ta nici o grijă.

Marţi dimineaţa, bucurie mare. Cînd preotul se abătu din drumul bisericii ca să vadă ce e pe la grădină, găsi aci două pluguri cu cîte trei cai, răsturnînd brazdă după brazdă.

— Parcă era vorba să veniţi de ieri ! le aminti el plugarilor, după ce dădu bună-dimineaţa.

— N-au fost fiarele ascuţite, taică părinte, ticluiră ei o minciună.

Adevărul însă era că uitaseră de făgăduială şi că şi-au adus aminte numai după ce au luat o muştruluială zdravănă de la căpeteniile satului. Dar părintele Ghedeon îi crezu pe cuvînt, şi, de părere de bine, puse mîinile amîndouă pe coarnele unui plug şi trase două brazde, amintindu-şi de pe vremea cînd nu purta rasă călugărească. Apoi, după ce mai făcu planuri cum să împăneze grădina cu legume, porni grăbit spre biserică. Aci, pace.

„Măăă, ăştia sunt păgîni, dacă nici azi nu vin ei la spovedit !“, gîndi el cu îndoială ; şi trase de cîteva ori de frînghia clopotului.

Apoi intră în biserică şi se aşeză pe citit. La cel mai mic zgomot, tresărea şi-şi întorcea capul spre uşă, crezînd c-a venit cineva să-şi descarce păcatele. Tocmai după ce isprăvi utrenia, cu toate adaosurile ei din această săptămînă şi se gîndea să închidă biserica şi să plece la masă, aduse Dumnezeu pe Nae Botă zis Tălălaie, om între treizeci şi cinci-patruzeci de ani. Bucuria călugărului fu mare, căci avea de spovedit bărbat în toată firea şi, nerăbdător să vază dacă izbuteşte să-l înduplece să spuie tot, îşi agăţă repede epitrahilul, puse pe om să îngenunche şi începu cu întrebările.

— Cum te cheamă ?

— Niculae Botă...

— Ce-ai greşit înaintea lui Dumnezeu, frate Niculae ?

— N-am greşit nimic, taică părinte... că mă ştiu curat la sufletul meu.

— N-ai pîrît pe cineva ca să-i faci rău ?

— Doamne-fereşte !

— N-ai pus mîna pe lucrul altuia ?

— Ferească sfîntul ! Neam de neamul meu n-a făcut fapte d-astea... Ba, ce zic... ia stăi, taică părinte... Bine că-mi dete Dumnezeu în minte... Tii, ce rău e cînd nu însemnează omul...

— Şi ce zici c-ai făcut ? întrebă preotul nerăbdător să afle mai repede.

— Stai să vezi. Păcatul ăsta l-am făcut eu cînd eram *prizioner* la bulgari, că m-a luat de la Turtucaia — nu cred să fi fost p-acolo sfinţia-ta...

— Nu.

— Turtucaia asta vine peste Dunăre, ceva mai la deal de Olteniţa — cam în dreptul Chirnogilor. Cînd te uiţi din deal, din Turtucaia se vede la Chirnogi, peste apă. Mai înainte era o baltă între

Dunăre și sat, îi zicea Balta Chirnogilor, dar acum nu mai e, c-a secat-o arendașul ș-a făcut dig dă nu mai intră apa... A rămas numai Greaca, ceva mai la deal... Aia e mare, grozav... Și să vezi ! Acuma nu-ți mai spui prin cîte-am trecut... că n-aș vrea să dălungesc vorba. Cum, cum, că am căzut *prizioner* cu toată compania... Adicătelea toată cîtă mai rămăsese, că-n prăpădu-ăla căzuseră mulți. Din ofițeri nu mai era decît sublocotenentul... uite că i-am uitat numele... Tii, mi-umblă prin gură... are un nume ciudat. El trăiește și astăzi. Am auzit că e maiur...

— Parcă era vorba să te spovedești, frate Niculae...

— Stai să vezi... Ne ia bulgarii între baionete... Of, Doamne, taică părinte, ce-am pățit noi atunci... n-aș vrea să dea nici peste dușmanii mei! Oi spune și la copiii copiilor mei — dacă oi trăi să-i apuc. [...] Și să vedeți sfinția-dumneavoastră... (Preotul se lăsă binișor în strană.) Mergem noi pe cîmp, între baionete, pînă dăm d-un sătișor, îi zice Șeremeț, uite că nu l-am uitat, ține tot de Turtucaia, apăi o luăm spre oraș... Acu, „oraș" îi ziceam noi... dar drept să-ți spui că nu prea aduce... Nici tu stradă, nici tu trotal, nici tu... vai de om ! Niște linii strîmbe și sucite cu niște piatră pe jos : una mare ș-alta mică... cine-a pus-o ăla n-a fost meșter... Că-i mai povestesc nevestei cînd mi-aduc aminte, și ne gîndim amîndoi și vorbim : cum or fi trăind bieții preoți acolo ? Că-mi închipui că trebuie să fie mai mulți fiindcă e mare de altfel...

— Și păcatul cînd zici că l-ai făcut ? întrebă cuviosul dornic să-i pună toate întrebările pe care le însemnase în *Molitfelnic*.

— Păi tocmai d-aia-ți spui și eu... Cum zisei, o luăm noi, taică părinte, prin oraș și haida-haida,

se uitau bulgarii la noi ca la Ucigă-l-toaca ! pînă ieșim ș-o pornim pe marginea Dunării... Erau două vapoare de război, parcă le văz...

— Lasă-le păcatelor de vapoare, omule, și spune ce ai greșit ! îl zori preotul, sîcîindu-se în strană.

— Stai, c-acuși... Și cum zisei, ne porni pe malul Dunării, la deal. Cînd văzui eu, taică părinte, că ne scoate din oraș... ce m-am gîndit : ne omoară căpcăunii ! Mă închinam și mă rugam lui Dumnezeu să poarte de grijă nevestei și copiilor... că eu de viață nu mai trăgeam nădejde. Eram nemîncat de două zile, dar cine să mai gîndea la gură ? Și să vezi... ca să nu dălungesc vorba — așa cam după-nămiaza mare, ne bagă într-un sătuleț mic de tot... cum să-ți spun... și niște case urîte și nici urmă de biserică. Chipurile, școală avea... într-o casă cu cîrciuma. La satul ăsta îi zice Călimoc... În el trec și se opresc dezertorii de la Bulgaria, că mai-nainte treceau din România, și, după ce stau acolo o vreme, apăi se mută la Turtucaia și se fac pescari... Și, cum zisei, intrăm în Călimoc. Dar satul pustiu ! Nici picior de om. Fugiseră pesemne de frica ghiulelelor, că era în dreptul satului un ostrov, și se vede treaba că acolo trecuseră, cu cățel, cu purcel, că s-auzea zbieret de vaci... Și să vezi...

Gîndind că Nae are de mărturisit vreo crimă mare și o ia mai pe departe, preotul îl asculta acum cu multă luare-aminte...

— Cum intrăm noi în Călimocu ăsta, ne oprim dinaintea cîrciumii, acolo unde e și școala. Să fi fost noi ca la fo șaizeci de oameni ; mai mulți nu. Sergentul bulgăresc cheamă cîțiva soldați d-ai lui și se ciorovăiră ei acolo, ciotini-botini, în limba lor, că numai ce-i văz că se împart în două : o parte pleacă prin sat ș-o parte rămîn cu noi. Apăi

ia sergentul cîțiva d-ai noștri, cu mine, și ne pune să rupem un gard ca să facem focul. Eu stam la îndoială, că nu-mi venea să pui mîna. De, cum să rupi tu gardul rumânului ! Dar sergentul băgă de seamă și cînd se răstește o dată și întinde revolverul la mine... am crezut că, haiti ! Şi vezi că n-a tras. Atunci, ce era să mai fac ? Am rupt şi eu de frică... dar parcă rupeam carne din mine, că ştiu cu cîtă caznă se face... Şi cum îți spui, părințele, ăst păcat știu că l-am făcut... că am rupt un gard străin... dar fără voia mea...

După ce sărută cartea şi mîna preotului, Nae Botă, zis Tălălaie, scoase portofelul înțesat din buzunar şi, după multă dibuială cu vîrful degetelor, apucă dintr-un colț două monede de aluminiu și le puse cu mărinimie în mîna duhovnicului...

Acesta privi lung după Nae, mai scutură banii în podul palmei, se mai uită la întrebările însemnate în *Molitfelnic*, și gîndi întru sine : „Dacă toți scaieţenii, cîţi or fi fost mobilizați, s-or apuca să-mi spuie ce-au pățit prin război, nici în două luni nu-i spovedesc... Măăă, da' proşti oameni trebuie să fie p-aici ! Dar lasă că nici eu n-o să-i prea silesc cu întrebările !"

După-amiazi, lucrurile se mai îndreptară, căci cum intră preotul în biserică, hop și o femeie de vîrstă mijlocie.

— De cînd nu te-ai mai spovedit ?

— D-acu un an, taică părinte...

— Ce-ai greşit înaintea lui Dumnezeu ?

— Multe, părințele, dar cine focu le mai ține minte ! Uite cu gura mai mult : scapă cîte-o vorbă rea, mai dau în fo lighioană, mă mai necăjesc pe rumânul ăsta al meu... de, ca-n casă.

— Şi ce-i zici cînd te necăjeşti ?

— De... eu îi zic cam multe, dar nu-i zic în față... că mi-e frică.

După ce mai răspunse la o întrebare, femeia se ridică şi, scoțînd două ouă din sîn, le puse pe masă.

„Iar ouă !" gîndi părintele Ghedeon, şi se sculă să le încerce. Dar n-apucă s-ajungă pînă la ele, că veni o altă femeie, aceasta mai tînără şi mai arătoasă.

— Taică părinte, începu ea neîntrebată, nu mă ştiu cu nimiricuță greşită-naintea lui Dumnezeu... că sunt văduvă de cînd a plecat Ion la *momilizare*... şi nu mă ştiu cu nimic la sufletul meu...

— Ai copii ?

— Am trei, părinte : doi băieți ş-o fată.

— Să-ți trăiască.

— Să dea Dumnezeu ş-ai dumneavoastră...

Călugărului îi veni a rîde, dar se ținu şi întrebă mai departe.

— Îți iubeşti dumneata copiii ?

— De, părinte, cum să nu-i iubesc, că sunt și ei trup din trupul meu. Acu, dacă au rămas fără tată, ce să le fac ? Să-i las de capul lor ? Îi îngrijesc şi eu după cît m-ajută puterea. Da' vezi, părințele, că tare m-am necăjit azi săptămînă, cînd ne-a chemat cu ei la righiment ca să le dea țolișoare de Paști. Că le-a dat la ăi de la țară numai cîte-un pieptăraş şi cîte-o pereche de ciorăpiori, iar p-ăi de la oraș i-a înțolit de sus şi pînă jos... Acu, nu că mi-a fost necaz că i-a îmbrăcat p-ăia ; dar ne-a căzut rău la toate că de ce să-i aleagă aşa ? Ce, n-au murit şi tații lor tot în războl ? Eu zic, părinte, că nu ştie statu că se fac lucruri d-astea, că am auzit că e un om tare bun...

— Bun, tăiculiță... dar vezi că are şi el multe pe capul lui ; şi apoi la oraș e şi viața mai grea, zise părintele Ghedeon înduioşat.

— De, așa o fi... Și uite, taică părinte, am făcut și eu colivă de Sîmbăta Moșilor, cum face toată lumulița, ș-a venit un puișor de găină ș-a ciugulit din farfurie, și eu i-am dat o palmă. Și vezi sfinția-ta... a murit numai din palma aia. Am mai spus eu păcatul ăsta la un priot bătrîn, dar n-am înțeles nimica...

— Ce ți-a zis el ?

— A zis așa : „Cînd omorîți cîte un pui de găină, spuneți la duhovnic ; dar alte păcate mai mari pe care le faceți nu vă lasă Necuratul să le spuneți..."

Acuma, cuviosul era mulțumit că are de lucru și începu să se plimbe prin biserică, cu epitrahilul de gît, în așteptarea altui credincios. Acesta nu întîrzie să vină în persoana unei fete voinice și durdulii.

— Cu asta o să meargă greu, că fetele sunt hoațe și nu spun drept. Dar nici eu n-am s-o slăbesc, gîndi el cînd o văzu.

Fata se opri sfioasă în fața părintelui și își făcu sfînta cruce.

— De cîți ani ești dumneata ?

— De nouăsprezece, merg în douăzeci, răspunse ea răsucind un colț al basmalei.

Călugărul o privi drept în ochi și, amintindu-și cum întreba preotul din satul lui pe fetele mari, o întrebă și el tot așa :

— Ai sărit pîrleazul ?...

— Ce pîrleaz ? întrebă tînăra încruntată.

— Adică... nu ți s-a întîmplat să faci ce nu trebuie ?

— Păi... de unde știu eu ce nu trebuie ?

— Ei, nu știi ! Te mai faci că nu știi...

Dar fata își duse batista la gură, ca să nu rîdă, și se încăpățînă să nu mai răspundă.

Dacă văzu că nu scoate nimic de la ea, cuviosul îi dete să facă un canon de cinci sute de metanii.

— Astea sunt hoațe și nu spun ! își îndreptăți el asprimea pedepsei.

Apoi, aducîndu-și aminte că e călugăr și că se află în Săptămîna Mare, se întristă, gîndind cu amărăciune :

„La mînăstire se postește, se fac metanii și se slujește liturghia Sfîntului Grigorie... și eu mă țin de fleacuri... Păcatele mele m-au adus p-aici !"

Tropăiturile de cizmă țintuită ale unui sătean trecut de jumătatea sutei îl scoaseră din gînduri. După felul stîngaci cum acesta pășea și se închina, părintele Ghedeon ghici că nu prea e prieten cu biserica. De aceea îl și întrebă :

— De cînd nu te-ai mai spovedit ?

— Din vremea copilăriei, părinte, îi răspunse omul, fără nici o sfială.

— Ș-acuma ce-ai pățit d-ai venit ?

— N-am mai scăpat de gura nevestei...

— Păi bine, dar dumneata nu știi că tot creștinul e dator să-și mărturisească greșalele măcar o dată într-un an ?

— De, părinte, am auzit eu d-asta... dar am apucat așa...

— Înjuri de lucrurile sfinte ?

— Numai de cruce și de grijanie... de Dumnezeu mai rar.

Preotul își puse mîinile în cap :

— Și d-altceva de ce mai înjuri ?

— Mai zic și de grebla cu care adună Dumnezeu stelele, dimineața, de pe cer... și de clopoțelul cu care cheamă îngerii la masă... Pînă mai an înjuram și de papucii Maicii Domnului... dar m-am lăsat, că auz că e păcat rău...

Călugărul își mușcă buzele.

— Păi bine, omule, nu ți-e teamă că se scufundă pămîntul de sub picioare, cînd înjuri așa ?

— De, părințele... așa e gura învățată... și n-am ce să-i fac.

După plecarea acestuia, ieromonahul începu să se plimbe furios prin biserică, mai oprindu-se cînd și cînd și vorbind singur.

— Hm, auzi dumneata, să înjure de grebla cu care adună Dumnezeu stelele de pe cer și de clopoțelul cu care cheamă îngerii la masă ! Da' de unde-o fi știind el că Cel-de-sus strînge stelele cu grebla și adună îngerii cu clopoțelul ?! Ptiu, bătu-te-ar mînia lui Dumnezeu, de păgîn, să te bată ! Ăștia nu sunt creștini, domnule ! Ba nici oameni cum trebuie ! Mă prind c-ar fi în stare să mănînce și carne nefriptă... Numai Satana și-a bătut joc de mine de m-a scos din mînăstire, ca să viu popă la nelegiuiții ăștia... Parcă eram să mor dacă mai aveam puțină răbdare ? Hm, auzi că are Maica Domnului papuci ! Trăsni-te-ar Sfînta Fecioară să te trăsnească !

Dar mai era o babă, și cuviosul, în mînia ce-l cuprinsese, nu simțise cînd intră pe ușă. Văzîndu-l necăjit, bătrîna se dete într-o margine și așteptă puțin. Apoi se răzgîndi și se apropie binișor. Duhovnicul o privi fără voie bună și o întrebă cam aspru :

— Ce vrei, babo ?

— Să mă spovedesc, părințele... aia vreau !

— Astfel de oameni sunt p-aici pe la dumneavoastră ?

Mătușa, care văzuse cine a fost înaintea ei, își închipui numaidecît ce vrea să spuie preotul și începu să dea din mîini :

— Aoo ? Unde auziși pe păgînul ăla care fu înaintea mea ? Păi ăla e un nebun ș-un izăltat dă n-are pereche. Dar sunt și oameni la locul lor... că dacă n-ar fi, n-ar mai ține Dumnezeu lumulița pe pămînt, părințele...

Ghedeon se mai îmbună și, gîndind acuma că nebuni a semănat Cel-de-sus peste tot locul, întrebă cu blîndețe pe bătrînă :

— Ce ai să-mi spui, lele ?

— De, părințele... ce focu să-ți mai spui... că mi s-a prăpădit unchiașul de paișpe anișori...

— Știi să descînți ?

— E, așa d-un deochi, d-o gîlcă, d-un năjit...

— Farmece nu faci ?

— M-a ferit Sfîntulețul !

— Ești certată cu cineva ?

— De, părințele, eu n-aș avea cu cine să mă cert, că d-aci încolo o să-mi adăst morticica. Da' uite că s-a luat fi-meu Dumitru și soru-mea Ioana, cu nevasta lui Stancu din spatele casei, nu-l cunoști sfinția-ta, și nu mă lasă nici pe mine să vorbesc cu el. C-a prins Marița lui Stancu un cocoș de-al nostru și i-a scos nouă pene : trei din aripa dreaptă, trei din aripa stîngă și trei din coadă... A văzut om cu ochii lui, nu să zici că e numai așa bănuială ! Pesemne că a făcut niscai legături... că se cam ține Marița de casa lui fimeu...

— Fleacuri, babo ! Să cauți să vorbești cu vecinii, că altfel nu poți să iei sfînta grijanie în gură. Așa spune la carte.

— De, așa o fi spuind, păi...

„Măăă, da' multe-mi mai auziră urechile pe ziua de astăzi !" se miră cuviosul după plecarea mătușii. Apoi moțăind din cap : „Și cîte o să-mi mai audă !..."

Sfînta și Marea Miercuri începu cu soare frumos și își urmă drumul cu un văzduh plin de fluturi și de cocori. Părintele Ghedeon se sculă de dimineață și plecă în sat să împărtășească o bătrînă și să facă sfeștanie la o casă de creștin. Cînd se întoarse, găsi pe dascălul Stan așteptîndu-l cu nerăbdare.

— Ce-i nea Stane ?

— Nimic... Să mergem la biserică... dar mai întîi să dăm pe la grădină, să văd și eu cum au arat ăia.

Aci, vreo douăzeci de codane de fete glumeau și rîdeau așteptînd, cu sapele în mîini, să li se dea poruncă. Toate aveau șorțurile sumese-n brîu, iar în poală cîte o motîlcă, mai mică sau mai mare, căci fiecare adusese cîte ceva : una sămînță de castraveți, alta de dovlecei, alta de dovleci, arpagic, usturoi, fasole de toate neamurile, și altele.

Cînd văzu călugărul grămada de fete, rămase cu gura căscată. Ghici el pentru ce veniseră, totuși întrebă :

— Ce-i cu lighioanele astea, nea Stane ?

Dascălul rîse pe sub mustăți.

— Întreabă-le pe ele.

— Ce e cu dumneavoastră, tăiculiță ? Ați venit să vă spovediți ?

Fetele se uitară una la alta, se mai înghioldiră și pufniră a rîde. La o nouă întrebare a cuviosului, răspunse una mai îndrăzneață.

— O să ne spovedim și noi... da' pîn-atunci am venit să-ți punem usturoi în grădină... ca să ai cu ce mînca puii la vară...

Și iar se porniră pe rîs.

— Foarte bine faceți, taică! încuviință părintele Ghedeon, rîzînd și el de părere de bine și de rîsul lor.

Apoi le arătă în ce parte să facă brazdele de ceapă și de usturoi, unde să pună fasolea, unde castraveții, dovlecceii și celelalte, după planul pe care el îl întocmise în cele două zile cît a trepădat degeaba pe aci.

Pe drum, spre biserică, se adresă dascălului cu o vorbă bine cîntărită :

— Am început să mă încredințez că scaiețenii sunt oameni cumsecade...

Stan Pițigoi, care numai el știa cît se zbătuse dimpreună cu epitropii și cu delegatul ca să facă pe săteni să-și țină cuvîntul dat în ziua de Florii, tuși în sec și răspunse mustăcind :

— Păi cine ți-a spus că nu sunt cumsecade, părinte ?

— Am cam simțit la spovedit, grăi popa bucuros că s-a înșelat.

Sfîntul maslu îl făcu ieromonahul în tovărășia preotului Niță din Cioceni, care fusese poftit mai dinainte, că așa scrie la carte : să se slujească cu cel puțin doi preoți. Și popa Niță venea în toți anii, bineînțeles după ce isprăvea mai întîi la biserica lui.

După sfîrșitul slujbei și după plecarea preotului vecin, cuviosul Ghedeon numără banii adunați de dascăl din sat. De teamă că i-o da în gînd să socotească și numele celor pomeniți, dascălul Stan, înțeles din ochi cu moș Andronache, se făcu că nu găsește o listă și se necăjea răscolind peste tot. Dar călugărului nu-i zise mintea să le controleze obrazul, ci îndată după ce isprăvi de numărat, făcu banii pe din două : o parte pentru el, și una pentru ajutoarele sale. Dar fiindcă era

regula să ia preotul trei părți, iar dascălii amîndoi numai una, aceştia se priviră nedumeriți şi se căiră în gîndul lor că barim n-au arătat tot ce adunaseră. Şi fiind oameni fără vicleşug, ci numai năråviți, bănuiră că preotul nu ştie obiceiul şi se îndemnară să-l lămurească, poate şi de teamă c-o afla mai pe urmă şi i-o obrăznici.

— Părințele, p-aici pe la noi e regula să se facă patru părți, zise domnul Andronache.

Dar ieromonahul ştia mai dinainte şi, spre marea bucurie a cîntăreților, îşi băgă jumătate din bani în buzunar, zicînd :

— Lasă, că dumneavoastră aveți greutăți mai mari decît mine.

— E şiret ! răspunse Pițigoi, clipind din ochi, cu obraz cu tot.

— E om al lui Dumnezeu, Stane, grăi moş Andronache către tovarăşul său, după plecarea preotului.

În Joia cea Mare e zarvă multă la toate bisericile din țară, deci tot aşa şi la Scaieți. Nici nu se luminase bine de ziuă şi femeile forfoteau pe drumul sfîntului locaş, cu colive pentru morți. Fiind post mare, colivele erau împodobite cu felii de mere, cu sîmburi de nucă, bucățele de zahăr şi bomboane luate pe ouă de la băcăniile din sat — în loc de hartane şi piepturi de pasăre, cum se obişnuieşte în zi de dulce.

După liturghie urmă parastasul. La cele vreo sută cincizeci de colive se aprinseră peste şapteopt sute de lumînărele de parafină, căci în partea locului e obiceiul, la Sîmbetele Morților şi la Joile Mari, să se pună pe colive cîte-o lumînare pentru fiecare mort mai aproape.

După ce luă şcoală de la dascăli, părintele Ghedeon ieşi în mijlocul bisericii şi începu slujba. Cînd ajunse la pomenit, se aşeză şi dascălul Stan de-a stînga şi se puse să strige pomelnicele rar şi pe înțeles, fără să sară măcar un nume. Şi nu să zici că erau mai puține ! Au obicei scaiețenii, de altfel ca şi prin alte sate, să înşire în pomelnic toate neamurile după bărbat şi după nevastă, fără să uite naşii şi moaşele. Şi atîta încă nu le era de ajuns, că se găsea cîte una de-l întrerupea pe preot din citit cu vorbe ca acestea :

— Pe Ion nu l-am auzit, taică părinte !

— Taci, fa, că n-a isprăvit ! se răsteau dascălii la ele.

Sau alta :

— Pe socru-meu nu-l pomenişi, părinte...

— Cum îl cheamă ?

— Dumitru.

Atunci părintele Ghedeon număra cu răbdare toți Dumitrii din pomelnic şi-i răspundea fără supărare :

— Eu pomenii pe Dumitru de nouă ori, dar de unde să ştiu care din ei e socrul dumitale ?

Ori se ivea cîte una care mai avea de adăugat :

— Scrie şi pe Niculae, părinte, dar să-l scrii că a căzut de pe casă, c-aşa a murit...

— Cată pe Ion, mort pe cîmpul de luptă, şi să pui acolo şi „fără lumînare", c-aşa cred că s-o fi prăpădit.

Ieromonahul nu se enervă, nu se răsti la nimeni, nu refuză pe nimeni, ci cu răbdare de călugăr pomeni toate numele, adăugă tot ce i se spuse şi, afară de strănuturile tot mai dese, nu dădu nici un semn că-l supără fumăraia ce încețoşase biserica. În sfîrşit dete Dumnezeu şi ajunse la scoarța pomelnicului. Acuma săriră şi cele care

nu fuseseră de față, sau nu-și auziseră numele cînd a strigat dascălul.

— Cată-l și p-al meu, taică părinte: Ion Pepene. E lîngă a lui Stan Dumitrașcu...

— Taci, fa, că nu e pe linii, e după alfabet, îi răspundea vreun dascăl.

— Pe mine nu m-ai strigat, Stane.

— P-al meu nu l-am auzit, domnule Andronache.

— Ai scris pe Niculae că a căzut de pe casă?

Iar dascălul de colo:

— O, fa, și isprăvește odată, că știe el Dumnezeu cum a murit! Ce să-l mai scrie și popa!

După ce cîntară „Veșnica pomenire" și isprăvi cele obișnuite, ieromonahul, deși scuipa negru, întrebă vesel pe dascăli:

— Am ieșit bine?

— Să trăiești, părințele! îl felicită moș Andronache, în vreme ce Stan Pițigoi răsturna căciula cu bani, din care, cu toată mirarea și bucuria ce-i pricinuise c-o zi-nainte filotimia cuviosului, nu se putu opri să-și facă obiceiul....

La denia de joi seara, cînd se citesc cele douăsprezece evanghelii ale Sfintelor Patimi, părintele Ghedeon a făcut slujba fără tragere de inimă, căci abia au luat parte ca la douăzeci de credincioși. În schimb, în seara următoare, la Prohodul Domnului, au venit la scaieţeni, de te miri cine-o fi mai rămas acasă. Se umpluse biserica și curtea toată. E drept că nici cei din biserică nu și-au dat osteneală să pară că nu sunt afară: nici cei din curte nu s-au silit să pară că sunt, dacă nu în biserică, măcar lîngă ea. Aceștia s-au împărțit în pîlcuri și s-au luat de vorbă, mai glumind, mai rîzînd, mai aprinzînd cîte-o țigară, pînă ce a

ieșit preotul cu *ocolirea*. Iar ceilalți, pe care i-a păscut nenorocul să apuce în biserică, au avut de îndurat numai necazuri, tot pînă ce a ieșit preotul cu sfîntul epitaf. Copiii care cîntau prohodul nu se înțelegeau să se împartă în cete și să păstreze rîndul, dascălii supărați că înlocuitorii lor d-un ceas nu voiau să ție tonul, iar lumea cealaltă mereu sîcîită de cei care căutau cu orice preț să ajungă la masa cu sfîntul epitaf, ca să puie flori și să sărute trupul Domnului. Și de-aici, îmbrînceli, loviri cu coatele și cu ghionții, picioare călcate, și cîte vorbe urîte.

— Fă, oarbo, mă călcași pe deşte...

— Stați, măiculiță, că m-ați făcut terci!

— Lăsați-mă să ies, că-mi vine leșin la inimă.

— Îiîiu, îmi dai foc!

— Ei, și mai lăsați gălăgia! striga domnul Andronache, într-un zadar.

— Și ia mai tăceți, femeilor, că nu sunteți la bîlci! sărea și moș Ilie epitropul... dar nimai el auzea.

— Gura! se răstea și dascălul Stan.

Cuviosul Ghedeon nu-și mai găsea loc în altar. Învățat să meargă toate pe țanc, ca la mînăstire, îi venea cînd să rîdă, cînd să plîngă pentru neorînduiala din biserică. Mai chema pe dascăli și le da porunci, mai făcea semne epitropilor, pînă cînd văzu că nu e chip să se facă nici cea mai mică rînduială. Atunci ieși din altar, și așezîndu-se în fața mesei pe care era așternut sfîntul epitaf, începu să cînte din prohod, la rînd cu ceilalți. În felul acesta, lumea se mai potoli și slujba luă cu totul altă înfățișare. Dar cînd începu să miruiască și să împartă flori, se stîrni o învălmășeală grozavă în biserică. Toți, din toate părțile, se îndesau la miruit, dar nimeni nu putea să iasă afară.

Şi colac peste pupăză, se mai porniră şi ţipetele cocoşilor albi, pe care lumea îi adusese spre pomenirea morţilor neîmpărtăşiţi. Erau în seara aceea ca la cincizeci de cocoşi în biserica din Scaieţi...

— Mai strîngeţi-i de cioc, ca să tacă ! strigau unii către femei.

Dar ţi-ai găsit pe femei să asculte şi pe cocoşi să tacă !

Slujba luă sfîrşit aproape de miezul nopţii. Răguşit de fumul luminărilor, năduşit de osteneală şi cu urechile înfundate d-atîta larmă, părintele Ghedeon zise către dascăli, moţăind îngîndurat :

— Da' fie că sălbatică lume e în satul ăsta al dumneavoastră !

— Mai decît aşa... n-are cum, părinţele, încuviinţă moş Andronache.

— Nici în alte părţi nu e mai brează, părinte, c-aşa e la ţară... dar o să-i mai dai sfinţia-ta pe brazdă ! zise şi Stan Piţigoi.

Ieromonahul înălţă ca un neputincios din umeri şi plecă gînditor spre casă.

*

A doua zi, dimineaţa, nici nu răsărise soarele şi biserica era plină de copii mai mici de şapte ani, aduşi de mame sau de surori şi de fraţi mai mari, pentru împărtăşanie. Cînd sosi preotul, era o chirăială de lua biserica în sus. Dar cînd începu să le dea sfînta grijanie ! Speriaţi de-acasă cu vorbe ca acestea : „te bate popa", „te spui la popa", „vine popa", „taie popa limba", copiii ţipau şi se zbăteau în braţele mamelor, de credeai că au văzut cine ştie ce fiară fioroasă. Degeaba îi încîntau ele acuma cu „tata popa, maică, tata popa îţi dă păştiţă, ca să papi ouă roşii", că era prea tîrziu. Cînd îi poftea preotul să deschidă gura şi-l vedeau ţinînd în mînă linguriţa, credeau că le-a venit ceasul să rămîie fără limbă şi se strîmbau ca de moarte. Cu multă greutate unii se mai înţelegeau şi-şi deschideau gurile tremurînd şi cu ochii speriaţi ; alţii însă nu se înduplecau şi atunci erau înşfăcaţi de mîini şi de picioare, ca să nu mai mişte, şi strînşi de nas pînă deschideau gura şi preotul le turna linguriţa pe gît.

— Înghite, mamă, că e vin...

Dar îndată ce simţea rece în gură, copilul scuipa mai mult decît primise...

— Mai mare păcatul îmi făcui ! se tînguia cuviosul văzînd ce s-alege de sfînta grijanie.

Iar mama loazei îi da prilostitului la spate, mustrîndu-l :

— Aşa te-am învăţat eu d-acasă; mă ? găsi-te-ar boala să te găsească !

După ce isprăvi cu loazele, părintele sluji sfînta liturghie, apoi împărtăşi pe bătrînii slăbănogiţi şi la urmă se apucă de spovedit. Fiind cea din urmă zi, se îngrămădi toată lumea cîtă mai rămăsese nemărturisită, că nici la masă nu se mai duse popa. Abia către seară începură să se mai rărească şi să mai pice cîte-o babă răzleaţă.

— De ce n-ai venit mai-nainte, bătrînico, şi te găsişi tocmai acuma spre noaptea Învierii ? se mai încrunta el la cîte una, căci era obosit şi ele nu se mai isprăveau.

— De, părinţele... uite n-am venit... că mai scapă cîte-o vorbă rea... c-aşa e gura-nvăţată... Mai dai în vreo lighioană... te mai necăjeşte cîte-un nepot şi-l blestemi... că n-ar trebui...

Cînd văzu că se întunecă, Ghedeon încuie şi plecă. Acasă găsi pe dascăli, care-l aşteptau să mai plănuiască asupra slujbei din noaptea Paştilor şi să bea împreună cîte-o ţuică fiartă.

— Nimic nu spală gîtul ca țuica fiartă, părințele! zise domnul Andronache după ce sorbi o dată din ceașcă.
Dar cuviosul era cu gîndul în altă parte.
— Să-mi spuneți drept, zise el, ce părere aveți despre felul cum am slujit eu în săptămîna asta?
Dascălii se priviră întrebători. Apoi răspunse cel bătrîn.
— Fiindcă deschiseşi vorba, că tocmai era să zic eu, o să-ți spun drept, părințele, da' să nu te superi: astfel de slujbe nu s-au pomenit să se facă în Scaieți... O să rămîie de pomină, ș-o să se ducă vestea departe... Oamenii se mulțumesc cu totul...
— Dar... dumneavoastră sunteți mulțumiți de mine? întrebă părintele Ghedeon, încîntat.
— Pînă-n pînzele albe, părințele! răspunse tot domnul Andronache.
Apoi întrebă şi Stan Pițigoi:
— Dar sfinția-ta eşti mulțumit de noi, părinte?
— Mulțumit sunt, răspunse cuviosul, atît numai că dumneata, nea Stane, vorbești cam multe... Iar moş Andronache nu prea ştie tipicul...
Stan Pițigoi sări cu vorba:
— Eh! Să-ți pară bine, părinte, că ai un dascăl bun de gură... că dacă n-ai avea, ar trebui ori să te cerți sfinția-ta cu lumea, ca să-ți dea dreptul, ori să te laşi muritor de foame...
Iar moş Andronache:
— Ai dreptate, părințele, să zici că nu cunosc tipicul. Dar să ştii că eu am intrat la biserică după ce am ieșit la pensie de pe drumul de fier. C-am fost şef de echipă... şi calul bătrîn... ştii sfinția-ta! Ș-apăi nu sunt numai eu de vină, părințele, sunt și ăia care au făcut cărțile... că trebuia să facă una şi bună, nu să puie slujbele în două-

zeci... dă nu știe omul unde să le mai găsească!
Ieromonahul rîse de vorbele unchiașului, apoi, luînd înfățișare serioasă, privi icoanele din perete şi zise către dascăli:
— Să mulțumim lui Dumnezeu că am ieșit bine. Eu nu sunt în stare să-i dau slavă, că mi-a ajutat şi m-a ținut sănătos să-l slujesc într-un sat lipsit de atîta vreme de preot. Acuma, să vedem d-acinainte, ce-o mai fi și cum vom ieși...

IV

ÎN ACEST CAPITOL SE VEDE CE A PĂȚIT PĂRINTELE GHEDEON CU TOT FELUL DE SLUJNICE

Pînă în Duminica Tomei, casa lui Ion al Marghioalei fu adusă în stare să poată locui om în ea. Enoriașii din Scaieți se ținură de vorbă și văruiră o odaie, făcură mașină de gătit în polatră, coteț pentru păsări, umblătoare, curățiră bătătura şi mai cîrpiră şi gardurile pe unde era nevoie. Iar în grădinița dintre casă și drum, fetele semănară busuioc, crăițe, rozetă și ochiul boului, legîndu-se — două mai din apropiere — să aibă grijă să le ude și să le rărească, atunci cînd s-or face de răsădit.
Fără să mai stea mult pe gînduri, că se mai deprinsese acum cu satul, părintele Ghedeon își aduse lucruşoarele de la mînăstire şi găti odaia cea văruită. Pe la ferestre, neavînd perdele, puse pînză de americă, iar pe jos o rogojină nouă — toate dăruite de domnul Nae, cel cu băcănia. Mulțumiți de el că slujeşte frumos şi nu e lacom

de bani, scaieţenii îi dădură şi ei ajutor, aşa cum se dă la o casă nouă. Îi adunară din sat un car zdravăn de lemne uscate, îi făcură rost de-o ladă, pe care o despărţiră la mijloc, şi-i puseră la un capăt două duble de mălai, iar la celălalt aceeaşi cantitate de făină de grîu. Îi mai dăruiră fasole, ceapă, usturoi, untură — ba moş Ilie, epitropul, găsi cu cale să-i aducă şi un dulău voinic, cu lanţ cu tot, pe care i-l legă de stîlpul casei.

— Ţine-l aci, părinţele, că nu strică să ai un cîine la uşa casei, că a lăsat Dumnezeu şi oameni răi pe pămînt...

Lemnele i le reteză dascălul Stan, care ţinea să-i dea dovadă că e bun şi de lucru, nu numai de gură.

După ce se văzu aşezat în casă şi rostuit cu de toate, părintele Ghedeon se gîndi la început să-şi facă singur gospodăria, ca la mînăstire... dar nu prea îl trăgea inima. În cele trei săptămîni cît stătuse la domnul Nae băcanul, se obişnuise să le aibă toate de-a gata, ş-apoi... cam de ce plecase de la chilia lui ? S-o mai dea oleacă pe boierie, că destul a trăit rău. Şi nici epitropii şi cu dascălii nu-l lăsară să gospodărească singur, zicînd că nu şade bine unui preot să mături prin casă şi să toace ceapă la bucătărie. Îl sfătuiră deci să-şi bage o femeie cu luna... Dar el găsi mai nimerit să se înţeleagă cu lelea Ioana de peste drum să-i facă mîncare la două zile o dată, să-i deretice prin odaie şi să stea la ea acasă. În felul acesta credea el să împace şi călugăria şi boieria.

Femeie harnică şi pricepută era ea, baba Ioana, dar trebuia să se împartă la două case. Ieromonahul, tot mai îndulcit de trai bun şi doritor, ca orice om, de unul şi mai bun, după două săptămîni de cîrdăşie cu vecina de peste drum, rugă pe dascălul Stan să-i caute o babă care să se mute la el. Era nevoie să aibă femeie acasă şi pentru pricina că în lipsa lui se întîmpla să-l caute cineva şi n-avea cine să-i răspundă. Dascălul atîta aştepta : să-i zică popa. Că baba era şi găsită, în persoana Paraschivei lui Păun Birtaşu, chiar din ziua în care pusese Ghedeon piciorul în Scaieţi. Acuma, doar o luă dîndărăt şi i-o aduse plocon.

Lelea Paraschiva e o femeie ca de şaizeci şi cinci de ani, scurtă şi groasă. Ochii sunt de culoare verde spălăcită, ca la o bătrînă ; dar zbîrcituri pe faţă nu prea are, că trăise bine în viaţa ei, şi nici copii nu făcuse. În tinereţe a ţinut cu bărbatul birt în Olteniţa, aşa că se pricepea la gătitul bucatelor.

Părintele Ghedeon auzise pe dascăl lăudînd-o, dar nu-l răbdă inima şi o mai descusu şi el.

— Ştii să găteşti bine, lea Paraschivo ?

— Iii, părinţele... numai să am ce !

— Macaroane cu brînză te pricepi să faci ? (Călugărului îi plăceau grozav macaroanele cu brînză.)

— Fac, părinte, tot ce-ţi pofteşte inimioara. Las' pe mine, şi, dacă n-ăi fi mulţumit, să-mi dai paşaportul.

Iată-l acuma pe cuviosul nostru intrat pe jumătate în rîndul mirenilor. Casă bună are, bucătărie asemenea, grădină de legume, lemne tăiate, mălai, făină, leafă de la stat, mai picuşuri de prin enorie... şi, pe deasupra, bucătăreasă ca la boieri. Nu-i mai rămînea decît să s-aşeze pe trai, astfel ca într-o lună-două, să se despăgubească de cei treizeci de ani duşi cu borş de ghigorţ, cu bulgur de grîu fiert şi cu cartofi necurăţaţi... Fără să-şi amintească de pilda bogatului care

plănuia mărirea și sporirea jitnițelor, chemă pe babă și-i zise :

— Să-mi gătești, lea Paraschivo, cum te-i pricepe mai bine și mai bine.

— O să vezi, sfinția-ta !

În ziua dintîi lucrurile merseră cam încurcate, că mai trebuia cîte ceva pe la bucătărie. A doua zi, însă, berechetul lui Dumnezeu ! Zvonindu-se în sat că popa și-a băgat pe Paraschiva lui Păun Birtașu, aduseră femeile care oușoare, care unt, care lapte, care untură, ba vreo două îi dăruiră popii și cîte un puișor de găină. Baba își suflecă mînecile și se făcu de zece ori mai ușoară decît era. Părintele Ghedeon așeză o masă în balconașul din fața casei și-i făcu safteaua luînd pe ea o cafea cu lapte și două ouă fierte, cu pîine prăjită. Așa obișnuia starețul de la mînăstire să ia dimineața, și așa găsi cu cale să facă și el. După cafea, gîndea să plece într-o plimbare lungă și să vie acasă la vremea prînzului, ca să vadă dintr-o dată ce a fost în stare să facă lelea Paraschiva. Dar nu-l lăsă inima și tot timpul pînă la prînz își făcu de lucru pe la bucătărie. Ba că vrea să vadă dacă trage mașina, ba că să se uite la babă cu ce îndemînare face foile de plăcintă, ba mai răscolea lemnele în mașină ca să ințețească focul, mai mirosea untura să vadă dacă nu e rîncedă. Baba le făcu pe toate gîfîind, plină de nădușeală, numai la urmă de tot se cam încurcă, poate și din pricină că porunca nu era bine dată. Îi zisese stăpînul să facă mămăliguță pripită și jumări cu ouă, dar să fie gata amîndouă odată, că așa văzuse el la stăreție. Lea Paraschiva însă făcu întîi mămăliga și numai după un sfert de ceas prăji ouăle. Din care pricină își luă mustrarea cuvenită.

Cea dintîi masă „boierească“ pe care ieromonahul Ghedeon o luă în casa lui și din bucătăria lui, în Scaieți, se petrecu astfel : Cînd mai erau cinci minute pînă la 12, cuvioșia-sa se așeză în cerdac, cu ceasul dinainte. La 12 fix bătu din palme și bucătăreasa îi aduse pe rînd : mămăliguță caldă cu jumări de ouă, ciorbă de miel acrită cu lămîie (de borș nici nu vrea să mai audă părintele Ghedeon), macaroane cu unt și brînză, la tavă, pulpă de miel prăjită în tigaie, plăcintă cu brînză și lapte cu orez. Ieromonahul mîncă cu poftă, mulțumind în gînd lui Dumnezeu și tare lelii Paraschivei. Neplăcîndu-i băutura bețivă, se mulțumi cu apă rece, iar în loc de scobitori întrebuință bețe de chibrit spintecate cu cuțitul. După-masă făcu o mică plimbare cu mîinile la spate, apoi, îngreunat cum era, se culcă și adormi sforăind. Cînd s-a deșteptat, pe la ceasurile 5, a băut două pahare de lapte bătut, iar seara n-a putut să mai mănînce decît o bucată de plăcintă.

În dimineața următoare, pînă a nu se scula din pat, părintele Ghedeon simți nevoia unui plan pe care să-l urmeze în fiecare zi, mai ales că de vreo săptămînă o cam scrîntise cu pravila lui călugărească. Și fiindcă avea nevoie să cugete puțin asupra întocmirii planului, se trase cu pernă cu tot la mijlocul patului și ridică picioarele pe pereți. Căci, trebuie să spunem, cuvioșia-sa nu putea cugeta, după cum nu putea nici să citească, decît cu picioarele pe pereți. Acest obicei intrase în firea lui și nu se putea dezbăra de el.

De patru ori îi bătu baba în geam și-l strigă la cafea cu lapte, dar pînă ce nu-și isprăvi planul, Ghedeon nu-și coborî picioarele de pe pereți. Căci așa era el : cînd începea un lucru nu-l mai

lăsa. După ce sorbi băutura cenușie, luă un condei și își așternu gîndul pe hîrtie, punînd și titlul deasupra :

„PLANUL SMERITULUI GHEDEON

La șase : sculare, spălare, îmbrăcare și o dulceață cu apă rece.

Pînă la opt : utrenia în biserică.

La opt și cinci minute : cafea cu lapte, două ouă cleioase, pîine prăjită și puțin unt proaspăt (dacă ar fi și o lingură de miere la unt, n-ar strica).

De la cafea și pînă la zece : lucru în grădină.

De la zece la douăsprezece : plimbare.

La douăsprezece și cinci minute masa : cu cel puțin trei feluri de mîncare, și cel mult șase. După masă, o mică plimbare pe prispă, apoi un ceas de somn (o jumătate poate să mai treacă peste țanc).

De la trei la patru : vecernia în biserică.

De la patru la cinci jumătate : citire din Viețile sfinților.

De la cinci jumătate la șase : odihnă la masa din cerdac.

De la șase la șapte : lucru în grădină (dacă e prea cald, se poate amîna).

La opt și cinci : masa, cu cel puțin două feluri și cel mult trei.

Pînă la nouă și jumătate : ședere în cerdac, rezemat de spatele scaunului. Apoi, citirea Pavecerniței [1] *și culcarea.*"

Planul era bine întocmit și părintele Ghedeon hotărît foarte să-l urmeze. Nu fu chip însă nici măcar o singură zi, căci e greu să trăiești cu porția cînd nu te silește nimeni și mai ales cînd ai gust să te dai oleacă pe boierie. Și unde mai pui că, fiind preot peste un sat, te mai cheamă creștinii la cîte o nevoie, te mai duci la tîrg, mai vine cîte unul să te ție de vorbă, așa că nu poți trăi după regulă statornicită. Cînd își dete bine seama de acest lucru, cuviosul întinse iar picioarele pe pereți și chibzui un nou plan, mai ușor de ținut. Dar după o scurtă încercare, îl găsi și pe acesta nepotrivit. Atunci luă hîrtie și cerneală și scrise negru pe alb, cu jurămînt să nu se mai abată nicidecum :

„Să-mi întrebuințez vremea în așa fel, ca să pot să și mănînc, să și dorm, să-mi fac și datoriile călugărești, pe cît s-o putea ; să-mi îndeplinesc și pe cele de preot al satului, după împrejurări ; să mă plimb și, dacă n-o fi prea cald, să mai lucrez și prin grădină."

Acest plan dete cuviosului putința să-l urmeze întocmai, adică... să trăiască în voie. Căci așa cum îl alcătuise, n-avea decît să citească două rînduri din *Ceaslov*, drept pravilă ; să măsoare prispa o dată, drept plimbare ; să facă doi pași spre grădină și să caște de căldură, iar încolo... să mănînce și să doarmă. Dar părintele Ghedeon, chipurile, le încurcă binișor pe toate, numai cu... „datoriile călugărești" o lăsă mai moale, ba chiar moale de tot. Căci, oleacă mai îngreunat de mîncare, mai dezobișnuit, fiindcă, de cînd plecase de la mînăstire, nu putuse niciodată să-și facă pravila după tipic, tăie azi din utrenie, tăie mîine din vecernie, mai lăsă poimîine din canoane, pînă ajunse te miri ce să mai facă. La urma urmei, nu mai era la mînăstire, ci la sat. Unde mai ținem socoteală că împrejurimile satului erau fru-

[1] Scriere care cuprinde rugăciunile și rînduiala slujbei ce se face după vecernie.

moase, în pădure înflorise teiul, și zăvoiul Argeșului era tot mai ispititor. Nu e de mirare dar că ieromonahului îi venea uneori chef de plimbare tocmai în vremea pravilei, și atunci, ca omul cu apucături de boier, lăsa pravila și se ducea la plimbare. Mai ales că se pornise și pe îngrășat...

Numai cu citirea *Vieților sfinților* se ținea monahul bine. Era o deprindere veche a lui și nu-i cerea cine știe ce sforțare. N-avea decît să se lungească în pat, să-și urce picioarele pe pereți și să-și mute ochii după fiecare rînd, pînă ce adormea... Asta a mers pînă în ziua cînd factorul și-a făcut păcatul să-i împrumute jurnalul unui abonat din alt sat. Părintele Ghedeon l-a primit mai mult în silă, căci el nu citise niciodată gazete și avea păreri proaste despre ele. „Minciuni!" zicea, strîmbînd din nas, atunci cînd cineva îi spunea că a citit cutare veste, în cutare jurnal. După ce a plecat factorul, s-a uitat chiorîș la gazetă și a aruncat-o pe masă, așa cum o primise. Repede însă s-a gîndit că trăind în lume trebuie să citească și jurnale, ca să nu stea ca un prost cînd l-o întreba cineva: „Ce se mai scrie prin gazeturi, taică părinte?" Așa că deschise jurnalul și, încet-încet, îl citi tot... Și i-a fost de-ajuns să citească unul, că s-a îndulcit la iuțeală și s-a abonat chiar în ziua următoare... De acuma, *Viețile sfinților* pot să se mai odihnească. Era și vremea... că, la urma urmei, toate merg pînă la un loc. Și cînd ajung la locul acela, se opresc și dau rîndul altora. Popa Ghedeon aștepta cu înfrigurare să vie factorul cu gazeta, apoi se urca în pat, întindea picioarele pe pereți și o citea — începînd cu „Întîmplări din capitală" și isprăvind cu „Mica publicitate".

De la o vreme, cuviosul paroh începu să se îngrașe tot mai mult. Din care pricină, simți greutate și necaz la ținerea picioarelor pe pereți. Și fiindcă era om priceput, a luat frînghie și și-a făcut un laț în grindă. Acum își vîra răschitoarele în laț și citea jurnalul în cea mai mare tihnă, fără grijă că-i vor fugi călcîiele într-o parte și într-alta.

Cam în aceeași vreme, începu să se îngreuneze și baba. Lucru firesc, căci boieria o împărțeau pe din două. Baba gătea, mînca și dormea; iar cuviosul Ghedeon dormea, mînca și citea. Îngreunarea lui însă n-o supără întru nimic pe babă, pe cîtă vreme îngreunarea babei aduse turburare în bunul mers al gospodăriei și începu să-l cam supere pe Ghedeon. Grasă era ea lelea Paraschiva, de cînd venise, dar atunci tot mai putea să se aplece ca să dea cu mătura; își aducea singură lemne de afară, apă de la puț. Acuma însă începu să lase gunoiul pe sub pat; iar cît pentru apă, ieșea cu găleata la poartă și sta lîngă ea pînă trecea vreo femeie la puț, și se ruga să-i aducă și ei „un pic". Se întîmpla cîteodată să stea ceasuri întregi la poartă, din care pricină ori întîrzia cu mîncarea, ori stăpînul ei se prigorea de sete în casă.

Într-una din zile, fiind certată că întîrziase cu masa și nici prin casă nu măturase, lelea Paraschiva îi spuse drept părintelui Ghedeon că nu mai poate sluji... c-a îmbătrînit și s-a îngreuiat. Așa că, ori să-i dea un ajutor, ori să-și bage alta mai în putere. Ieromonahul o măsură cu privirea de sus pînă jos și de jos pînă sus, și la urmă ceru răgaz de gîndire. Iar după-masă, cînd baba începu să sforăie în patul ei din bucătărie, părintele scoase din cufăr o panglică de croitor, pe care o

avea de mult, și începu s-o măsoare... Era mai groasă decît lungă !...

„Are dreptate, săraca !“ gîndi el înțelegător.

Și chiar în ziua aceea, însărcină pe dascălul Stan să-i facă rost de altă babă.

— De ce nu tocmești pe nepoată-mea, părinte, să vie dimineața să mături și s-aducă apă ? zise lelea Paraschiva, cu părere de rău că pleacă... dar poate și cu alt gînd.

— Lasă, mătușă, că tot pe dumneata am să te chem cînd o fi nevoie de vreo mîncare mai bună și niscai plăcintă. Că știu că alta, așa de pricepută, nu se găsește în Scaieți.

— ...Ori însoară-te ! Ce mai aștepți ?

— Nu-i nevoie, lele Paraschivo... că are Dracu de cine să rîdă ! răspunse cuviosul cu haz pe cînd îi număra simbria.

Om ascultător, dascălul Stan se făcu val-vîrtej și pînă în seară muie pe Catrina lui Stoica Buzatu să se bage la popa. Avea cam aceeași vîrstă cu lelea Paraschiva, tot văduvă și ea, dar așa de uscată la trup, că nu era nici o primejdie să se îngrașe. Baba Catrina era urîtă de tot satul fiindcă era vrăjitoare și făcea fermece „de înghețau apele“. Părintele Ghedeon cam auzise despre treaba asta și, chiar dacă ar fi fost adevărat, lui puțin i-ar fi păsat. Numai femeie harnică și pricepută să fie. Și dascălul îl încredință că este.

Lea Catrina, „vrăjitoarea“, își luă îndată slujba în primire, c-o îndemînare de parcă ar fi fost aci de luni de zile. Nu știa să gătească la fel ca Paraschiva ; în schimb era mai ușoară și mai ageră. Întotdeauna găsea vreme să mai cioplească cu sapa prin grădină, să plivească brazdele de buruieni și să ude castraveții și florile. Erau ele

două fete, care udau florile, pe rînd, dar baba mai turna și ea în urma lor.

Cuviosul Ghedeon avea cuvînt să fie tare mulțumit de lelea Catrina, mai ales că-l scutea pe el să mai lucreze în grădină. E drept că se cam lăsase de așa trebușoară, dar îl tot rodea gîndul că nu-și îndeplinește o părticică din plan. Acuma, aștepta numai clipa cînd baba trecea portița, și-i striga de pe prispă : „Rupe buruiana aia... îndreaptă vrejul ăla... dă gură la găina aia...“ Și baba se sucea și se învîrtea ca o fată tînără. Mai bombănea ea cîte ceva printre dinți, dar stăpînă-său n-o auzea, fiindcă era departe. Numai într-o seară s-a cam supărat Ghedeon dar i-a trecut repede. Fiind răcit, pusese pe babă să-l tragă pe spate. Iar baba, după obiceiul ei, nu s-a mulțumit numai să-i moaie mușchii cu mîinile ei pline de crăpături, ci s-a pus și pe descîntat și pe căscat.

— Să nu-mi descînți ! s-a răstit cuviosul.

— Dacă nu-ți descînt, n-ai leac ! i-a răspuns baba scurt.

Om de înțeles, cuviosul a îngăduit-o, ba chiar a făcut și haz. Iar de-atunci, o punea cînd și cînd să-l tragă pe spate, fără altă pricină, decît să rîdă. Îi făcea plăcere s-o audă cum descîntă, aci suflînd, aci trăgîndu-și sufletul, și cum cască, lărgindu-și gura de să-i trosnească fălcile.

Și treaba merse fără nici o poticnire... pînă într-o zi. În ziua aceea a băgat popa de seamă că-i lipsește un ștergar frumos, pe care-l luase de la un mort.

— Unde e ștergarul, lea Catrino ?

Vrăjitoarea tresări și-l privi cu niște ochi drăcești, de care nu o dată se înfricoșase călugărul.

— Da' n-ăi fi crezînd că l-am luat eu ? !...

Ieromonahul se căi c-o bănuise, și-i dete pace. Dar în dimineața următoare, văzu că nu vine la grăunțe un cocoșel la care ținea el foarte mult.

— Unde-o fi cocoșul ăla pestrițul, lea Catrino?

— Acolo o fi, că doar nu l-am mîncat eu! se răsti baba.

Părintele Ghedeon se uită ințepat la ea, dar n-avu vreme să-i mai zică ceva, că venise fata care-i aducea lapte dulce și trebuia să-i plătească. După ce numără liniile trase cu tibișirul pe un stîlp al casei, cuviosul cătă în cutia mesei și văzu cu uimire că lipsește o hîrtie de o sută pe care o băgase acolo numai cu două zile înainte. Abia acum i se desfăcu capul și-și dete seama de ce nu se nojesc banii în casa lui... că știa bine că nu cheltuiește atît cît cîștigă. Cercetînd mai amănunțit cutia mesei, descoperi că era ușor să-i fure cineva tot ce băga în ea fără să fie nevoie să descuie. Cutia n-avea broască, ci un lacăt prins de două belciuge. Nu se ostenea baba decît să sucească de-un colț și, cu un cîrlig, să scoată tot.

— Nu ești cinstită, babo! îi zise el, amărît.

Și, întinzîndu-i simbria cîtă mai avea de primit, îi arătă ușa.

— Nu sînt cinstită eu? Doamne și Maica Domnului, trăsnește-l p-ăl dă nu e cinstit! tăgădui Catrina în gura mare.

Apoi își luă trențele și plecă, jelindu-se pînă acasă că popa a scos-o hoață, „fără să fie vinovată". Lumea se închina și își șoptea că rău a făcut popa de s-a luat cu „nebuna de vrăjitoare", că acuma are să-i descînte ca să plece din sat. O femeie chiar îndrăzni să-l învețe pe părintele să se ferească.

— Nu mă tem eu de fleacuri d-astea, că Domnul mă va sprijini, răspunse ieromonahul amărît.

Totuși îl certă pe dascăl că i-a adus pe Dracul în casă, și rugă pe moș Ilie, epitropul, să-i caute altă slujnică.

Bietul călugăr își făcuse acum dușmani în sat, fără să vrea; pe lelea Paraschiva, care spunea la lume că a plecat fiindcă e om uricios; pe Catrina vrăjitoarea, care țipa că a făcut-o hoață, numai ca s-o gonească și să-și aducă alta mai tînără; și, firește, pe toate neamurile lor.

Fel de fel de vorbe scorniră babele pe socoteala preotului. Ba că doarme cu picioarele legate de grindă și cu muștele la gură, ba că mănîncă de zece ori pe zi, ba că citește noaptea în lună și-n stele, și cîte altele. La urechea lui n-ajunseseră chiar toate vorbele astea, dar cuvioșia-sa era grozav de mîhnit pentru cele întîmplate. Puși la cale de oameni, epitropii și cu dascălii vrură să-i dea un sfat, ca să nu mai aibă astfel de neplăceri... dar n-avură curaj, fiindcă popa mereu ocolea vorba. Dacă văzură și văzură, negăsind altceva mai bun, îi tocmiră pe Rada Crăciunoaia, o babă oacheșă, stafidită, cu patima beției, dar pricepută la gătit, căci slujise multă vreme la o curte boierească. Părintele Ghedeon o primi la casa lui, dar îi spuse din capul locului să n-o prindă mirosind a rachiu, că îndată o dă afară.

La început, sfinția-sa nu dădu cîteva zile pe la bucătărie, că-i era greață de babă. Dar cînd se mai obișnui cu ea, îi plăcea s-o vadă cum umblă adusă de șale și cu pași rari ca de barză; cum trage tacticos din lulea și cum se pomenește rîzînd fără nici o pricină. Numai cu două lucruri nu se împăca: s-o audă vorbind și să-i vadă mîinile de la coate în jos. Căci avea baba Rada un glas bărbătesc, cam răgușit și spart, și niște gheare de te luau fiori cînd le vedeai mișcînd.

După vreo zece zile de la intrarea Crăciunoaiei în slujbă, ieromonahul plecă la Bucureşti ca să se mai plimbe şi să mai tîrguie cîte ceva. Cînd se întoarse, seara, baba Rada nicăieri. O mai strigă el pe nume, mai aşteptă, iar o mai strigă şi, văzînd că nu se simte, dibui cheia la streaşină şi intră în casă. În curînd sosi şi dascălul Stan cu vestea că baba n-a mai ieşit din cîrciumă de cînd a plecat sfinţia-sa la Bucureşti. Popa făcu haz, fiindcă prea crezuse în făgăduiala Crăciunoaiei că se lasă de băutură.

— Oare ce-o fi băut? că eu nu i-am dat nici un ban din leafă, îşi arătă el nedumerirea către Stan Piţigoi.

Acesta înălţă din umeri.

Bănuind ceva, părintele Ghedeon îşi roti ochii împrejur şi văzu numaidecît lipsa cearşafului de pe pat. Mai cotrobăi prin casă şi prin bucătărie şi găsi lada în care ţinea mălaiul şi făina goală toacă.

— Să ştii, neà Stane, că mi-a făcut-o şi baba Rada! zise el fluierînd a sărăcie.

Dascălul dete fuga la Pavel cîrciumarul, ca să-l iscodească. Acesta mai cîrmi la început, apoi spuse drept că zgripţuroaica de babă i-a amanetat cearşaful pe un chil de ţuică. Cît despre mălai şi făină, nu ştie nimic. Pesemne că le dăduse la altă cîrciumă.

— Păi bine, omule, nu ţi-ai închipuit că baba a furat cearşaful de la popa? îl mustră dascălul după cuviinţă.

— Ba, mi-am închipuit eu... dar lasă că popa mai are şi alte cearşafuri!

După ce scoase amanetul de la cîrciumar, plătind chilul de ţuică pe care-l băuse Crăciunoaia,

părintele Ghedeon rugă pe dascăl să-i caute altă babă.

— P-aici nu mai e nici una care să se priceapă, răspunse acesta pe gînduri.

Apoi, după ce se mai socoti puţin:

— O să mă duc eu la Bucureşti, să-ţi aduc o transilvăneancă d-alea... c-am auzit că sînt vrednice şi gătesc bine.

Popa se învoi bucuros.

Şi dascălului nu-i fu cu mare greutate să-i aducă, chiar în ziua următoare, o dolofană ca de vreo patruzeci de ani, cu numele Reveica. Cuviosul găsi că e cam... tînără, dar dascălul se dezvinovăţi, zicînd că de vîrstă n-a fost vorba.

— Poţi să te-apleci? o întrebă părintele Ghedeon, văzînd-o aşa gogoneaţă.

— No, că cum să nu pot!

— Macaroane te pricepi să găteşti?

— No, că cum să nu mă pricep!

Reveica e scurtă, grăsună şi roşie la faţă. Doarme mult, găteşte prost şi răspunde obraznic. Dimineaţa se scoală la opt, adică mai tîrziu decît stăpînul ei, iar seara nici n-apucă părintele să isprăvească masa, că ea a şi început să sforăie.

— N-ar fi rău să te scoli ceva mai de dimineaţă, îi zise, după vreo două zile, preotul.

Dar Reveica se făcu foc.

— No, că eu nu-s pîntru la ţară... eu-s pîntru la oraş, că acolo se scoală boierii tîrdziu. Dacă-ţi place-mi! Dacă nu, să-mi dai leafa pe cincisprezece dzile şi trinu, c-aşa m-am înţăles cu domnu cantor... şi minten, mer' îndărăpt la Bucureşti!

Sfinţia-sa ridică din umeri şi-i dete pace, cu gîndul că s-o mai da ea pe brazdă. Dar Reveica se deştepta tot mai tîrziu, se vede că din pricina

aerului și a traiului bun, că mînca de două ori cît stăpînu-său.

Dacă văzu că nu e chip de îndreptare, părintele Ghedeon începu să se scoale pînă-n ziuă ca să dea de mîncare găinilor și puilor ce se tot adunau din dărnicia enoriașilor, și să întîmpine pe lăptăreasă ca să-i deșerte sticla. Ba chiar învăță pe fata care venea cu lapte să nu mai bată la bucătărie... „că se sperie sărăcia aia de slujnică... și are o gură !"...

După ce isprăvea cu păsările și cu lăptăreasa, ieromonahul se mai plimba pe dinaintea casei, mai ofta și cînd vedea că slujnica tot nu se arată, se apropia tiptil de ușa bucătăriei și bătea — întîi încetișor, apoi mai tare, pînă ce da Dumnezeu și venea răspuns dinăuntru.

— Ce-i ?

— Scoal', Reveica, că e ceasul nouă !

— Și ce-i dacă-i nouă ? Las' să șie și zece !

Și bietul călugăr răbda, că n-avea încotro.

Într-o dimineață, n-avu el de lucru ? Văzînd că vine soarele la prînz și Reveica tot nu se simte deloc, nu mai bătu la ușă, ci se uită pe ferestruica din odaia de lîngă bucătărie, să vadă ce face ea în pat pînă la așa vreme. Îi zări mai întîi capul, cu gura căscată și cu nările nasului tremurînd de horăială. Iar cînd se uită mai la vale... ferească Dumnezeu să mai vadă și alt călugăr... ce a văzut cuvioșia-sa.

— Ptiu, scîrba Vrăjmașului ! făcu părintele cu obidă.

Și se depărtă scuipînd.

În ziua aceea nici nu s-a uitat în fața slujnicei și n-a schimbat nici zece vorbe cu ea. Seara însă, i-a venit gust să se uite iar pe fereastră... că era lună ca ziua și se putea zări bine în bucătărie.

Dar cînd să pună mîna pe colțul perdelei, își dete seama că numai Satana îl împinge la asemenea treabă, și se depărtă repede, făcîndu-și cruce.

A adormit însă tare tîrziu... Și dimineața s-a sculat pe vremea cînd la mînăstire ies călugării de la biserică, iar pe cîmp femeile strîng masa și plugarii se pregătesc să înjuge boii. Îngrijat că păsările or fi piuind nemîncate, se îmbrăcă repede și ieși afară. Care nu-i fu însă mirarea cînd văzu găinile ciugulind prin fundul curții, iar pe Reveica venind cu fasole țucără din grădină. Fără să-i dea în gînd să se uite la ceas, că doar era zece și jumătate, crezu că slujnica s-a mai dedat cu „țara" ; și-și frecă mîinile bucuros.

— Bravo, Reveicușo ! zise el încet.

Și o privi cu mai multă bunăvoință ca pînă aci... Obrajii ei părură mai subțiri, ochii mai vii și mai cu haz, iar picioarele, care din pricina fustei scurte se vedeau pînă la genunchi, le găsi mai puțin butucoase decît înainte. Pe loc însă îi veni în minte starea în care o aflase în ziua trecută, cînd a avut nesocotința să se uite pe fereastra bucătăriei... Făcu un gest de mare silă și închise ochii. Dar și cu ei închiși, tot în patul din bucătărie privea... Cînd îi deschise, Reveica tocmai se apropia de casă. Părintele Ghedeon se uită la ea și nu mai văzu nici ciurul cu păstăi de fasole, nici mîna strîngînd ciompul de fustă ce avea pe ea... ci o femeie culcată pe spate, în starea în care a lăsat-o Dumnezeu.

— „Asta nu e lucru curat !" își zise el, cutremurîndu-se.

Și, fără să mai stea o clipă, îmbrăcă rasa și se duse la biserică, unde citi utrenia întreagă, cum de mult n-o mai citise. De la biserică porni după

dascăl, pe care-l găsi la o porumbiște în marginea satului, săpînd împreună cu nevastă-sa.

— Ce zici, măi, nea Stane, n-ar fi bine să bag altă servitoare ?...

Stan Pițigoi făcu o mișcare de mirare și parcă și de nemulțumire.

— Da' de ce, părinte ? Că e femeie cinstită... și alta unde-o să mai găsești ? Să plec acum iar după vreuna ?

Dar nevastă-sa de colo :

— Dacă nu-i mai place popii, ce-ai tu, mă ? Ori îți place ție ?...

— Taci, fa, nu te băga unde nu trebuie ! se răsti Pițigoi cu autoritate.

— Eu zic, nea Stane, luă vorba călugărul, cu glas trist, să găsim tot o babă... Că mă cam tem și de gura lumii să nu scoată niscai vorbe... și e și leneșă foc... Vezi de mai dodește vreo mătușă... chiar dacă o fi mai puțin pricepută.

Cînd se întoarse acasă, gînditor cum era, părintele Ghedeon nu văzu înaintea ochilor decît numai Reveici goale, întinse peste tot : pe pat, pe rogojină, pe prispă, pe masă, în bătătură, pe gard... Crezînd că aiurează, se frecă la ochi și se ciupi de mînă, apoi luă ceaslovul ca să citească o rugăciune. Dar nu-i fu cu putință, că pe toate filele vedea chipul din bucătărie amestecîndu-se cu slovele... Bietul călugăr se înfioră și-și făcu cruci multe și mari, cerînd iertare de la Dumnezeu. Apoi se spălă cu apă rece pe față, pe cap, după ceafă, în sîn... Dar dîndu-și seama că Diavolul tot se mai luptă să-l ducă în ispită, își îmbrăcă hainele cele bune și luă drumul spre gară. Simțea nevoie să părăsească satul măcar pentru o zi, două. Trecînd pe lîngă locul unde săpa dascălul, îi spuse de departe că se duce la București, și că nu știe

bine dacă o să vie seara înapoi. Nu uită să-i pomenească iar de babă.

A doua zi, după-amiază, popa s-a coborît din tren vesel și în stare să înfrunte toate ispitele cîte i s-or pune în cale. Îl întărise și schimbarea locului și o noapte întreagă de vorbă, pe care o petrecuse la un prieten al său de la schitul Icoana. Nădejdea cea mare era însă la firea lui așezată, care nu-i prea dădea ghes să se prăpădească după femei. Făcuse greșeala să se uite pe fereastra bucătăriei și să vadă lucruri oricum primejdioase. Acum însă era hotărît ca atîta vreme cît va ține o slujnică la ușa casei, chiar babă de-ar fi, nici să nu se atingă măcar de fereastra bucătăriei, necum să tragă perdeaua și să se uite.

Dar călătoria la București îi aduse cuviosului și un mare necaz — se vede că Dracul s-a răzbunat — la care el nu s-ar fi așteptat niciodată, dovadă că venea de la gară spre Scaieți fluierînd și fără altă grijă decît aceea că s-o fi întîmplat ceva în enorie : s-o fi îmbolnăvit cineva, ori o fi răposat vreunul. Întîlnind un scaiețean, îl întrebă dacă nu s-a întîmplat ceva în sat.

— *În sat*, nu s-a întîmplat nimic... răspunse omul, apăsînd pe primele două cuvinte.

— Dar pe-acasă pe la mine ? îl mai întrebă cuviosul, mirat de tonul cu care i-a răspuns enoriașul.

Țăranul se codi, și numai după stăruința preotului, adăugă cu gura pe jumătate și cam în batjocură :

— Ce să fie... e bine ! Numai că servitoarea e cam bolnavă...

— S-a îmbolnăvit de somn și de mîncare multă ! zise părintele Ghedeon rîzînd, și porni grăbit spre Scaieți.

Cînd ajunse acasă, trase drept la bucătărie. Aci găsi pe Revcica gemînd în pat.

— Ce-i cu dumneata, Reveica ?

— Blestem de la Dumnezeu, aceea este ! răspunse femeia plîngînd.

Cuviosul o privi mai cu băgare de seamă și văzu că prosopul cu care e legată la cap acoperă și ochiul stîng.

— Nu cumva te-ai lovit la ochi ?

— No, meri de-ntreabă pe cantor și pe muierea lui... blăstăma-o-ar Dumnezeu s-o blăstăme ! răspunse ea arătînd ochiul vînăt, un dinte rupt, zgîrieturi pe față și un smoc de păr scos din creștetul capului...

Părintele Ghedeon își închipui îndată cam ce s-a întîmplat și, lăsîndu-se pe un scaun, sili slujnica să-i povestească cu de-amănuntul.

— No, a vin't cantoru asară și l-o găsit muierea lui în bucătărie... ș-o început a blăstăma și a mă lovi pe mine și pe el. M-o lovit la ochi și mi-o scos un dinte... da' nici ëi nu i-o mărs bine... că i-am smuls păru și i-am spart capu' cu cleștele !... Asta e !

Ieromonahul își aminti rîsul țăranului pe care-l întîlnise în drumul gării, și-l trecură sudorile. Va să zică a fost un scandal la el în casă, în lipsa lui... s-a aflat tot satul... Își scoase batista și se șterse pe frunte, apoi își luă bastonul și porni spre casa dascălului. Aici, găsi pe nevasta lui Pițigoi cu capul înfășurat în pînză și cu zgîrieturi pe față.

— Ce s-a întîmplat, Gherghino ?

— Am prins pe Stan la ungureancă... aia s-a întîmplat !... Și ne-am bătut în parte... fi-mi-ș-ar ea a dracului cu el de gît, să mi-ș fie !

Venind și dascălul, părintele Ghedeon se uită la el crunt, și, fără să-l mai întrebe ceva, îi porunci să găsească îndată o căruță, și pînă a se lumina de ziuă, s-o încarce pe ungureancă și s-o pornească negreșit la București...

V

AȘA A LĂSAT DUMNEZEU...

Tot satul Scaieți, precum și satele vecine aflaseră de cele petrecute în casa părintelui Ghedeon. Și de aci se scorniră tot felul de vorbe. Ba că popa e supărat foc și o să dea pe dascăl afară din biserică... fiindcă i-a luat „țiitoarea", ba că chiar s-au și bătut amîndoi, ba că nevasta dascălului a băgat divorț... și altele de felul acestora.

Bietul Ghedeon habar n-avea de cîte se vorbeau, fiindcă lui nu-i spunea nimeni nimic. Văzîndu-se descotorosit de o belea ca Reveica, aștepta acum să-i găsească dascălul iarăși o bătrînă, că singur nu mai avea chef să trăiască. Scaiețenii însă hotărîseră altfel. Ca să curme odată cu tot felul de babe și de vorbe, se adunară în cea dintîi duminică, după întîmplarea cu Reveica, și se sfătuiră să îndemne pe preot la un pas de om îndrăzneț. În acest scop veniră grămadă la el, avînd în frunte pe delegat și pe epitropi.

Cînd auzi gura cîinelui și zgomot de oameni mulți în curte, părintele Ghedeon își luă de îndată anteriul și papucii și ieși afară.

— Da' ce-i cu dumneavoastră, oameni buni ?

— Părinţele, luă vorba delegatul, învîrtind pălăria în mînă, noi ne-am vorbit cu toţii şi am venit să te rugăm să-ţi faci şi sfinţia-ta un rost... ca tot rumânul, că vedem noi bine că nu mai merge cu căzături d-astea de babe şi cu ţiitori fără nici un căpătîi ca sărăcia aia de unguroaică...

— Ce „ţiitori“ te găsi, nene Ionică ? Ori visezi ? sări călugărul, ca muşcat de şarpe.

— De, părinţele, iartă-mă... dar lumea aşa forfote, răspunse delegatul ridicînd din umeri.

— D-apăi, pentru asta nu e ruşine, părinte, că eşti om tînăr... şi se cere ! sări unul din grămadă.

— Părinţele, trebuie o fomeie la casa rumânului, că aşa a lăsat Dumnezeu : un rumân ş-o muiere...

Ieromonahul îşi pironi ochii în prispa casei şi pe loc se gîndi la mînăstire. Dar aducîndu-şi aminte că e legat de satul Scaieţi, pe un an de zile, oftă din inimă.

— Şi acum ce vreţi de la mine ?

Oamenii se priviră între ei, se mai îmboldiră rîzînd, pînă deschise unul gura :

— Să faci şi sfinţia-ta ce face toată suflarea...

— Ce anume să fac ?

— Să-ţi iei colea o creştină, să nu te mai canoneşti cu babele şi cu unguroaicele.

— Cum să-mi iau o creştină, omule ? Ce vorbă e asta ?

— Să te însori ! strigară mai mulţi într-un glas.

Părintele Ghedeon se uită lung la ei.

— Şi nu cumva mi-aţi şi găsit vreuna ?...

— Berechet ! Şi văduve şi fete mari, de care vrei şi de care îţi place ! Că la un priot cine nu se îndeasă ?

— De, numai să se poată ! oftă preotul, înălţînd din umeri.

— Cum de nu se poate, părinţele ? Cine e ăla care se pune contra ? N-a lăsat Dumnezeu aşa ?

— Bine-bine, a lăsat Dumnezeu, dar nu şi pentru călugări...

— Ai fost călugăr la mînăstire, taică părinte, dar aicea eşti la sat. Şi dacă eşti la sat, trebuie să te mai dai după lume... că altfel nu se potriveşte.

După ce mai făcură haz, aducînd vorba de unele vădane şi fete de măritat, din Scaieţi şi din alte sate, pe care le socoteau mai vrednice de preotese, oamenii plecară încredinţaţi că popa Ghidion, cum îi ziceau ei, are să se însoare, şi chiar îi scăpase vorba la urmă : „să mă mai gîndesc“...

„Oamenii cam au dreptate, îşi zise ieromonahul, după plecarea sătenilor. Singurătatea o fi bună ea la mînăstire, unde toţi sunt la fel şi unde, de bine de rău, se face acolo o ciorbă la cazan şi o pîine la pitărie. Dar la sat, unde se însoară toţi nespălaţii de la şaptesprezece ani şi toţi unchieşii iertaţi de bir şi de şosea, e greu să stai ca un cuc. Şi apoi, o femeie credincioasă şi harnică face mult la casa omului...“

Dar cum o să se însoare el, călugăr fiind ?

Părintele Ghedeon se scutură ca şi cînd ar fi alungat un gînd rău şi, făcîndu-şi cruce, scuipă pe Satana : „piei, ispită !“

Apoi, bucuros că a găsit scăparea :

— Lelea Ioana să trăiască.

Se întîmplă însă că lelea Ioana de peste drum, care îl ajuta de cînd pleca o babă şi pînă găsea alta, să se îmbolnăvească tocmai acum de „dropică“, şi călugărul rămase cu casa vraişte. Încercă el să-şi rînduiască treburile singur, ca la mînăstire, dar nu fu chip ; se dăduse pe boierie şi îi venea greu s-o mai ia de unde o lăsase.

Dar Dumnezeu nu lasă pe om în necaz, căci chiar a doua zi dimineața, cînd era mai amărît și mai amărît că nu știa de ce să se apuce mai întîi, fiindcă nu-i venea să se apuce de nimic, tocmai sosi și Leana cu laptele, foarte voioasă să-i dea o mînă de ajutor. Deși era zi de lucru fata găsise cu cale să vie primenită, pieptănată frumos și cu busuioc în cosițe. Ieromonahul o privi amănunțit și o găsi mai frumoasă ca pînă aci... După ce o mai întrebă cîte ceva îi mai aruncă o glumă, așa era obiceiul lui, o rugă să-i facă focul la bucătărie și să-i aducă o găleată cu apă. Leana le făcu pe toate într-un picior... și acum nu-i venea să mai plece.

— Mulțumesc, Leano, și... poți să te duci, că te-o fi adăstînd mă-ta...

Dar fata luase un stîlp în brațe și nu se mai dezlipea de el.

— Poate că ai să-mi spui ceva ? o ispiti părintele Ghedeon, văzînd că nu se îndură să plece.

Leana duse mîna la gură, se făcu roșie ca focul și, rezemîndu-și capul de stîlp, întrebă clipind din ochi :

— E adevărat, părinte, ce s-aude ?...

— Ce s-aude, Leano ?

— C-o să te însori în curînd...

— Vorbe de lume.

— Păi de ce vorbe, părinte ? Ce, o să stai așa ?

— Uite-așa, cum mă găsesc !

Fata aruncă o uitătură piezișă preotului, apoi strînse puțin buza de jos între dinți.

— E păcat... că ești om tînăr.

Ghedeon rîse și, apropiindu-se de ea, o apucă de bărbie. Leana se înroși, mulțumită, și arătă monahului două șiruri de dinți, împănați de mă-

măligă. Dar acesta se trase repede îndărăt, ca și cînd s-ar fi speriat de dinții ei, și-i zise mai aspru :

— Acuma du-mi-te acasă, fetițo.

Leana își luă sticla în care adusese laptele și plecă. La poartă întoarse capul și își arătă din nou dinții...

— Ispită, șopti călugărul, întorcînd spatele.

Și vru să intre în casă. Dar abia puse piciorul pe prispă, cînd... hop și Marița, una din fetele care-i îngrijeau florile, venea să-și facă slujba. Cînd o văzu și pe ea tot primenită și dichisită, părintele Ghedeon intră repede în casă și trase ușa după el. Dar n-avu astîmpăr și se apropie de fereastra deschisă. Marița își sumese poalele fustei pînă mai sus de genunchi, ca să nu se umple de rouă, lăsînd dezgolite două pulpe vîrtoase și pîrlite de soare. Cînd se apleca să rupă o buruiană de la rădăcina unei flori, i se săltă și cămașa înflorată pe poale... Călugărul scăpă o vorbă tare. Fata îl simți și-și întoarse capul.

— Tot așa e, cum s-aude, taică părinte ?...

— Ce s-aude, Marițo ?

— Că ai pus de gînd să te însori...

— Minciuni.

Marița îl privi lung, încreți buzele și clătină mirată din cap :

— Păcat !

— Da' cine o să mă ia pe mine, Marițo ? își îngădui monahul o glumă, așa ca să fie pe placul Mariții.

— Hm ! făcu fata, lăsînd ochii în jos, care ar fi proasta aia să nu te ia ?...

„Ispită", își zise popa iar. Și, plecînd de la fereastră, se duse drept în bucătărie, de unde tocmai se strecura miros de lapte ars. Cînd intră aci se luă cu mîinile de cap. Laptele ieșise aproape

jumătate din oală, lăsînd dîre pe pereți și bolborosind în beșici pe plita mașinii. Necăjit, părintele Ghedeon apucă oala de coadă ca s-o dea la o parte, dar coada fiind încinsă, își trase repede mîna răsturnînd pe mașină și restul de lapte. În fața acestei nenorociri, călugărul își puse mîinile în șolduri și începu să fluiere a sărăcie. Cînd-îi mai trecu necazul, luă tingirea cu apă caldă de pe mașină ca să spele vasele. Dar abia apucă să moaie spălătorul, că auzi pași pe prispă și se pomeni în ușă cu Stanca, văduva lui Ion Gîlcă, mort în război.

— Ce e, Stanco ?

— Săru' mîna, părinte... Uite, venii și eu să-mi citești ceva... Da' ce faci, bre ? Auu !, speli vasele ?

— Păi cine vrei să mi le spele, Stanco ?

— Nu ți-ai mai băgat nici o babă ?

— Am rugat pe dascăli să-mi mai caute una.

— E rău omul singur...

— Rău al păcatelor, Stanco... și ce ziceai că să-ți citesc ?

Stanca strînse colțul basmalei în dinți și răspunse rîzînd :

— Uite... mi s-a urît și mie cu văduvia și aș vrea să mă mărit focului...

Părintele Ghedeon o privi în față. Stanca era cea mai frumoasă văduvă din sat. Nălticuță, nici prea grasă, nici prea slabă, ochii verzi și jucăuși, gropițe într-amîndoi obrajii și tînără. Cu toate că nu avea nici obișnuința și nici pofticios la femei nu era, monahul simți că-i trece un fior prin trup. Se uită drept în ochii vădanei. Femeia se roși toată și-și lăsă genele în jos. Ghedeon se scutură ca de un gînd rău și începu să învîrtească

spălătorul pe smalțul unei strachini, rostind cu glasul cam schimbat :

— O femeie tînără și frumoasă ca dumneata cred că n-are nevoie de citanie ca să se mărite.

— De ! rîse Stanca, dezvelindu-și dinții mai frumoși și mai îngrijiți ca ai Leanii.

Apoi, uitîndu-se pe furiș la preot, îl întrebă micșorîndu-și gura :

— Da' bine, bre, uitasem... am auzit o vorbă...

— Că mă însor...

— Păi așa vorbește lumea...

— Vorbe, Stanco !

— Da' de ce vorbe, bre ? Ce, o să stai așa ?

— Uite-așa !

— Păcat !

— Păcat, nepăcat, așa scrie la carte ! zise ieromonahul apăsat, pe cînd își ștergea sudoarea cu mîneca anteriului.

— Oleu ! Da' ce carte o mai fi și aia, așa proastă ? se miră văduva strîmbîndu-și gîtul.

Părintele Ghedeon, cu tot focul ce era pe el, avu gust de rîs, și cît pe-aci să poftească pe Stanca să-i spele vasele. Dar repede își luă seama și-i spuse scurt, cu ochii în cratița pe care credea c-o spală, că acuma n-are vreme de citit molifte.

Vădana plecă cu părere de rău, și preotul o petrecu din ochi prin ușa deschisă pînă ce nu o mai zări.

— Ispită, șopti el apoi, îngîndurat.

Și iar se apucă să învîrtească spălătorul prin vase. Văzu însă că n-are chef de treabă. Un fel de moleșeală îi cuprinsese trupul. Lăsă spălătorul din mînă și, după ce se clăti pe față și prin sîn cu apă rece, își luă potcapiul și bastonul și plecă spre dascălul Stan. Dar cînd să pășească pe poartă,

hop și epitropul, aproape să se izbească nas în nas cu el.

— Ei, ai vreun gînd, părințele ? îl întrebă omul, clipind șiret din ochi și dregîndu-și mustățile cu mîna toată.

— Ce gînd să am, moș Ilie ? se făcu preotul că nu înțelege.

— Ei, te mai faci acuma că nu știi ! Vorba noastră de ieri, părințele...

Ghedeon își luă o mutră de om supărat și-i răspunse scurt :

— Să mă mai socotesc.

— Ce să te mai socotești, părinte ? Parcă e vreme de socoteală acuma ? Nu vezi cum te canonești ?

Și, apucîndu-l de mînecă, moș Ilie îi spuse încet :

— Mi-a căzut mie una în mînă... pe cinste ! E fata cîrciumarului din Găneasca. Îi dă tat'său cincisprezece pogoane de arătură, o brișcă cu doi cai și cu hamurile lor, treizeci de mii de lei, bani în mînă, și *tîrsăul* tot. Dacă nu te mulțumești p-atît, te mai ia și tovarăș cu el la cîrciumă, că nu mai are decît un băiețaș, merge la școală. Dar să știi de la mine că iei la casă om, nu șagă. Ei, ce mai vrei acum ?

— E văduvă ? întrebă călugărul cu gîndul aiurea.

Moș Ilie strîmbă din nas.

— Hm, nu e văduvă, chipu'... dar nici la socoteala ei de fată nu este... Neam de oameni iuți ai dracului... S-a înșelat și ea, de ! ca fata mare... Că d-aia zicea tat'său : „o lua-o popa *așa* ?"

Ieromonahul privi pe epitrop drept în ochi, gata să-i zică o vorbă rea. Dar se ținu și-i răspunse cu gura altuia :

— E bună ș-așa, moș Ilie.

— Bună, părințele !... Ei, vezi ? Așa-mi placi. Las-o la păcatele de călugărie ! Și... cînd o să fie ziua aia ?

— La... paștele cailor ! răspunse părintele Ghedeon, zîmbind acru, apoi luă rara spre casa lui Pițigoi.

Epitropul se uită lung după el :

— Mă prinz că popa ăsta n-are sînge în trup ! Degeaba mănîncă trei pui de găină pe zi ! Tii, că nu mai sînt eu în anii lui !...

Negăsind pe dascăl acasă, ieromonahul apucă spre pădure. Nu se mai gîndea la nimic, moleșeala din trup i se urcase parcă și la cap. Picioarele i se mișcau singure, iar mîna dreaptă izbea cînd și cînd cîte o piatră sau cîte un bulgăre uscat, cu vîrful bastonului.

Aproape de capătul liniei, un gîscan voinic îl apucă de anteriu, în clipa cînd, nepăsător cum mergea, era să calce un bobocel de gîscă, rămas puțin de cîrd. După ce se descotorosi de furia gîscanului, mai înviorat acum puțin, părintele Ghedeon începu să mai ia seama în jurul său. Ocoli o băltoacă verde, în care poate chiar ar fi călcat dacă n-ar fi fost deșteptat de gîscan și, zărind cîrdulețul de gîște dinaintea lui, fără grabă cum era, găsi cu cale să nu le strice rînduiala, și încetini pașii în urma lor. Două gîște bătrîne, cu gîturi de șarpe și cu pene răvășite, pășeau măsurat, iar între ele, cinci-șase bobocei cu tuleii încă galbeni pășeau la fel, mai ciugulind cînd și cînd cîte un grăunte închipuit din țărîna drumului. Gîscanul, soț iubitor și tată grijuliu, se lupta cu oamenii, cu cîinii, cu porcii, cu muștele, ca să-și apere familia.

În alte împrejurări, această mică părticică dintr-o mare lucrare dumnezeiască ar fi trecut nebăgată în seamă. Călugărul și-ar fi văzut de drum, iar gîștele, după o scurtă sperietură, și-ar fi reluat mersul lor tacticos. Acuma însă, în starea sufletească pe care i-o știm, le urmări din ochi pînă ce ieșiră din sat și se abătură pe miriștea din dreapta. Ba și aci el le mai privi o toană cum, în aceeași rînduială, pășeau după hrană, prin țepile de grîu și prin lujerii de mure și curcubețea. Iar gîscanul mereu cu ochii în patru.

— Așa a lăsat Dumnezeu ! își șopti în cele din urmă monahul, și porni gînditor mai departe.

În marginea pădurii, o femeie tînără și curățică sosise cu mîncare în coș și făcea semne soțului, care cosea trifoi, să vină să mănînce la umbră. Omul își lăsă coasa și o luă grăbit și fluierînd peste poloage. Cînd ajunse la pădure își îmbrățișă nevasta, se mai îmbrînciră rîzînd, apoi se clăti pe mîini cu apă turnată de ea dintr-un urcioraș și se așeză turcește să mănînce, pe iarbă verde. Soția îl slujea rîzînd și glumind, iar el mînca vesel de parcă nici n-ar fi lucrat pînă atunci în lipărul de soare...

— Și eu nici de-o babă ca lumea n-am parte ! oftă părintele Ghedeon, de la inimă.

Apoi, înălțînd din umeri :

— Așa a lăsat Dumnezeu !

Și simțind că i se coboară iarăși o ceață și o moleșeală în suflet, mută picioarele și intră în pădure. Deși era cald și umbra teilor îmbietoare, nu se opri. Simțea nevoie să tot meargă...

Cînd se întoarse acasă, erau ceasurile două. Cîinele îi sări înainte mort de foame și de sete. Găinile și puișorii căscau împrejurul troculu uscat. Părintele oftă și deschise ușa.

În casă, toate halandala. Patul, așa cum îl lăsase cînd s-a sculat : pătura boțită spre perete, cearșaful fugit de la un capăt, pernele fără fețe, cu fulgii rînjind prin rărișurile tivurilor. Un papuc la marginea patului și celălalt la fereastră : prosopul căzuse din cui și sta ghemuit în lighean, iar muștele, intrate în roiuri pe fereastra deschisă, puseseră stăpînire pe pereți, pe tavan, pe masă, pe scaune și peste tot. Gunoiul se îngroșase pe jos de se cunoștea urma piciorului, iar mătura bolea în tindă, alături de fărașul ruginit...

— De, boierie o mai fi și asta ? se burzului monahul cu glas tare, ca și cînd ar fi vrut să-l mai audă și altcineva.

Apoi intră în bucătărie, oftînd. Aci, ca și în casă. Farfuriile și străchinile, o parte spălate și nelimpezite, celelalte nespălate ; oalele și cratițele gata să mucezească ; mașina, cu stropi de mămăligă și cu stirigie de lapte pe plită, iar pe deasupra, și mai rău decît toate, nici un rost de-ale gurii...

„Sfîntă e femeia la casa omului !“ gîndi călugărul nostru, cu necuvios curaj.

Apoi, scuturîndu-se ca de friguri, aduse cîteva roșii din grădină, tăie o ceapă și-și făcu o salată cu oțet, pe care o mîncă cu un colac căpătat săptămîna trecută de la un mort. În loc de apă, că nu avea la îndemînă, bău lapte bătut, cald și cu miros de argăseală, primit în ajun de la o moașă. Și, obosit și amărît cum era, intră în casă și se trînti cu toată greutatea pe pat.

La început, păru că o să adoarmă repede. Dar gîndurile și muștele îi alungară somnul. Mai cu seamă muștele ! Bizîitul lor, care în alte dăți nu-l prea stingherea de la hodină, acum îl întărîta

și-i făcea rău... Deschise fereastra și le dete afară cu prosopul. Apoi luă jurnalul și se urcă din nou în pat. Cu oarecare greutate, își spînzură picioarele, ca de obicei, în lațele ce atîrnau de grindă și puse să citească. În vremea asta, două muște rămase în casă începură să bîzîie și să se fugărească una pe alta, pînă cînd cea urmărită se lăsă pe pagina unde citea, sau mai bine zis la care se uita Ghedeon. Îndată se coborî și cealaltă și începu s-o gonească peste rînduri. Călugărul, fără chef de citit, le îngădui acolo și se uită lung la ele. Musca urmărită fugea în cotituri. Cealaltă sta puțin într-un loc, apoi se repezea să taie drumul celei dintîi, care, sprintenă, izbutea mereu să scape. În cele din urmă fu prinsă, dar în loc să se ia la bătaie... începură să se giugiulească.

— Pînă și muștele !... strigă monahul, scăpînd gazeta din mîini.

Apoi încet :

— Așa a lăsat Dumnezeu...

Seara, cînd părintele Ghedeon tocmai își astîmpăra foamea, cu brînză, cu castraveți sărați și cu ce mai rămăsese la prînz din colac, veni și dascălul Stan.

— Așa e, părinte, că nu merge singur ?...

— Vezi bine că nu ! Te-am rugat să-mi mai faci rost de vreo babă... și babă te-ai făcut.

— Și ia mai lasă-le păcatelor de babe, părinte, că nici de leac nu sunt bune. Fă și sfinția-ta ce face toată lumea și isprăvește comedia.

Ieromonahul se uită urît la dascăl.

— Crezi dumneata că d-aia am plecat eu din mînăstire, ca să mă însor ?

— Dacă nu vrei, rabdă ! De ce te mai plîngi ?

Părintele Ghedeon privi la harababura din bucătărie și oftă.

— Găsește-mi o babă.

— N-ai văzut ce-ți fac babele ?

— Dar cele mai tinere n-ai văzut ce-mi fac ?

— Prostii de muiere ! răspunse Pițigoi, rîzînd pe sub mustăți.

În această clipă se auziră mieunături de pisici în podul casei, apoi zurbă mare și un țipăt strașnic.

— Auzi, părinte ?... Pînă și pisicile... c-așa a lăsat Dumnezeu !

— Așa o fi. Dar pentru călugări n-a lăsat Dumnezeu așa !

Dascălul se gîndi o clipă, apoi se apropie cu scaunul de preot și-l întrebă :

— Ce e mai veche, părinte : călugăria, ori facerea lumii ?

— Facerea lumii ! răspunse Ghedeon, mirat de întrebare.

— Și... cine a făcut lumea ?

— Dumnezeu.

— Dar călugăria cine a rînduit-o ? Tot Dumnezeu ?...

Ieromonahul făcu ochii mari și răspunse îndoielnic.

— Eu cred că tot Dumnezeu...

— Nu e așa, părinte ! Să-ți spui eu dacă nu știi. Călugăria au rînduit-o oamenii, că Dumnezeu nu putea să lase așa ceva, cînd el singur a zis : „Creșteți și vă înmulțiți și moșteniți pămîntul“. Iar eu cred că se cade ca noi să cinstim mai mult lucrurile lăsate de Dumnezeu decît pe cele rînduite de oameni...

Călugărul apucă un cuțit și începu să toace cojile de castraveți de pe masă.

— Ei, acuma ce mai zici, părinte ? stărui Pițigoi, bucuros că l-a înfundat pe popă.

— Poate că ai dreptate, răspunse acesta gînditor. Dar și călugăria își are rostul ei... Și eu am pus un jurămînt pe care trebuie să-l țiu...

Dascălul luă *Molitfelnicul* de pe fereastră și, deschizînd la *Rînduiala călugăriei*, citi la întîmplare :

— „Vei răbda tot necazul și strîmtoarea vieții celei singuratice, pentru împărăția cerurilor..."

— Ei, vezi ? zise ieromonahul, bucuros că și-a găsit o îndreptare.

Dar Pițigoi urmări cu ochii mai departe și găsi ceea ce căuta :

— „Vei petrece în mînăstire și în pustnicie pînă în cea de pe urmă a ta suflare..."

— Ei, vezi părinte ? Va să zică ești legat să stai singur, numai cîtă vreme ești în mînăstire. Dar odată ce ai plecat de acolo s-a schimbat marafetul ! Trăiești în mînăstire ? Să fii călugăr după carte. Trăiești în mijlocul lumii ? Să te dai după ea, că altfel nu ieși la socoteală...

— Dumneata ești ispită, nea Stane ! se încruntă Ghedeon ridicîndu-se înciudat de pe scaun.

— Dacă sunt ispită, n-ai decît să rabzi, că eu babă nu-ți mai aduc. Că știi ce-ai pățit cu babele...

Și dascălul își luă pălăria să plece.

— Stai și-mi spune ce mai vorbesc oamenii prin sat.

— Ce să vorbească ? N-ai auzit ieri ce vorbesc ?

— Păi bine, creștinul lui Dumnezeu, dar mai întîi de toate eu n-o să mă pot cununa.

— N-are a face ! Nici popa Mitică din Prunișor nu e cununat cu preoteasa d-al doilea și văd că ține casă și are patru copii cu ea...

Cînd mai auzi și de copii, părintelui Ghedeon i se zburli părul.

— Dar dacă o face și a mea copii ?

— Dac-o face... n-ai decît să-i crești ! răspunse dascălul ridicînd din umeri.

— Ascultă, nea Stane, zise preotul hotărît, ți-i numaidecît să-și bată Satana joc de mine ? Păi cine a mai văzut călugăr cu cîrdul de copii după el ?... Ia să faci bunătate și chiar pe ziua de mîine să-mi scoți o babă din pămînt, din iarbă verde. Fie chioară, șchioapă, surdă, numai babă să fie. De data asta îți dau poruncă, nu te mai rog.

*

Mult s-a frămîntat părintele Ghedeon în noaptea aceea pînă să se lipească somnul de el. Trei gînduri nu-l slăbeau : să se însoare, să nu se însoare, ori să se întoarcă la mînăstire? Gîndul cel din urmă ar fi ieșit biruitor, dacă ieromonahul n-ar fi fost legat cu contract să stea cel puțin un an la Scaieți. Așa, cu toată părerea de rău, fu nevoit să înlăture gîndul cel bun și să rămîie cu celelalte două.

„Să se însoare ?... Să nu se însoare ?... Rău ș-așa, rău ș-așa. Singur în lume, greu ! Iar în doi, altele se leagă de capul omului. Ferească Dumnezeu să nimerească vreo scorpie de muiere rea, sau vreuna leneșă și necinstită... Vai și amar de viața lui ! Și să-i mai toarne și niscai ploduri de copii..." Parcă îi și vedea plîngînd și cerînd de mîncare...

Părintele Ghedeon încercă să-și alunge gîndurile și să adoarmă. Dar în zadar se întoarse cînd pe-o parte, cînd pe alta, degeaba îndoi perna sub cap și se trudi să-și îndrumeze cugetul pe alte căi, că somnul parcă era oprit de vrăji să nu se apropie. Întărîtat, aruncă pătura la perete, coborî

din pat, aprinse lampa şi se aşeză la masă, ca să scrie cîteva rînduri ieromonahului Porfirie, prietenul lui de la mînăstire.

„IUBITE FRATE ÎNTRU HRISTOS
ŞI PRIETENE PORFIRIE,

Află de la smeritul şi iubitul tău prieten şi frate, care îţi trimite închinăciuni şi voie bună, că lucru greu şi cu anevoie de purtat este să iasă călugărul din mînăstire. Că în lume sunt necazuri şi tot felul de ispite care îl pîndesc în toată vremea, în tot locul şi la tot pasul, şi nu-l slăbesc pînă ce nu-l zăticnesc de la datoriile lui şi de la socoteala lui.

Poate ţi-oi scrie altă dată mai pe larg, că acuma mi-e mintea zăpăcită şi gîndurile încurcate şi nu ştiu ce să-ţi spun mai întîi. Numai atîta îţi scriu şi te rog din tot sufletul să te duci numaidecît la părintele stareţ, şi la duhovnicul meu părintele Meletie, şi să le spui smerite închinăciuni şi sărutări de mîini din partea smereniei mele. Apoi să-i întrebi numai atîta: călugăria este de la Dumnezeu lăsată ori de la oameni? Şi după ce-ţi vor răspunde să-i mai întrebi încă: e slobod călugărul, fiind preot la sat, să-şi ia sieşi muiere?

Vezi, fratele meu iubit, să iei aminte la ce-ţi vor spune ei, şi mai caută şi tu prin cărţi şi să-mi răspunzi fără multă zăbavă, că la greu ceas mă găsesc. Nu te sminti de cele ce-ţi scriu, că din cuget curat îţi scriu.

Spune închinăciune şi îmbrăţişări fraţilor noştri: Dometian şi Visarion, şi Alipie, şi Cleopa, şi Pasarion, şi Dosoftei, şi Mercurie, precum şi tuturor celor care mai întreabă de numele meu. Şi nu uitaţi să mă pomeniţi şi pe mine în smeritele voastre rugăciuni către Dumnezeu.

Te sărut cu frăţească dragoste şi îţi mulţumesc mai dinainte pentru osteneală, eu smeritul şi amărîtul tău frate.

GHEDEON IEROMONAHUL PĂCĂTOSUL
din mila lui Dumnezeu paroh în Scaieţi"

După ce mai citi o dată scrisoarea, Ghedeon o închise în plic, şi, ca să nu-şi ia seama pînă dimineaţa, se îmbrăcă şi o duse în miezul nopţii la cutia de la poarta şcolii.

Cînd se deşteptă a doua zi, văzu fereastra rumenită de răsăritul soarelui, dar pregetă să se ridice în capul oaselor, deşi ştia că păsările curţii îl aşteptau cu grăunţe. O moleşeală mare îi stăpînea trupul. Căscă tare, se întinse şi iar căscă, dar nu se îndură să se dea jos din pat.

„De-ar fi acuma o nevestică harnică, mi-ar aduce cafea cu lapte şi pîine prăjită, sau cozonac, să le iau aci în pat, boiereşte..." gîndi el între un căscat şi un întins.

Apoi, rîzînd, făcu o sforţare şi se ridică pe marginea patului, ca să se încalţe. Cu multă anevoinţă, se aplecă el şi ridică de jos, în vîrful degetelor, un ciorap pe care îl vîrî în picior cu poposuri şi cu călcîiul deasupra. Celălalt ciorap era azvîrlit tocmai în mijlocul odăii şi trebuia să se ducă să-l ia. Părintele pregetă şi se trînti din nou în pat, încălţat numai la un picior.

„Atîta ispravă am făcut şi eu în trei luni şi jumătate de cînd sunt paroh: m-am îngrăşat ca de tăiere!" gîndi el căscînd voiniceşte. Şi adormi din nou.

Cînd făcu iarăşi ochi, un roi de muşte se înălţă de pe faţa-i asudată şi se aşeză pe pereţi. Soarele se uita pe deasupra brăcinarului perdelei de ame-

rică, ceea ce însemna că se apropie prînzul. Părintele Ghedeon se ridică repede, se încălță gîfîind, și, luîndu-și anteriul, ieși afară ca să arunce grăunțe păsărilor. Pe capul prispei îl aștepta răbdătoare o moașă, ca să-i citească sfinția-sa pentru o lăuză.

— De ce nu bătuși la ușă, moașă Călino ? Că eram treaz... citeam pe-o carte, în pat.

— Apăi, nu mai bătui, părințele, că zisei că te-i fi căpătuit și sfinția-ta... Și de ! oamenii tineri se scoală mai tîrziu... că am fost și eu odată în dîrdora asta și știu...

— Se vede treaba că dumneavoastră la altceva nu vă mai gîndiți, decît la însurătoarea mea ! se răsti preotul, uitîndu-se crunt la babă.

— Păi de, măiculiță, am auzit și eu că ai spus la oameni că te însori... nu mai poți să mai stai neînsurat...

— Pesemne că toți au fost surzi de cîte-o ureche, dacă ți-au spus așa ! Ș-apăi... era să mă însor într-o zi ? Își ia omul o slujnică și tot mai alege și se mai gîndește ; dar cînd e vorba să-și puie stăpîn pe cap ?!

— Apăi să-ți iei, părințelule, că ești tinerel și frumușel și așa nu poți să stai, oricît ai zice sfinția-ta. Că uite... e nevoie, maică, să vie cu vo treabă și neveste mai tinere, că la un priot cine nu vine ! Dar nu le lasă bărbații, că de !... ești singurel și ești mîndru și voinic...

„Haiti ! mai auzii una !“ își zise ieromonahul făcînd ochii cît ceapa.

După plecarea moașei, luă porumb și aruncă păsărilor. Găinile, vreo zece cu toate, iar puii adunați de prin sat, ca la vreo patruzeci și cinci, veniră din toate părțile și se aruncară cu foame

asupra roiurilor de grăunțe ce le cădeau de sus. Cocoșul cel mare, voinic și împăunat cu toate culorile, se învîrte îngîmfat printre găini, ciugulind cînd de ici, cînd de colo, mai ciocănind cîte una care-l împiedica, sau călcînd pe alta care îi venea mai la îndemînă. După ce se săturară de grăunțe și băură apă din troc, cocoșul o luă spre poartă, cu pas rar și trîntit de sus, iar găinile îl urmară stol și ieșiră în drum ca să-și umple gușile cu nisip și cu pietricele.

„Așa a lăsat Dumnezeu !“ își zise ieromonahul, pe care o soartă crudă îl punea mereu, de vreo două zile, în fața unor rînduieli ale firii, în stare să-i zăpăcească întreaga ființă de om și de călugăr.

După ce mai privi o vreme în urma găinilor, părintele intră în bucătărie să vază dacă a adus Leana laptele și să facă focul ca să-l fiarbă. Îngîndurat însă cum era, se împiedică de vătrai, și în căzătură răsturnă măsuța pe care stăteau îngrămădite farfuriile și străchinile, și le făcu zob. Doar o singură farfurie scăpă zdravănă și o strachină ruptă la gură.

„Măi, măi, măi ! își zise el ridicîndu-se cu greu, se țin și oamenii și lighioanele și dracii de capul meu, parcă ar fi înțeleși, nu altceva ! O să le fac și eu pe voie... și ce-o fi, să fie... M-or tăia ăi mari, m-or spînzura... ce-or vrea să-mi facă. Se vede că Dumnezeu uită pe bietul călugăr după ce l-a scos din mînăstire ca să-l slujească... Ori gîndește și el la fel cu dascălul...“

Și, fără să mai stea la tocmeală, se spălă repede, se îmbrăcă, încuie ușa și puse cheia sub streașină, apoi porni spre gară. În drum se abătu pe

la dascălul Stan de-i lăsă vorbă că tot să-i caute o babă, că nu prea e sigur că va aduce sfinția-sa una de la București.

*

În mersul trenului, părintele Ghedeon nu se mai gîndi la nimic. Apucase loc la fereastră și-i făcea plăcere să privească desfășurarea cîmpului și să se lase izbit în față de vîntul răcoritor. Numai în gară, cînd coborî din vagon, simți că-i slăbește hotărîrea cu care plecase de acasă. Felul de viață pe care îl ducea din copilărie, atîtea lucruri ce i-au tot sunat la ureche un șir de ani erau cît pe-aci să-l țină în stație, pentru a se întoarce cu cel dintîi tren. Totuși nu intră în sala de așteptare, ci se urcă silnic într-un vagon de tramvai.

Cînd ajunse în grădina de la Sfîntul Gheorghe și văzu acolo bîlciul de muieret, de la fetițe de zece-doisprezece ani și pînă la babe aproape de anul morții, popa se înveseli deodată și, încrucișîndu-și brațele, gîndi ușurat: „Tii, da' prost am mai fost! Trebuia să viu de la început aici, să nu mă chinuiesc cu toate hodoroagele din Scaieți. Că, la urma urmei, se găsesc și d-ale bătrîne, nu numai tinere, cum m-a mințit dascălul, cînd mi-a adus pe Reveica."

La drept vorbind, Ghedeon gîndi așa numai într-o doară, căci ochii nu i se puteau defel opri la vreo babă. Erau aci atîtea tinere cărnoase și rumene!...

„La urma urmei... așa a lăsat Dumnezeu!" se îndreptăți cuvioșia-sa cînd simți încotro îi dă inima brînci.

Și, punîndu-și mîinile la spate, porni agale printre pîlcurile de femei și fete, trăgînd cu ochiul în dreapta și în stînga, să vadă care-i vine mai

bine la socoteală. Deși avea pîntecele puțin înfoiat, om de lepădat nu era părintele Ghedeon, chiar aci în București. Numai ghetele nevăcsuite, bastonul noduros și lipsa gulerului scrobit îl dădeau de gol că trăiește la țară. Închipuindu-se bărbat frumos, călugărul era încredințat că numai un semn să facă și toată grădina Sfîntului Gheorghe ar fi în stare să meargă la Scaieți.

După ce se plimbă o toană încoace și încolo, puse ochii pe o femeiușcă slabă ca o blană[1] și gălbinicioasă.

„Asta e bună, își zise el, că-i trebuie mult pînă să se îngrașe ca baba Paraschiva!..."

— Cum te cheamă pe dumneata?

— Reveica...

Cînd auzi acest nume, ieromonahul își aduse aminte de buclucul pe care i-l făcuse dascălul tot cu o Reveică și, strîmbînd din nas, fiindcă nu vrea să mai aibă numele ăsta în casă, trecu mai departe și se opri în fața uneia tinere de tot.

— Cauți serviciu, fetițo?

— Cat! răspunse aspru fata.

Călugărul o măsură de sus pînă jos. Cap frumos, fața rumenă, trup plinuț și... cizme în picioare.

„Pesemne că e măritată și a luat cizmele lui bărbat'su", își închipui sfinția-sa.

— Ai bărbat, tăiculiță?

— N-am!

„Atunci să știi că e săracă și n-are ghete... Lasă, tată, că te încalț eu."

— N-ai vrea să te bagi la mine?... Ce zici?

[1] Scîndură.

— Ioi, ioi! La popă nu ne băgăm! răspunse fata răstit, în vreme ce tovarășele ei se porniră pe rîs.

„Haiti! am dat peste liftă străină!" își zise Ghedeon; și se depărtă repede. Dar nu făcu zece pași și se pomeni în fața unei namile de doi metri și groasă cît o sobă.

„Asta îmi mănîncă toate găinile, și te pomenești că-mi trage și vreo bătaie!" se gîndi el, rîzînd înfundat.

— Cați fimeie, domn' părinte?

— Nu!

După ce mai colindă un petic, dete peste una ca la douăzeci și cinci de ani; ședea singuratică pe o bancă din spatele bisericii. Privirea blîndă, fața curată și îmbrăcămintea-i îngrijită îl apropie de ea. Iar cînd tînăra se ridică și-i zise cu sfială „sărut mîna", părintele Ghedeon nu se mai îndoi că a dat peste ceea ce dorea.

— Umbli după serviciu, femeie?

— Da, părinte, răspunse ea, îmbujorîndu-și umerii obrajilor.

— Uite, una ca dumneata mi-ar trebui mie. Ce zici, o să vrei?

— Sunteți mulți în casă, părinte?

— Numai eu singur.

Femeia tresări și se roși mai tare.

— Va să zică... la toate?

— La toate... vezi bine că la toate, că n-o să bag două! La mine e casă ușoară.

În privința lefii se învoiră din două vorbe și plecară să scoată „condicuța", bucuroși amîndoi că și-au găsit norocul. Dar cînd ea îi spuse pe drum că are un copil de trei ani, călugărul își văzu năruită toată bucuria.

— Dacă ai copil nu poți merge la mine, îi zise el cu mîhnire.

— Păi ce stric eu, părinte, dacă mi l-a dat Dumnezeu? răspunse femeia, gata să plîngă.

Preotului i se făcu milă de ea, dar cînd se gîndi că satul o să creadă că copilul e al lui, scoase repede o hîrtie de-o sută și dîndu-i-o femeii „pentru copilaș", se înapoie în grădină.

După ce se mai uită fără chef încoace și încolo, se pomeni cu un tînăr că se proptește drept în fața lui și-l întreabă fără să-l salute:

— Cauți sîrvitoare, domnule părinte?

— Da.

— No, apăi dacă e așa, mere muierea mea... și să mă băgați și pe mine la cai...

— N-am cai, omule! îi răspunse cuviosul.

Și porni mai departe. După multe tîrcoale date încoace și încolo, și după ce mai strică vorba cu vreo două-trei, părintele Ghedeon zări lîngă chioșcul de ziare o femeiușcă tînără, îmbrăcată binișor și cu pălărie pe cap. Nu era el cunoscător în astfel de lucruri, dar nici chiar atît, cît să nu-și dea seama că altceva mai bun nu s-ar putea găsi în grădina Sfîntului Gheorghe.

„Să știi, Ghedeoane, că asta e a ta!" își zise monahul oprindu-se în fața ei.

— Ce aveți pe aici, cucoană?

— Caut un loc de menajeră, răspunse ea cu jumătate gură.

— Nu vrei să mergi la mine? Că la mine e loc de trai...

Femeia îl privi de sus pînă jos și, văzîndu-i gulerul de la haină îmbîcsit de grăsime și ghetele cu noroi uscat pe piele, îi răspunse scurt:

— Nu merg la țară!

— E sat frumos și..

Dar cucoana îi întoarse spatele și se depărtă de chioșc.

— Bătu-te-ar Dumnezeu de proastă ! Ce să-ți fac dacă nu vrei să trăiești bine ? Cu sila nu te iau eu, n-ai grijă ! îngînă popa supărat.

Și intră în chioșc să cumpere o gazetă... Cum puse mîna pe ea, întoarse numaidecît la pagina de la urmă, unde citi acest anunț :

„Doamnă distinsă, 26 ani, dorește a conduce menajul unui domn singur, prefer moșie“.

„Să aștepți pînă mi-oi lua eu moșie !“ gîndi călugărul mucalit, și-și lăsă ochii mai la vale :

„Doamnă tînără, prezentabilă, franceză, germană, caută ocupație la domn bine situat“.

Părintele Ghedeon mai citi o dată, apoi, crezînd că a priceput, se gîndi mirat :

„Cum poate fi cineva și franceză și germană ? se vede treaba că tat'său a fost d-un neam și mă-sa de alt neam... D-apăi, las-o încolo, că curciturile nu sunt bune !“

„Menajeră germană, vîrstă mijlocie, credincioasă, gospodină, caută post. Adresa str. Georgescu al V-lea, nr. 6 bis.“

„Asta da ! își zise popa mulțumit. Nemțoaicele, după cîte am auzit, sunt femei de casă. Și, poate, mai știi comedia ? învăț nemțește și m-aleg și eu cu ceva din toate necazurile astea. Ia să vedem mai departe.“

„Doamnă tînără, drăguță, brunetă, blîndă, sănătoasă, credincioasă, familie bună, gospodină, gătitul la perfecție, cresc păsări, caut loc la domn singur, poate avea și un copil, pretențiuni modeste. Sofia, Hotel Avram, camera 49.“

„Asta și mai și, dac-o fi așa !“ gîndi ieromonahul.

Și însemnînd cele două anunțuri, se duse mai întîi la nemțoaică...

O femeie fără vîrstă, înaltă, cu gîtul lung, cu părul galben și slabă-blană, îl întîmpină cu gura căscată.

— Bună ziua, cucoană.

— *Guten Tag !* [1]

— Dumneata ești care vrei să intri menajeră ?

— *Was ?* [2]

— Dumneata cauți loc de menajeră ? o mai întrebă el o dată, arătîndu-i cu degetul pe gazetă.

— O, ia, ia, ia ! adeveri nemțoaica dezvelindu-și lopețile din gură.

— Mi-ar fi trebuit și mie una așa, cam ca dumneata. Dar dacă nu știi românește... nici o treabă n-am făcut.

— *Ich kann nicht rumänisch !* [3]

— Dacă *nicht*... ce să-ți fac ?

Cînd ieși în stradă monahul își aminti că nemțoaica trebuie să fie cel puțin catolică, și își dete cu palma peste obraz.

„Tiii, cum nu-mi veni în minte una ca asta și mai făcui degeaba atîta drum pînă aici ? Se vede că are și Dracul vreun amestec. Ucigă-te-ar crucea !“

Luă tramvaiul și se dete jos la hotelul „Avram“.

Înainte de a intra, desfăcu ziarul și mai citi o dată :

---

[1] Bună ziua ! (germ.)
[2] Ce ? (germ.)
[3] Nu știu românește ! (germ.)

„Doamnă tînără, drăguță, brunetă, blîndă, sănătoasă, credincioasă, gospodină...“

Apoi, ridicînd bănuitor din umeri, urcă scările și bătu la ușa cu numărul 49. Glas răgușit de femeie îl pofti să intre. Cînd deschise ușa, cu sfială, un val de miros neobișnuit îl izbi în nările nasului și o vedenie diavolească îi mări lumina ochilor. O femeie scundă, grasă, oacheșă, tunsă bărbătește, cu sprîncenele văpsite, obrajii lustruiți, buzele cărnoase și roșii ca sîngele sări din pat, pe trei părți și jumătate goală. La vederea călugărului, se rezemă de un scaun și un strigăt ușor i se strecură printre roșul buzelor. Apoi îndată păși înainte și întinse mîna lui Ghedeon pentru a i-o săruta.

— Vă trebuie menajeră, părinte ?

Călugărul o privi sălbatic și se gîndi la cuvintele din jurnal : „drăguță, blîndă, gospodină, cresc păsări...“

— Am greșit numărul, răspunse el aspru.

Și întorcîndu-și fața de la ea, începu să coboare scările, închinîndu-se.

...Tocmai la gară, cînd trenul porni spre Scaieți, ieromonahul scoase capul pe fereastra vagonului și, privind cu mintea în camera 49 a hotelului „Avram“, gîndi : „Ce-ar fi zis enoriașii mei dacă m-ar fi văzut cu dihania aia la ușa casei ? Doamne, Doamne, multe buruieni mai cresc și în grădina ta !“ Și, scuturîndu-se ca de friguri, își făcu cruce și se așeză gînditor pe bancă, mulțumind lui Dumnezeu că i-a ajutat să se întoarcă tot așa cum plecase...

Cînd se apropie de casă, obosit de drum și de gînduri, părintele Ghedeon simți o mare bucurie în suflet văzînd fereastra bucătăriei luminată.

„Nici vorbă că mi-a găsit dascălul babă“, gîndi el, fericit.

Și începînd să fluiere ușor, grăbi pașii ca să ajungă mai repede. Cînd colo, baba Ioana de peste drum rumenea un pui, învîrtind frigarea pe deasupra jăratecului.

— Ce-i cu dumneata, lele Ioană ?

— Ce să fie, părinte ? Bine este !

— Ai scăpat de dropică ?

— M-a scăpat Dumnezeu... și uite detei fuga să-ți frig un puișor, ca să ai cînd ăi veni. Îmi spuse ea, nevasta dascălului, c-o să te întorci mîine, dar eu nu crezui, că știu că nu prea te țin curelele mult la oraș. Bine că lăsași cheia afară.

— Bravo, lele Ioană ! Îmi pare bine că te-ai împiciorogat, ca să-mi dai o mînă de ajutor, pînă ce s-o mai pripăși vreo amărîtă pe aici. Îți făgăduiesc că am să-ți aduc de la București o pereche de pantofi de iuft, cu catarămi, ca să ai cu ce să te îngropi...

— Iaca vorbă și pe sfinția-ta ! Da' de ce să mă îngrop cu ei, părinte, și nu mai bine să-i rup și să-mi cumperi alții și iar să-i rup...

— Și iar să-ți cumpăr alții...

— Păi firește c-așa ! De ce îmi cobești să mor ?

— Nu ziceai singură că dorești moartea ?

— Ei, mai zice omul la un necaz... Da' cine e ăla să vrea să moară ?

— Bine, lele Ioană. După mine, n-ai decît să nu mai mori niciodată, că bună inimă ți-a mai lăsat Dumnezeu.

Și, așezîndu-se la masă, părintele Ghedeon apucă puiul cu amîndouă mîinile și-i spintecă picioarele, gîndind mulțumit : „Lasă că sunt bune și babele. Că pentru călugăr nu face să ție femeie tînără în casă, că de... așa o fi lăsat Dumnezeu !“

VI

IEROMONAHUL GHEDEON A FOST SILIT DE LOCUITORI SĂ VIZITEZE PE PREOȚII VECINI ȘI SĂ IA PILDĂ DE LA EI

Cînd văzură scaieţenii că părintele Ghedeon nici gînd n-are de însurătoare, le sări ţandăra. „Ce fel de popă e ăsta ? își ziceau ei, dacă nici nu se însoară, nici d-ale gospodăriei nu-şi face, nici în politică nu se bagă, nici în bangă nu vrea să se amestece, și nici măcar în cîrciumă sau în răscruci nu vine ca să mai auzim şi noi o vorbă şi o împilduire de la el ! Îi place să stea acasă, ca barosanul, să mănînce şi să doarmă toată ziua, să se plimbe la pădure, și să schimbe servitoarele la lună şi la săptămînă... Apăi nouă nu ne trebuie astfel de popă ! Ia haidem la el, să vedem ce căpătîi are ?"

Şi s-au pornit mulţime de scaieţeni, în ziua de Sfîntul Ilie, și s-au dus grămadă la preot. Erau ceasurile 4, adică tocmai vremea cînd cuvioșia-sa sforăia cu picioarele spînzurate în curmeiele legate de grindă. Auzind zgomot în curte, căci oamenii vorbeau tare, părintele sări repede din pat, gata să-şi sucească răschitoarele, și, agăţîndu-şi anteriul, ieşi afară cu ochii umflaţi de somn şi întrebă căscînd :

— Iar aţi venit să mă însuraţi, tăiculiţă ?

Întrebarea cu haz fu binevenită, căci mai descruntă frunţile sătenilor ; ba unii chiar găsiră prilejul să mai rîdă puţintel. Numai neamurile babelor pe care le avusese în slujbă mîrîiau.

— S-a îngrăşat călugărul...

— A dat de trai...

— Nu-l ştiţi, mă, cum era cînd a venit ?

— Altă treabă n-are, decît să se-ngraşe...

— A găsit aci oameni proşti...

— Aaa, păi nu merge aşa !

— Ei, ce mai veste-poveste, oameni buni ? întrebă din nou ieromonahul, căscînd să-şi rupă fălcile.

Delegatul făcu un pas înainte, se rezemă în ciomag şi deschise gura.

— Părinte Ghidioane, uite... ne-am vorbit şi noi între noi, de... ca proştii... c-ar fi bine să te mai mişti şi sfinţia-ta... că uite... se cer multe de la un preot... Dinspre partea bisericii n-avem ce zice, c-am mînia pe Dumnezeu, că gură bună ai, datoria ţi-o faci ca şi la sfînta mînăstire, cînd te cheamă rumânul la o nevoie, eşti săritor în orice ceas din zi şi din noapte, şi te mulţumeşti cu ce-ţi dă creştinul... Da'... uite... ar mai trebui cîte ceva... că mai sînt şi altele de făcut...

— Care mai sunt, nea Ionică ? întrebă monahul isprăvind de căscat.

— Uite, părinţele, să nu te superi că-ţi spunem, noi ne-am sfătuit c-ar fi bine să faci şi sfinţia-ta ce fac preoţii ăilalţi... că ei se mai ţin şi d-alte lucruri, nu numai d-ale bisericii şi d-ale slujbelor...

Cuviosul pricepu unde bate delegatul şi răspunse cu chip de om supărat :

— Oameni buni şi creştini ai lui Dumnezeu, eu fac atîta cît ştiu şi cît mă taie capul. Dacă credeţi că un preot trebuie să mai facă şi altceva, afară din ce-i e dat lui de sus... voia dumneavoastră ! Aduceţi-vă altul, după plăcere, iar eu îmi iau tărăbuţele şi tălpăşiţa şi mă duc de unde am venit.

— Umblă sănătos ! ziseră cîțiva în șoaptă. Dar cei mai mulți dintre săteni se simțiră încurcați.

— Părinte Ghidioane, o drese delegatul, să nu faci treaba asta să ne lași că ținem la sfinția-dumneavoastră ca la ochii din cap, că ești om al lui Dumnezeu, da' uite... de, ca oamenii, am vrea și noi să mai ieși în drum la o vorbă, să fii între noi la bangă, să mai cinstim cîte un cinzec pe la cîrciumă... că așa se trăiește între oameni, să mai zici cîte ceva la vreun mort, ca să mai asculte lumea, că tot nu vine ea la biserică...

Preotul înălță din umeri.

— Poate că veți fi avînd dreptate dumneavoastră, dar eu vă mărturisesc hotărît că nu mă pricep, nici nu mă lasă cugetul să fac mai mult decît știți că fac. La mînăstire n-am avut de unde să învăț altceva și prin seminar n-am trecut. Vă place ? — bine ; nu vă place ? — iar bine !

Oamenii se priviră tăcuți și gînditori, neștiind ce să mai răspundă. Numai după trecere de cîteva clipe luă vorba Petre Rădan, fostul epitrop.

— Dacă e după cum spui sfinția-ta, uite cum zic eu, părințele, c-ar fi bine să faci. Să iei pe dascălul Stan, că e mai ușor la drum ca domnul Andronache, și să te duci cu el pe la toți prioții care sînt mai pe aproape, să vezi cam ce lucrează ei, și, dacă ți-o veni la socoteală, să te iei și sfinția-ta după ei ; iar de nu, atunci să faci cum poți și cum știi, că noi nu te mai supărăm.

— Foarte bine ! încuviințară ceilalți săteni, bucuroși de sfatul fostului epitrop.

Părintele Ghedeon nu mai avu încotro și se învoi, deși știa bine că din ale bisericii nu-l va scoate nimeni. Totuși era bucuros că i se dă prilejul să cunoască vecinii, să mai vadă și alte sate,

și poate și alte obiceiuri, ca să aibă barem ce povesti cînd s-o întoarce la mînăstire. S-a gîndit el mai demult la această plimbare, dar tot a amînat-o, căci îi era teamă că va fi primit cu nedragoste de către preoții de mir. Din această pricină nici pe la slujbe nu se ducea cînd era chemat în alte sate. Acuma însă, vrînd-nevrînd, trebuia să facă și voia enoriașilor.

După ce se sfătui cu dascălii, cuvioșia-sa hotărî să viziteze mai întîi pe preotul Victor Ionescu din Vadu Racilor. Acesta era hirotonisit numai de patru luni, și Ghedeon vrea să vadă cum înțelege el, preot tînăr și cu carte, să-și înceapă slujba într-un sat. Întîmplarea făcu însă ca să cunoască mai întîi făptura și obiceiurile părintelui Niță din Cioceni, cel cu care se ajutase la sfîntul maslu, în Miercurea Patimilor. Răposase o fată mare în satul Măceș, care ține tot de parohia Cioceni și părinții moartei poftiră și pe călugăr... Cuviosul ar fi găsit, ca de obicei, o pricină oarecare ca să nu se ducă, dar fiindcă avea știre despre popa Niță că e meșter mare în cuvîntări ce se rostesc la înmormîntări, își călcă pe inimă și găsi nimerit prilejul să-l audă și să-i dea și o vizită. E drept că el nu prea crede ce zice lumea despre preotul vecin că „face și pietrele să plîngă de milă", fiindcă, după părerea lui, numai unul cu carte multă ar putea să fie așa de iscusit la predică ; dar nu era rău să se încredințeze în persoană, mai ales că s-ar putea ca acesta să fie singurul dar al părintelui Niță.

— Hai, nea Stane.

— Să mergem, părinte.

De la Scaieți și pînă la Măceș, e un drum de peste patru kilometri, pe care ieromonahul și

cu dascălul îl făcură pe picioare ; cel dintîi cu umbrela în mînă, întinsă sau strînsă, după cum era soarele mai iute sau mai domolit de vreun vîntișor ; cel de-al doilea, cu odăjdiile într-o legăturică purtată cînd în mînă, cînd pe baston, la spinare. Ar fi putut tatăl moartei să le trimeată o căruță cu cai, dar se vede că a uitat sau a crezut că nu e de trebuință. Fiindcă așa e românul : ține să facă lux cu preoți mulți... dar să nu-l coste lucru mare. Dreptul preotului e să fie poftit. De aci încolo urmează datoria : să-și ia picioarele la spinare și să se ducă pe praf și pe noroi, pe soare și pe vifor, prin tot satul... e slobod să se întoarcă de unde a venit și cum a venit. E drept că-i pune masa, cu mîncări și cu băutură... însă tot în cinstea mortului.

Cînd îl răzbi osteneala și începu să gîfîie sub povara arșiței, Stan Pițigoi pomeni cuviosului de toate acestea, fără să adauge că se găsesc și creștini mai omenoși ; dar părintele înălță din umeri și suflă în sîn, pe gura anteriului, fără să dea vreun răspuns.

În Măceș ajunseră cînd popa Niță isprăvise „stîlpii" de citit și, în așteptarea „călugărului", cinstea dintr-o sticlă cu popa Stan de la Fînari și cu două perechi de dascăli. Părintele Niță era cu capul descoperit, în cămașă și pantaloni, cu picioarele goale vîrîte în pantofi cu cătărămi, și cu epitrahilul de gît ; iar popa Stan aruncase peste cămașă și izmene un anteriu de stambă cu gulerul unsuros și cu poalele parc-ar fi fost ciugulite de rațe. Îmbrăcat în tot costumul călugăresc și căptușit cu valuri de nădușeală, cuviosul Ghedeon privi lung la cei doi vecini și frați în

Domnul, fără a lăsa să se înțeleagă dacă-i e ciudă sau rîvnește la îmbrăcămintea lor potrivită mai mult după schimbările văzduhului decît după regulamentele bisericești...

În casă, bocete și fum, iar în curte și în drum flăcăi și fete mari așteptau să petreacă moarta la lăcașul de veci. Jale mare, căci răposata era una la părinți, în vîrstă de măritat, frumoasă și harnică și căzuse de moarte năprasnică. Avînd nevoie de pămînt galben ca să lipească prispa, s-a dus să ia dintr-o groapă de la marginea satului, și scobitura fiind adîncă iar bolta subțire s-a prăbușit malul peste ea și a omorît-o pe loc.

Părintele Niță, obișnuit cu fel de fel de morți, căci tot îngropa de vreo patruzeci de ani, povesti întîmplarea între două înghițituri de țuică, așa cum ar fi spus bunăoară că a fost cu un cal la tîrg și n-a putut să-l vîndă. La fel ar fi făcut și popa Stan, căci și el dusese la cimitir cam tot atîția morți cît și popa Niță. Monahul însă, neobișnuit cum era, văzînd atîta jale, și pe mama moartei smulgîndu-și părul din cap, fu atît de mișcat, că se întreba în gînd : „Pentru ce a mai făcut Dumnezeu lumea, dacă o lasă să moară și mai ales de așa moarte ?"

Slujba înmormîntării începu în biserica înțesată de norod, după toată orînduiala din *Molitfelnic*. Popa Stan, ostenit și fără chef, nu zicea decît ectenii mici, pe nas și bîlbîite ; Ghedeon, ca străin ce se găsea, umbla cu sfială ; dar părintele Niță citea rar, cînta frumos, în rînd cu dascălii și pentru nimic în lume n-ar fi sărit măcar un cuvînt din ce era scris în carte. Pe ieromonah îl mulțumi

acest lucru și aștepta cu nerăbdare să-l audă și cuvîntînd.

Înainte de „Veșnica pomenire" părintele Niță luă din iconostas un pachețel de hîrtie legat cu sfoară, îl desfăcu fără grabă și din învelișul putred scoase o coală groasă îngălbenită de vechime și cîrpită pe la îndoituri. Apoi făcu semn neamurilor moartei să înceteze cu bocetul și, dregîndu-și ochelarii pe nas, întinse foaia la lumina ferestrei și glăsui cu putere: *„Orațiune funebră"*, ca și cînd ar fi zis: „Companie, stăi !" Cuviosul Ghedeon se sperie și căscă gura, lumea își făcu cruce, iar popa Stan se lăsă binișor în strană. După ce-și roti ochii prin biserică, popa Niță iar își drese ochelarii, apoi începu să citească o cuvîntare scrisă pesemne din vremea cînd unii învățați se căzneau să facă graiul românesc să semene mai bine cu al strămoșilor de la Roma. O copiase și el din vreo carte și o citea la toți morții...

Cînd îl auzi rostind cuvinte neînțelese, călugărul cătă întrebător la popa Stan, dar acesta sforăia încet, cu capul pe-o mînă. Privi la dascăli, ei nu se sinchiseau nici de mirarea lui și nici de cetania popii din Cioceni. Iar poporul tăcea pentru că cititorul făcea „psst" la fiecare oprire. Se miră mult Ghedeon că un preot, om în toată firea, poate să spună lucruri neînțelese nici de el, darmite de niște oameni săraci cu duhul cum erau cei care-l ascultau. Dar totodată se bucură c-a avut dreptate cînd n-a crezut laudele ce i se aduceau de către lume. Se grăbise însă. Căci popa Niță, după ce isprăvi foaia cea galbenă, scoase din buzunarul pantalonilor alta albă, cu scris proaspăt și, după ce mai așeză ochelarii și făcu

un „psst" prelungit, începu să citească cu glas din ce în ce mai înecat:

— „Cînd era să fie vară
Într-o zi cu mîndru soare,
S-a dus Stanca lui Tănase
Ca să ia pămînt din coastă,
Să mai lipească prin casă.
Dar ceasul rău c-a sunat
Și malul mi s-a surpat
Peste fata lui Tănase,
Și i-a zobit bietele oase..."

Aci glasul părintelui Niță se înecă de tot și lacrimile, terciuite o clipă între gene, începură să curgă în salturi pe obraji. Tot poporul se porni pe plîns, iar neamurile moartei întețiră bocetul.

Monahul se arătă nedumerit, iar popa Stan, deșteptat de dascălul sfinției-sale, avea ochii umezi. După ce-și șterse obrajii c-o basma roșie, trasă din sîn numai de-un capăt, și după ce-și puse ochelarii la locul lor de pe nas, popa Niță tuși sec, apoi citi mai departe, suspinînd și făcînd stări-cu lacrimi și cu bocete:

„Ș-a văzut un copilaș
Frumușel și drăgălaș,
Cum malul mi se surpase
Pe Stăncuța lui Tănase,
Ș-a venit în fuga mare
D-a spus bietei Mărioare.
Iar Maria, ca o mumă,
De copii, cu dor și milă,
A țipat cît a putut
Și vecinii-au auzit
(Că Tănase era dus
Tocmai la ogradă, sus.)

Ş-au sărit cu mic cu mare,
Cu sape şi cu cazmale.
Şi au scos pe biata fată,
De sub mal, zobită toată.
Cu oasele sfărîmate
Şi cu faţa-nsîngerată.
Cînd a văzut-o Tănase,
Aşa zobită de oase,
S-a făcut negru-căldare
Ş-a-nceput la pumni să-şi care
Iar soţia lui — săraca,
Ţipa de răsuna casa,
Că-i murise fată mare,
Frumoasă şi muncitoare,
Că tocma-şi făcuse ţoale,
Să aibă să se mărite,
Că şi vremea îi sosise.
Dar aşa vru Dumnezeu:
Ca să-i ia sufletul său.
Şi sufletul ei cel curat,
Este de îngeri purtat,
Şi de Domnul lăudat,
Dar e păcat de părinţi,
C-au rămas de tot mîhniţi.
Nu mai plînge, Tănăsică,
Căci fetiţa ta iubită
S-a dus sus la Dumnezeu
Şi e ferice de sufletul său.
Nu mai plînge, Mărioară,
Căci frumoasa-ţi Stăncuşoară,
Are s-o ducă Hristos
În raiul cel mai frumos,
Iar voi fetelor d-aici
Şi flăcăilor voinici
Plîngeţi toţi şi suspinaţi,
Vărsaţi lacrimi şi oftaţi,

C-a murit o fată mare,
De moarte-nfiorătoare.
Priviţi cu toţii la ea,
Ce i-a făcut moartea rea:
Că faţa i s-a-negrit
Şi gura i-a amuţit —
Cu care cînta la vie,
De-ntrecea o ciocîrlie,
Plîngeţi toţi şi vă-ntristaţi,
Că de moarte nu scăpaţi:
C-aşa a vrut Domnul sfînt
Să fie pe-acest pămînt...“

Cînd isprăvi popa Niţă de citit, toată biserica era numai suspine şi lacrimi. Chiar şi cei mai tari se vedeau ştergîndu-şi ochii cu batistele, cu mînecile cămăşilor sau cu dosul palmelor. Ieromonahul, la început mirat de-i venea să rîdă, nu se putuse ţine mult în nedumerire şi începuse şi el să plîngă. Privind la bătrînul preot — înalt şi tras la faţă, cu barbă albă, cam încîrlionţată, cu fruntea largă şi încreţită — cum citea cu glasul înecat şi cu lacrimile pe obraji, îi venea să creadă că nici sfîntul Ioan Gură-de-aur n-a înduioşat aşa o adunare de popor.

După sfîrşitul înmormîntării, găsi de datoria lui să-şi arate admiraţia, mărturisind cinstit că n-a crezut toate laudele cîte se aduceau părintelui Niţă, dar acum e convins... că nu-şi mai are pereche în ţara românească.

Părintele îşi mîngîie barba, tacticos.

— N-am prea fost eu aşa în zodie bună, cînd am scris poezia asta... da' să fi auzit altele! răspunse el închizînd, ca de obicei, din ochiul stîng.

— Cum faci sfinţia-ta poeziile astea, părinte Niţă? întrebă cuviosul cu scop.

— Hm, cum să le fac ? Iau hîrtie și cerneală și m-așez pe scris... E drept, că mai înainte d-a începe, golesc un pahar, două și chiar trei, de vinișor... că să-mi vie chef mai bine. Asta e obiceiul poeților...

— Ai învățat la seminar să le faci ? mai întrebă călugărul, ca să afle tot secretul.

Popa Niță rîse tare și-și răsfiră barba.

— Asta nu se învață cu profesor, taică ! Astea vin din glagorea omului, de cînd îl face mă-sa...

Părintele Ghedeon holbă ochii mari și în lumina lor arătă o hotărîre. Nu ticluise niciodată vreun stih, dar acum are să încerce cum o ajunge acasă. Că nu poate ști omul cu ce talent s-a născut, dacă nu încearcă.

Tot vorbind, slujitorii bisericii ajunseră la casa lui Tănase Sandu, de unde luaseră moarta, ca să binecuvînteze pomana și să mănînce după datină. Masa fu așezată în mijlocul bătăturii, pe o șuviță lungă de pînză de cînepă. La capătul dinspre răsărit, potrivit să vie în umbră, erau puse două mese rotunde cu picioare de pitic, avînd în trei părți scînduri de brad sprijinite pe tulpini uscate. Preoții se așezară pe perne de paie, la masa din cap, iar dascălii puseră stăpînire pe cealaltă. Lumea de rînd se ghemui care pe vine, care turcește, sau c-un picior strîns și cu altul lungit pe iarbă sau pe pămîntul gol. Șuvița de cînepă era însemnată, la depărtări egale, de felii de mămăligă tăiată cu sfoară, iar mesele din frunte încărcate cu felii de pîine albă și neagră, îngrămădite în jurul clondirelor de țuică și a ploștilor cu vin.

Oamenilor bisericești li se dădu țuică în pahare de vin, iar pentru mîncare fură cinstiți cu tacîmuri de fier șterse în grabă pe cîrpe luate la întîmplare.

sau chiar pe cîte-un colț de șorț, ori pe-o poală de fustă. Ceilalți meseni gustară țuica din sticle, iar varza și pilaful de prune le mîncară cu furculițele date de Dumnezeu.

Mai sfielnic, așa cum prinde bine pe un tînăr, mai neînvățat cu pomenile, Ghedeon privea la cei din jurul lui cu ce ușurință golesc paharele și cu cîtă plăcere le umplu și le răstoarnă din nou. După ce deșertară clondirele, lucru ce nu dură mult, preoții și dascălii își băgară lingurile care în piper, care în sare, care în ardei și otrăviră fiertura și mîncările din străchini. Punea fiecare ce-i plăcea, fără să întrebe pe ceilalți dacă se potrivesc la gust. Apoi începură să care, cînd dintr-un fel, cînd dintr-altul... de-ți făceau poftă, cît de sătul să fi fost. Monahul luă cu vîrful lingurii dintr-o strachină... și strănută să-și rupă băierile inimii.

Părintele Stan îl privi pieziș.

— Cam cum văz eu... nu prea ești dedat cu pomenile, cuvioase !, îi zise el cu puțină mustrare în glas. Da' lasă c-o să te înveți, că nu-i vremea trecută. La început tot așa făceam și eu nazuri... dar încet-încet, m-am obișnuit. Acuma, uite, să-ți spuie dascălul meu : lîngă mort să-mi așeze masa și nu mă teșesc. Așa e, dascăle ?

— Și eu la fel ! răspunse dascălul cu gura plină.

Popa Niță era ceva mai subțire...

— Lîngă mort n-aș mînca, zise el, dar nu pot să refuz pe om cînd vrea să așeze masa în patul de unde a luat mortul, fiindcă e un obicei vechi. Numai atîta că am grijă să pun tămîie multă în cădelniță... ca să nu mă molipsesc de ceva.

Părintelui din Fînari îi veni a rîde.

— Poţi tu să pui tămîie cît de multă... că dacă o fi să se ia boala, tot nu scapi. Pe mine m-a învăţat un doctor că alcoolul e foarte bun împotriva microbilor. Aşa că, la cazuri cu bănuială, şi cam toate sunt aşa, beau mai multişor... şi văd că pînă acuma, slavă Domnului!, nu s-a legat nici un microb de mine. Dar cum zisei: cînd e să iei boala, nu te scapă nici fumul de tămîie, nici cel de rachiu... Ce zici, cuvioase, am dreptate?

— Fireşte că ai, răspunse monahul, cu ochii la nasul părintelui Stan.

După ce goliră două-trei rînduri de străchini şi ploştile cu vin de „teras", părintele Niţă îşi puse epitrahilul de gît şi citi molifta cuvenită: apoi plecară la cîrciumă. Ieromonahul se cam codea, poate aşa numai de formă, dar popa Niţă îl trase de mînecă:

— Aşa e obiceiul şi trebuie să te dai după el.

Odată intraţi în crîşmă, se aşezară iar pe băutură. Că doar pentru aşa lucru intră omul aci: să bea. Goliră mai întîi doi litri de vin, dăruit de tatăl moartei, apoi urmă unul din partea cîrciumarului, după stăruinţa însoţită de-o înjurătură zdravănă a părintelui Stan, iar restul pînă la sfîrşit îl plătiră cu ce luaseră de la slujbă... dacă n-or fi mai scos şi de pe fundul buzunarelor. Abia către miezul nopţii ieşiră... veseli, nevoie mare!

O căruţă trimisă de Tănase Sandu — mare minune că se gîndise! —, aştepta de mult în drum ca să ducă pe cuviosul Ghedeon acasă, căci Popa Niţă avea de obicei în astfel de împrejurări să se odihnească peste noapte la un nepot al lui din Măceş. Şi cînd se întîmpla să întîrzie cu părintele Stan, îl lua şi pe acesta. De data asta însă, fie că avea gust de plimbare pe lună, fie că prinsese prea mare dragoste de monah, că rupse cu obiceiul. Ba luă la goană şi căruţa, deşi o bucată de drum i-ar fi dus pe toţi. Îşi arătă dorinţa de a merge împreună pe jos, şi Ghedeon să-i povestească de pe la mînăstire, iar dascălii să cînte bisericeşte, lumeşte, cum or înnemeri şi cum s-or pricepe mai bine. Popa Stan, mai slab de înger şi mai gras, vru să se împotrivească; dar văzînd că nu e chip să se facă ascultat se luă şi el după ceilalţi.

Iată-i dar pe cîte şase — trei preoţi şi trei dascăli — pornind la drum: preoţii în urmă, „vorbind", şi dascălii „cîntînd", înainte. N-o ţinură însă mult aşa, căci se împiedică popa Stan de-o piatră şi, aducîndu-şi aminte de obiceiul lui, o luă prin şanţul şoselei...

— Dar ce te-a găsit, cinstite părinte? îl întrebă ieromonahul, neştiind dacă trebuie să rîdă.

— Lasă-l, să-şi facă ale lui, zise popa Niţă, îmboldind pe Ghedeon.

Părintele Stan se opri în loc şi, după ce izbuti să se ţină drept, răspunse sfătos:

— Ce m-a găsit să merg prin şanţ? Iaca să-ţi spun, ca să ştii... că sînt lucruri pe care trebuie să le ştii... că ai nevoie... Eu n-am mers întotdeauna prin şanţ, uite, să-ţi spuie fratele Niţă, dacă nu mă crezi; dar s-a întîmplat o dată d-am căzut într-un şanţ şi mi-am scrîntit o vînă de la picior... şi mi-am zdrelit fruntea... Şi de atuncea am pus tagă să nu mai merg pe şosea cînd sînt cu chef... Că, dacă merge omul pe şosea, cade-n şanţ; dar dacă merge prin şanţ... n-are unde să mai cază... Şi chiar dacă se întîmplă să te împiedici, te laşi uşurel pe marginea şanţului... nu mai cazi în groapă să-ţi rupi gîtul... Hei, acuma ai înţeles de ce merg prin şanţ? Mă rog... eu sînt om înţelept...

că sînt pățit... cine vrea să se ia după mine, bine ; cine nu, adio !...

Părintele Ghedeon rîse ca de-o glumă și mută picioarele după popa Niță.

Șoseaua era bună, cam plină de țărînă, și luna lumina ca ziua. Călătorii noștri urmau să meargă împreună pînă la locul unde se întîlnește șoseaua care leagă Ciocenii cu Măceșul, pe care mergeau acum, cu drumul care pleacă din gară spre Scaieți, și aci să se despartă. Se întîmplă însă ca popa Stan să se „lase" pe marginea șanțului, iar ceilalți să sară ca să-l ridice. Și după ce-l scoaseră afară și-l puseră pe picioare, nu mai nimeriră pe șosea, ci pe drumul de căruțe care mergea dincolo de șanț. Acest drum însă se ține pe lîngă șosea numai pînă la locul numit Gura Lupului și de aci o cotește spre apa Argeșului. Oameni cu chef și prinși de vorbă și de veselie, călătorii noștri nu băgară de seamă cînd o făcură la dreapta, astfel că, după vreo jumătate de ceas de umblet, se pomeniră deodată în malul rîului. Cum era lună ca ziua și vederea lor cam nelămurită, luară apa drept... șoseaua națională. După puțină chibzuire, în malul Argeșului, pricepură ei că au lăsat drumul cel bun, dar, în loc să se întoarcă pe unde au venit, își făcură planul s-o ia pe „șoseaua națională" pînă la gară, iar de la gară să se înapoieze pe drumul Scaieților, pînă în răspîntii. Odată hotărîrea luată, părintele Stan coborî cel dintîi, fără nici o greutate, căci aci malul e mic, prelung și sterp, ca să meargă... prin șanț. Dar nu făcu trei pași pe lîngă mal și simți udătură la picioare. Atunci se opri pe loc și strigă la ceilalți care porniseră spre rîu :

— Stați puțin că mi se pare că e apă în șanț...

Apoi mai păși de două ori și, încredințîndu-se deplin că merge prin apă, ridică piciorul drept... ca să urce pe marginea de dincolo a „șanțului"... Dar în clipa aceea căzu pe brînci în apă pînă mai sus de glezne și începu să strige. Cuviosul Ghedeon, ca mai tînăr dintre toți, sări repede și se îmbăie și el lîngă popa Stan. Atunci deteră fuga dascălii și pățiră și ei la fel. Norocul lor că apa era scăzută, așa cum sunt toate apele în lunile lui Cuptor, astfel că se aleseră numai cu o spaimă grozavă și cu o baie la timp... Cînd ieșiră la mal, speriați și leoarcă de apă, găsiră pe părintele Niță rîzînd cu mîinile în șolduri.

— Măăă, da' chiori mai sînteți, frate, dă vă împiedicarăți cu toții !...

Dar popa Stan de colo :

— Măi, frate Niță, mie mi se pare că e Argeșul... Nu e șoseaua mare...

— Ești pe lumea-ailaltă, Stane ?... Tu nu vezi, mă, că e șosea albă ca varul ? răspunse popa Niță, arătînd cu mîna spre albia rîului ce oglindea razele lunii pline.

Și pînă să mai zică părintele Stan ceva, el se porni ca un viteaz să-și probeze părerile... și : bultubuc ! în apă. După ce se răcori zdravăn și ieși pe mal, cu ajutorul dascălilor, grăi către popa Stan :

— Bine ziseși tu, frate Stane, că nu e șoseaua mare aci... dar cum păcatele s-ajungeam noi la Argeș ?

Scăldătoarea venită la timp, avu darul să lumineze pe cei șase, astfel că, după ce mai făcură haz și se mai scuturară de apă, se înapoiară către drumul cel bun. Tot din pricina îmbăierii fără voie, dascălii băgară de seamă că au pierdut șervetele cu colaci fie pe drum, fie în apă. Cel

din Cioceni și cu cel din Fînari se plînseră de pagubă ; dar Stan Pițigoi dete slavă lui Dumnezeu că a pierdut numai atîta... fiindcă legătura cu odăjdiile o uitase în Măceș.

Cînd s-a văzut cuviosul Ghedeon acasă, tocmai se roșea cerul la răsărit... Mort de osteneală și plin de apă împielmată cu praf de pe drum, trînti culionul pe masă, și, după ce-și făcu creștineasca datorie de a mulțumi Celui-de-sus că nu i s-a întîmplat ceva și mai rău, zise tare, moțăind amărît din cap :

— Iii, părinte Niță ! Ți-o fi dat el Dumnezeu har mare, ca să faci lumea să plîngă la morți... eu unul însă nu mă iau după sfinția-ta... zică scaiețenii mei ce-or pofti !

*

După două zile de zăcere, ieromonahul luă bățul și pe dascălul Stan și plecară spre Vadu Racilor, ca să facă vizită preotului Victor Ionescu. Zvonuri nelămurite ajunseseră la urechea lui că acest preot ar fi avut soție învățată și că, cu ajutorul ei, s-ar fi apucat, sau ar avea de gînd, să ridice satul. Alte zvonuri spuneau tocmai dimpotrivă : că preotul cel nou nu duce trai bun cu preoteasa. Acestea însă erau vorbe, și adevărul se putea afla numai la fața locului.

Vadu Racilor este un sat urît, locuit de pescari și de negustori... de lemne furate, așezate în marginea bălților ce se întind între Dunăre și uscat. Părintele Ghedeon și cu însoțitorul său aveau de întins cale de treisprezece kilometri, din care unsprezece pe cîmp și doi pe muchea dealului. Nu luară căruță din pricina prafului. De altfel drumul era plăcut pe jos, căci trecea prin pădure și prea puțin pe marginea pădurii.

După vreo două ceasuri de mers cu spor, drumeții noștri ajunseră la bostănăria lui Ghiță Fundulea, care ieșea cu un cap în marginea pădurii, și se opriră să mai răsufle. Bostănarul, un bătrîn verde, trecut de șaizeci și cinci de ani, scurt și îndesat, îi întîmpină prietenos și le arătă un petec de umbră deasă în apropierea unui pîlc de jugaștri. Și cum era dornic de vorbă, se așeză și el în fața lor. Auzind că unchiașul e din Vadu Racilor, părintele Ghedeon se bucură și socoti că nu strică să afle cîte ceva despre preotul de acolo. Dar ca să-l ia pe bostănar mai pe departe, aduse vorba despre sat.

— Ce fel e Vadu Racilor, moș Ghiță, de s-a dus așa vestea despre el ?

Ghiță Fundulea, om limbut și tare mucalit, se uită o clipă în ochii lui Stan Pițigoi și răspunse rîzînd sănătos :

— După cum văd eu, n-ai fost niciodată în capitala noastră, părințele. Da' poate că ți-o fi mai spus nepotul Stan, că el o cunoaște aproape ca și mine... Apăi, Vadu Racilor e sat numit... că altul ca el nu cred să se mai găsească. Vine așezat chiar pe creasta dealului, în marginea bălților. Casele sunt mici și puse la brodeală. Nu găsești în tot satul o ulicioară de Doamne-ajută. Căruțele le ținem priponite că pleacă la vale. Dacă pe găină a ajuns-o neputința să se ouă afară din cuib... apăi să te păzești ! Că se duce oul de-a berbeleaca, pînă se izbește de ceva tare și se sparge... Iacă, părințele, ăsta e Vadu Racilor !

Ieromonahul făcu haz de mutra bostănarului și de felul cum vorbea, și fiindcă n-avea nici un zor să plece, îl iscodi mai departe.

— Cîrciumile le aveți în vale, moșule, sau pe deal ?

Ghiță Fundulea rîse cu chef.

— Da' de unde în deal, părințele? Le avem în vale... și sînt puse cu socoteală, că știi sfinția-ta că omul cînd e treaz scoboară mai ușor și urcă mai anevoie; dar cînd e beat... îi vine mai lesne la deal decît la vale. Că la deal îl mai țin picioarele, cum îl mai țin; dar la vale se moaie din genunchi...

— De trăit, cred că trăiți bine, lîngă baltă, moș Ghiță, îl mai ispiti cuviosul.

— Cît privește pentru trai, nu se mai dovedește, părințele! Că stau crapii înșirați pe sîrmă și atîrnați prin cuie cum stau țîrii pe la prăvăliile din București. Icrele le mîncăm ca pe mămăligă, iar lemne... cît poftești! Și fără nici un cinci! Că vin mocanii de iernează în baltă și zobesc crăci de salcie ca să mănînce oile. Și noi ne ducem noaptea și încărcăm săniile: buturugi la fund și crăci deasupra... că păcat nu e... fiindcă e de la stat! Și chiar dacă ar zice popa că e... noi, să-ți spun drept, nu ținem seamă... fiindcă, de, zi sfinția-ta: se poate să trăiești în mijlocul pădurii și să cumperi lemne să arzi soba? Trebuie să fie un prost ăla care crede așa ceva! Ș-avem vii, părințele, uite, să-ți spuie dascălul. Nu găsești om cît de păcătos să n-aibă și el acolo un petecel. Dar n-aveam d-aia *americanta*, avem *terasă* și e mai bună, dinspre partea muncii, că nu cere atîta oblojeală. Vinul îl bem noi între noi, că nu prea se caută. Cît e iernicica de mare, bețiile și bătăile nu se mai isprăvesc! Jăndarii să trăiască!

Ieromonahul rîse și el de rîsul și de vorba lui moș Fundulea. Apoi pe loc se gîndi la soarta preotului de acolo, mai ales dacă o fi avînd și soție cu carte, după cît auzise.

— Ce preot aveți acuma, moșule? întrebă el, nerăbdător să afle mai repede.

Ghiță Fundulea își drese mustățile.

— Apăi... avem pe unul popa Victor, băiat tînăr, să tot aibă douăzeci și trei de ani... dar nu cred să facă pureci mulți la noi... că nu-i place nici satul... și mai e și altceva la mijloc...

— Cum se face, moș Ghiță, că a venit părintele Victor în Vadu Racilor, dacă zici că nu-i place și e așa cum îl încondeiași?

— Hei, păi să vezi sfinția-ta acum! Lui, săracul, nu i-a venit la socoteală din capul locului; dar i-a plăcut preotesii să se uite din deal la vale, să vază sălciile verzi din baltă și Dunărea cum sticlește la soare... Era în Prier atuncea, că dacă ar fi venit pe niscai vreme rea... ar fi fugit de nici îndărăt nu s-ar fi mai uitat!

— Ce fel de om e părintele Victor, moșule? mai întrebă ieromonahul încîntat de hazul unchiașului.

— Părințele, de ce să mînii pe Dumnezeu, bietul popa ar fi om de treabă și săritor la o nevoie de creștin, are și guriță bună, vorbește și cu oamenii; dar prioteasa? Lenea de la nouă sate e strînsă pe ea, biata! Că și-a băgat sîrvitoare și se scoală dimineața... cînd mănîncă lumea de prînz! Și bea cafea cu lapte în pat... că auzi că așa a pomenit la ea acasă! Apăi se îmbrăcă, își ia umbrela și un scăunaș d-alea de se strînge, ș-o blană lată cu două picere, ș-o cutie cu văpseli și cu bidinele d-alea cît coada de cîine ciont și se duce în muchea dealului ca să zugrăvească soarele; ori jos în baltă ca să zugrăvească sălciile și ce-o mai vedea p-acolo... Se întoarce acasă taman cînd îmbucă lumea de nămiezi; și după ce mănîncă se culcă și se deșteaptă cînd se întorc copiii de la școală. Atunci pune mîna p-o carte și se duce de se

hiţie în leagăn, că i-am făcut scîrcium în dudul din faţa casei, că nu-ţi spusei : popa stă la mine cu chirie. Trei zile în cap am muncit eu cu bietul părintele şi cu fi-meu, d-am împletit două otgoane de tei, ca să le atîrnăm de crăcile dudului...

— O fi avînd dreptate, moş Ghiţă, fiindcă aşa o fi trăit ea la părinţi şi prin şcoli. Dar într-ale casei cred că e îndemînatică, luă cuviosul apărarea preotesei.

Ghiţă Fundulea zvîrli făcăleţul de mămăligă, pe care-l lustruia cu un ciob de sticlă, şi răspunse răstit :

— Într-ale casei ?! Tii, nu ţi-o pune ea mîna pe ceva, s-o tai ! Să zici că să dea o dată cu mătura, să-nvîrtească o lingură prin tigaie, să arunce o boabă la păsări ? Te-a ferit Sfîntul ! Şi mai e şi fudulă nevoie mare ! Că vine la biserică împudrată, cu pălăria cît o ciupercă d-ale înveninatele pe cap, şi cu mănuşi în mîini, frate ! Barem dacă ar fi iarnă, du-te-vino, dar acum, în miez de vară ?! Cînd a venit la noi avea nişte sărăcii de tocuri, mai mari de-o palmă ! Dar a dat Dumnezeu şi i-au căzut chiar în duminica dintîi, cînd scobora de la biserică. Atunci s-a dus bietul popa la tîrg şi i-a cumpărat altă încălţăminte cu tocuri mai scurte... Hm, nu prea-i venea ei la socoteală, c-o vedeam eu, dar n-a avut ce să facă. Şi nu se lasă, părinţele, să-i sărutăm mîna, că de, aşa e obiceiul la noi : după ce ne miruim, sărutăm mîna priotesei. Ba nici prioteasă nu-i place să-i zicem. Pe noi, ăştia de jos, ne mai primeşte să-i spunem cocoană ; dar p-ăi de la primărie şi pe învăţătoare, i-a învăţat să-i zică madamă ! Da' eu tot prioteasă-i zic, chiar de s-ar spînzura ! Într-o zi n-am avut răbdare, că crăpa fierea în mine şi i-am zis popii : „Da' fie, părinte Victoraş, că... păcat de tinereţea sînsîii tale !“ „De ce, nea Ghiţă ?“ mă-ntrebă el. „Păi de... priot de treabă eşti, gură ţi-a lăsat Dumnezeu destul de bună... dar cu însurătoarea să ştii de la mine că n-ai brodit-o !“ Bietul popa lăsă capul în jos. „De, nea Ghiţă, ce să-i faci ! E fată cu carte multă...“ „Păi bine, părinte, i-am zis eu, cine te-a pus s-o iei cu carte multă ? Că dacă ştiai c-o să te faci priot la ţară, trebuia să iei una mai d-ale noastre, să puie cloşti, să mai iasă şi ea în drum la femei, c-aşa e al priotesei. Păi nu vezi sfinţia-ta că nici un nasture la cămaşă n-o taie capul să-ţi coasă ? Barim, pune-o la şcoală, să înveţe copiii, că auz că mai e un post vacant.“ „Nu se poate, nea Ghiţă, mi-a zis el, că ştie carte mai multă decît un învăţător d-ăştia, c-a învăţat opt clase de liceu şi trei la iniversu“.

— Afară de slujbele bisericeşti, ce mai lucrează preotul dumneavoastră, moş Ghiţă ? întrebă ieromonahul, ca să audă ce-l privea mai mult.

Ghiţă Fundulea se scărpină după ceafă.

— Uite, ce să facă... s-a învăţat de la o vreme de se scoală şi el tot o dată cu prioteasa... că l-a tot bombănit ea că-i strică somnu... Şi cînd pleacă nevastă-sa cu sculele în baltă, ia şi el undiţa şi picotează toată ziua pe malul gîrlei... Barim de-ar prinde vreun baboi ! Că ia peşte tot de pe la oameni ca să gătească. Mai pune şi mîna pe cîte-o carte... se mai ia şi cu prioteasa la ceartă, nu zici că-i despart eu cîteodată ? Nu că am vreo milă de ea, dar n-aş vrea să intre în gura lumii. Altfel e săritor, cînd îl chemi ; nu e d-ăia mîndri. Că vine în drum la oameni şi mai glumeşte cu noi, mai rîde, intră şi-n cîrciumă... c-a început să se mai dea şi cu băuturica... n-o mai miroase ca

întii cînd a venit... L-am tot ciocănit noi să ne facă o bangă, fiindcă satul nostru n-are, şi ne amînă cu vorba... că la toamnă. Să dea Dumnezeu să fie şi atunci... dar eu unul nu cred, Doamne fereşte! Că dacă or începe ploile de toamnă ş-o vedea prioteasa că nu mai e chip să iasă în baltă cu meşteşugurile ei, are să se aşeze pe capul lui şi n-o să-l slăbească pînă nu l-o porni la mitropolie, să ceară altă comună. Eh, ar vrea ea, scoaba, să se ducă la oraş... dar n-o loveşte pomana, fiindcă popa Victor cică n-a învăţat teologhia. Şi chiar dacă ar vrea ei să rămîie tot n-o să poată, că la noi nu stau popii. Cît o trăi popa Iancu de la Undeni, noi popă în sat nu vedem... că ştie el dă le face, ce le-o fi făcînd, şi numai ce-i vezi că-şi iau calabalîcul şi pleacă... şi rămîne tot el de corvoadă.

Ghedeon privi întrebător la dascăl. Stan Piţigoi îşi drese mustăţile şi tuşi tare. Ghiţă Fundulea vru să dea foc lulelei dar se opri cu chibritul în mînă şi se uită ţintă la călugăr.

— Să fie adevărat că sfinţia-ta n-ai prioteasă, părinţele?

— N-am, moş Ghiţă, că sunt preot-călugăr.

Unchiaşul aprinse luleaua şi, după ce trase de cîteva ori şi-o mai dibui cu vîrful degetului mare de la mîna dreaptă, zise privind la soare:

— Mai bine... Şi dacă o fi să-ţi iei, deschide ochii să n-o păţeşti ca popa Victor. Că de luat trebuie să-ţi iei pe cineva... că să stai aşa iar nu se poate... Eşti tînăr... şi te scot oamenii afară din sat.

Stan Piţigoi rîse de răsună pădurea, şi moţăi din cap la preot, parcă i-ar fi zis: „Nu ţi-am spus eu!“ Cuviosul n-avu încotro şi făcu şi el haz. Apoi mulţumiră unchiaşului pentru cîte le spusese şi cum le spusese şi fiindcă auziseră despre popa

Victor mai multe chiar decît le-ar fi trebuit o luară înapoi spre Scaieţi.

*

În ziua următoare cuviosul Ghedeon plecă singur la Ghiocei, să viziteze pe preotul Mihai Popescu, sau „Mişu“, cum îi ziceau enoriaşii lui. Dascălul Stan avea treabă şi nu putu să-l însoţească.

Despre popa Mişu auzise multe Ghedeon, şi bune şi rele, aşa cum se vorbeşte de orişicare, şi toate îl arătau mai mult om de lume decît slujitor bisericesc. Lui însă puţin îi păsa şi de cele bune şi de cele rele, fiind încredinţat mai dinainte că din făgaşul său nu va putea ieşi; iar cele două vizite pe care le făcuse la Măceş şi la Vadu Racilor îl întăriseră şi mai mult în credinţa lui. Se ducea pentru a-l saluta ca pe un frate întru Christos. Dacă i se va ivi prilejul să afle cîte ceva, cu atît mai bine, ca să aibă ce să spună scaieţenilor.

Cu aceste gînduri se apropia cuviosul de Ghiocei, sucind gîtul într-o parte şi într-alta a şoselei, la miriştele uscate şi la porumburile sfîşiate de piatră şi împroşcate de colbul ridicat de căruţe, de vite şi de vînt. Întîlni în cale lume de toată mîna şi copii cu vacile de funie la păscut pe zona şoselei, şi oameni mari cărînd grîu la arie, dar prilej de vorbă nu i se ivi decît la puţină depărtare de Ghiocei, cu un sătean care aduna castraveţi din locu-i de lîngă şosea. Ieromonahul îi dete bineţe şi îl întrebă fără să se oprească:

— Acasă o fi părintele Mihai?

— D-apăi... pe hoţu ăla cînd îl mai găseşte creştinul acasă?

Călugărul îşi trase rasa la piept, deşi era cald să crape pămîntul şi, fluturînd din cap, îşi văzu de drum. Răspunsul săteanului nu-i plăcu şi se

hotărî să nu mai întrebe pe nimeni. Totuși, întîlnind fața blîndă și senină a unui moșneag ce se lupta să iasă la capăt cu un polog de dughie, nu se putu ține să nu intre în vorbă cu el.

— Bun lucru, unchiaş.

— Sărut mîna, părinte.

— Nu cumva știi dumneata dacă popa o fi acasă sau nu ?

— Mişu al nostru ?

— Da...

Bătrînul dete din cap, zîmbind cu tîlc.

— De, părințele, știu eu ? Dar fiindcă ai venit pînă aici, fă o încercare, că tot trebuie să mai răsufli puțin, răspunse el îngăduitor.

Apoi scuipă zdravăn în dosul palmelor și înfipse coasa în dughie. Ghedeon vru să plece, dar avea mîncărime pe limbă.

— Am auzit că aveți preot învățat, unchiaș.

— Este, părințele, n-avem ce zice : îți face și pe contabilul... și pe avucatul... și pe giambașul... și barim în politică nu-i ia nimeni înainte... dar popă nu e ! De ce să mînii pe Dumnezeu, să zic că e !

Ieromonahul iar își strînse rasa și porni îngîndurat mai departe. Cînd să intre în Ghiocei văzu un pîlc de oameni la poarta morii, așteptînd să le vie rîndul, și făcînd puțin la stînga îi întrebă unde e locuința preotului.

— Pe linia școlii, dacă știi, taică părinte, dar nu-l găsești acasă, că a plecat de ieri la Giurgiu, într-un proces cu domnul învățător și încă nu s-a întors pînă acum, răspunse unul care se întîmplase să fie chiar argatul preotului.

— L-or fi închis pe undeva, zise cu sfială alt sătean.

— Ba l-o fi călcat trenul ! sări altul mai cu îndrăzneală.

— L-o fi făcut dipotat, mă, că de cînd umblă el !...

Sătenii rîseră, iar călugărul le zise o vorbă în gînd și plecă mai departe, să se ducă la preotul Mitrache Neagu din Vălureni. Drumul trecînd prin fața bisericii din Ghiocei, se opri în dreptul ei ca s-o vadă mai bine. Dar în loc de un rînd de cruci, își făcu două rînduri : unul pentru Cel-de-sus și celălalt... pentru sfîntul locaș părăginit. Apoi își văzu de cale, gîndind întru sine : „Pe toate nu le poate face un om..."

*

Comuna Vălureni este alcătuită din trei sate, fiecare cu biserica lui, și de vreo trei ani încoace și cu școala lui. Satul Matița unde locuiește părintele Mitrache se află așezat lîngă apa Cîlniștei, la locul cel mai frumos al comunei.

Oamenii din Matița au gospodării bunicele, căci se ocupă, pe lîngă arătură, și cu grădinăritul ; și mai au și cîte un peticel de vie. Din tot satul însă nimeni n-are via popii, nici grădina, nici casa lui. Ghedeon auzise despre acest lucru, din gura dascălilor, după cum tot de la ei aflase că părintele Mitrache știe să cînte minunat din caval și din fluier. Dar nu de dorul gospodăriei și nici de al fluierului popii din Matița iuți el pasul, ci pentru că sosise vremea prînzului celui mare și se întețise și căldura.

Cînd intră în sat și se apropie de cuprinsul părintelui Mitrache, cuviosul se opri la vreo sută de pași să-i ia seama mai de departe. Așezată la marginea de răsărit-miazănoapte a satului, lîngă albia Cîlniștei, avînd în partea dinspre apă grădina de

legume, în cealaltă, puțin mai ridicată, vița de vie, iar la mijloc casa mare, cu cerdac însorit și înconjurată de tot felul de oleaburi și de pomi, gospodăria preotului din Matița e o frumusețe. Părintele Ghedeon, după ce o privi cu admirație, încercă să ghicească dacă e vreo legătură între frumusețea locului și priceperea de a cînta din fluier a preotului, cînd se apropie o bătrînă de el și-l întrebă tare :

— Cauți pe popa Mitrache, părințele ?

— Da... și nu știu dacă o fi acasă.

— E acasă, unde să fie ? că nu iese cu săptămînile din sat ! răspunse mătușa, ca și cînd s-ar fi mirat de întrebare.

Apoi se duse, la poartă și începu să bată și să strige :

— Preotesicăăă !

Un lătrat gros de cîine și un zornăit de lanț, apoi ieși în poartă o femeie scurtă și grasă, cu mînecile sumese și cu fața dogorîtă de foc.

— Poftim în curte, părinte,... și iartă-mă că uite cum sînt... de, ca la bucătărie. Popa al meu e în stupină, nu știu, ce tot mai robotește pe-acolo... că nu lasă bietele albine deloc în pace, îl primi preoteasa, zîmbind cu bunătate.

Călugărul intră în curte, cu ochii după dulăul voinic ce se zbătea neputincios în lanțu-i prins de-o sîrmă groasă și lungă, și fu dus de preoteasă drept la popa Mitrache. Acesta curăța murdăria din stupi, avînd fața acoperită cu o pînză neagră de sîrmă, în mîna stîngă ținea niște foale mici din care scotea fum de putregai ca să nu-l înțepe albinele, iar în dreapta o legăturică, de pene mari de gîscă.

Să tot aibă, părintele Mitrache, cincizeci și cinci, cincizeci și opt de ani, mai mult nu. Părul i-a albit

aproape de tot, dar partea din barbă a rămas mai pe urmă. E om înalt sfinția-sa, și nu prea gras. Are fața aspră de muncitor, ochii blînzi, e harnic ca o furnică și bun să-l pui la rană. Totdeauna vesel și cu vorbă bună. Cînd văzu pe Ghedeon și auzi cine e, se bucură de parcă ar fi fost cine știe ce rudă plecată de multă vreme.

— Am auzit vorbindu-se numai bine de cuvioșia-ta, îi grăi el prin sidila [1] de sîrmă.

— Asta o spui de la sfinția-ta ! se împotrivi monahul, crezînd că preotul își bate joc.

— Ba deloc ! îl încredință acesta. A venit vestea pe aici pe la noi că scăiețenii sunt mulțumiți nevoie mare.

Ghedeon se scărpină după ureche și nu mai zise nimic. Iar popa Mitrache, isprăvind stupul la care lucra, își scoase sidila și se puse să arate musafirului stupina. Avea peste o sută de stupi sistematici și vreo douăzeci de buduroaie. Sistematicii, frumos vopsiți în trei culori, erau așezați în rînduri rare de cîte zece, de-a curmezișul grădinii, iar printre rînduri pomi roditori, care folosesc stupinei și cu florile și cu umbra. Buduroaiele, înșirate de-a lungul gardului, le ținea numai pentru roit, și pentru ceară. Arătă ieromonahului cum a prăsit stupii, cît îi sunt de dragi, cum îi îngrijește, cum roiesc, ce rost au trîntorii și reginele — lucru de prisos, căci acestea le știa de la mînăstire, unde sunt călugări care se ocupă și cu stupăria.

Din stupină trecură în grădina de zarzavat udată cu ajutorul unei roți înfipte în malul Cîlniștei. Varza de vară, cît capul de bou, era pe sfîrșite ;

[1] *Sidilă*, săculeț cu țesătura rară în care se pune brînza la scurs.

iar într-altă tarla se vedea cea de toamnă abia strîngîndu-și foile. Și de toate erau în grădină: ardei, vinete, praz, ceapă, morcovi, cartofi, țelină și altele.

Ieromonahul se minună de toate; dar în gîndul lui socoti că preotul trebuie să fie om lacom și că, fără doar și poate, pentru a îngriji atîta gospodărie și a stoarce foloase din ea și-a părăsit și el biserica și enoria.

Din grădină ieșiră în curte, ca să treacă de partea cealaltă unde este via. Îi opri însă preoteasa, căci masa era gata și-și aștepta musafirii.

— Cîți copii aveți, mamă preoteasă? întrebă cuviosul așezîndu-se la masă.

— Unsprezece, să ne trăiască! răspunseră în același timp popa și preoteasa.

Ghedeon își încreți fruntea și-și mușcă buza de jos.

— Unsprezece?!...

— Să-i iau la rînd, zise popa Mitrache: băiatul cel mare e procuror la tribunal, cel care vine după el a ieșit de doi ani doctor; fata cea mare ține pe învățătorul din Vălureni; altă fată e învățătoare la Perișani; doi flăcăiași, mînca-i-ar taica, îi am în seminar; o fată în școala normală; alt băiat în liceu; doi mai mici în școala primară, și o păpușică de șase ani ajută preotesei în casă...

— Asta e prîslea, adăogă preotesa, cu un gest care spunea: „îmi ajunge!"

— Păi bine, dar aveți cu ce ține atîția copii prin școli? întrebă monahul, cu căința mare în suflet că a bănuit pe preot de lăcomie.

— Ne dă Dumnezeu! răspunseră gazdele făcîndu-și cruce.

După masa îndestulată cu carne de orătănii și cu vin spumos, popa Mitrache luă pe Ghedeon

să-i arate via. O mîndrețe, nu altceva! Tot ce poate fi mai de soi sădise părintele în grădina lui. Stăteau strugurii atîrnați de joarde, cît purceii de mari. Zărind niște tămîioasă cu boabele prăjite în soare, cuviosul nu mai așteptă vreo poftire și vru să rupă un ciorchine. Dar părintele Mitrache îl opri repede.

— Stai pe loc că nu mai merge vinul...

Și, apucîndu-l de braț, se duseră la cramă. Cînd coborîră în pivniță, monahul, deși obișnuit cu beciul uriaș al mînăstirii și cu zăcătorile de peste cincisute de vedre, nu-și putu opri un strigăt ușor de mirare văzînd vreo zece-douăsprezece poloboace înșirate în groapa zidită și cimentată.

— La sfinția-ta e rai, părinte Mitrache!

Preotul rîse mulțumit și își pofti musafirul să șadă pe un butuc. Apoi luă traga și scoase vin profiriu de umplu o cană ca de două ocale vechi, aduse dintr-un colț o strachină cu nuci și un ciocan de lemn și se așeză și el pe un butuc.

— Sparge nuci și bea vin cu oala, cuvioase, că așa e la cramă, îmbie el pe călugăr.

Și ca pildă de urmat duse oala la gură și o luă numai cînd simți că are nevoie să răsufle. Ghedeon făcu loc între musteți și barbă, și trase și el o porție bunicică.

— Sfinția-ta trebuie să muncești mult, părinte Mitrache, în loc de altă mulțumire.

— Drept ai vorbit, cuvioase, că ai auzit cîți mi-a dat Dumnezeu ca să-i cresc, să-i îmbrac, să-i învăț carte și să-i fac oameni întregi. Dar sunt sănătos și preoteșica la fel. Și pentru asta dăm slavă Ziditorului. Am încercat și în alte chipuri să-mi agonisesc ale vieții, dar n-a fost pentru mine. În tinerețe mă apucasem să învăț copiii la școală, însă după vreo doi ani mi-am dat seama că două odată

nu pot să le fac cum se cere. Că ori bolnavul murea neîmpărtășit, ori lăsam școlarii de capul lor și plecam în parohie. Cînd s-au înființat băncile populare m-am amestecat și eu că gîndeam că e datoria mea să ajut și am stat trei ani ca președinte. Dar cîte mi-au auzit urechile... și mai ales cîte nu mi-au auzit, numai Dumnezeu singur știe ! Din hoț și din șarlatan nu mă mai scoteau. Îmi sărutau mîna cînd le făceam bine, iar cînd îi sileam să plătească dobînda, mă ocărau... și nu să zici că aveam măcar vreo leafă ! Ca să mă ajung în nevoile mele strîngeam bucate de la locuitori și, cu tot obiceiul apucat din vremea veche, se găseau destui ticăloși care să mă facă milog. Parcă-i aud spunînd dascălilor : „Fie că văzui și pe popa căpătînd să mănînce !“ Sau : „Să-i dau, mă, că n-o fi avînd, bietul !“ Dacă mă tocmeam cu ei pentru slujbe, mă făceau lacom. Cînd am văzut eu așa, ce m-am vorbit cu nevasta : „Fa, preoteasă, de ce n-am trăi noi din munculița noastră, ca să nu mai facem supărare nimănui ? !“ Și mi-am dat frumușel demisia de la bancă și m-am așezat pe lucru. Ani de-a rîndul m-am trudit pînă mi-am făcut rostul pe care-l vezi. Dar acum dau mulțumită Celui-prea-înalt că, cu toată casa grea pe care o am, nu mai e nevoie nici să umblu cu tîrna după porumb și nici să pui omului sula în coastă ca să-mi dea atît la mort, atît la nuntă, atît la botez și la celelalte slujbe. Îi las pe ei să-mi dea cît îi taie capul și nu zic nimic, căci numai stupii, cînd e vremea lor, mă scot din nevoi. Da' mai sparge nuci, cuvioase, și mai dă cu oala, ca să scot altul proaspăt.

Călugărul bău zdravăn, iar popa Mitrache, mai obișnuit, descoperi fundul ulcelei, apoi trase fluierul de la ciorap, unde-l ținea de regulă, și după ce-i udă găurile și-l mai încercă oleacă începu o doină veche oltenească, spre bucuria și uimirea cuviosului părinte Ghedeon. Preoteasa mai lăsă treburile și veni și ea căci știa că totdeauna, la un pahar de vin, popa are chef să cînte mai frumos. După ce isprăvi doina, părintele Mitrache luă fluierul de la gură, îl șterse la vrană, apoi îl vîrî la ciorap.

— Ei, ți-a plăcut, taică Ghedeoane ?

— Grozav, cinstite părinte ! M-ai făcut să-mi aduc aminte de pe vremea cînd eram copilandru și ascultam seara, în drum, cum cîntă vreun cioban, iar flăcăii și fetele jucau de se prăpădeau...

— De, cam rușinos o fi pentru un preot să cînte cu fluieru, dar n-ai ce-i face, c-așa e felul lui, zise preoteasa.

— Da' de ce să fie rușinos ? se încruntă părintele Mitrache. Să cînți și să fii om cinstit nu poate nimeni să spuie că e lucru de rușine !

Și, întărîtat cum era, scoase din nou fluierul și începu să-i tragă de pe Vlașca... Dar tocmai cînd era în dîrdora cîntecului, se întrerupe deodată și se uită țintă la Ghedeon.

— Dar ce vînt te-aduce pe la mine, tată ? că nu te întrebai.

Monahul încreți sprîncenele și puse un deget la frunte, ca și cînd ar fi căutat să-și aducă aminte, apoi dădu răspuns de om supărat.

— Ce vînt m-a adus ? Uite... s-au pus enoriașii pe capul meu să fac și eu ce fac alți preoți, că nu sunt mulțumiți numai cu slujbele bisericești...

și acuma umblu să văz cam cu ce se ocupă vecinii, ca să fac și eu la fel...

Părintele Mitrache rîse de răsună pivnița.

— Apăi dacă pentru asta ai venit, stai să-ți spun cu ce lucrează frații noștri de prin parohiile învecinate, ca să nu-ți mai rupi picioarele pînă la ei. Ascultă : popa Mișu de la Ghiocei se simte bine pe la întrunirile politicești, cînd îl cauți e tot pe drumuri ; popa Dumitru de la Buicești e învățător ; popa Ion de la Fumurei bate calea Parchetului, de vreo două săptămîni, dimpreună cu învățătorul de acolo, că a dat cooperativa faliment ; popa Niță din Cioceni face poezii pentru morți ; popa Victor din Vadu Racilor, de necaz că l-a dus preoteasa într-o parohie săracă, s-a pus cu undița să stîrpească tot peștele din baltă ; popa Stan din Fînari ține morțiș să atîrne o sută cincizeci de kilograme ; popa Tănase de la Mărgineni e deputat ; popa Marin de la Fieni e revizor școlar ; popa Niculae din Strejești a intrat de vreo lună în consiliul județean, mi se pare că trage nădejde să-l puie prefect ; iar popa Mitrache din Matița-Vălureni... cum îl vezi : sparge nuci și bea vin...

Aci, părintele Mitrache rîse de la inimă și vru să se mai umfle din nou în fluier, dar renunță pe loc, căci își mai aduse aminte de ceva.

— Stai că nu-ți spusei de călugărul de la Popești, e unul tot cam la vîrsta cuvioșiei-tale. Îl cheamă Pahomie. Ăsta a adus de la mînăstire un *Molitfelnic* vechi, vechi de tot, poate să fie de pe vremea lui Caragea și citește credincioșilor dintr-însul. Vin creștinii ca la bîlci, că s-a dus vestea peste tot că citește pe cărți vechi, de la mînăstire, și ce face el... s-a mîntuit ! Citește pentru dragoste, pentru cîștig, pentru judecăți, pentru divorț... Ba chiar descoperă și pe tîlhari, cu ajutorul unei chei pe care o face să se învîrtească deasupra *Molitfelnicului*... Ei, acuma spune-mi care-ți vine mai bine la socoteală, ca să te iei după el ?

Ieromonahul privea aiurit la părintele Mitrache, fără să găsească un răspuns. Văzîndu-l în dubiu, acesta îl bătu prietenos pe umăr și-l sfătui astfel :

— Să faci, frate, ce-ai făcut și pînă acuma. Nu te lua după enoriași, că ei nu se pricep într-ale noastre.

*

În duminica următoare, cuviosul Ghedeon își adună parohienii și le povesti ce a văzut și ce-a auzit pe unde a umblat. Iar la urmă de tot le puse întrebarea pe care i-o pusese și lui părintele Mitrache :

— Pe care credeți că e bine să-l urmez ?...

Scaiețenii rîseră, se mai îmboldiră, își mai șoptiră, dar nu deteră nici un răspuns.

— De, luă vorba tot cuviosul, mi-a plăcut mai mult viața părintelui Mitrache din Matița ; dar ia spuneți-mi : cînd să mai fac eu unsprezece copii și să învăț a cînta din caval și din fluier ? Că știți bine că nu sunt trimis aici pe viață !

Oamenii făcură mare haz și înghioldiră pe delegat să dea un răspuns. Nea Ionică se supuse, că n-avea încotro.

— Lasă, părinte Ghidioane, nu te mai lua după nimeni... și fă așa cum poți sfinția-ta și cum crezi că e mai bine... și noi nu te-om mai supăra cu nimic.

VII

GOSPODARIA PĂRINTELUI GHEDEON

După ce plecară sătenii, părintele Ghedeon răsuflă uşurat. Era acum pe deplin încredinţat că enoriaşii săi au ajuns, în sfîrşit, să-i înţeleagă rosturile şi priceperea lui, şi nădăjduia că, pînă va împlini anul, nu va mai fi supărat cu nimic. Astfel gîndind, intră vesel şi împăcat în casă. Şi, fiindcă avea nevoie să cugete mai adînc la bucuria pe care i-o adusese ziua de astăzi, se răsturnă în pat şi ridică picioarele în laţuri.

După ce vreme de un ceas şi mai bine înşiră în minte-i întîmplările din urmă, mai rîzînd de unele, mai minunîndu-se de altele, socoti că n-ar face rău să dea şi el semne, măcar cît de cît, că ţine seama şi de dorinţele parohienilor săi. Că odată ce trăieşti în mijlocul lumii, vorba delegatului, trebuie să mai iei din obiceiurile ei, că altfel te ţine ca pe un leneş şi ca pe un sălbatic. Drept început, hotărî el să-şi cumpere o văcuţă cu lapte, ca să arate că are de gînd să-şi întemeieze ceva gospodărie. Dar ca să poată ţine aşa dobitoace la bătătură, era nevoie mai întîi de-o femeie care să stea de vacă, s-o hrănească, s-o adape şi mai ales s-o mulgă. Fără să mai piardă vremea, cuviosul se duse în grabă la Stan Piţigoi.

— Să-mi scoţi o babă din pămînt, din iarbă verde!

Dascălul rîse pe sub mustăţi.

— Baba e găsită demult, părinte, dar nu ţi-am spus... pentru că tot trăgeam nădejde c-o să te ducă nevoia să te însori. Şi, ca să fiu drept, mi-era frică şi de oameni, că mi-au zis, atunci cînd cu Reveica, să nu fac care cumva să-ţi mai aduc vreo mătuşă. Să te las aşa ca să fii silit să faci la un fel...

După ce-l mustră ca pe o slugă vicleană şi necredincioasă, popa rugă pe dascăl să-i aducă baba fără multă zăbavă.

Şi, cum s-a întîmplat, o fi vrut şi Dumnezeu după atîtea necazuri, ca a cincea slujnică a părintelui Ghedeon să fie femeie de treabă. O cheamă Smaranda şi numără şaizeci şi chiar poate şaizeci şi cinci de ani. Trupul ei este firav, faţa uscată şi plină de şanţuri şi şănţuleţe, ochii spălăciţi şi nevinovaţi, nasul de harete, prelungit la rădăcina vîrfului, spinarea umflată între umeri, iar degetele picioarelor răsfirate ca talpa gîştei.

După ce îi luă seama de toată făptura, cuviosul, păţit de atîtea ori, o întrebă cu asprime în glas:

— Dumneata ce ai de gînd să-mi furi? Bani, cearşafuri, găini, sau din toate cîte ceva?...

Bătrîna se roşi toată, apoi se făcu galbenă şi răspunse moale:

— De, părinţele... dacă mă socoteşti că sînt d-alea care nu-şi ţin mîna... mă duc mai bine la căscioara mea... că n-am trăit niciodată la stăpîn şi nici nu mă gîndeam să trăiesc... Da' uite că mi-a tot zis dascălul Stan... şi m-am gîndit că la sfinţia-ta e altceva, că toată lumea te vorbeşte că eşti priot de treabă...

Şi cu ochii umezi, gata să dea o lacrimă, baba Smaranda vru să sărute mîna preotului şi să plece. Acesta însă o opri, minţindu-i că numai a glumit. Şi cînd văzu că bătrîna îşi vine în fire, o mai tachină niţel ca să-i treacă supărarea, apoi începu s-o ispitească.

— Știi să gătești, lea Smarando ?
— De, părinte... fac și eu hiertură, friptură...
— Macaroane cu brînză te pricepi să faci ?
Crezînd că preotul glumește, baba îl privi cu ochii ei ca de copil și începu să rîdă...
— Ce sînt alea, *magaroane*, părinte ?
Ghedeon luă un pachet de macaroane din cele lungi și subțiri și i le arătă mătușei. Aceasta le privi, fără să pună mîna pe ele.
— Fugi, părinte, că rîzi de mine ! Că doar n-ăi fi mîncînd paie !
Părintele nu se supără de neștiința babei. Dimpotrivă. Făcu haz și o tocmi cu nădejdea că barem va fi mai cinstită decît celelalte. O mai învăța-o el pe unde nu s-o pricepe și, apăi, era nevoit s-o primească de bună, căci alta n-avea de unde să aleagă.
Acum, că făcuse rost de slujnică, vorbi chiar în ziua următoare cu un geambaș de vite să-i aducă o vacă cu lapte. Și pentru că n-avea saia [1], plănui cu Stan Pițigoi, s-o ție deocamdată legată de furca porumbarului, iar pentru iarnă să-i încherbeze, tot aci un adăpost. Fiind și vremea să adune restul de pui de găină ce mai avea de luat din sat, căci mai tîrziu ar fi cîrtit femeile că s-au făcut prea mari, rînduiră și pentru ei să-i adăpostească în porumbarul cel gol. Și ca totul să fie pregătit din vreme, bătură șipci de lemn pe o scîndură lungă și o proptiră cu un capăt în ușa porumbarului și cu celălalt în pămînt, ca să aibă puii pe unde să se urce și pe unde să se coboare.
Fără multă zăbavă se făcură toate. Căci, vorba aceea „cînd vrea omul, vrea și Domnul“, se împlinește totdeauna. Stan Pițigoi cără din sat pînă la

[1] Adăpost pentru vite, staul.

o sută de pui iar geambașul aduse o văcuță, cam slabă e drept, dar tînără și cu vițeluș frumos după ea. Pe vacă o chema, firește, Bălana ; iar vițelului îi puse popa numele Joian, fiindcă era atunci în zi de joi. Baba Smaranda le aduse tărîțe cu sare și mîngîie vaca pe gît și pe uger. Seara, cînd a muls-o a luat doi litri cu vîrf, numai de la trei țîțe, căci una a trebuit s-o lase lui Joian. O parte din lapte l-a fiert, iar restul l-a turnat într-o oală mare, ca să se prindă.
Niciodată nu mîncase părintele Ghedeon lapte așa de bun ca acela pe care i-l dăduse Bălana. Nu mai tăcea lăudîndu-l către babă, că e untos, că miroase a lapte, că acuma vede el că Leana nu i-l aducea tocmai curat.
Apoi plănui cu lea Smaranda cum să îngrijească de Bălana, ca să dea lapte și mai mult. Căci, după părerea lui, vaca trebuia să dea cel puțin opt-nouă litri pe zi. Baba fu de aceeași părere și-l sfătui să ceară trifoi de la învățător iar din parte-i făgădui, cam cu gura goală, că o să-i aducă și ea mohor de prin porumb. În privința laptelui, după multă plănuire ajunseră la hotărîrea următoare : o jumătate de litru să-l bea cuviosul fiert, babei nu-i plăcea laptele, un litru să-l facă cu orez sau cu griș, alt litru să-l mănînce acru, iar restul ce-o mai prisosi să-l vîndă unuia care aduna laptele de prin sat și-l ducea în București, la fabrică. Și cum prețul era de șapte lei litrul, făcură ei socoteală că, pînă la înțărcarea vacii, o să iasă banii dați pe ea și pe vițel, iar de-aci înainte... pe cîștig. Ieromonahul își frecă mîinile de părere de bine că a cumpărat pe Bălana căci își făcuse un nou izvor de venituri, avea să mănînce lapte curat fără cea mai mică bănuială și totodată mai astupa

și gura enoriașilor care tot clănțăneau că nu e gospodar.

Pînă a nu se culca mai dete o raită pe la dobitoace, cu care prilej le duse și cîte-o bucată de mămăligă. Se mai abătu și pe la bătrînul dulău ce sta lungit între porumbar și colțul casei, ca să-i arunce și lui o fărîmiță și să-i pomenească, așa într-o doară, care e datoria lui de paznic al casei. Iar înainte de a fi prins în brațele somnului, părintele Ghedeon mai făcu la planuri pînă ce ajunse să-și îmbogățească gospodăria cu tot felul de păsări, porci, pe care să-i crească și să-i vîndă, încă o vacă de rasă străină și, aprins de dragul unei gospodării îmbelșugate, găsi cu cale să lase gîndul de a se mai întoarce la mînăstire. Căci, socoti el, mai călugăr poate fi cineva în mijlocul lumii unde nu mai bîrfește împotriva starețului, are tot ce-i trebuie și folosește mai mult bisericii. Cînd îl vor muta din Scaieți, s-o duce și el în alt sat și de acolo iarăși unde vor găsi cu cale cei mai mari. Și, după ce-și mai cumpără un docar frumos cu două roate și un căluț roib și sprinten, părintele Ghedeon adormi fericit...

Dimineața, muncit de un vis urît, se deșteptă pînă în ziuă și cel dintîi gînd îi fu la vacă. Luă îndată un porumb și ieși să vadă dacă s-a sculat și dacă-i e foame așa pînă în ziuă. Dar cînd își aruncă ochii spre porumbar, vaca și vițelul nicăieri ! Se frecă la ochi și se uită din nou : nici un dobitoc sub porumbar. Atunci privi repede spre poartă și o văzu dată de perete. Cuprins de o neagră presimțire, cuviosul își făcu cruce, apoi o luă spre bucătărie să vadă dacă a venit baba, căci ea se ducea seara acasă. Lelea Smaranda însă nu sosise. Ghedeon vru să strige vaca pe nume, căci

gîndi că poate o fi scăpat din legături și s-o fi dus prin apropiere după iarbă, dar cînd să deschidă gura zări pe bietul Florea întins pe iarbă cu capul zdrobit. La vederea cîinelui, cuviosul nu mai avu nici un pic de îndoială că făcătorii de rele i-au furat dobitoacele, și sufletu-i milos se împărți deopotrivă pentru vacă și vițel și pentru dulău. Sosind și baba și auzind de cele întîmplate, se puse pe plîns. Mai strigă și ea pe Bălana, mai chemă pe Joian, dar bietele dobitoace cine știe pe unde vor fi fost. Lelea Ioana și cu gineri-său, care văzură pe baba Smaranda văitîndu-se, cum veniră, sfătuiră pe părintele Ghedeon să plece fără zăbavă la Cioceni, să se plîngă primarului și jandarmilor.

— Nu mă duc deloc ! răspunse acesta gînditor.

— Da' de ce să nu te duci, părinte ? Ce, ți-e frică de jandarmi ? îl îndemnă și baba Smaranda.

— Nu mă duc, răspunse preotul după noi stăruințe ale babelor, pentru că palma asta nu e de la oameni... ci de la Dumnezeu ! Călugărul nu trebuie să se ia d-ale lumii, căci așa scrie la cartea lui. Dar eu, ticălosul și nevrednicul, mi-am făcut de uitare și m-am luat după mintea mea ușuratică și după oameni care nu cunosc aceste lucruri. În loc să mă mărginesc, așa ca pînă acum, la cele bisericești și să-mi țiu inima trează către mînăstire și către pravila călugărească... m-am apucat să-mi cumpăr vacă ! Apoi am plănuit, ca nebunul din *Evanghelie*, să-mi întinz gospodăria și să nu mă mai întorc la mînăstire... Și-a vîrît Necuratul coada, lea Smarando și lea Ioană, nu vedeți dumneavoastră ? Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dat semn la vreme, ca să-mi deschiz ochii și să-mi viu în minți.

Lelea Ioana se vede că pricepu inima călugărului, căci nu mai zise nimic și plecă ștergîndu-și ochii. Dar baba Smaranda nu se dumirise.

— Și cu vaca cum rămîne ? întrebă ea pe popa.

— Cum rămîne cu vaca ? Îi urez celui care a luat-o s-o stăpînească sănătos. Numai de-ar fi vreun sărman cu o casă de copii, ca să zică măcar bogdaproste... Iar eu, dacă oi mai scoate bănișorii ca să cumpăr alta, vacă să mă fac ! Lasă că are Leana lapte destul de bun. Să dai ochi cu ea și să-i spui să-mi aducă și de aci înainte, așa cum mi-a adus și pînă acum.

Lea Smaranda ridică din umeri. De altfel ei nu-i părea rău de vacă, fiindcă scăpase de-o grijă, cît de banii dați pe ea.

— Păcat de bănișorii ăia ! repetă ea de cîteva ori, cu mîna la falcă.

Cînd se zvoni în sat că oameni răi au furat văcușoara părintelui, scaiețenii făcură haz nespus. Baunii chiar se bucurară, zicînd în gura mare : „Las' că nu e cine știe ce pagubă... că a luat banii pe cîntat, nu i-a muncit cu palmele".

Firește că s-au găsit și cîțiva cărora să le pară rău cu adevărat, și printre aceștia se număra și moș Ilie, epitropul. Ca să mai îmbuneze inima preotului, el luă un groștei de purcel, fătat de cinci-șase săptămîni, și i-l duse acasă. Ieromonahul mulțumi epitropului pentru bunătate, însă nu primi purcelul decît după multă stăruință, avînd și încuviințarea bătrînei. Zise baba :

— Ia-l, părinte, că nu mai e nevoie să-i car buruieni de pe cîmp, ca Bălanei... O să crească numai cu lături de la vase și cu ce-o rămîne de la masă.

Purcelul avea părul alb și creț, iar nasul cîrn și botul ieșit afară. Lea Smaranda găsi că seamănă cu un băiețaș al lui Stan Pițigoi, din care pricină

Ghedeon îi dădu numele Lixandru, căci așa îl chema pe băiatul dascălului. Baba îl luă în primire și-l priponi c-o sfoară îndoită, aproape de bucătărie. Apoi îl dărui cu o bucată de mămăligă și c-o strachină de apă. Cuviosul privi la purcel cu ce poftă hălpăie din mămăligă, după ce mai întîi o tăvăli bine prin țărînă, și cu cîtă plăcere suge apa din strachină, după ce-o scormoni și o murdări cu rîtul. Și unde or fi zburat gîndurile lui, nu se știe, că strigă pe bătrînă și o rugă să-i facă rost de-un pisoi curat și drăgălaș. Lea Smaranda își aduse aminte de un cotoșman voinic și frumos pe care îl văzuse la un nepot al ei din Cioceni, și pînă-n seară îl și aduse. Popa nu prea fu mulțumit la început, căci ar fi vrut un pisoi mic, ca să-l crească și să-l învețe să se joace. Dar cînd îl privi mai de aproape și-l văzu așa falnic, cu părul cenușiu, împestrițat cu alb numai pe sub burtă și pe labe, cu mustăți mari ca de om bătrîn — baba le asemui cu ale domnului Andronache — și cînd mai auzi că-l cheamă și Costică, se bucură și mulțumi mătușii.

Acuma, avînd și purcel și motan, Ghedeon se hotărî să-și facă rost și de-un cîine. Însă nu unul mare ca să nu mai pată ca bietul Florea... cînd vor veni hoții să-i fure purcelul.

Văzuse la agentul de tutun din Cioceni niște javre mici și se duse să ceară una. Agentul avea o cățea de neam străin, cu numele Lady și doi cățeluși ca de trei-patru luni. Pe unul îl chema Mister, iar pe celălalt Miss, căci era fată. Ieromonahul ceru pe Mister, și omul culturii... tutunului avu bunăvoința să i-l dea. Cînd îl văzu baba atît de mititel și negru peste tot, nu fu mulțumită defel. Ea ar fi vrut un dulău mare, care să mănînce de toate și să apere și casa.

— De unde păcatele aduseși stîrpitura asta, părinte ? zise ea ca să nu-i rămîie vorba în gît.

Cuviosul o încredință că boldeiul e de neam mare, din străinătate, și că o să-l învețe să facă „frumos“ și să se țină după el cînd s-o duce la plimbare. Lelea Smaranda zbîrci din nas și nu mai suflă nimic, fiindcă nu se cădea să mai sufle. Popa era stăpîn și ea era slujnică. Cu numele cățelului însă nu s-a împăcat în ruptul capului. Ghedeon îi zicea Mister, ea îi zicea... Nistor. În cele din urmă s-a luat cuviosul după babă, astfel că numele boldeiului a rămas pentru amîndoi Nistor.

După ce trecu năduful tras cu pierderea vacii, sau mai bine zis cu palma dată de Dumnezeu pentru a-i aminti de îndatoriri uitate, sosiră zile de adevărată liniște, de mulțumire și de plăcere, pentru cuviosul Ghedeon. Odată cu venirea lelei Smaranda, pierise necinstea din casa lui ; iar pustiul de care fusese înconjurat atîtea luni de zile, dar pe care el nu-l prea băgase în seamă, fu alungat de mulțimea de păsări și de celelalte dobitoace pe care le pripășise în bătătură, dar mai ales de dragostea părintească cu care-l îngrijea bătrîna. Cînd și el fu încredințat de curățenia sufletească a femeii ce-l slujea, dete slavă lui Dumnezeu că de acuma nu va mai avea pricină să-și colinde mintea pe căi rătăcite și să se mai gîndească la însurătoare, mai ales că primise răspuns de la ieromonahul Porfirie, prietenul său din mînăstire. Acest răspuns era scurt și usturător : *„A spus părintele stareț și cu părintele duhovnic, că de bună seamă ți-ai pierdut mințile, de cînd te-ai văzut la parohie, că altfel n-ai întreba dacă ai voie sau nu să te însori !...“*

Cu ajutorul lui Dumnezeu, venit după cîteva zile de gîndire, părintele Ghedeon simți că de aci înainte nu-și va afla mulțumirea sufletească nici în pravilă, pe care o părăsise de multă vreme, nici în plimbările obișnuite, căci vedea mereu aceleași și aceleași locuri, aceiași oameni, aceiași arbori ; și nici în citirea gazetei, căci băgase de seamă că „spune mai mult minciuni“ ; ci în prietenia vietăților de la ușa casei. Dragostea pentru lighioanele necuvîntătoare e o lege pentru omul singur, și ieromonahul i se supuse fără împotrivire. Simțea o plăcere nespus de mare să se scoale pînă-n ziuă, el care obișnuia să se deștepte la șapte și la opt, să iasă cu ciurul plin de grăunțe pe prispa casei și să arunce păsărilor, strigînd din cap și din vîrful limbii :

— Pui, pui, pui, pui, puuui ! Puișori, puișori, puii taichii, cocoșeii taichii, pui, pui, puui !

Răsuna strigătul pînă dincolo de vecini și lumea știa atunci că s-a sculat popa și dă găinilor să mănînce. Obișnuindu-se cu el, căci se purta blînd, puii se lăsară încetul cu încetul să pună mîna pe ei, să-i mîngîie, să-i ia în brațe și să-i sărute pe creastă. Ba un cocoșel pipernicit, neprimit în societatea alor săi, se împrieteni atît de mult cu părintele Ghedeon, că de cîte ori îl zărea se apropia de el și-și freca ciocul și capul de încălțămintea lui. Cuviosul îi răspundea cu aceeași dragoste, miluindu-l cu bucăturele și plimbîndu-l adesea pe umăr; prin curtea casei.

Cît despre celelalte lighioane, stîrnise pizma babei cu atîta grijă ce le purta. La început, îngropase ea dedesubtul mesei din bucătărie o strachină de pămînt, și cînd se așeza să-și bea laptele, punea în ea pentru Costică și pentru Nistor. Purcelului îi dădea deosebit într-un colț al bucătăriei.

Cînd văzu însă că Nistor și cu Costică nu se împacă să mănînce amîndoi dintr-un blid, iar Lixandru, după ce`răsturna ciobul lui, dădea buzna peste ei, făcu altă rînduială. Purcelul fu legat cu un lănțișor prins în perete, ca să nu se mai miște de la locul lui ; cățelul rămase singur stăpîn pe strachina de sub masă, iar cotoiul fu poftit să stea sus pe un colț al mesei, unde-și primea tainul într-o farfurie de fier. Tot astfel erau rînduiți să mănînce și la prînz și seara. Dar fiindcă motanul avu gust o dată să-și lase tainul său și să-și vîre botișorul cu mustăți cu tot în farfuria părintelui, i s-a făcut și lui aceeași cinste ca și purcelului. Atîta numai că el n-a fost legat de gît, ca Lixandru, ci de coadă ; și nu cu lanț de fier, ci c-o sfoară prinsă de un cui bătut în colțul mesei. La început a cam făcut el gălăgie, dar în cîteva zile s-a resemnat așa fel, că singur își punea coada pe sfoară, și nu da semne de supărare decît atunci cînd era strîns prea mult.

În scurtă vreme, micile lighioane se obișnuiră așa de bine cu regulile casei, că dimineața, cînd vedeau pe Leana intrînd cu sticlele cu lapte pe poartă, se așeza fiecare la locul lui și aștepta acolo, lingîndu-se pe bot, pînă primea porția. La fel și în vremea mesei. Cînd vedeau pe lea Smaranda că mestecă mămăligă sau sparge ouăle pentru jumări, se duceau care-și la locul ce-i era orînduit.

Ce-i drept, Lixandru era mai de neînțeles, căci așa-i e neamul ; dar Ghedeon îi aflase și lui slăbiciunea. Îi plăcea groșteiului să fie scărpinat pe gît și mai ales pe sub burtă. Cum începea să-l scarpine se făcea blînd ca mielul, și atunci îl lega în toată voia. Din ceată nu lipsea nici cocoșelul. El se bucura însă de dragostea babei mai mult

decît ceilalți, așa că trăgea întotdeauna lîngă ea și-i ciugulea firimituri din podul palmei. Și ca să aibă și puiul un nume, fu botezat Chercea, căci așa chemase pe un cioban, tot izinit ca el, pe care-l cunoscuse lea Smaranda.

După ce isprăvea cu masa, Ghedeon își slobozea prietenii, apoi ieșeau cu toții să se plimbe pe dinaintea casei. El mergea înainte și ceilalți după el sau alături, căci așa erau deprinși. Cînd însă aveau chef de joacă, nu mai țineau regula și i-o luau înainte zbenguindu-se. Numai bietul Chercea, dîndu-și seama că nu e în stare să se măsoare cu ceilalți, pășea credincios pe lîngă stăpîn.

După ce-și făcea porția de plimbare, cuviosul intra în casă și se lungea mulțumit pe pat ; Lixandru se întindea și el cu burta la soare sau la umbră, după toane ; Nistor se culca pe prispă cu botul scos înainte, mai clămpănind cînd îl necăjea vreo muscă ; iar Costică se urca pe casă și, după ce măsura de cîteva ori coama de stuf, se lungea în colțul dinspre miazănoapte, ca să nu-l ardă soarele. În acest timp baba Smaranda isprăvea de cotrobăit prin bucătărie, apoi, luîndu-și perna, se tolănea și ea pe troscot la umbra nucului. Chercea o aștepta cu răbdare, și cum o vedea că se culcă, se ducea și el și picotea lîngă ea.

Alteori, ca să se veselească după masă, așa cum cerea legea boierească, cuviosul atîrna de coada cățelului o tinichea sau un șomoiog de iarbă și-i da drumul să fugă prin curte. Cățelul încerca să-și dezlege sfoara cu dinții și, văzînd că nu izbutește, o zbughea chelălăind cu Costică și cu Lixandru după el. Baba Smaranda făcea cîrcei la inimă :

— Și ia mai dă-le dracului de spurcăciuni, părinte, că ești om în toată firea ! Doamne, ferește !

Dar părintele Ghedeon și mai mult o necăjea. Într-o seară aduse el de la oraș, între alte tîrguieli, și o minge de piele. De atunci, în toate zilele cînd trecea umbra în fața casei, s-apuca s-o bată în perete. Lighioanele stăteau pe lîngă el, așteptînd cu gurile căscate să cadă mingea jos ca s-o apuce și să fugă cu ea prin curte. Atunci călugărul trimetea pe babă după ele ca să-i aducă mingea. Fugea lea Smaranda de credeai că e pe cale să întinerească, ocărînd animalele și cîrtind împotriva stăpînului : „De, măiculiță, popă e ăsta ? În loc să-și vază d-ale popiei, să joacă cu spurcăciunile dracului !“ Acestea parcă ghiceau ponosul ce le purta, și căutau să-și răzbune. Adeseori, cînd o vedeau prin curte, Lixandru și cu Nistor se apropiau de ea și o apucau cu dinții de poale ; iar Costică se proptea în fața ei și-i striga în batjocură :

— Miauu !

— Du-te dracului d-aci, loaza dracului, că eu te-am adus la trai bun ! îi întorcea baba amenințîndu-l, căci era oprită să lovească lighioanele, și nici ea poate că n-ar fi dat, că se gîndea la păcat.

Totuși găsea ea mijloace ca să-și răcorească inima. Cînd pleca preotul de acasă, în loc să le dea lapte și să le facă jumări de ouă, cum suna porunca, le da numai mămăligă goală să mănînce, gîndind că e păcat să strici bunătate de mîncare pe niște „stîrpiturile Necuratului“.

Numai la un lucru se potrivea lea Smaranda cu prietenii părintelui Ghedeon : nici ea și nici ei nu se împăcau cu macaroanele. Baba n-ar fi pus gura pe ele, s-o tai ; Lixandru le răscolea cu rîtul ; Nistor le mirosea de departe, ciulind urechile ; iar Costică trăgea cîte una după el, o

întindea, apoi se da puțin înapoi și, după ce lua poziție de luptă, se repezea la ea ca la un șoarece sau ca la o altă bîzdîganie.

De la o vreme cuviosul Ghedeon a început să ia cu el la plimbări mai scurte și micile dobitoace. Numai pe Lixandru îl lua mai rar căci era din cale-afară de neastîmpărat și de obraznic. De necaz că-l lasă acasă, Lixandru guița pe lîngă poartă, apoi pleca turbat prin curte și alerga pînă obosea. Atunci se lungea oftînd la soare și adormea.

Chercea era mai cuminte. Cum îi făcea stăpînul semn să stea pe loc, căci pe el nu-l lua niciodată, lungea gîtul ca și cînd ar fi vrut să audă mai bine, sau poate în semn c-a înțeles, apoi îl trăgea încet la loc, mai strîmba capul, mai închidea din cîte un ochi, pînă ce se hotăra și pleca de lîngă poartă drept la baba Smaranda în poală.

Nici pe Costică nu-l lua părintele Ghedeon întotdeauna cu el, căci cum vedea motanul o pisică cu blana mai frumoasă, nu se lăsa pînă nu făcea cunoștință cu ea. Din această pricină rămînea în urmă și se luau cîinii după el. Cînd vrea să se plimbe mai în liniște, cuviosul pleca întovărășit numai de Nistor, care era fricos, și mai mult de un pas nu se depărta de el. Atunci îi spunea cotoiului, arătîndu-i bastonul :

— Tu să stai acasă !

Dar Costică se făcea că nu pricepe.

— Stai acasă, dobitocule ! se răstea atunci părintele Ghedeon.

Văzînd că nu e primit, cotoiul începea să mieune și, de necaz, căuta ceartă babei și celorlalți doi pedepsiți. Asta nu întotdeauna, căci de multe ori se pomenea cuviosul cu el cînd nici nu gîndea, fie că era la plimbare, fie că ducea vreun mort

la groapă. Numai ce simțea o frecătură moale la picior.

— Ce-ai căutat după mine, obraznicule ?

— Miaau !

Ba și în biserică intra Costică. Se pomenea popa cu el tocmai în altar. Treaba asta a făcut-o și Lixandru o dată, dar a plătit-o scump, sărmanul. Era într-o sîmbătă. Părintele plecase la biserică să slujească parastasele, sfătuind pe micii prieteni să stea liniștiți acasă. Nistor și cu Chercea l-au ascultat, dar Costică a luat-o tiptil după el, pe lîngă gard. Dacă a văzut pe motan c-o șterge, Lixandru a pîndit pînă a ieșit baba Smaranda pe poartă, ca să aducă apă de la puț, și a dat buzna pe lîngă ea, în drum.

— Du-te, fire-ai al dracului ! Să mai vii cînd o veni bietu tata... atunci să mai vii ! i-a urat baba din toată inima.

Și s-a oprit Lixandru tocmai la biserică. Iar Costică a rămas în urmă căci se întîlnise cu o rubedenie. În curtea bisericii Lixandru a intrat cu oarecare sfială și tot dădea ocol pe lîngă ușă, neavînd curaj să treacă pragul sfîntului locaș, fie că vedea lume multă, fie că nu știa bine dacă stăpînă-său e înăuntru. Numai cînd i-a auzit gura a dat năvală. Femeile și cu dascălii însă l-au întîmpinat cu „huo“ și nu-l lăsau să intre. Din această pricină s-a apucat și el așa, de necaz, să dea iama prin colivi. Pe unele le-a răsturnat, în altele și-a vîrît botișorul, pe cîteva le-a călcat în picioare, și n-a vrut să iasă pînă nu i-a strigat popa :

— Afară, măgarule !

Multe nebunii i se iertaseră lui Lixandru, așa ca unui purceluș fără minte ce se afla ; de data asta însă i s-a înfundat. Necăjit de blestemele și de plînsetele femeilor păgubite de colivi, cum s-a întors de la biserică, părintele Ghedeon a prins pe neascultător și l-a băgat la coteț.

— Bine-i făcuși ! încuviință baba cu bucurie.

Dar bietul purcel văzîndu-se astfel pedepsit, după judecata lui poate chiar pe nedrept, s-a mîniat și n-a vrut să mănînce. Doar apă de mai sorbea cîte puțină. Degeaba îi da popa lapte dulce, că-l răsturna numaidecît cu rîtul sau cu picioarele. Văzîndu-l că slăbește pe fiecare zi, cuviosul a ascultat de sfatul babei și l-a vîndut, cu mare părere de rău, unui om din Ghiocei.

— Hahaha, scăpai d-un dușman ! își zise lelea Smaranda scrîșnind din cei patru dinți ce se mai țineau în gură.

Apoi, privind la cotoi, îl amenință și pe el cu pumnii strînși :

— Las' că bun e Dumnezeu... scap eu și de tine !

Părintele Ghedeon însă fu mîhnit peste măsură de înstrăinarea purcelului, căci îl crescuse ca pe un copil orfan, și de cîte ori trecea pe lîngă coteț se oprea și se uita lung la locul unde își făcuse osînda sărmanul Lixandru. După trecere de vreo săptămînă a vrut să-l răscumpere, chiar cu preț îndoit, mai ales că babei i se făcuse dor ; dar nu l-a mai găsit, căci și omul acela îl vînduse la oraș.

Cu tot necazul pe care i-l pricinuiau micile lighioane, lelea Smaranda ținea la părintele Ghedeon ca la copilul ei. Avea grijă pînă și de muște, să le alunge, cînd acesta dormea greu. Iar cînd pleca la oraș, nu-și mai găsea pace pînă ce nu-l vedea întors acasă. De cîte ori a întîrziat cuviosul la drum, de atîtea ori a găsit-o văietîndu-se pe afară că i s-o fi întîmplat ceva. Și, spre deosebire de slujnicele pe care le mai avusese, lea Smaranda

îl vorbea numai de bine. Dacă o descoseau femeile în drum că de ce stă popa așa de mult în casă, ea nu mai spunea că doarme cu picioarele spînzurate, ci răspundea rîzînd : „Ce să facă ? Se uită p-un giornal, ce-o fi văzînd acolo nu știu, că mereu se uită pe el !“ Iar cînd o iscodeau în privința mîncării : „Mănîncă cutare și cutare... și niște alea ca paiele, le zice magaroane. M-a învățat să le pui în apă clocotită, ca să se moaie bine, apăi le amestec cu brînză și le opăresc cu unt, și le mănîncă dă să-i rămnești, nu altceva. Doamne ferește !“

Nemulțumirea cea mai mare pe care o avea baba Smaranda, ca slujnică a cuviosului Ghedeon, era că acesta nu prea găsea vreme să stea cu ea de vorbă. Și mare poftă avea bătrîna cîteodată să-i povestească din timpul războiului de la 77, cînd a trecut oastea rusească prin acele locuri. Ținea minte toate amănuntele ; dar din vorbe numai trei îi mai rămăseseră în cap : *niet, harașo* și *hazaică.*

— ...Să-i fi văzut, părinte, cum beau la ceai și ne arătau pozele cu copiii și hazaicele, c-așa le ziceau la neveste pe limba lor... Ori n-ai chef s-asculți ?

— Niet !

— Ți-e somn, bre, d-acuma ?

— Ia mai lasă-mă, lea Smarandă, că mi-ai împuiat capul cu 77 al dumitale ! îi răspundea Ghedeon năzuros.

Atunci baba se încrunta și începea să bombănească :

— Cu spurcăciunile dracului îți place să stai cîte trei ceasuri și cîte patru... da' cu mine ți-e urît !

— Harașo !

Supărarea ei însă era foc în paie : pînă intra în casă îi trecea. Numai că pizmuia pe bietele lighioane încît să nu le fi văzut în ochi. Cîteodată cuviosul îi făcea gustul și sta mai mult cu ea la taifas. Atunci bătrîna îi povestea și d-ale bisericii, căci era fiică de preot. Era în stare să-ți spuie trei evanghelii pe dinafară și știa așa de bine cînd cad sărbătorile și cînd se lasă sec, că de multe ori, cînd venea cîte-o femeie la preot să-l întrebe în ce zi cade cutare sfînt, el o trimitea la babă. Și lea Smaranda se bucura nevoie mare ! Iar dacă se întîmpla să n-aibă răspunsul gata, făcea socoteala pe degete sau cu boabe de porumb și nu da greș decît rareori !

Din pricina dragostei părintești pe care o avea pentru preot, baba Smaranda a tras într-o duminică spaimă mare. După ce s-a cîntat în biserică „Unul Sfînt“, Ghedeon a ieșit înaintea ușilor împărătești și a spus cîteva cuvinte celor șapte-opt bătrîni care erau de față, în privința gardului de la cimitir, care avea trebuință să fie cîrpit ici și colo. Bătrîna a crezut că vrea să predice și a speriat-o acest lucru, pentru pricina povestită chiar de ea după ce a venit cuviosul de la biserică.

— Iii, părinte, trăsei o spaimă...

— De ce, lea Smarando ?

— Cînd te văzui că ieși înaintea sfîntului altar și faci semn domnului Andronache să tacă, crezui că ai de gînd să spui *Cazania* pe dinafară... și un fier rece îmi trecu prin sîn... Ca să-ți spui ce a pățit popa Mișu de la Ghiocei. Luase un obicei, atunci cînd a venit întîi, să citească el *Cazania ;* cine l-o fi pus la cale, nu știu. O învăța acasă, că spunea

prioteasa în drum la muieri că cetea două zi e cu ștervetul ud la cap, și cînd făcea slujbă, sărbătoarea, numai ce-l vedeai că iese înaintea sfîntului altar și începea s-o spuie pe nevăzute. Cînd l-au auzit ghiocenenii s-au mirat, fiindcă prin părțile astea s-a pomenit să spuie dascălii *Cazania ;* dar l-au lăsat, crezînd c-așa o fi învățat la siminar. Numai cînd au luat ei seama că n-o spune cum e în cartea pe care o cetește dascălul Florea, și mai pune de la el d-alea nemțeștile, nu le-a venit bine și au pus pe domnul Iancu, fostul priciptor, și care făcea acu pe ipitropu să-i zică. Bietul părintele s-a cam supărat și a spus că el așa a învățat pe unde a învățat, și n-a vrut să se lase (acuma, de fo doi-trei ani, să rămîie vorba aci... s-a cam lăsat și de slujbe, că s-a luat d-alte alea). Oamenii au tăcut, ce era să mai zică, crezînd c-o să se lase el singur, că așa începuse și popa Marin de la Mogoșești, și pe urmă i s-a urît. Dar popa Mișu deloc ! Dacă a văzut domnul Iancu că o ține una, i-a spus în față că-l lăcramă la mitropolie, și numai așa s-a muiat. Și, cum îți spusei, cînd te văzui că ieși din sfîntul altar... credeam că, haiti ! ți-a băgat cineva în cap s-o iei și sfinția-ta după popa Mișu...

Ieromonahul s-a mirat de pățania preotului din Ghiocei și a încredințat pe bătrînă că dinspre partea asta să n-aibă nici o teamă, că n-are nici cui să predice și nici meșter nu este, că n-a învățat cine știe ce carte.

Altă dată părintele Ghedeon a avut prilej să stea de vorbă cu baba asupra... științelor înalte. Se apucase ea într-una din zile să lipească cu pă-

mînt pe prispă, cînd deodată s-a înnourat și-a început să fulgere și să tune parcă se pornise război în cer. Bătrîna dădea zor să isprăvească pînă a nu începe ploaia. și se închina ori de cîte ori fulgera și tuna : „Doamne ! Maica Domnului !“

— Ce tot te mai chinuiești acolo, lea Smarando, n-auzi că se scufundă pămîntul ? i-a zis cuviosul, văzînd-o cum își face cruci.

— D-apăi. . lasă-l focului să se scufunde, că tot s-a răit lumea de nu mai are căpătîi... Da' bine, părinte, așa să fie cu tunetul și cu fulgerul ?

— Cum, lea Smarando ?

— Era un izăltat dă brigadier d-ăia, aici la pădure, și zicea că nu e adevărat că atunci cînd tună umblă sfîntul Ilie cu căruța prin cer ; cică se bat norii-n capete. Doamne ferește de lume smintită ! Și că dacă se lovesc norii, s-aprinde niște aia, îi zice licitrație, și aia cică e fulgerul...

Ieromonahul învățase la școală despre astfel de lucruri, așa că nu prea era de părerea babei. Totuși, văzînd-o atît de pornită împotriva științei, s-a lăsat după ea.

— Oameni nebuni, lea Smarando !

— Ba nebuni de dus la balamuc, părinte ! Că eu așa am pomenit de la părinți și de la bătrîni : că umblă sfîntul Ilie cu căruța cu cai, ca să scuture norii...

— Dar cînd trăsnește, cu ce umblă sfîntul Ilie, babo ? a întrebat-o Ghedeon.

Lea Smaranda și-a șters nasul pe mînecă și a răspuns cam cu îndoială :

— De, părinte, bietul tata, Dumnezeu să-l ierte

și să-l odihnească, ne spunea că trage sfîntul Ilie cu tunul după Dracu, și atuncea cică trăsnește, și focul de la tun e fulgerul... Acum o fi știut el ceva, bietul tata, Dumnezeu să-l ierte, că era priot... de, cum se popea atunci.

Ghedeon a vrut s-o mai întrebe cum se face de se ia sfîntul Ilie la luptă cu Dracu numai pe vreme de nori și de ploaie, dar a gîndit că e păcat să se glumească cu astfel de lucruri, și a lăsat-o în pace, să isprăvească prispa.

Astfel trecea vremea, pînă cînd într-o bună zi era cît p-aci să se despartă. Și asta numai din pricina... lui Costică.

Se învățase motanul să prindă șerpi mici și să se joace cu ei. Nu-i ajungea pesemne cu hoinăritul prin podurile oamenilor și vrea să-și mai treacă vremea și cu astfel de jucării. Într-o după-amiază, cînd Ghedeon era dus la o înmormîntare în Vălureni, diavolul de cotoi a adus un pui de șarpe și l-a pus pe picioarele bătrînei, care tocmai învîrtea tigaia cu cafea, pe mașina de gătit. Cînd a văzut ea șarpele pe picioare, a dat un țipăt strașnic și, răsturnînd tigaia, s-a tras repede într-un colț al bucătăriei. Puiul de șarpe, încolțit între babă și motan, care se așezase în prag, a săltat capul și a scos limbile. Lea Smaranda zbiera cît o lua gura, ghemuită în perete, iar Costică mieuna în ușă lingîndu-se pe bot.

Răgușise biata babă țipînd, cînd a dat Dumnezeu și a auzit lelea Ioana, care a venit cu un vătrai și a omorît șarpele.

Ieromonahul s-a înapoiat pe întuneric de la Vălureni și a găsit pe bătrînă stînd pe prispă cu

capul între miini. I-a dat bună seara, dar baba nu i-a răspuns nimic și nici nu s-a ridicat de jos. A mai încercat o dată, degeaba !

— Da' ce-ai, lea Smarando, de nu vorbești. Ori ți-a *luat* gura ?

— Mi-a luat-o !...

— Ce ai, soro, de stai așa bosumflată ?

— Am eu ce am !...

— S-a întîmplat ceva ?

— Lasă-mă în pace, părinte, că nu știi ce e pe sufletul meu !...

Preotul s-a apropiat de ea și a luat-o prietenește de mînă.

— Hai, și spune-mi, de ce ești supărată ?

Baba s-a ridicat oțerită și a început să dea din miini :

— Părinte, atîta-ți spui : ori eu, ori Costică !... Din doi să-ți alegi unu... care-ți vine mai bine la socoteală...

Preotul s-a pornit pe rîs. Văzînd însă că baba se șterge la ochi, a întrebat-o cu duioșie în glas :

— Ce vorbă e asta, mătușică ?

— Ce e, ce nu e... atîta-ți spui : ori eu, ori Costică !

Cuviosul a privit-o lung, apoi a ridicat din umeri și a intrat în casă pentru a-și scoate culionul și rasa. Văzînd însă că baba nu se urnește de pe prispă, a ieșit din nou și s-a așezat lîngă ea. În sfîrșit, cu multă stăruință, a făcut-o să vorbească.

Auzind de isprava cotoiului, popa a făcut mai întîi haz, așa cum ar fi făcut oricine, apoi s-a

înfiorat la gîndul că motanul ar avea nerușinarea să-i aducă și lui un șarpe, și poate chiar în pat. Ca să-l izgonească însă nici prin minte nu-i trecea. Totuși a făgăduit babei, numai așa ca s-o împace, că are să-l dea pe Costică unui prieten de la București, ba chiar s-a făcut că-l caută ca să-l pedepsească pe loc. Cotoiul însă, știindu-se pesemne vinovat, plecase în vizită și nu s-a înapoiat decît a doua zi, aproape de prînz, cînd supărarea babei trecuse...

— Miaau !

— Du-te la dracu !

VIII

ÎN ACEST CAPITOL SE VEDE CÎTE NECAZURI A TRAS PĂRINTELE GHEDEON DIN PRICINA ÎNDREPTĂRII CALENDARULUI

Un trai ca acesta, fără alte supărări decît cele pricinuite de neînțelegerea lelii Smaranda cu Costică și cu Nistor, adăugă încă o porție de grăsime la trupul cuviosului Ghedeon. Astfel că, pe la mijlocul lui septembrie, cam șapte luni de la venirea cuvioșiei-sale în Scaieți, purta pe picioare, fără puțin lucru, nouăzeci de kilograme. Acuma nu-și mai ridica picioarele în lațuri, ci le urca pe capul patului, lăsîndu-le să atîrne de la genunchi în jos, mirat că nu i-a venit mai de mult această idee. Ca să mai slăbească o țîră, începu iar cu

plimbările, de astă-dată mai dese și mai lungi, dar luă seama că, cu cît umblă mai mult, cu atîta îi crește și pofta de mîncare și se hrănește și mai vîrtos. Văzîndu-l că gîfîie cînd se scoală de jos, lea Smaranda îi zicea de la inimă :

— Părinte, eu cred că magaroanele alea te îngrașă, că prea mănînci fără socoteală. Doamne ferește să faci osînză la inimă, că te-ai dus pe copcă...

Cuviosul îi răspundea nepăsător :

— Mă rog, dacă e cu voia lui Dumnezeu să mă îngraș, de ce să mă împotrivesc eu, nevrednicul și păcătosul ? Că o să vie ca mîine vremea să mă întorc iar la ciorbă de cartofi necurățați și de ștevie bătrînă... și atunci să am de unde slăbi.

Dar baba sărea în sus.

— Te mai duci sfinția-ta la mînăstire ? ! Mă prinz că nici cu șase boi nu te mai scoate din Scaieți !

— Cu șase boi n-o să mă scoată... dar c-o hîrtie de la mitropolie, pe fuga !

— Hei, că parcă mitropolitu se gîndește numai la Scaieți și la popa Ghidion, că altă treabă n-o fi avînd.

Și cuviosul îi da înainte cu macaroane, cu ouă proaspete prăjite, cu pui fripți și tăvăliți prin usturoi și cu mîncări gătite numai în unt. Grija slăbirii o lăsa în seama Celui-de-sus, care, după cum l-a scăpat de uscăciunea cea mai dinainte, îl va ajuta și acuma să nu treacă prea mult măsura potrivită. E drept că nu făcea rugăciuni pentru aceasta ; dar avea încredere în judecățile Domnului.

Și nu s-a înșelat deloc părintele Ghedeon. Căci necazuri mari și neașteptate au venit să-i tulbure viața tihnită pe care o ducea în gospodărioara lui. Aceste necazuri nu i-au venit nici de la Dumnezeu, nici de la enoriași, nici de la baba Smaranda și nici de la lighioanele pe care le ținea la ușa casei, ci tocmai de la capii cei mari ai religiei. Aceștia, băgînd ei de seamă, cam tîrziu sau cam devreme, bine nu se știe, că a rămas calendarul în urmă și deci e nevoie să-i mai facă puțin vînt de la spate, au dat poruncă straşnică şi cu temei; după 30 septembrie nu vine 1 octombrie, ci 14 octombrie! Cuviosul Ghedeon a rămas nedumerit în fața unei astfel de porunci. Dacă e întîi, cum o să fie 14? se întreba el. Baba Smaranda la fel. A citit cuviosul și a răscitit porunca mitropoliei de nenumărate ori, și în gînd și tare ca să audă și baba, dar nu-i intra în cap cu nici un chip; nici lui și nici babei. Scria acolo că se învîrtește pămîntul împrejurul soarelui, că din această învîrteală au mai scăpat niște minute și niște secunde nepuse la socoteală, din care pricină calendarul a rămas cu treisprezece zile în urmă. În fața acestor temeiuri pe care se sprijinea porunca mitropoliei, Ghedeon venea cu ale lui.

— Mai întîi și mai întîi, zicea sfinția-sa, învățatul acela care a ticluit călindarul, dacă știa că nu-i tocmai priceput la socoteli, trebuia să fi lăsat pe altul cu mai multă știință să-l facă. Al doilea, ce-i dacă a rămas în urmă? Și dacă într-adevăr a rămas, pe ce se cunoaște? Iar unde nedumerirea creștea mai mult era acolo cînd își punea această întrebare: Dacă greșeala a fost descoperită mai demult, pentru ce n-au îndreptat-o atunci, și și-au găsit tocmai acum să turbure lumea?...

— Să știi de la mine, părinte, că nu e lucru curat la mijloc!... zicea lea Smaranda, fiind și ea de aceeași părere.

Bănuiala ei încolțea o clipă și în sufletul călugărului; dar numai o clipă, căci n-ar fi fost el în stare să creadă zvonurile care spuneau că vlădicii țării au fost muiați de catolici... să schimbe religia. Totuși nu putea pricepe lămurit ce anume i-a făcut „să zăpăcească poporul pentru nimica toată!“ Și lucrul ăsta îl chinuia așa de mult, încît simțea că a început să... slăbească.

Dar porunca mai spunea că preoții sunt datori să lămurească pe creștini pentru care pricină se dă calendarul înainte, și cum el nu știa în ce chip, căci însuși era în neștiință, s-a gîndit, ca un om înțelept, că nu strică să mai întrebe și pe alții. Cel mai în măsură să știe îl socotea părintele Ghedeon pe preotul Victor de la Vadu Racilor. Dar cînd să plece spre el, îi sosi vestea că s-a împlinit proorocia lui moș Ghiță Fundulea, adică plecase ca să nu-l apuce ploile de toamnă. Cuviosul n-avu încotro și se duse la Cioceni, la popa Niță. Acesta tocmai venise de la un aldămaș și era foarte voios să stea de vorbă...

— Ce zici, cinstite părinte?

— Moșule, eu am credința că, chiar dacă e lucru curat ca basmaua, vreo încurcătură tot trebuie să fie la mijloc... Acuma să zicem ca ăi mari, ai noștri, că se-nvîrtește pămîntul... fiindcă de lucrul ăsta am auzit și eu și în școala primară și în siminar, că am p-ăl cu patru clase, dar, mă rog,

ce-are a face învîrteala pămîntului cu hîrtia aia pe care o lipești în perete ?... Mă rog : pămîntul cu treaba lui, călindarul cu a lui !... Spun ei acolo cum devine amestecătura asta... dar eu nu înțeleg, să-mi tai gîtul ! Am să iau într-o zi, poate chiar mîine, hîrtia de la mitropolie, ș-am să mă duc cu ea la învățător, să vedem el cum o descurcă... Că eu toate le-oi mai înțelege, dar un lucru nu-mi intră în cap : cum să rămîie călindarul în urmă cu treisprezece zile ? Pe ce să cunoaște, mă rog ?... S-au luat și arhiereii noștri după astronomii ăia care citesc în stele... dar rău au făcut... că ăia sunt niște mincinoși și jumătate ! Să crează ei că sunt în stare să știe în cîtă vreme se învîrtește pămîntul... dacă s-o fi învîrtind ! Că astfel de lucruri, după cum spune *Evanghelia*, sunt la oameni cu neputință, și numai la Dumnezeu cu putință... Ș-apăi, auzi neruşinații ! să mai puie la socoteală și minutele... ba încă și secundele ! Și asta, să știi de la mine, c-o fac ei numai și numai ca să crează lumea că sunt tari în socoteli... și că țin lucrurile din scurt... Că altceva, mă rog ce i-ar face să turbure mii și milioane de oameni pentru minutele și pentru secundele lor ? La urma urmei, eu judec lucrurile după mine... și le judec bine... că niciodată nu-mi bat capul cu mărunțișurile. Am să dau 19 lei și 50 ? Poftim, domnule, ori nene, ori frate, cum i-oi zice, hîrtia d-un pol ș-am isprăvit daravera ! Am de primit 50 de bani peste un pol — ori peste doi ? Dă-mi hîrtia și nu mai umbla cu fleacurile ! Ce trebuie să-ți mai bați capul cu gologănașii, mai ales acuma, cînd n-au nici o valoare. Ascultă-mă, cuvioase : eu, să am o putere, aș prinde pe toți hoții ăia de astronomi și aș da poruncă să-i bage la răcoare. Și, ca să venim la vorba noastră, nici nu s-a dat porunca bine ! De, mă rog, cum și-or fi închipuit ăia mai mari ai noștri că am să fac eu pe Stan ori pe Bran să creadă că la 1 octombrie e 14, adică Cuvioasa Paraschiva, iar la 13 octombrie e 26, adică Sfîntul Dumitru ? ! Păi orbi or fi ei să m-asculte ? C-o să-mi arate cu deștiu pe calendar ș-or să zică : uite, părinte, aicea spune întîi, nu paişpe !... Da' știi cum mi-am făcut eu planul ca să ies din încurcătură ? Cînd m-or întreba enoriașii mei ce s-aude cu calendarul, am să le spui că pînă acum sunt numai vorbe... iar la 1 și la 14 ale lui octombrie, am să mă fac bolnav... ca să nu slujesc nici pe stilul vechi, nici p-ăl nou... facă-mi sfînta Paraschiva ce-o vrea... că eu nu sunt cu nimic vinovat... Și numai după ce-or auzi și ei ce s-au făcut în alte părți și s-or mai da lucrurile pe brazdă, am să ieș și eu în drum ș-am să le spui : „Așa e, tată !"

Cuviosul Ghedeon n-auzi de la popa Niță mai mult decît știa și el, iar planul acestuia nu-l găsea bun de urmat ; așa că se duse la părintele Mitrache. Parohul din Vălureni îi spuse că a citit porunca mitropoliei și a înțeles de acolo că s-a hotărît să se dea calendarul cu 13 zile înainte. Dacă e bine sau rău, de ce s-a făcut această schimbare acum și nu mai demult, el n-are să-și bată nici capul lui, nici p-al credincioșilor săi. Că pentru preoți și pentru poporul binecredincios, porunca mitropolitului sau a episcopului e mai sfîntă decît ordinul generalului pentru armată. Ți-a spus

că-i așa ? Așa este ! Ți-a poruncit să faci așa ? Așa să faci ! Cîrmeală în dreapta ori în stînga nu mai încape.

— Așa că eu, pe ziua de 1 octombrie rup 13 foi din calendar și fac slujba cuvioasei Paraschiva. Dacă m-or întreba enoriașii ce treabă e asta, am să le spui că așa e porunca de sus. Cine m-o asculta, bine ; cine nu, urle pînă s-o lua și ei după ceilalți, că altceva n-am ce face. Ca să te apuci să lămurești pe niște oameni simpli, cum spune porunca, mai rău încurci lucrurile...

— Așa am să fac și eu ! zise Ghedeon mulțămind părintelui Mitrache pentru bunăvoință.

Dar nu se depărtă mult de gospodăria acestuia și găsi că planul părintelui din Matița-Văllureni o fi bun pentru această parohie ; pentru Scaieți însă, nu. Popa Mitrache slujea în același sat de treizeci și cinci de ani în șir, barba și părul îi încărunțiseră acolo unde era cinstit și ascultat de toți, astfel că-i dă mîna să zică : „așa e porunca, așa fac !" Dar el, ieromonahul Ghedeon, care n-avea decît șapte luni în Scaieți, necunoscut bine de enoriași, fiindcă n-avusese mare atingere cu ei, cum ar putea să facă la fel ? Cine o să-l asculte ? Enoriașii au să-i ceară lămuriri și el e dator să le dea.

Tot gîndind astfel, părintele Ghedon ajunse în Ghiocei și se duse de-a dreptul la popa Mișu. Întîmplător acesta era acasă și foarte bucuros să stea cu el de vorbă. Cuviosul îi povesti necazul ce-l poartă pe drum și părintele Mihai, om cu școli înalte, îi lămuri una cîte una toate pricinile pentru

care sfîntul Sinod, în înțelegere cu capii altor biserici, a hotărît să dea calendarul cu 13 zile înainte. Ieromonahul se lăsă încredințat și mulțumi preotului din Ghiocei din toată inima, iertîndu-i, în gîndul lui, toate faptele de care, pe drept sau pe nedrept, era învinuit de lume. Apoi se întoarse la Scaieți cu mai mult curaj de cum plecase.

Cu ajutorul deslușirilor primite la Ghiocei cuviosul încercă mai întîi să schimbe părerea lelii Smarandei : dar baba se uită urît la el și-și făcu cruce. Încercă și cu dascălii, la fel ; cu epitropii, tot atît. De ceilalți săteni se feri să aducă vorba, lăsîndu-i pentru ziua de 1 octombrie, cînd avea să le citească și porunca mitropoliei.

În această zi (1 octombrie stil vechi) nu făcură cinste cuvioasei Paraschiva decît el și cu dascălii. Tot satul se adunase în răscrucea de la domnul Nae băcanul și cîrtea, care mai de care, împotriva mitropolitului și a preotului că „s-a găsit, tocmai el, călugăr, să le strice religia". După ce isprăvi slujba la biserică, ieromonahul își luă curajul și se duse în răscruci. Scaiețenii ascultară hîrtia sfintei mitropolii, ascultară și lămuririle pe care preotul li le dădu, așa cum înțelesese el de la popa Mișu, dar nu pricepură mai nimic. Unii din ei se închinau întruna, minunîndu-se ca de un lucru grozav de primejdios ; iar alții strigau în gura mare că „popii au luat bani de la *catolnici* ca să ne strice religia"...

— Pot să fac jurămînt într-o mie de biserici că n-am pus mîna în viața mea pe vreun ban

catolicesc ! se apără cuviosul, amărît peste fire.

— Sfinţia-ta n-ăi fi luat, dar s-au învîrtit alţii mai cu putere, şi ăia dau poruncă să faci cum zic ei, dar nu trebuie să te iei după porunca lor şi să ne strici legea, că zici că eşti călugăr de la sfînta mînăstire ! săriră ei cu gura.

Ghedeon îşi aduse aminte de cuvintele popii Mitrache şi vru să le mai spună că la preoţi e ca şi la militari : a primit poruncă, trebuie să i se supună, chiar dacă în judecata lui ar găsi că nu e bună ; văzîndu-i însă atît de porniţi, nu mai stărui. Şi nu mică-i fu mirarea, ba era cît p-aci să rîdă, cînd auzi oameni care nu-şi mai fac cruce de creştin, spuind în gura mare că la 14 octombrie, pe stilul vechi, au să se ducă la biserică... „şi să poftească popa să nu facă slujbă, dacă-i dă mîna !“ Dîndu-şi seama de neputinţa lui de a-i face să înţeleagă măsura celor mari şi să se potolească, monahul plecă mîhnit dintre ei, pizmuind învăţătura şi darul de a vorbi al părintelui Mişu. Pe seară, însă, cînd primi vestea că acesta nu numai că n-a fost înţeles şi ascultat de enoriaşii lui, dar era cît pe-aci să fie bătut, dacă nu săreau jandarmii, judecata i se opri în loc şi nu ştiu ce să mai creadă.

— A venit vremea d-apoi, lea Smarandă ! zise el oftînd şi mîngîind cotoşmanul.

— Asta era să ţi-o spui eu din ziua cînd am auzit că se schimbă călindarul ! oftă baba moţăind pe prispă.

Din ziua aceea cuviosul Ghedeon nu s-a mai arătat în răspîntii. Numai cînd îl vizita cineva şi aducea vorba de calendar, încerca şi el să-l lămurească. În zadar însă. Nimeni nu-i da crezare. În ziua de 13 octombrie, stil vechi, a slujit pentru Sfîntul Dumitru numai cu dascălii ; iar în ziua următoare, fiind Cuvioasa Paraschiva, a ascultat de lea Smaranda şi a trimis pe cîntăreţi să deschidă biserica, să toace şi chiar să citească utrenia singuri, fiindcă el se „îmbolnăvise“ de boala părintelui Niţă de la Cioceni. Faptă bine cugetată, căci a venit mulţime de scaieţeni şi negreşit că ar fi făcut gălăgie, ba poate şi mai mult, dacă găseau biserica încuiată.

Lucrurile au mers o vreme aşa încurcate. Scaieţenii bîrfeau în răspîntie, iar preotul urma cu slujba după stilul cel nou. N-a încercat nimeni să-l împiedece, aşa cum s-a întîmplat în alte sate, deşi glasuri n-au lipsit nici aici să se ridice. L-a păscut însă nenorocul pe bietul ieromonah, căci a găsit cu cale să asculte tocmai acum în fierberea asta de îndemnurile călugărilor de la mitropolie, şi să se tundă franţuzeşte, aşa cum şi ei se tunseseră din poruncă înaltă. Cînd îl văzură scaieţenii cu părul scurtat, cu barba „potrivită“ şi cu pălăria tare pe cap, căci acum nu mai mergea potcapiul, la un gînd se găsiră cu toţii : popa s-a dat cu catolicii ! „Căci altfel — îşi ziceau ei — ce l-a făcut să se ferchezuiască aşa şi să-şi puie *gioben* în cap ? !“ Şi, supăraţi peste măsură, se duseră grămadă la el acasă.

— Părinte Ghidioane, zise fostul epitrop, una şi cu una fac două : nouă popă catolic nu ne trebuie în satul nostru.

Ieromonahului îi veni ameţeală.

— Ce vorbă mai este și asta? întrebă el, rezemîndu-se de peretele casei.

— Cum ce vorbă e?! Prea ne crezi proști, părinte Ghidioane! Ce-ți închipui sfinția-ta, că noi sîntem orbi și nu vedem ce faci? Ai venit aicea priot după legea veche adevărată... și-acuma te-ai tuns și ți-ai pus gioben, așa cum au catolnicii...

Părintele Ghedeon nu-și putu stăpîni rîsul, din care pricină îi și auziră urechile:

— Rîde hoțul... că-i vine...

— Păi bine, oameni buni, dumneavoastră n-ați mai văzut preoți d-ai noștri tunși și cu pălărie tare pe cap?

— Foarte bine, am văzut și nu unu, ori zece, sute am văzut! Dar ăia s-au tuns mai înainte; pe cîtă vreme sfinția-ta ai stat toată vara, cît a fost lipărul de zăduf, cu părul mare și cu potcap... ș-ai găsit să te tunzi și să-ți pui pălărie taman acuma cînd vine iarna, și în zorul ăsta cu *stilul*, în care fierbe lumea...

Dîndu-și seama cum stau lucrurile, părintele nici n-a mai rîs și nici n-a mai încercat să-i scoată din păreri, ci le-a răspuns resemnat:

— Bine, dacă dumneavoastră credeți așa, așa să fie. Eu mi-oi strînge lucrurile și mîine la ziuă nu mă mai vedeți în Scaieți.

Atunci le-a mai venit judecată la cîțiva, și aceștia au încercat să împăciuiască lucrurile, dar n-a fost chip din pricina gălăgioșilor care n-aveau nici în mînecă nici în clin cu biserica. Aceștia strigau fără oprire:

— Ducă-se la catolicii lui, că nouă nu ne mai trebuie!

Cînd rămase numai cu baba, Ghedeon oftă de la inimă și se așeză pe pat, cu mîna la falcă. Smaranda, de supărată ce era, nu-și mai găsea astîmpăr.

— Părințele, părințele, cin' te-a pus la cale, măiculiță, să te tunzi și să-ți cumperi gioben?! Că dacă ai fi stat așa ca pînă acuma, n-ar fi avut nebunii ce să zică... De, cum o să pleci sfinția-ta la mînăstire și să lași sătișorul fără priot?... Că ne învățasem amîndoi, că tot eram și eu amărîtă p-astă lume... și trăgeam nădejde să mă îngropi și să-mi faci soroacele, că nepoții mei nu se gîndesc ei la mine cît mă tîrăsc pe picioare... dar după ce-oi muri?

— Lasă, lea Smarando, îi răspunse monahul cu milă, că rostul meu adevărat e la mînăstire, nu e aicea, la sat. Nu vezi dumneata că e vrerea lui Dumnezeu la mijloc ca eu să mă duc unde mi-a fost scris? Dumneata ai să stai așa cum ai stat și pînă a nu fi la mine, iar eu am să te pomenesc, și cît ăi mai trăi și după ce-i muri.

— Da' ce ai să faci, măiculiță, la atîtea orătănii? Cum o să le duci sfinția-ta?

— Am să le vînd pe toate, lea Smarando, chiar pînă în seară, că la mînăstire dacă le-oi duce, mi le înhață părintele stareț. O să iau cu mine numai pe Nistor și pe Costică

Baba tresări.

— Ba să faci bine să iei numai javra, iar pe dracul de cotoi să-l lași aici... că nu e bine să treci peste apă cu pisica. Uite, îmi calc pe inimă

și-l iau la mine, numai pentru bunătatea sfinției-tale... că dac-aș ține seamă de cît necaz mi-a făcut spurcăciunea Necuratului, mai bine l-aș strînge de gît să moară, decît să-l duc la casa mea.

Dar părintele Ghedeon se apucase să-și curețe cufărul, ca să așeze bagajul, și nu mai asculta ale babei. Aceasta privea la el cu ochii înlăcrimați, și cînd monahul se lăsă cu capul în jos și-i văzu ceafa rasă, nu se putu ține să nu-l întrebe :

— Cînd te-or vede la mînăstire așa chel, ce-or să zică părinții d-acolo ?

Cuviosul își scoase capul din cufăr și făcu ochii cît ceapa. Apoi își dete o palmă peste frunte și se așeză oftînd pe scaun.

— Ai dreptate, lea Smarando, zise el dînd trist din cap. Cînd m-or vedea așa tuns, or să zică ș-ăi din mînăstire tot ca scaiețenii : că mi-am schimbat legea... Că de cîte ori nu i-am auzit făcîndu-i pe cei de la mitropolie eretici... fiindcă au ascultat de poruncă și s-au tuns. Afară de asta să-ți spun drept, că și mie îmi crapă obrajii de rușine numai cînd mă gîndesc cu ce ochi o să mă privească părintele stareț și cu duhovnicii. Parcă îi și aud : „Astfel de isprăvi ai făcut pe unde ai fost ? Ți-ai bătut joc de haină, păcătosule !"... Și decît să-mi aud astfel de mustrări, mai bine rămîn în Scaieți, barim pînă mi-o crește părul să ajungă la guler. Că scaiețenii nici nu m-au adus, nici nu-mi plătesc ei leafă și nici nu pot să mă gonească. M-a trimis aici mitropolia și tot cu porunca ei se cade să mă întorc la mînăstire. Nu judec eu bine, lea Smarando ?

— Așa e, părinte ! Lasă-i pe nebuni să-și verse fierea, că-și vin ei în minți... și tot lor o să le pară rău de prostia pe care au făcut-o.

După ce s-au certat cu preotul și l-au poftit să plece, scaiețenii s-au întors în răscruce, la domnul Nae băcanul, și s-au luat la sfadă. Cei care rămăseseră în drum învinuiau pe cei care se duseseră că au împins lucrurile pînă acolo încît să facă pe călugăr să părăsească satul. Și, ca să vorbim drept, lor nu le era de părintele Ghedeon, că rămîn fără el : ci le era că nu vor mai găsi unul la fel, care să le facă slujbele mai mult de pomană și să fie în toată vremea acasă, gata să sară la orice nevoie de creștin. Apoi mai intră în sufletul multora și îndoiala că l-or fi învinuit pe nedrept că s-a făcut catolic, și n-o fi chiar așa cum s-aude aici cu cei mai de sus ai bisericii. Astfel că s-ar putea să fie pedepsiți să stea multă vreme fără preot. Puși în fața unor astfel de temeri unii își deteră cu părerea că e bine să se ducă vreo cîțiva la preot înapoi să-l roage să rămînă pe loc. Dar nimeni n-avu curajul. Atunci, Ionică delegatul, care, ca autoritate ce era nu se răzvrătise împotriva schimbării calendarului, găsi mijlocul cel mai bun pentru a împiedica pe Ghedeon să plece. Își aduse aminte că popa a luat porumbul și puii de găină pe un an ; așa că era dator să stea pînă s-o împlini termenul, și pe urmă, „ducă-se !" Ca drept urmare și cu încuviințarea tuturor, nea Ionică rîndui oameni să stea de pază, toată noaptea, la ieșirile satului, și amenință cu bătaia și cu alte năpaste pe cel care ar îndrăzni să încarce bagajul popii.

Părintele Ghedeon află vestea din gura dascălilor, seara tîrziu, și-și făcu cruce la icoanele din perete, grăind din toată inima :

— Iartă-i, Doamne !

De cînd cu această întîmplare, ieromonahul s-a ferit să mai întîlnească grupuri de enoriași, și n-a mai încercat nimic ca să-i înduplece să primească schimbarea ce se orînduise de către sfîntul Sinod. Și nici sătenii n-au mai făcut nici o mișcare ca să-l supere. Numai între ei, cînd se întîlneau, aduceau vorba despre calendar, mai bîrfeau, mai făceau planuri și se mai îndoiau că „poate n-o fi așa cum bănuiesc ei".

Truda cuviosului se mărginea acuma în a încredința pe babă, pe dascăli... și mai ales pe el însuși, lucru ce nu l-a izbutit decît într-o foarte mică măsură. Căci dacă el era convins că un întreg sobor de arhierei nu se poate înșela și nici nu ar cuteza să amăgească o nație întreagă, cîntăreții rămîneau mereu în dubiu :

— De, părințele, să zicem și noi că-i așa... o dată ce-au zis și ăi mari.

Baba la fel :

— Cum o fi, cum n-o fi, că s-a zăpăcit biata lume, de nu mai știe rostul sărbătorilor și p-al postului...

Încercarea cea mare avea să fie însă cu prilejul sfintelor sărbători ale nașterii și botezului Mîntuitorului. Cuviosul Ghedeon le aștepta c-o teamă din ce în ce mai mare. Din care pricină începu rugăciunile... că metanii nu mai putea face.

În seara Ajunului, s-a sfătuit cu Stan Pițigoi, care urma să umble a doua zi cu icoana Nașterii,

ce trebuie să vorbească atunci cînd s-o găsi vreunul mai colțat să-i ceară socoteală. Dimineața însă, după ce tăinui îndelung cu domnul Andronache, dascălul Stan își luă seama și spuse preotului că nu pleacă „mort tăiat" cu „Crăciunul" prin sat, căutînd pricină.

Părintele Ghedeon se supără foc :

— Trebuie să te duci, omule, că așa cîntă porunca !

— Poate să cînte cît o vrea, că eu nu mă duc. Ce, vrei să mă vezi cu coastele rupte ? Ș-apăi, zi sfinția-ta : ce-o să le spui eu oamenilor, cînd m-or vedea că umblu cu icoana pe stilul nou ?

— Dar nu ne-am înțeles, creștine, aseară, amîndoi ?

Însă gîndul dascălului era în altă parte.

— Așa e... dar o să umblu de pomană... că n-a tăiat nimeni porcul de Crăciun. Ai să vezi că nu viu diseară nici măcar c-un șold !...

Ieromonahul îi găsi dreptate, însă porunca spunea altfel. Cu greu îl făcu să asculte, căci în judecata dascălului atîrnau mai greu șoldurile de porc ce obișnuiau creștinii de prin acele părți să-i dea cu acest prilej decît toate poruncile mitropoliei. Numai cînd văzu că n-are încotro, luă icoana și dăsagii, doar așa ca să fie cu ei la spinare, și plecă în sat, oftînd. Și oftatul lui nu era numai de paguba șoldurilor, ci și de teama de-a nu lua altfel de „daruri".

Intră la cea dintîi casă din strada Mihai Viteazu, la o bătrînă văduvă. Baba, surprinsă, sărută icoana. Dar pînă să iasă dascălul, care se grăbea

ca să scape de vreo întrebare, o tăie prin cap și-l iscodi :

— Ce fuse asta, Stane ?

— Nu vezi că e o sfîntă de icoană ? Ce mă mai întrebi ?

— Ce fel de icoană, mă, maică ?

— Icoana Crăciunului, care să fie !

— Care Crăciun, Stane ? Al nemțesc, mă ?

— Nici un nemțesc ! Crăciunul nostru ăl rumânesc.

— Tii ! mă spurcași, Stane, ai ? Nu te-ar mai răbda Dumnezeu, măiculiță, și pe tine, și pe popă, măăă, să nu vă mai rabde Dumnezeu ! Că mă spurcași taman acu cînd să mă grijesc și eu, că am ținut tot postulețul. Să nu vă mai rabde Dumnezeu, măăă !

Dascălul se făcu că n-aude blestemele babei și vru să intre în altă curte. Aci însă poarta [era] legată și doi dulăi de cîini lătrau furioși cățărîndu-se pe ulucă. Bătu el în poartă, strigă de cîteva ori, dar cei din casă rîdeau în batjocură, la fereastră. Tocmai cînd să plece, ieși un băiețaș pe prispă și începu să strige :

— Să mai mănînci șolduri de porc... cînd ți-or da catolicii !

Pițigoi înghiți și intră la văru-său Ion Cociobei.

— „Nașterea ta, Hristoase, Dumnezeul noostruuuu..."

— Da' ce „naștere" te găsi, mă vere Stane ? Ce, ai căpiat, mă ?

— Păi... nu e mîine Crăciunul, mă vere Ioane ?

— Ce Crăciun e ăla, mă, d-acuma ? Nu cade, mă, dă azi în două, mă ?

— Păi ce, mă, nu știi că s-a schimbat călindarul, mă ?

— Cum o să se schimbe călindaru, mă ? L-au schimbat popii, c-au luat bani de la nemți...

— L-a schimbat mitropolitu, bă, vere Ioane !

— Și voi trebuie să vă luați după el, mă ?

— Păi trebuia, mă, să-l schimbe, că rămăsese cu treisprezece zile în urmă...

— Da' ce, mă, călindaru merge, mă ?

— Nu merge, mă, călindaru... da' merge pămîntu... că să-nvîrtește împrejurul soarelui... Tu n-ai auzit cum a spus popa, atuncea în drum, mă ?

— Da' ce, mă, pămîntul e roată ca să se-nvîrtească, mă ?

— Roată, neroată... să-nvîrtește, c-așa a dat mitropolitu ordin...

— Și dac-a dat mitropolitu ordin, voi trebuia să vă luați după ordinul lui, mă ?

— Păi nu e el capul bisericii, mă ?

— Da' ce, mă, el e Dumnezeu ca să știe toate, mă ? Du-mi-te, vere, acasă și te odihnește, că dai peste unul care nu știe multe și te satură să mai umbli cu Crăciunul nemților...

Dascălul ieși plouat de la văru-său. La poartă stătu mult pe gînduri dacă să mai încerce și la Badea Matei, care făcuse multă gălăgie împotriva schimbării calendarului. Să intre, se temea de vreo turburare ; să nu intre, Badea o să caute pricină că l-a trecut și n-a fost și la el. În cele din urmă găsi că e mai bine să încerce. Dar nu făcu patru pași de la poartă, că zări pe Badea ieșind din saiaua vitelor cu un resteu în mînă, gata de bătaie...

— Ori ești prost, mă, Badeo ?

— Păi... da, da ! Noi sîntem proști, și numai tu cu popa sînteți deștepți... Să-nvîrtește pămîntu, ai ?... Stai să te fac eu să-l vezi învîrtindu-se...

Și Badea ridică resteul să dea. Dar Stan Pițigoi puse mîna pe el. Fiind amîndoi cam de aceeași vîrstă și putere nu-și puteau smulge resteul și trăgeau de el, înjurîndu-se de toate neamurile, și vii și moarte... Făcîndu-se zarvă mare, auzi lumea și începu să se adune din toate părțile. Cei doi învrăjbiți nu se lăsau defel ; iar vecinii, în loc să sară să-i despartă, făceau haz.

— Ia să vedem, care e mai tare ? ziceau unii.

— Pune-l jos pe catolic, Badeo ! îndemnau alții, în rîs.

— Ce să-l puie, mă, că hoțul de Pițigoi s-a îngrășat cu banii nemților...

În cele din urmă, după mare trudă, dascălul izbuti să smulgă resteul și amenința pe Badea, la rîndul lui, să-i arate... cum se învîrtește pămîntul, cînd zări pe preot venind într-un suflet, cu pulpanele rasei umflate de vînt, și lăsă mîna în jos. Badea găsi că e mai nimerit să nu dea ochi cu preotul și se trase binișor îndărăt, pînă intră la loc, în saiaua vitelor. Sătenii își potoliră hazul și tăcură.

Ieromonahul se opri fără să dea bună-ziua și întrebă pe dascăl ce s-a întîmplat.

Acesta aruncă resteul și răspunse, ștergîndu-se cu șervetul de nădușeala ce-i curgea pe față :

— Ce să se-ntîmple ! Uite, a sărit ciapcînul ăsta de Badea la mine... Ți-am spus eu că nu e bine să plec cu icoana... că pe unde am fost nu m-a primit nimeni... ba și blesteme mi-am auzit !

Ghedeon își întoarse privirea-i blîndă spre săteni și ochii îi erau gata să lase lacrimi la vale...

— De ce vă purtați așa, creștinii lui Dumnezeu ? Nu v-am spus eu că schimbarea calendarului s-a hotărît de către cei mari ai bisericii, iar noi, ca mai mici, trebuie să ne supunem lor ? Spuneți : frumos e ce faceți dumneavoastră ? Asta se cheamă faptă de creștini ?

Văzînd pe preot atît de mîhnit și gata să plîngă, oamenii se simțiră rușinați. După o scurtă tăcere, se găsi un unchiaș, care mai dădea și pe la biserică, să răspundă cuviosului.

— Părințele, zise el cu sfială, ăi fi avînd dreptate să te superi pe noi, dar să ne ierți sfinția-ta că sîntem sempli și nu ne intră în cap nicidecum : pentru ce să ne schimbe călindarul ?

— Pentru că se învechise și el, ca orice lucru, și mai trebuia înnoit... răspunse Ghedeon, scurt și autoritar.

— Păi bine, da nu-l scoate în toți anii ? Cum de se-nvechise ? !

— Rămăsese cu treisprezece zile în urmă, că v-am mai spus, dar n-ați vrut să ascultați...

— Vezi că taman asta n-o înțelegem noi, părințele : cum de să rămîie călindarul în urmă cu atîtea zile ? Că eu știu bine că niciodată, de cînd sînt, n-a venit Sfîntul Vasile pînă nu s-a isprăvit zilele din călindar. E drept c-ai ieșit o dată-n drum și ne-ai cetit dup-o hîrtie... alte bazaconii : că se-nvîrtește pămîntul după soare, și că ar fi mai rămas niște minuturi nepuse la socoteală... Iacă brașoave d-astea ne-ai spus, nu lucru lamură...

— Mai spune-ne o dată, părinte Ghidioane, că

nu strică de două ori, interveni delegatul sosit atunci în grabă.

— Mai spune-ne, taică părinte! se rugară și alții.

Călugărul stătu puțin pe gînduri, apoi tuși să-și dreagă glasul și le zise împăciuitor:

— Ei bine, iaca am să vă spui încă o dată, că chiar sunt dator să vă mai spui. Dar și dumneavoastră sunteți datori să înțelegeți... Că dacă eu vă spui și dumneavoastră nu înțelegeți, degeaba-mi mai răcesc gura... Calendarul nu e altceva decît măsurătoarea unui an. Și nu e făcut pe brodeală, ci are și el socotelile lui. Ascultați. Într-un an sunt trei sute şaizeci și cinci de zile, așa e, moș Dumitre?

— Așa e, părinte.

— Să știți însă că afară de aceste 365 de zile, anul mai are 5 ceasuri, 48 de minute și 46 de secunde. S-a întîmplat însă că învățatul ăla care a născocit calendarul, acum vreo două mii de ani, n-a mai ținut seamă de minute și de secunde și a socotit șase ceasuri întregi. Și fiindcă ceasurile n-au cum să fie puse în calendar, s-a mai adăugat cîte o zi la patru ani o dată. Știți că din patru în patru ani avem un an de 366 zile și-i zicem bisect, așa, e nea Ionică?

— Așa e, părinte.

— Și fiindcă acel învățat a făcut anul mai mare decît este el, cu 11 minute și 14 secunde, de atunci pînă acum aceste minute și secunde adunate la un loc fac tocmai treisprezece zile. Ei, acum ați înțeles de ce s-a dat calendarul mai înainte?

Oamenii se priviră nedumeriți.

— Părințele, luă vorba delegatul, să zicem că e așa cum spui sfinția-ta, că a rămas călindarul cu atîtea zile în urmă. Dar nu-mi intră în cap să mă tai: pe ce se cunoaște c-a rămas? A spus Dumnezeu la cineva treaba asta?

Ieromonahul tuși de cîteva ori și după ce mai sări cu gîndul la porunca mitropoliei, zise:

— E adevărat că Dumnezeu n-a spus nimănui, dar sunt unii oameni care citesc în stele, și ăștia au băgat de seamă cu sculele lor, că pămîntul se învîrtește împrejurul soarelui un timp de un an întreg. Și dacă noi mai mergem așa fără să punem la socoteală cele treisprezece zile care s-au adunat pînă acum și cîte s-ar mai fi adunat și de aci înainte, am fi ajuns cu vremea să cază Crăciunul tocmai vara... cînd vine pămîntul cu burta la soare...

— Păi dacă e la 25 decembrie, își dete cu părerea un sătean, cum o să cază Crăciunul vara, taică părinte? Numai dacă l-or muta de la ziua lui, atuncea da! Și fiindcă s-au pornit... or face-o și p-asta!

— Nu se poate, bă vere Enache, sări altul, că de cînd e lumea s-a pomenit să se taie porcii pe zăpadă...

— Părințele, intră în vorbă iar moș Dumitru, este drept că după războiul ăsta marele, au fost fo doi ani, dacă nu trei, că dai în țenchi și nu găseai în ziua de Ignat un pic de zăpadă să arunci sub coada porcului, cînd crapă de foc. Și m-am tot mirat: de ce să fie așa? Că înainte vreme erau zăpezile de Crăciun de nu puteai să ieși din casă... Dar vezi că nu pot eu să pricep ce e cu învîrteala asta de care vorbești sfinția-ta... Că iacă, sînt

om bătrîn, c-un picior în groapă, și n-am văzut nici n-am auzit pînă acuma că să-nvîrtește pămîntul... și încă după soare...

— Păi nu se poate vedea, moșule, că e mare...

— ...Că dacă s-ar învîrti, am ameți și am cădea jos... iac-așa nebăuți pic de rachiu... s-ar răsturna nămeții ăia de palaturi din București... s-ar vărsa apele... am cădea din pat...

Ieromonahul vru să zică ceva, dar înghiți în sec.

— Și cum să se-nvîrtească pămîntul, părințele ? Ce, nu-i așezat pe furci ?

— Pămîntul nu stă pe furci, cum credeți dumneavoastră, ci plutește în aer, îi lămuri popa.

— Păi că n-o fi balon ! se miră delegatul, cu ochii mari.

— O fi țipilig d-ălea nemțeștile... glumi domnul Nae băcanul.

— Nu e balon, căută preotul să-l lămurească, dar vedeți că așa l-a rînduit Dumnezeu, și pe el, și soarele, și stelele, să stea în aer la depărtări mari unele de altele și să se învîrtească mereu fără să se ciocnească...

— Păi, bine, părințele, stelele nu sunt pe cer ? Că chiar în cărțile de la biserică spune !

— Negreșit că pe cer... dar tot în aer vin... răspunse cuviosul cu gura pe jumătate.

— Și cum să se-nvîrtească pămîntul după soare, părințele ? Că noi vedem bine, în toate zilele, că numai soarele merge... Că iese dimineața de după deal și se toot suie pînă la ziua la jumătate. Atuncea începe iar să se scoboare, haida-haida, pînă scapătă de nu se mai vede. Unde o fi intrînd el atuncea, nu știu, și iese dimineața, iar de la răsărit...

— Nu intră nicăieri, mă cuscre Gheorghe, că atunci cînd se înserează, soarele cică trece în America... Așa cetea băiatul meu pe-o carte.

— Fiindcă așa n-o scoatem la cale, să vă lămuresc altfel, grăi Ghedeon descurajat. Cînd vezi, de pildă, că ceasul rămîne în urmă, nu-i așa că-l dai mai înainte ?

— Așa e !

— La fel și cu calendarul, care măsoară și el vremea ca și ceasul : dovedindu-se că a rămas în urmă, a fost dat mai înainte, acolo unde trebuia. Acuma înțelegeți ?

— Acuma mai pricepem, zise moș Dumitru, dar de ce să-l îndrepteze tocmai după al nemților ?

— Pentru că s-a dovedit al lor mai bun. Cînd nu-ți merge ceasul cum trebuie, nu-i așa că-l îndreptezi după unul care merge mai bine, fără să mai întrebi ce fel de nație e stăpînă-său ?

Sătenii nu mai suflară nimic, deși erau tot nedumeriți. După ce-i privi un răstimp, ieromonahul vru să-i roage să primească icoana Nașterii Domnului, că pe stilul vechi nu le-o trimete ; dar un unchiaș, care nu scosese o vorbă pînă atunci, îi luă înainte și-i zise moțăind din cap și privindu-l cu milă :

— Părințele, părințele, cum îți mai bați joc de noi, părințele !... Parcă am fi niște copii să ne spui la basmuri și la ghicitori... Păi cine e nebunu ăla să crează că să-nvîrtește pămîntul după soare ? Iii, părințele, pînă acum ai fost un om al lui Dumnezeu... da' de-o vreme vedem bine că

ţii cu orice preţ să ne stricăm legea... Banii nemţilor, părintele...

Cuviosul văzu ceaţă înaintea ochilor, şi simţi picioarele că i se înmoaie din genunchi. Aceasta fu numai o clipă, căci repede îşi veni în fire şi vorbi enoriaşilor cu glasul înecat, dar hotărît :

— Oameni buni, v-am lămurit cum nu se poate mai bine, dar văd că nu pricepeţi nimic, fiindcă a intrat duhul Satanei în sufletele voastre, după cum spune la *Psaltire*. Ba încă mă bănuiţi pe mine, călugăr crescut şi trăit atîţia ani în mînăstire, că m-aş fi dat cu catolicii... şi aş fi luat chiar şi bani de la ei ! Treaba dumneavoastră să credeţi cum v-o tăia capul, că eu nu vă mai spui decît atîta : să primiţi icoana Naşterii în casele dumneavoastră, că de nu, am să scriu părintelui stareţ la mînăstire, să vă puie la blestem, ca pe nişte păgîni ce sunteţi.

Ameninţarea preotului făcu minuni. După plecarea lui, scaieţenii începură, ca de obicei, să arunce vina unii pe alţii, şi puţin a lipsit să nu umfle cojoaca unchiaşului care învinuise pe popa că a luat bani de la nemţi. Şi de frica blestemului, mai ales că era să vie de la mînăstire, puseră pe delegat să umble cu Stan Piţigoi, iar parte din ei o luară înainte să vestească lumea că vine dascălul cu Crăciunul, şi să nu-l refuze, că-i blestemă stareţul de la mînăstire...

Stan Piţigoi s-a întors seara tîrziu, obosit şi cu un coş plin de ouă...

— Nici un şold, nea Stane ?

— Nici de poftă, părinte ! Dar au zis oamenii că

dacă mă duc şi cu Crăciunul nostru al românesc, o să iasă şi şolduri, că pînă atuncea se taie porcii...

— Asta nu se poate, nea Stane, chiar de ne-ar da porcii întregi ! hotărî părintele Ghedeon.

Apoi dete slavă lui Dumnezeu că a trecut şi acest hop mare.

Sărbătorile Crăciunului şi Anu Nou le-a făcut cuviosul ieromonah numai cu dascălii şi cu epitropii. Ţi-era mai mare jalea să-l fi văzut cu ce inimă slujea el în biserica goală. Nici măcar cei cîţiva bătrîni obişnuiţi nu călcară pragul casei Domnului. Nici lelea Ioana, nici baba Smaranda. Lumea postea... Chiar şi cei care nu mai postiseră de cîţiva ani, căci de la război posturile nu prea se mai ţin, posteau şi ei acuma. Tot post mînca şi lea Smaranda. Ea fasole ; popa carne de pasăre...

În ajunul Bobotezei, părintele Ghedeon boteză peste tot, fără să întîmpine cea mai mică împotrivire. Fie de ruşine, fie că nu fuseseră botezaţi de mult şi ştiau că pe stilul vechi n-o să mai umble, scaieţenii îl primiră cu toţii, dînd ouă şi gologani în loc de limba porcului, cum era obiceiul.

A doua zi preotul făcea slujba Botezului Domnului, iar scaieţenii tăiau porcii de Crăciun. Degeaba au adus dascălii două hîrdaie de apă, şi tot degeaba a făcut popa agheasmă mare, căci n-a luat nimeni din ea. Dacă le-au zis dascălii, sătenilor, cînd i-au găsit după-masă, în răspîntie, aceştia au răspuns... că nu e sfinţită cum trebuie, fiindcă s-a slujit pe stilul nou... şi nu ţine.

În schimb, de Sfîntul Ioan, biserica din Scaieţi gemea de lume. Bărbaţi şi femei care nu văzuseră

sfîntul locaș decît pe dinafară veniseră și ei acuma, fiindcă după stilul vechi cădea Nașterea Domnului... Cînd văzu atîta înghesuială de popor, și știind pentru care pricină se făcuseră atît de bisericoși, părintele Ghedeon simți un fel de milă în sufletul lui și cîntă de trei ori troparul Nașterii Domnului, frumos și rar, ca să înțeleagă lumea. Cînd auziră din gura preotului „Nașterea ta Hristoase Dumnezeul nostru“, oamenii făcură mătănii pînă la pămînt și multora li se iviră lacrimi între gene. La miruit, ieromonahul le aminti de obiceiul creștinilor de a lua de Bobotează agheasmă mare, pe care s-o păstreze în casă pînă la anul viitor. Sătenii se priviră întrebători și răspunseră vreo doi-trei cu gura goală că... le-a mai rămas din cea veche și deci n-au nevoie să mai ia alta...

IX

PĂRINTELE GHEDEON SE ÎMBOLNĂVEȘTE DE TRAI BUN ȘI SE ÎNTOARCE LA MÎNĂSTIRE

— Uff, lea Smarando ! făcu părintele Ghedeon, dezbrăcîndu-și rasa.

— Uff, părințele ! făcu și baba, închinîndu-se către icoane.

— Cum-cum, că dete Dumnezeu și scăpai cu bine de sărbători... Uff !

— Scăpași, părinte... da' cum trebuia să fie, după datina care am apucat-o, n-a fost. Să cază păcatul p-ăi care au schimbat calindarul, că sfinția-ta nu ești cu nimic vinovat. Ți-o fi fost cu voie, nu ți-o fi fost, c-ai jucat cum ți-au cîntat.

Cuviosul nostru nu mai zise nimic și se așeză la masă, cea dintîi de vreo trei luni și ceva, pe care urma s-o mănînce fără noduri. Mai ales că începea să se înfrupte și bătrîna. Dar nodurile tot le simți, cînd cugetă la evlavia cu care enoriașii prăznuiră Nașterea Domnului, astăzi, în ziua de Sfîntul Ioan. Dar vorba mătușii : întrucît era el de vină că au ieșit lucrurile așa ?

— Nu e păcatul meu, lea Samarandă !

— Păi eu ce tot îți cînt !

Și cu sufletul împăcat și liniștit mîncă părintele Ghedeon de se sperie și el de-atîta mîncare. De altfel era și vremea, căci beleaua „stilului“ îi stricase și pofta de mîncare și-l ușurase cu aproape 9 kg. ! Cam în aceeași măsură slăbise și cățelul, e drept că nu tot din pricina calendarului, ci din a frigului, care-l cocîrjase ca pe un pui de ogar. Neam subțire și belaliu, nu-i era de-ajuns culcușul de paie, pe care i-l făcuse preotul într-un colț al bucătăriei. Iar baba obișnuită cu dulăii de la țară, care dorm afară pe gerul de foc și se mulțumesc c-o bucată de mămăligă, aruncată de pe prispă, s-a burzuluit și pentru atîta, bombănind mai ales dimineața, cînd făcea curățenie. Numai cînd s-a întețit gerul de crăpau lemnele și-a văzut pe bietul Nistor cum tremură de se dîrdîie tîrna cu el, a prididit-o mila și i-a făcut îmbrăcăminte

pentru spate dintr-o flanelă ruptă a părintelui Ghedeon.

În schimb, cotoiului îi mergea mai bine decît tuturor. El habar n-avea de iarnă căci, după dreptul moștenit din neam în neam, își torcea caierul închipuit, la căldură, pe perne. Cînd ieșea din casă, o făcea numai de urît sau ca să schimbe aerul, ori să-și viziteze rubedeniile.

În ce-l privește pe Chercea, el s-ar fi mulțumit să doarmă în coteț, la un loc cu celelalte găini, dacă nu l-ar fi oploșit baba să se culce și el tot în bucătărie.

Cît a durat necazul cu schimbarea calendarului, nu prea i-a mai ars părintelui Ghedeon să se zbenguie cu micii prieteni. Abia de mai mîngîia pe Nistor pe spate și-l punea să facă „frumos". Iar cu motanul se juca mai multișor seara, înainte de culcare, căci nu-i dădea el pace. Cîteodată, la necaz mai face omul și copilării. Îi venea chef să se bată cu cocoloși de zăpadă. Mai ales cînd fulgii cădeau proaspeți și moi. Atunci își potolea gustul lovind cu bulgări în coșul casei sau în bulumacii de la gard. Cînd îi venea bine o mai pocnea și pe lea Smaranda.

— Ia te uită !... Minte de copil, zicea ea rîzînd.

Numai cînd o lovea mai aprig, punea mîinile în șolduri și se încrunta :

— Da' ce, părinte, vrei să mă vezi la spital ? Ei, Doamne ferește !

Așa că și iarna și necazurile întoarseră pe Ghedeon iarăși la jurnale, unde tot căuta noutăți despre calendar. Acum însă după ce se văzuse ieșit din sărbători și se mai muiaseră lucrurile, începu să dorească citirile de la chilie.

Dar ceea ce îl preocupa mai mult nu era pravila călugărească, pentru care avea destulă vreme s-o facă... după ce o pleca din Scaieți ; ci mîncarea. Se apropia sorocul cînd să-și ia rămas bun de la viața de paroh și deci se cădea să tragă foloase cît mai mari din cele două luni și jumătate ce-i mai rămîneau.

Păsările fiind pe isprăvite, se așeză pe carne de porc, așa cum se obișnuiește la țară în zilele Cîșlegilor. Nu mai făcea liste, nu mai socotea ceasul la care să se așeze la masă, și nici vreo măsură nu-și mai punea. Amintindu-și de unele obiceiuri din casa părintească, prăjea dimineața carne în tigaie și după ce scotea bucățelele pe un fund de lemn, dumica în untură turtă de mălai, apoi punea din nou tigaia pe mașină de se încingea bine și scorniciul era gata. Baba nu punea în gură, fiindcă scorniciul e o mîncare necunoscută în Scaieți ; dar Nistor și cu Costică se mai lingeau un ceas în urmă pe botișoare.

La prînz și seara îi da cu ciulama de picioare de porc, varză cu carne și cîrnați fripți pe grătar sau prăjiți în tigaie. Între mese ronțăia șorici, minciunele făcute de lelea Ioana și scovergi cu zahăr mult, fabricate cam din topor de către baba Smaranda.

Și nici vinul nu lipsea de la masă. Căci oricît s-ar ține cineva, îi e cu neputință să bea apă după carne cu varză și după cîrnați pipărați.

Plimbări făcea părintele Ghedeon foarte puține, căci din pricina iernii urîte îi era silă să

iasă chiar pe prispă. Și afară de vreo nevoie de creștin, nici n-avea pricină să iasă. Iarna e tare silnică la țară. Mai ales cea de acum, care venise mai mult cu ploi și cu lapovițe decît cu troiene de zăpadă. Numai ca să-și murdărească bocancii, să-l latre cîinii cocîrjiți de frig și să dea bună ziua la pîlcurile de săteni ce sporojeau în fața domnului Nae băcanul, nu făcea să se ostenească. La oraș, dacă se ducea o dată în două săptămîni, și atunci de mare nevoie, ca să mai tîrguiască de-ale casei. Nu simțea nici o plăcere să ia gerul în nas pînă la gară și înapoi, și să înghită fumul de tutun și vorbele urîte ce se aud într-un vagon de-a treia. Cînd se întorcea dintr-un astfel de drum, începea să facă cruci de la poartă și cînd intra în casă era gata să jure că pînă nu s-or face poteci pe afară nu mai iese din Scaieți. Era mai dulce să stea răsturnat în pat, la căldurică, și să citească *Viețile sfinților*. Cînd și cînd îl mai sîcîia baba să citească tare, ca să auză și ea. Și bătrînei îi plăcea să asculte mai ales părțile unde cuvioșii își băteau joc de uneltirile drăcești, iar mucenicii de chinurile la care-i supuneau dregătorii împărătești. Iar cînd citania ajungea la locul unde cuvioșii și mucenicii erau biruiți de Dracu și de „ighemoni", lelea Smaranda se înfuria și se lăsa podidită de lacrimi.

— Iacă și Dumnezeu, n-a făcut bine că l-a lăsat. Trebuia să-i ție parte, să nu-l fi slăbit deloc.

Atunci ieromonahul îi răspundea :

— Așa e, dar vezi că și Dumnezeu, după cum ți-am spus, are socotelile lui. Le ținea parte numai atîta cît trebuia ca să cunoască lumea că e cu

ei ; apoi îi lăsa : pe mucenici ca să-și ia cununa și pe cuvioși ca să se mîntuiască.

Dar pe babă nu o prea tăia capul să priceapă.

— Așa o fi... dar nu trebuia să-i lase defel !

Tihna aceasta care venise după atîta tulburare, era și ea zăticnită cînd pe Ghedeon îl încingea dorul de mînăstire. Cum însă pînă la împlinirea anului nu putea și mai ales nu se cădea să plece, se ruga și el de sfînta răbdare să nu-l părăsească. Și răbdarea era pururea cu el, căci doar pentru asta se numea călugăr ; să fie una cu răbdarea. Cîteodată însă îl punea răbdarea să facă lucruri pentru care mai înainte nu prea avea tragere de inimă. Cititorul își amintește cît stăruia lea Smaranda să stea și cu ea nițel de vorbă și cum el găsea că e mai plăcut să se joace cu lighioanele și să se plimbe la verdeață. Acum însă, din pricina iernii de afară, găsea că e nimerit lucru să tăifăsuiască cu bătrîna. Și vorbeau, și vorbeau ceasuri întregi și după-nămiezi lungite pînă la cină și pînă la cîntatul cocoșilor. Bucuria babei, căci avea prilejul să povestească în toată voia din amintirile războiului de la '77, și din cele auzite de la părinții și bunicii ei, de pe vremea cînd adunau turcii untul și mierea de prin sate și luau fete frumoase în robie. Apoi înșira din viața de preot a tatălui ei, și nici întîmplările din sat și zvonurile ce-i veneau la ureche nu uita să le spuie.

Părintele Ghedeon asculta cu răbdare. Cînd îi venea să caște, tachina pe babă :

— Parcă ai fost acolo să le vezi, așa le spui, lea Smarando.

— Unde-am fost, am fost, și unde n-am fost, n-am fost ! răspundea baba cu resteu.

Și se încheia taifasul.

Cînd se întîmpla să răcească, și, fiindcă era om gras și altă treabă n-avea, răcea cam des, bătrîna îl trăgea cu untdelemn și oțet, dar nu-i făcea pe gust, căci n-avea cine știe ce putere. Cuviosul se necăjea și o lua în răspăr :

— Parcă n-ai mîncat de-o lună ! Păcat că nu mai am pe lea Catrina, că era și mai vîrtoasă în mîini și știa să descînte... Cînd începea să-i toace gura și să caște cu lacrămi pe obraji, parcă-mi lua boala cu mîna...

Aci îi venea bine babei.

— Acuma zici așa, că ești la ananghie : dar la spovedit, întîi și întîi întrebi femeile dacă știu să descînte...

Și zilele treceau una cîte una ; dar numai cîte una, spre nemulțumirea ieromonahului, care ar fi vrut să mai rupă și cîte două foi odată din calendar.

Și-i da înainte cu mîncarea și mai potrivit cu băuturica. Degeaba încerca baba să-l mai ție de scurt, căci el știa una și bună : în curînd are să se întoarcă la mînăstire și să nu-i pară rău toată viața că a avut prilej să trăiască bine și n-a trăit. Baba gătea și el mînca, cu vreme și fără vreme.

— Ai să faci osînză la inimă și ai să mori de încurcătură de mațe... Dă n-o fi așa, să nu-mi mai zici mie pe nume ! îi prooroci lea Smaranda, cînd îl văzu într-o zi ridicîndu-se gîfîind de la masă.

Dar cuviosul răspunse cu nepăsare :

— Nu cred, lea Smarando. Fiindcă afară de un stareț și de vreo doi iconomi, eu n-am auzit să fi murit alt călugăr de încurcătură de mațe... Și ăia au murit fiindcă au mîncat din bunurile mînăstirii și i-a ajuns mînia lui Dumnezeu...

— Păi cu ce focului să să-ncurce ale bieților călugări care stau la mînăstire ? Cu ștevie ? Da' sfinția-ta te îndopi ca de frica morții. Doamne ferește de ceasul rău !

Și baba își făcu o cruce. Ghedeon își făcu și el una. Totuși răspunse încrezător :

— Apăi dacă nu s-au încurcat ele în unsprezece luni, nu se mai încurcă nici în a douăsprezecea.

— De, dacă crezi sfinția-ta c-ai făcut înscris cu Dumnezeu... mănîncă, părinte Ghidioane, că eu nu te mai țiu de rău, să mă blestemi mîine-poimîine, să zici că nu te-am lăsat.

Și lea Smaranda, cu toate că nu pătimise niciodată din pricina grăsimii, căci uscată a fost de cînd s-a născut, parcă a fost proorocită. Căci chiar în seara acelei zile s-a pomenit bietul Ghedeon cu dureri groaznice peste mijloc și mai abitir în capul pieptului.

— Mor, lea Smarando !

— Da' ce e asta pe sfinția-ta, părințele, de-ți veni așa o dată ? Că erai bun zdravăn !

Și biata bătrînă îl legă la cap cu un șervet muiat în apă rece, și-i încălzi o cărămidă s-o puie la mijloc.

— Mor, lea Smarando !

— Ba vorba asta să n-o mai zici ! Ei, săraca de mine, Doamne ! Să nu fii cumva *apucat*, bre ! De ce nu vrei să chemăm pe cineva să-ți descînte ?

Dar părintele Ghedeon nici nu vrea să auză de descîntece, căci acuma nu-i ardea de glumă, ci puse pe babă să strige pe lelea Ioana. Dar nici vecina nu se pricepea mai mult decît lelea Smaranda. Văzînd că durerile nu-l slăbesc deloc, ba se întețesc tot mai rău, trimise pe dascălul Stan după Catrina vrăjitoarea. Căci părintele Ghedeon nu ținea dușmănie pe nici una din femeile care îl slujiseră. Nici pe Paraschiva, nici pe Catrina și nici pe Rada lui Crăciun, cu toate că ele se purtaseră așa cum se purtaseră. Le dădea bună-ziua, cînd le întîlnea, le mai tachina cu cîte o vorbă de duh, pînă cînd, în cele din urmă, s-a stins ura din sufletele babelor.

Pițigoi sosi cu Catrina, în galop. Vrăjitoarea pipăi pe bolnav cu mînă de om priceput și găsind, fără multă gîndire, că are... *a bubă*, porni pe dascăl prin sat să-i caute la cineva un burete de bubă, pe care să i-l dea bolnavului să-l mănînce. Iar pînă una-alta se apucă să descînte mestecînd cu un pai de mătură într-un pahar cu apă. Descîntă de bubă, de deochi, de năjit, de iele, din „trei căi". Degeaba însă toată bălmăjeala și toate cășcăturile ei, căci bolnavul se perpelea ca un pui de găină după ce-i tai gîtul. Simțea cîrcei în vîrful degetelor, în tălpile picioarelor, se întorcea cînd pe-o parte, cînd pe cealaltă, se strîngea, se văita, și iar se strîngea și se văita, de-ți era mai mare jalea să-l vezi și să-l auzi.

Se adunară femei multe, mai veniră și bărbați, apoi dascălii amîndoi, epitropii, sosi și delegatul, dar ce putea face această lume? Se uitau toți la

sărmanul călugăr cum se perpelește în pat, chinuit de dureri ce păreau că nu se mai potolesc. Și culmea necazului: dascălul Stan se întoarse din sat fără buretele de bubă, iar omul trimis după doctorul plășii, la doisprezece kilometri depărtare, sosi cu trista veste că slujitorul științei e plecat la București.

După multe ceasuri de chin, de la o vreme durerile mai încetară și atunci cuviosul simți că i-a sosit ceasul din urmă... Se ridică mai sus, pe perne, și pironindu-și privirea către icoane, făcu un șir de cruci șușuind o rugăciune printre buze. Apoi deschise ochii mari și, rotindu-i prin toată casa, clătină trist din cap și cu glas pierdut mărturisi celor de față ceea ce-i tulbura gîndul în clipele acelea. Spuse că nu-i pare rău c-o să treacă în lumea cea veșnică, fiindcă nici viața nu e mare bucurie pentru el. Și călugărul nu așteaptă altceva mai bun ca moartea. Dar îi pare rău că moare departe de mînăstire și de frații lui.

— Fiindcă... vedeți dumneavoastră, așa îi scrie călugărului: să moară la mînăstire și nu în lume... Că acolo are cine să-l gătească de înmormîntare, după cum scrie la rînduiala înmormîntării călugărilor... Că pe noi ne spală cu un burete, ne unge cu untdelemn, apoi ne înfășoară în mantie, așa cum înfeși un copil mic și, după ce ne slujește în biserică, ne bagă în groapă fără cosciug, fără nimic... Numai la cap ne pune trei cărămizi, ca să nu cază bulgării de pămînt pe față... Dar aici dacă oi muri, cine să-mi facă după rînduială? Că preoții de mir nu se pricep, fiindcă n-au mai avut prilej să îngroape călugări... Dar trag nădejde

că mi-o lungi Dumnezeu viața cu două-trei zile, ca să mă duc la mînăstire... să mor acolo...

Aci părintele Ghedeon se opri și închise ochii. Pe la colțurile pleoapelor se strecurară lacrimi și se prelungiră pe lîngă nas, pînă în mustăți. Cei de față, înduioșați de starea preotului, începură și ei să plîngă și să-l încurajeze care mai de care cu vorbe de mîngîiere și de nădejde. Dar călugărul clătina trist din cap, zicînd mai mult în șoaptă :

— Nu mai am nici o nădejde... că simt eu... Și în fața morții care se apropie, n-am altă putere decît să mă rog de Dumnezeu să-mi ierte păcatele... Că, să nu vă închipuiți dumneavoastră că n-are și călugărul păcate... Are... că și el e om... Așa că trebuie să-mi rînduiesc îndată cele pentru moarte... că nu se știe, mai am un ceas, mai am două, mai am trei — dar mai mult nu mai am...

Și fără să mai zăbovească, părintele Ghedeon porunci dascălului Stan să ia hîrtie și condei ca să-i scrie adiata. Și cînd Pițigoi fu gata, începu cuvioșia-sa, cu glasul stins, întrerupt cînd și cînd de un scîncet sau de vreun geamăt pricinuit de durerile mijlocului, să-și mărturisească cele din urmă dorințe...

— Fiindcă mintea mea cea ușoară și păcatele mele și lăcomia și pofta după trai bun m-au adus în satul ce-i zice Scaieți, unde a vrut Dumnezeu să-mi săvîrșesc zilele, las cu limbă de moarte să fiu îngropat în curtea bisericii, lîngă răposatul popa Ion, că eu n-am supărat pe nimeni cît am trăit, și n-aș vrea nici acuma să supăr enoriașii ca să-mi ducă trupul la mînăstire. Iar cînd vor

trece șapte ani, rog pe părintele stareț, care va fi atunci, și pe frații mei ieromonahi, să-mi scoată osemintele și să le ducă în gropnița mînăstirii, la un loc cu ale celor mai dinainte adormiți părinți și frați în Domnul. Toate lucrurile, multe, puține, cîte mi-au mai rămas în chilie, să le ia părintele Porfirie, afară de *Pidalion*, pe care-l las stăreției, ca să fie la bibliotecă ; și de lemnele ce se mai află în magazioară, pe care să le ia părintele Cleopa. Iar din cîte am aci, să ia lelea Paraschiva albia și cazanul de rufe, lelea Rada papucii și zece coți de pînză ca să-și facă o cămașă, lea Catrina găleata cu apă și un scaun ; d-lui Andronache îi las toporul și căciula ; dascălului Stan, bocancii, o rață și un rățoi, un șervet cu alesături și masa din bucătărie ; lui moș Ilie epitropul, putina pentru apă de ploaie ; babei Ioanei de peste drum, două găini, o velință, zece coți de pînză și două sute de lei ; popii Niță îi las o rasă, un anteriu și potcapiul. Restul, ce va mai fi, să-l ia lelea Smaranda, dimpreună cu cinci sute de lei, ca să-mi tămîieze mormîntul pînă la șase săptămîni. Cu banii ce-or mai rămîne, să mi se facă înmormîntare cu trei preoți și soroacele pînă la patruzeci de zile. Celelalte pînă la șapte ani să mi se facă la mînăstire, unde am robit vreme de treizeci de ani.

Și cînd adiata fu astfel încheiată, părintele Ghedeon o iscăli de culcat, după ce mai întîi se închină de trei ori și rosti o scurtă rugăciune către Cel-de-sus. Iar lumea începu din nou să lăcrimeze și să-l îmbărbăteze. Biata mătușa Smaranda nu mai

tăcea, văitîndu-se prin curte, legată la cap și cu mîinile în șolduri.

Numai Costică și cu Nistor, ca niște dobitoace neștiutoare, se jucau pe prispă și prin curte. Baba vru să se răstească la ei, dar îndată fu cuprinsă de milă și se gîndi întru sine :

„De-ar avea pricepere ca omul, ce s-ar mai perpeli acuma, că mult a ținut bietu popa la ei ! Dar dacă sînt niște dobitoace fără judecată, uite-i cum se zbenguiesc."

În acest ceas, dureri grozave cuprinseră iar mijlocul sărmanului Ghedeon încît toți cei ce-l vedeau cum se perpelește în pat, credeau împreună cu el că sfîrșitul nu e departe. Abia către ziuă, durerile se ostoiră și bolnavul putu să închidă ochii. Dar cînd se deșteptă aproape de prînz, avea picioarele umflate butuc. Babele îl sfătuiră pe loc să le înfășoare în foi de varză acră, lucru la care el nu găsi cuvînt să se împotrivească. Trimise însă din nou după doctor. De astă dată omul științei fu găsit, dar fiind cam răcit de pe drum făgădui să vie la Scaieți abia în ziua următoare.

Bănuind acum că boala lui nu e trecătoare și înfricoșîndu-se la gîndul de a mai petrece o noapte în chinuri, părintele Ghedeon se înfășură în țoale și porni la doctor, în căruța lui Stan Pițigoi.

După ce îl cercetă cu de-amănuntul și-l ispiti cu multe întrebări, doctorul îi spuse că din pricina abuzului de carne a făcut piatră la ficat... Îi scrise o rețetă și-l puse la trai aspru : să mănînce puțin și numai legume și lăptuci ; să se plimbe cît

o putea de mult și să facă gimnastică o jumătate de ceas dimineața.

Cînd se întoarse la Scaieți și dete cu ochii de bătrînă, părintele Ghedeon îi spuse din căruță ceea ce de douăzeci de ori repetase dascălului pe drum :

— Toate le-aș fi crezut cu putință, lea Smarandă, dar numai că se poate îmbolnăvi omul și de trai bun, asta nu mi-ar fi intrat în cap niciodată !...

Apoi coborî încet, cu ajutorul dascălului și al bătrînei ; și după ce intră în casă, călcînd ca pe străchini, își scoase scurteica și se așeză gemînd pe pat.

— Și ce zici, bre, că ți-a spus doctorul ? îl întrebă mătușa nerăbdătoare să afle.

Ghedeon moțăi din cap, cu buzele strînse și cu ochii închiși.

— Crede-mă, lea Smarando, că nici prin minte nu mi-ar fi trecut că se poate îmbolnăvi omul și de trai bun. Auzeam pe cîte unii și socoteam că-și bat joc de mine, fiindcă vedeau că trăiesc amărît cu mîncarea... Dar acuma cred fiindcă mi-a spus om care trebuie să știe el ceva. Tare mi-e teamă însă că e mai mult degetul lui Dumnezeu la mijloc, decît carnea de porc pe care am mîncat-o. Că am dus-o treizeci de ani cu pîine cînd arsă, cînd necoaptă, cu borș și cu bolbotine, și nici capul nu m-a durut. Auzi, babo ? Nici capul nu m-a durut ! Și acuma... trăii și eu unsprezece luni mai ca oamenii... și mă găsi piatra la ficat ! O fi știind el doctorul ce-o fi știind, că de-a surda n-a trecut prin atîtea școli ; dar eu nu înțeleg, o mie de doctori să-mi spuie ! cum de se legă boala de mine, un nemernic și un păcătos, fiindcă poftii și eu, ca

tot omul, să-mi îndestulez stomacul măcar un an din atîția cîți mi-o fi dat Dumnezeu, și nu se leagă de boierii ăia cît bivolii de grași ? ! Nu, nu ! Oricîte ar ști doctorul, eu mă încrez mai mult în ce-mi zice mintea : că e la mijloc pedeapsa lui Dumnezeu. Că nu degeaba au scris și au cuvîntat sfinții părinți, că bine nu se alege de călugărul care-și lasă chilia și pornește în lume după trai și după agoniseală... Ascultă ce-ți spun eu, lea Smarando : n-am să mă fac sănătos decît atunci cînd m-oi întoarce la metania mea. Negreșit c-o să urmez întocmai sfaturile doctorului, mai ales că se potrivesc de minune cu ale sfîntului Efrem Sirul. Ce spune acest cuvios să mănînce călugărul, tot așa mi-a poruncit și doctorul să mănînc. Dar bine n-am să mă fac, decît atunci cînd mi-oi lua rămas bun de la Scaieți...

Aci cuviosul Ghedeon rămase un răstimp în tăcere, cu mîna la falcă și dus pe gînduri, după care se ridică din pat și se duse șchiopătînd la calendar. Știa el bine cîte zile mai are pînă a împlini anul, totuși le mai numără o dată și găsi cu toate douăzeci și nouă. Pesemne că i se părură cam multe, căci se frecă cu amîndouă mîinile pe față de-i roșiră obrajii ca văpaia, și se trînti pe pat oftînd de la bojoci.

— Ș-acuma, unde crezi că ai să ieși cu atîta oftat ? îl mustră baba, tot așa de amărîtă și ea.

Dar gîndurile călugărului erau aiurea.

— Ah ! mătușică, mătușică ! oftă el șuierînd, de-ar trece mai repede zilișoarele astea, cîte au mai rămas, ca să mă văd acolo la chiliuța mea, așa bună, rea cum e, să mănînc numai pîine cu apă, dar să fiu acolo unde mi-a rămas inima și

unde m-am legat cu jurămînt că am să petrec pînă la suflarea cea mai de pe urmă. Să nu lipsesc de la biserică nici măcar un minut, să fac ascultărică, să nu cîrtesc, să mă mulțumesc cu ce s-o găsi, să citesc *Viețile sfinților* și *Patericul* și să nu-mi rămîie pravila nefăcută... Și să mă văz, lea Smarando, iarăși slujind în biserica cea mare, ori în paraclis, cînd singur, cînd în sobor de preoți și de diaconi, cu vestminte frumoase și în cîntări de te slăvesc. Nici nu-ți închipui dumneata ce minunat lucru e să slujești în biserica mînăstirii ! Și mai ales noaptea ! Că se aprinde lumină numai în fanurile din străni, ca să vază cîntăreții și citeții pe carte, iar restul bisericii, beznă de să-ți dai cu degetele în ochi. Și în biserica mare e tare curat peste tot, pe jos numai covoare, candelele toate de argint, și sălbi de aur și de pietre scumpe la Măicuța Domnului. Nu se pomenesc păianjeni, nici șoareci, în străni numai călugări, să vezi pe unii bătrîni de tot, cu bărbile mari și albe ca zăpada, de nici nu cutezi să le treci pe dinainte. Și slujbele se fac acolo lungi de tot, după tipicul Sf. Sava, nu știi dumneata ; cădelnițele sunt de argint, prescurea pentru sfînta împărtășanie lucrată bine și cu evlavie, iar vinul curat, așa cum a ieșit din teascurile de la cramă. Și-mi mai e dor, mătușă Smarando, de clopotele mînăstirii. Da' să nu zici un dor mai mic ! Că-mi vine cîteodată să-mi dau cu pumnii în cap, cînd aud clopoțelul d-aici sunînd... de parcă sună cel de la bucătăria mînăstirii. Că acolo sunt de toate șase clopote : trei foarte mari, două mai pe sub ele și unul mai mic, care este tras cînd e să iasă obștea la ascultare. Cînd

sună toate odată, te crezi că ești pe altă lume, nu-ți mai vine să crezi că stai cu picioarele pe pămînt. Dar să le fi auzit p-alea care le aveam înainte de război! Că aveau în ele și argint amestecat. Dar le-au luat nemții, cînd i-a adus năpasta peste noi. Dar mai mult și mai mult să mă crezi, lea Smarando, că mi-e dor de toacă. Uite, să știi și dumneata de la mine, că cine n-a auzit mai ales toaca de utrenie, în mijlocul nopții la o sfîntă mînăstire, ăla nu știe ce e frumos pe lume. Îți saltă inima și-ți umple sufletul, nu altceva. Și eu toc grozav de frumos, mătușă. Că pînă a nu fi preot, am făcut cinci ani ascultare ca paracliser. Îmi plăcea să toc mai ales seara la privigherile care se fac către sărbătorile mari. Și tocam... și tocam, lea Smarando, de nu-mi venea să mă mai opresc. Toți călugării cunoșteau toaca mea, și numai după șapte-opt lovituri de ciocan, ghiceau că sunt eu! „Toacă Ghedeon!" Și, ca să-ți vorbesc drept, mi-e dor de toată mînăstirea, lea Smarando. Și de părintele stareț și de părinții duhovnici, de frații mei ieromonahi și ierodiaconi și de toată obștea cîtă este acolo. Chiar și de bucătar mi-e dor, că, dacă făcea mîncarea proastă, nu era vina lui, săracul. Ș-apoi ce-i mai trebuie călugărului mîncare bună? He, tocmai acum îmi dau seama cît de înțelepți sunt părinții stareți, că ne țin cu mîncare proastă... Și la urma urmei, chiar așa de proastă nu e! Că eu mîncam cu plăcere tot ce mi se da. Numai cînd mi-a intrat în cap gîndul de parohie, am început să fac nazuri. Nici nu-ți trece dumitale prin minte cît de bucuros aș fi eu să mă mai văz o dată numărînd boabele de fasole din oala cu ciorbă și

gustînd vîrfurile ardeilor murați, încocîrjați ca iataganele turcești. Și să mai fac saramură de pește proaspăt, iar el, hoțul, să se facă mort și apoi să sară prin cenușă. Cît mă distram eu, lea Smarando, cînd ne dădea pește crud și îl judecam așa: „Unde e tat'tu, mă? La părintele stareț, hai? Dar mă-ta, tăicuiță? La iconomu, hai?" Și n-o făceam din răutate, lea Smarando, ci numai așa ca să rîz și ca să-mi treacă vremea. Ah, Doamne, ce fericit eram! Iar acum ce ajunsei? Să pătimesc, de aproape un an încheiat, atîtea necazuri: ba cu servitoarele, ba cu călindarul, ba cu tunsoarea, ba cu răutatea oamenilor... iar la urmă să mai vie și năpasta asta peste mine! Nu mai pot, mătușică. Îmi vine să înnebunesc, și de boală, dar mai mult de dorul mînăstirii.

Și sărmanul Ghedeon se porni pe plîns, ca un copil. Lelea Smaranda ieși afară, ștergîndu-se cu șorțul la ochi. Vedea ea, biata bătrînă, că preotul va trebui să plece în curînd, și orice stăruință din parte-i să-l mai înduplece, ar fi zadarnică.

Ca omul obișnuit din copilărie să asculte și să se supuie, cuviosul Ghedeon nu s-a lăsat după zicala: „Nici toate ale duhovnicului, nici toate ale doctorului". Ci, deși vedea în boala lui mai mult degetul lui Dumnezeu, a păzit cu mare sfințenie cuvîntul medicului de plasă. E drept că cu greu s-a hotărît să bea doctorii, nu de alta, dar îi era teamă să nu-și facă obicei: de carne însă și de băutură nu s-a mai atins nici cu mirosul. Las' că era și postul cel mare, dar, chiar în dulce să fi fost, el tot atît ar fi postit. Ba nici pe untdelemn ori pe ulei nu punea el limba. Mînca supă de car-

tofi, cartofi fierți și fiertură de poame uscate. Rîmnea babei cînd o vedea cu ce poftă clefăie varză acră, dar n-avea ce să facă. Cîteodată îl împingea dorul să puie măcar vîrful limbii, dar repede se scutura ca de otravă.

Babei îi venea să rîdă.

— Da' ce, părinte, nici varză acră nu te lasă să mănînci? Că n-ai fi omorît pe cineva să nu pui pe limbă nici de unele! Dă-l focului de doftor, că nu s-a uitat el la ficați să vază ce ai acolo. Că varza acră e bună pentru omul bolnav, că-l răcorește la inimă.

Dar călugărul rămînea neînduplecat, și bine a făcut, căci răbdarea aceasta i-a fost de folos. I-a mai alungat nesomnul și i-a mai potolit durerile din șale și din picioare. La această ușurare a bolii au mai dat ajutor și mișcările pe care le făcea în fiecare dimineață, preț de treizeci-patruzeci de minute. Să-l fi văzut făcînd gimnastică pe nespălate, prin întinderea mîinilor, aplecarea capului și corpului înainte și înapoi, cu comandă ca la instrucție: un-doi, un-doi, ți-ar fi venit și să rîzi și să plîngi. Lelea Smaranda rîdea cu lacrimi.

— Al dracului doftor, dar rău și-a mai bătut joc de sfinția-ta! Da' lasă că tot zici că n-ai făcut militărie.

— Să mă satur de cîrnați și de scovergi, lea Smarando! răspundea cuviosul gîfîind de osteneală.

— Apăi nu știu ce fel de ficați ăi fi avînd și sfinția-ta, că popa Stan de la Fînari, ai văzut cîtă momîia e, și nu-i mai dă doftorul să facă mustră...

— Ficații de călugări nu se potrivesc cu ăi de popă de mir, babo... Ș-apăi, la călugăr vine și pedeapsa lui Dumnezeu mai repede.

Baba se înfurie.

— Da' cum își găsi și Dumnezeu să te pedepsească taman pe sfinția-ta? Că n-ai fi în stare nici unui pui de găină să-i faci rău!

— Astea sunt judecățile lui, pe care noi păcătoșii nu le pricepem, îi răspundea popa cu mustrare.

După ce isprăvea cu gimnastica, părintele Ghedeon se ducea în biserică de citea polunoșnița[1] și utrenia — necazurile îl aduseseră iarăși la datoriile călugărești — și numai după aceea bea un ceai slab, prea puțin îndulcit, și mînca o feliuță subțire de pîine prăjită. Apoi lua pe Nistor și pleca la plimbare, spre împlinirea unei alte porunci a doctorului.

De altfel era așa de frumos afară, că ar fi luat poteca și cu de la sine voie. Începuse luna lui martie, poreclită de călugării nestatornici „luna lui traistă-n băț“. Aceeași lună, care cu puterea ei minunată, venită negreșit de la soarele dulce de după Babe, are darul de-a imboldi pe om la dorințe peste hotarele locului unde a petrecut asprimea iernii. Aceeași lună care-i răscolise și în sufletul lui sămînța nestatorniciei și-l mînase spre alte meleaguri.

Părintele Ghedeon nu se gîndea la puterea minunată a soarelui de martie, dar, sorbindu-i dulceața, simțea în sufletul lui același dor neînduplecat pe care-l simțise cu un an în urmă, cînd i se stîrnise urîciune pentru bunătățile obștei și dor de ducă în vraiștea lumii. Își purta el picioarele și

[1] *Polonoșniță*, rugăciune sau slujbă ce se face în biserică la miezul nopții, mai ales în mînăstiri.

ochii prin hotarele Scaieţilor, dar nu putea gusta frumuseţea firii înviate, decît fluturîndu-şi gîndul prin locurile dorite. Cînd privea salcia înflorită de lîngă puţul din faţa casei lui moş Andronache, vedea sălciile aplecate pe marginea lacului mînăstirii. Cînd ieşea la pădure, nu se plimba prin pădurea Scaieţilor, ci prin a mînăstirii. De zărea cîrdul de oi, cu miei zburdînd în urmă, el nu vedea oile satului, ci pe ale mînăstirii, păscînd pe ceairul dintre poartă şi pădure. Iar cînd se înapoia acasă, îi venea ameţeală văzînd că intră pe poarta casei lui Ion al Marghioalei, iar nu pe cea a grădiniţei din faţa chiliei lui...

— Nu mai am răbdare, lea Smarando, îmi vine să înnebunesc de dorul mînăstirii! grăia el, aşezîndu-se oftînd pe pat.

Bătrîna vedea bine că are dreptate şi nu mai zicea nimic. Sărea repede cu ligheanul cu apă, în care preotul îşi vîra picioarele umflate de umblet. Cîteodată, ca să-i facă inimă bună, îi zicea:

— Apăi te-i duce şi la mînăstire, că mult a fost, puţin a rămas.

Şi într-adevăr că sorocul se apropia văzînd cu ochii. Poate că n-ar fi cîrtit scaieţenii dacă el ar fi plecat şi mai înainte, căci doar nu erau orbi să nu-l vadă că e bolnav. Popa însă ţinea morţiş să împlinească anul. Ş-apoi nici la mînăstire n-avea de ce să se înapoieze atît de bolnav. Dacă drumul pînă acolo n-ar fi fost prea lung, şi o călătorie cu căruţa nu i-ar fi făcut rău, s-ar fi repezit numai pentru două-trei zile, ca să-şi împăneze grădiniţa din spatele casei, să pregătească pe cea din faţă pentru flori, să puie să-i văruiască chilia

şi să mai dreagă gardurile pe unde-o fi nevoie. Neputînd să plece, a scris ieromonahului Porfirie şi i-a trimis şi bani să plătească lucrul şi să cumpere arpagic şi usturoi. Nu era însă cu inima împăcată, căci el altfel ar fi rînduit treburile. Şi nici măcar nu şi-a putut alunga necazul acesta gospodărind grădina casei unde locuia. Căci el n-ar fi ţinut socoteală că pleacă şi ar fi împănat-o cu de toate, ca să zică şi cel care s-o muta după el: ăsta a fost omul lui Dumnezeu! Nu l-a lăsat însă proprietarul, care a găsit cu cale să semene lucernă.

În starea aceasta de boală şi de nemulţumire, o bucurie tot veni şi pentru părintele Ghedeon atunci cînd ieşiră urzicile şi păpădia. O bună parte din zi o petrecea biata bătrînă pigulind urzici de pe lîngă garduri, căci păpădie aducea cuviosul de la pădure. Şi se ostenea lea Smaranda fără nici un pic de supărare, căci vedea şi ea că verdeţurile priesc sănătăţii stăpînului ei trecător.

În Duminica a cincea din post, după ieşirea din biserică, ieromonahul pofti la el acasă pe dascăli şi pe epitropi de-i cinsti cu ţuică fiartă şi le aminti că sorocul lui se împlineşte peste patru zile. Le ceru iertare că, fiind bolnav, nu poate să rămîie şi pentru sfintele sărbători ale Paştelui, şi-i sfătui să se ducă la mitropolie şi să ceară alt călugăr, măcar pînă la Duminica Tomei. Dascălul Stan, însă, spre surprinderea cuviosului, îi dovedi negru pe alb că, după stilul vechi, împlineşte anul... abia în miercurea luminată. Văzînd cum stă dreptatea, părintele Ghedeon n-avu încotro şi făgădui să rămîie şi pentru sărbători.

Şi a făcut cuviosul toate slujbele din Săptămîna Mare, şi pe cele ale Învierii, cu toată evlavia şi cu toată dragostea de care era în stare. Nu însă şi cum ar fi vrut, căci boala încă îl supăra şi el

se ferea s-o mai înrăutăţească. Nu de altceva, dar ca să apuce să slujească toate sărbătorile.

Iar cînd a fost marţi după Paşti, în anul de la Hristos 1925, a sosit poştalionul mînăstirii, părintele Ghedeon fiind încă în biserică. Cînd a ieşit şi l-a văzut, s-a repezit şi a sărutat caii, de bucurie mare ce era cuprins. După-masă a mers în răscruce la domnul Nae băcanul unde era lume adunată, şi a vorbit cu scaieţenii, a rîs, a glumit şi şi-a luat rămas bun de la ei. Apoi a chemat pe babele care îl slujiseră şi le-a dat cîte o sută de lei şi cîte o găină. Radii Crăciunoaiei i-a mai dat încă 20 lei pe deasupra, ca să-şi ia o jumătate de ţuică şi nouă coţi de pînză ca să-şi facă o cămaşă. Babii Ioanei de peste drum i-a dăruit două sute de lei, o raţă, un ţest, două oale de pămînt, două străchini şi un şervet cu alesături. Pe moş Andronache l-a procopsit cu şalul de gît, lui Stan Piţigoi i-a dat o găină, pălăria, maiul, bocancii şi două oale de pămînt. Iar moş Ilie epitropul s-a mulţumit cu o curea şi un cosor pentru curăţat pomii de uscături. Pe lelea Smaranda o îmbrăcase de Paşti cu fustă de lînă, cu şorţ de stambă şi cu pantofi de iuft, cu catarame, cumpăraţi de Piţigoi de la tîrg. Dar fiindcă îi slujise şi-l iubise ca pe copilul ei, i-a mai dat părintele Ghedeon încă cinci sute lei, o baniţă de făină şi una de mălai, o rasă veche, un cocoş şi două găini, lemnele ce mai rămăseseră, o oală mare pentru acrit varză sau castraveţi, perdelele de americă de la ferestre, o doniţă pentru apă, o mătură şi ce mai rămăsese pe la bucătărie. Bineînţeles că şi pe bietul Chercea tot ei i l-a dăruit.

După ce a isprăvit cu darurile, a încărcat cuviosul Ghedeon bagajul în poştalionul mînăstirii, apoi a dat mîna cu cei de faţă, s-a sărutat cu lea

Smaranda, care plîngea să se prăpădească, după care s-a urcat în vîrful căruţei, dimpreună cu Nistor, cu Costică, cu vreo două miişoare de lei, cu două găini fripte, dintre care una adusă de Stan Piţigoi, o sticlă cu ţuică trimisă de domnul Nae, şi cu o pietricică la ficat. Degeaba l-au sfătuit babele să nu ia cotoiul zicînd că nenorocire mare î se întîmplă cui trece cu pisica peste ape, căci sfinţia-sa mai degrabă s-ar fi lipsit de o parte din bagaj decît de Costică. Atunci a mîngîiat lea Smaranda şi pe Nistor şi pe cotoşman dar amîndouă dobitoacele au mîrîit la ea ca la o duşmancă.

Şi cînd a pornit ieromonahul Ghedeon din Scaieţi, era soarele la toacă şi toate femeile şi fetele din sat se ştergeau la ochi cu colţurile basmalelor, şi mulţi dintre bărbaţi lăcrimau. Căci dacă el nu s-a priceput să le fie pe plac întru toate, fiindcă nu învăţase două sau trei şcoli, în schimb a fost nelipsit din parohie, şi un suflet de tot bun. N-a cîrtit el niciodată că-l scoală în miez de noapte, sau că-l scoate din casă pe vreme urîtă, ca să se ducă la căpătîiul vreunui bolnav. Şi niciodată nu s-a uitat la ce-i dă omul. Toate monedele pentru el aveau acelaşi preţ. Cîteodată îl întreba lea Smaranda :

— Cît ţi-a dat, bre ?

Şi el îi răspundea scurt :

— Cine ştie multe moare.

Şi astăzi povestesc scaieţenii, ba chiar şi satele vecine, despre bunătatea lui. Şi vor povesti încă multă vreme, căci, cu toată răutatea omenească de acum, tot se mai ţine minte şi binele. Cine vrea să se încredinţeze însuşi de adevărul celor ce spun n-are decît să ia trenul şi să poftească în Scaieţi. Acolo va găsi, pe lîngă amintirile bune lăsate de ieromonahul Ghedeon şi o mulţime de porci cu

numele Lixandru, foarte mulți cîini cu numele Nistor, și toți cotoii mai bătrîni din sat cu numele Costică. Asta ca recunoștință din partea locuitorilor pentru fostul lor preot.

Iar părintele Ghedeon, cum a ajuns la mînăstire, s-a așezat pe călugărie, adică pe rugăciuni, pe fasole și pe ștevie cu borș. Despre cîte a văzut și a pătimit vreme de un an încheiat, în satul Scaieți, povestește oricui are plăcere să-l asculte. Însă fără nici un pic de patimă sau de răutate. Și, ca un om recunoscător ce e, în fiecare duminică pomenește la sfînta Proscomidie pe cei mai dragi din Scaieți, fără să uite pe preoții cu care făcuse cunoștință :

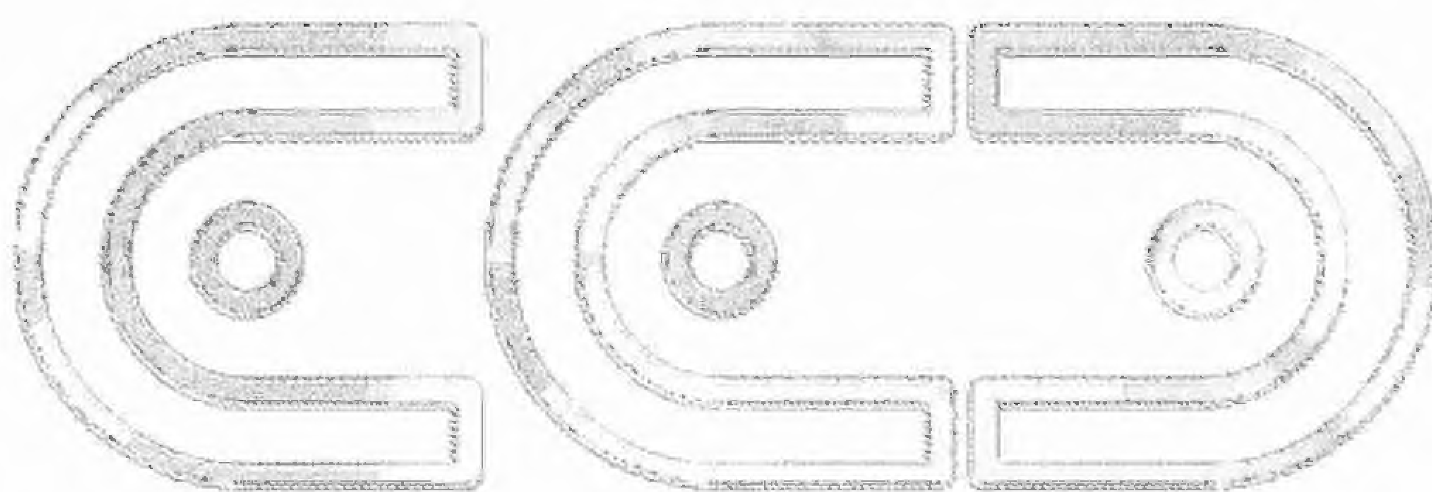
Smaranda,
Andronache și Samfira,
Stan şi Ioana, cu fiii
Paraschiva cu neamul,
Rada cu neamul,
Catrina cu fiii,
Ioana cu fiii,
Ilie și Dumitrana,
Nae și Stana,
Ionică și Maria cu fiii,
Niță preotul și Maria prezbitera,
Dumitrache preotul și Ioana prezbitera,
Mihai preotul și Lucreția prezbitera cu neamul.

Cînd îl supără ficatul, și cîteodată are dureri mari de tot, se așază la masă, gemînd, și scrie ieromonahului Gavriil și lui Macarie, care se găsesc încă la parohii, să se ferească de carne de porc, de plăcintă prea multă şi de vin negru...

Editura Cartea românească, București, 1928.

CUPRINS

Scanare și prelucrare digitală

de

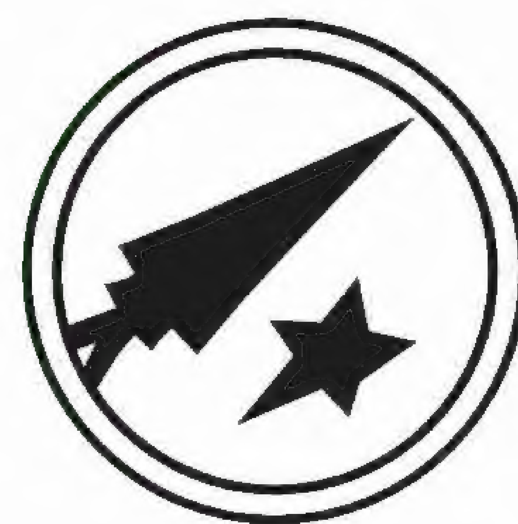

Anonim

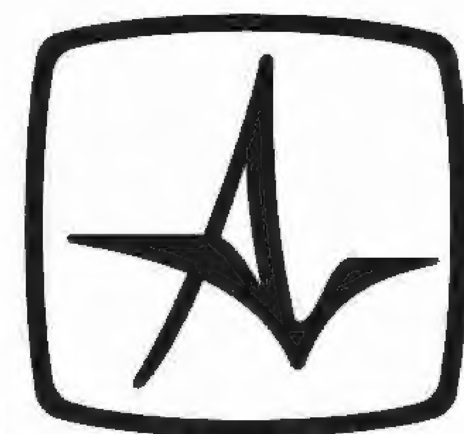
și

CAT Graur

Antwerpen

2024

